

شناسنامه گزارش:

عنوان: برنامه ارتقاء وضعیت زنان و خانواده استان ایلام

تهیه و تنظیم: دکتر حسین مهدی زاده

ناظر: دکتر یارمحمد قاسمی

این گزارش با نظارت و حمایت معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده در چارچوب موافقتنامه شماره ۱۳۴۸۸۱ مورخ ۹۶/۱۰/۲۹ با استانداری ایلام تهیه گردیده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این گزارش برای معاونت رییس جمهور در امور زنان و خانواده و استانداری ایلام محفوظ می باشد.

تاریخ ارائه گزارش: فروردین ۱۳۹۸

همکاران کلیدی:

ردیف	نام همکار	سمت
۱.	صدیقه پیری	دکتری تخصصی جامعه‌شناسی دانشگاه تهران
۲.	فاطمه هواس بیگی	دکتری تخصصی علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی
۳.	زهرا رضائی نسب	دکتری تخصصی جامعه‌شناسی دانشگاه الزهرا
۴.	اسحاق قیصریان	دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی پیام نور
۵.	زینب خوش رو	کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران
۶.	آرزو رسولی	کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه همدان

مشخصات ظاهری:

سال انتشار ۱۳۹۸

فهرست مطالب

..... ۱	خلاصه مدیریتی
..... ۱۸	مقدمه
..... ۲۰	کلیات
..... ۲۱	مبانی روشی
..... ۲۲	اهداف مطالعه
..... ۲۳	ضرورت مطالعه
..... ۲۴	فصل اول: ویژگیهای عمومی و جمعیت استان ایلام
..... ۲۵	۱-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود مسائل عمومی و جمعیتی استان
..... ۲۵	۲-۱. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود مسائل عمومی و جمعیتی در استان بر اساس مقایسه با داده‌های کشوری
..... ۲۷	۳-۱. گفتار سوم: فهرست‌بندی تهدیدها و مسائل عمومی و جمعیتی در استان
..... ۲۸	۴-۱. گفتار چهارم: بررسی علل تهدیدها و مسائل عمومی و جمعیتی در استان
..... ۲۸	۱-۴-۱. میزان شهرنشینی و روند آن در استان ایلام
..... ۲۸	۲-۴-۱. میزان خالص مهاجرت
..... ۲۹	۳-۴-۱. ترکیب گروه‌های سنی عمده
..... ۳۰	۴-۴-۱. جمعیت فعال و غیرفعال مناطق شهری و روستایی
..... ۳۱	۵-۱. گفتار پنجم: جایگاه مسائل عمومی و جمعیتی در اسناد بالادستی
..... ۳۱	۱-۵-۱. سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳)
..... ۳۲	۲-۵-۱. سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
..... ۳۳	۳-۵-۱. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی
..... ۳۳	۶-۱
..... ۳۳	گفتار ششم: ماتریس نتایج
..... ۳۴	۱-۶-۲. مسأله افزایش درصد زنان سرپرست خانوار در استان
..... ۳۵	۱-۶-۲. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۳۶	فصل دوم: شناخت وضع فعالیت نیروی انسانی استان ایلام
..... ۳۷	۱-۲. گفتار اول: شناسایی وضع موجود فعالیت نیروی انسانی استان

۳۷	۲-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود فعالیت نیروی انسانی استان بر اساس مقایسه با داده‌های کشوری
۳۸	۳-۲. گفتار سوم: فهرست‌بندی مسائل وضعیت فعالیت نیروی انسانی استان
۴۰	۴-۲. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل عمومی و جمعیتی در استان
۴۰	۲-۴-۱. نرخ اشتغال زنان استان ایلام
۴۱	۲-۴-۲. نرخ بیکاری زنان ایلامی
۴۲	۵-۲. گفتار پنجم: جایگاه مسائل عمومی و جمعیتی در اسناد بالادستی
۴۲	۲-۵-۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۴۳	۲-۵-۳. سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳).
۴۵	۲-۵-۶. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی
۴۵	۲-۶. گفتار ششم: ماتریس نتایج
۴۶	۲-۶-۱. مسأله افزایش میزان بیکاری زنان تحصیلکرده در استان
۴۷	۲-۶-۲. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
۴۹	فصل سوم: شناخت وضعیت ازدواج و طلاق
۵۰	۳-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود ازدواج و طلاق در استان
۵۰	۳-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود ازدواج و طلاق در استان بر اساس مقایسه با داده‌های کشوری
۵۰	۳-۳. گفتار سوم: فهرست‌بندی مسائل حوزه ازدواج و طلاق در استان
۵۱	۳-۴. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل ازدواج و طلاق در استان
۵۱	۳-۴-۱. بررسی علل افزایش رشد طلاق و کاهش دوام زندگی در استان
۵۳	۳-۴-۲. بررسی علل افزایش سن ازدواج در استان
۵۴	۳-۵. گفتار پنجم: جایگاه موضوع کاهش طلاق و افزایش ازدواج در اسناد بالادستی
۵۵	۳-۶. گفتار ششم: ماتریس نتایج
۵۶	۳-۶-۱. مسأله افزایش طلاق (زودهنگام) در استان
۵۹	۳-۶-۲. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
۶۲	۳-۶-۲. مسأله افزایش سن ازدواج در استان
۶۴	۳-۷. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
۶۸	فصل چهارم: وضعیت سواد و تحصیلات

۴-۱. گفتار اول : شناسایی وضع موجود سواد و تحصیلات در استان ایلام

..... ۶۹	
..... ۶۹	۱-۴-۱. وضعیت سواد و تحصیلات
..... ۶۹	۱-۴-۱-۱-۱- نرخ باسوادی
..... ۶۹	۱-۴-۲-۱- جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب سواد
..... ۷۰	۱-۴-۳-۱- پوشش تحصیلی دانش آموزان
..... ۷۰	۱-۴-۴-۱- دانشجویان در حال تحصیل
..... ۷۱	۱-۴-۵-۱- دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی
..... ۷۱	۱-۴-۶-۱- دانش آموختگان دانشگاهی
..... ۷۱	۱-۴-۷-۱- دانش آموختگان دانشگاهی بر حسب آخرین مدرک تحصیلی

۴-۲. گفتار دوم : ارزیابی وضعیت موجود سواد و تحصیلات در استان در مقایسه با داده های کشوری

..... ۷۲	۱-۴-۲-۱. وضعیت سواد و تحصیلات
..... ۷۲	۱-۴-۲-۱-۱- نرخ باسوادی
..... ۷۲	۱-۴-۲-۲-۱- جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب سواد
..... ۷۲	۱-۴-۲-۳-۱- پوشش تحصیلی دانش آموزان
..... ۷۲	۱-۴-۲-۴-۱- دانشجویان در حال تحصیل
..... ۷۲	۱-۴-۲-۵-۱- دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی
..... ۷۳	۱-۴-۲-۶-۱- دانش آموختگان دانشگاهی
..... ۷۳	۱-۴-۲-۷-۱- دانش آموختگان دانشگاهی بر حسب آخرین مدرک تحصیلی

۴-۳. گفتار سوم: فهرست بندی تهدیدها و فرصت ها

۴-۴. گفتار چهارم : بررسی علل بیسوادی و کم سوادی زنان در استان ایلام

۴-۵. گفتار پنجم: جایگاه موضوع کاهش نرخ بیسوادی و افزایش نرخ سواد و تحصیلات زنان در اسناد بالادستی

..... ۸۰	
..... ۸۶	۴-۷. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۸۹	فصل پنجم: شناخت وضعیت بهداشت و سلامت
..... ۹۰	۵-۱ گفتار اول : شناسایی وضع موجود بهداشت و سلامت زنان در استان ایلام
..... ۹۰	۵-۱-۱-۱- استعمال دخانیات در زنان ۵۴-۱۵ ساله

..... ۹۰	۲-۱-۵- شاخص آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز
..... ۹۰	۳-۱-۵- شاخص زایمان در سن پایین:
..... ۹۰	۴-۱-۵- شاخص پوشش مراقبت های دوران بارداری
..... ۹۰	۵-۱-۵- شاخص شیوع و استفاده از روش های پیشگیری از بارداری
..... ۹۰	۷-۱-۵- شاخص زایمان در مراکز بهداشتی
..... ۹۱	۸-۱-۵- شاخص شیوع بیماریهای مزمن
..... ۹۱	۹-۱-۵- شاخص رضایت از زندگی
..... ۹۱	۲-۵- گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود بهداشت و سلامت زنان در استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری
..... ۹۱	۱-۲-۵- استعمال دخانیات در زنان ۱۵-۵۴ ساله
..... ۹۱	۲-۲-۵- شاخص آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز
..... ۹۱	۳-۲-۵- شاخص زایمان در سن پایین
..... ۹۲	۴-۲-۵- شاخص پوشش مراقبت های دوران بارداری
..... ۹۲	۵-۲-۵- شاخص شیوع و استفاده از روش های پیشگیری از بارداری
..... ۹۲	۶-۲-۵- شاخص زایمان در مراکز بهداشتی
..... ۹۲	۷-۲-۵- شاخص شیوع بیماریهای مزمن
..... ۹۲	۸-۲-۵- شاخص رضایت از زندگی
..... ۹۳	۳-۵- گفتار سوم: فهرست بندی مشکلات
..... ۹۳	۱-۳-۵- فهرست فرصت ها
..... ۹۴	۴-۵- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل و تهدیدهای بهداشت و سلامت زنان در استان
..... ۹۴	۵-۵- گفتار پنجم: جایگاه موضوع بهداشت و سلامت زنان در اسناد بالادستی
..... ۹۴	۱-۵-۵- برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
..... ۹۴	۲-۵-۵- طرح تحول نظام سلامت
..... ۹۴	۳-۵-۵- نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی:
..... ۹۵	۴-۵-۵- شاخص کاهش مرگ و میر مادران و نوزادان در برنامه پنجم و ششم:
..... ۹۶	۷- گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۹۷	فصل ششم: تامین اجتماعی

..... ۹۸	فصل هفتم: وضعیت ورزش زنان استان
..... ۱۰۷	۱-۹-۷. ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۱۱۲	فصل هشتم: وضعیت آسیب های اجتماعی
..... ۱۱۳	۱-۸ مقدمه
..... ۱۲۲	۲-۷-۸. ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۱۲۸	۲-۷-۸. ماتریس پایش و ارزیابی
..... ۱۳۲	فصل نهم: شناخت وضعیت مشارکت سیاسی زنان
..... ۱۳۳	۱-۹. گفتار اول: شناسایی وضعیت موجود مشارکت سیاسی در استان ایلام
..... ۱۳۳	۱-۱-۹-۱- نمایندگان مجلس شورای اسلامی:
..... ۱۳۳	۲-۱-۹-۲- حضور زنان در مدیریت محلی
..... ۱۳۳	۳-۱-۹-۳- نمایندگان شورای اسلامی شهر و روستا:
..... ۱۳۳	۴-۱-۹-۴- دهیاران زن:
..... ۱۳۳	۲-۹. گفتار دوم: ارزیابی وضعیت موجود مشارکت سیاسی در استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری ۱۳۳
..... ۱۳۳	۱-۲-۹-۱- نمایندگان مجلس شورای اسلامی:
..... ۱۳۴	۲-۲-۹-۲- حضور زنان در مدیریت محلی
..... ۱۳۴	۳-۲-۹-۳- نمایندگان شورای اسلامی شهر و روستا:
..... ۱۳۴	۳-۹. گفتار سوم: فهرست بندی تهدیدها و فرصت ها
..... ۱۳۵	۱-۳-۹-۱- فهرست فرصت ها
..... ۱۳۷	۴-۹. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل حوزه مشارکت سیاسی زنان در استان ایلام
..... ۱۳۷	۵-۹. گفتار پنجم: جایگاه موضوع در اسناد بالادستی
..... ۱۳۷	۱-۵-۹-۱. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی
..... ۱۳۷	۲-۵-۹-۲. نقد قانون دهیاری ها:
..... ۱۳۸	۳-۵-۹-۳. زنان در برنامه های توسعه
..... ۱۳۸	۱-۱۰. گفتار اول: شناسایی وضع موجود مشارکت مدنی زنان در استان ایلام
..... ۱۳۸	۱-۱-۱۰-۱- سمن های زنان به تفکیک فعالیت:
..... ۱۳۸	۲-۱-۱۰-۲- سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان به تفکیک نوع فعالیت:

..... ۱۳۹	۱۰-۱-۳- سمن های صنفی - تخصصی زنان به تفکیک نوع فعالیت
..... ۱۳۹	۱۰-۱-۴- سمن های خیریه ای زنان به تفکیک نوع فعالیت
	۱۰-۲- گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود مشارکت مدنی زنان در استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری ۱۳۹
..... ۱۳۹	۱۰-۲-۱- سمن های زنان به تفکیک فعالیت
..... ۱۳۹	۱۰-۲-۲- سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان به تفکیک نوع فعالیت
..... ۱۴۰	۱۰-۲-۳- سمن های صنفی - تخصصی زنان به تفکیک نوع فعالیت
..... ۱۴۱	۱۰-۲-۴- سمن های خیریه ای زنان به تفکیک نوع فعالیت
..... ۱۴۱	۱۰-۳- گفتار سوم: فهرست بندی مشکلات
..... ۱۴۲	۱۰-۳-۱- فرصت ها
..... ۱۴۳	۱۰-۴- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل مشارکت سیاسی- مدنی زنان در استان
..... ۱۴۵	۱۰-۵- گفتار پنجم: جایگاه موضوع مشارکت مدنی زنان در اسناد بالادستی
..... ۱۴۵	۱۰-۵-۱- نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی
..... ۱۴۵	۱۰-۶- گفتار ششم: ارائه چشم انداز و اهداف
..... ۱۴۶	۱۰-۶-۱- مسأله پایین بودن مشارکت سیاسی- مدنی زنان استان ایلام
..... ۱۴۹	منابع
..... ۱۵۳	پیوست ها
..... ۱۵۴	فصل ششم: وضعیت تامین اجتماعی
..... ۱۵۵	۶-۱- گفتار اول: شناسایی وضع بیمه تامین اجتماعی در استان
..... ۱۵۵	۶-۱-۱- بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان
..... ۱۵۵	۶-۱-۲- مقرری بگیران بیمه بیکاری سازمان تامین اجتماعی در استان
..... ۱۵۶	۶-۲- گفتار دوم: ارزیابی وضعیت بیمه تامین اجتماعی بر اساس مقایسه با داده های کشوری
..... ۱۵۶	۶-۲-۱- مقایسه بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان و کشور
..... ۱۵۶	۶-۲-۲- مقایسه مقرری بگیران بیمه بیکاری سازمان تامین اجتماعی استان و کشور
..... ۱۵۷	۶-۳- گفتار سوم: فهرست بندی تهدید ها و مسائل حوزه بیمه تامین اجتماعی در استان
..... ۱۵۷	۶-۴- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل بیمه تامین اجتماعی در استان
..... ۱۵۸	۶-۵- گفتار پنجم: راهبرد ها و اقدامات

خلاصه مدیریتی

آنچه فراروست، گزارشی نو از وضعیت نیمی از انسان‌های جامعه‌ای است که در گسترده تاریخ پر تلاطم و محنت بارخود، همواره از سوی نیمی دیگر از انسان‌ها، مورد ستم، قرار گرفته‌اند. آری سخن از جامعه زنان است. جامعه‌ای که با اقتدار مردان، همانند زنان دیگر عالم به کنج خانه رانده شدند و هنر آنان، زاییدن فرزند، پرورش او و در کنارش شوهرداری و خانه‌داری بوده است. سخن از زنی است که پریروز، همسر یک دامدار بود دیروز برای یک کشاورز و دهقان شوهرداری می‌کرد و امروز در فضای مدرن به نام شهر، زندگی می‌کند. آنچه تغییر کرده، شاکله زندگی‌اش است و آنچه سرچایش مانده و نوبه‌نو شده، ولی انتظار دارد آن هم تغییر کند، احساس بی‌قدرتی است.

مطالعه حاضر ساختار گزارشی است که روی سخنش، جامعه زن استان است در ابعاد و حوزه‌های مختلف زندگی. زمان آغازین مطالعه به واپسین روزهای سال ۱۳۹۶ بر می‌گردد که طی دعوتی سراسری از تعدادی از محققین استانی، به عنوان ناظر در یک گردهمایی کشوری، درخصوص چند و چون مطالعه، به بحث پردازند توجهات اولیه انجام شد اما عملاً شروع گزارش به نیمه دوم اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷ بر می‌گردد.

پس از تشکیل تیم عملیاتی پژوهش با شرکت ۷ تن از پژوهشگران استان، آغاز شد. در ابتدای کار، قرار بود مطالعه به صورت ضرب‌الاجل در فاصله زمانی سه ماه، به اتمام برسد، اما عملاً این امر غیرممکن بود. زیرا مطالعه‌ای به وسعت استان در این فاصله زمانی کیفیت مطالعه را تحت تاثیر قرار می‌داد. با رایزنی‌هایی صورت گرفته، زمان مطالعه، افزایش یافت و سقف آن عملاً به، ۶ ماه انجامید. لذا آنچه تولید شده، حاصل تلاشی ۶ ماهه از سوی تیمی ۷ نفره است. هدف‌هایی که مطالعه حاضر دنبال کرده عبارتند از: توصیف وضعیت موجود زنان در عرصه‌های مختلف جمعیتی، نیروی کار، طلاق، تحصیل، تأمین اجتماعی، مشارکت‌های سیاسی و مدنی ورزش و آسیب‌های اجتماعی؛ شناسایی مسائل مهم در حوزه زنان و اولویت‌بندی آنها؛ شناسایی فرصت‌ها و ظرفیت‌های مهم در حوزه زنان و ارائه راهبردها و اقدامات لازم به منظور ارتقای توانمندی آنان. در جهت تحقق اهداف تحقیق، ساختار گزارش، در ۱۰ فصل تنظیم شده که به طور مفصل در متن گزارش، تشریح شده است. در این قسمت سعی می‌شود به اختصار به شناسایی مهمترین مسائل زنان در استان و فعالیت‌های اجرایی معصوف به حل مساله پرداخته شود. بر این اساس ۱۰ مساله مربوط به زنان استان به ترتیب اولویت شناسایی شد. نحوه

شناسایی این اولویت ها بر اساس ملاک های مختلفی همچون روندهای آماری؛ میزان و درصد مساله نسبت به میانگین کشوری؛ درصد شیوع و نیز بهره گیری از تکنیک دلفی بوده است.

نحوه اولویت بندی مسائل و پیشنهادات پژوهش به ترتیب مرجع تشخیص به شرح زیر است :

۱ - نرخ بیکاری زنان استان به ویژه زنان تحصیل کرده در کلیه سطوح جمعیتی از نرخ میانگین کشوری بالاتر است

(نحوه اولویت بندی مساله: میزان مساله نسبت به رقم مشابه در سطح کشور؛ تکنیک دلفی)

۲ - بالا بودن نرخ اقدام به خودکشی (درصد نسبت به رقم مشابه در سطح کشور؛ تکنیک دلفی)

۳ - کاهش دوام زندگی مشترک در سالهای اول زندگی (روند آماری و درصد؛ تکنیک دلفی)

۴ - سرپرستی بالای زنان در خانواده ایلامی (روند آماری؛ تکنیک دلفی)

۵ - کاهش سطح پوشش تحصیلی در دوره ابتدایی در نقاط روستایی (درصد؛ تکنیک دلفی)

۶ - افزایش میانگین سن ازدواج دختران (روند آماری؛ تکنیک دلفی)

۷ - پایین بودن شاخص فعالیت های ورزشی زنان (میزان و درصد؛ تکنیک دلفی)

۸ - کاهش مشارکت سیاسی - مدنی زنان استان (درصد؛ تکنیک دلفی)

۹ - افزایش میزان زنان معتاد دستگیر شده (میزان و درصد؛ تکنیک دلفی)

نکته قابل ذکر این است که نحوه ارائه پیشنهادات تحقیق بر اساس یافته های میدانی تحقیق، استفاده از تجارب موفق

کشوری و تکنیک دلفی، و توجه به اسناد بالادستی کشور بوده است.

مساله (۱): نرخ بیکاری زنان استان به ویژه زنان تحصیل کرده در کلیه سطوح جمعیتی از نرخ میانگین

کشوری بالاتر است.

<p>خروجی: به منظور آگاهی از میزان عرضه و تقاضای نیروی انسانی زنان تحصیل کرده استان، سامانه اطلاعات مربوط به زنان استان ایجاد شده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ انتخاب مجری طرح از بین افراد توانمند.
➤ ارائه طرح مطالعاتی در راستای تأمین اطلاعات جامع از طریق سامانه مذکور.
➤ برگزاری جلسات مشترک بین امور زنان استانداری و سازمان های مرتبط.
➤ آموزش افرادی که کاربر سامانه اطلاعات زنان استان می باشند.
➤ در طراحی سامانه به شرایط جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی استان ایلام توجه شود.
<p>خروجی: بهره گیری از معافیت مالیاتی برای فعالیتهای خانگی زنان استان ایلام ایجاد گردیده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ بررسی دقیق مشاغل خانگی زنان استان و تهیه طرح معافیت مالیاتی بر اساس بخشنامه های معافیتی وزارت کار.
➤ برگزاری جلسات مشترک با حضور امور بانوان استانداری و سازمان امور مالیاتی استان در خصوص نحوه معافیت مالیاتی بر اساس قوانین موجود.
➤ برگزاری جلسات توجیهی با گروه های هدف در راستای آگاهی بخشی معافیت مالیاتی فعالیتهای زنان.
<p>خروجی: زنان فارغ التحصیل جویای کار در زمینه مهارت های عملی جهت ورود بازار کار و ایجاد فرصت های شغلی، توانمند شده اند.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ گروه بندی زنان فارغ التحصیل جهت برگزاری دوره های مورد نیاز.
➤ تسهیل در ارائه تسهیلات بانکی به افراد شرکت کننده در این دوره ها.
➤ بهره گیری از تجربه زیسته زنان کارآفرین در دوره های مهارت آموزی.

مساله (۲) بالا بودن نرخ اقدام به خودکشی

در سال ۱۳۹۵ استان ایلام با ۰/۱۵۲ اقدام به خودکشی زن در هر صد هزار نفر در بین ۳۱ استان کشور رتبه اول را در اختیار

دارد. این میزان ۴۲ برابر میزان خودکشی در کل کشور (۳/۶ اقدام به خودکشی در صد هزار نفر) است.

<p>خروجی: جلسات و دوره های آموزش مهارت های مقابله ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ برگزاری جلسات و کارگاه های مداوم با هدف تقویت مهارت های ارتباط بین فردی، کاهش اضطراب و تنش، تقویت مهارت گفتگو و تعامل بین اعضا خانواده، کنترل کردن هیجان و خشم، توانایی حل مساله، تقویت روحیه جمع گرایی در بین خانواده ها و مدارس و مراکز مشاوره.
➤ برگزاری کلاس ها و دوره هایی برای زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام با هدف آموزش و آگاهی دادن در مورد مشکلات روانی-افسردگی که بعد از اقدام به خودکشی رخ می دهد؛ تشریح کامل پیامدهای اقدام به خودکشی و خودسوزی بر ظاهر و زیبایی زنان؛ آموزش دادن به خانواده ها جهت رفع مشکلات فرزندان بویژه دختران، و همچنین اهمیت قائل شدن به خواسته های فرزندان، جلوگیری از ستیز و درگیری بین اعضای خانواده؛ خانواده درمانی.
➤ برگزاری جلسات آموزشی و مشاوره در کانون های فرهنگی مساجد و محلات مختلف استان جهت درونی کردن مفاهیم صبر، گذشت، مشکلات به عنوان آزمایش الهی و... جهت پیشگیری از اقدام به خودکشی هیجانی و بدون فکر.
➤ آموزش تخصصی مشاوران ویژه زنان و خانواده و تأیید صلاحیت آنها در رشته های آسیب شناسی اجتماعی، مددکاری، مشاوره، روان شناسی، مطالعات زنان و خانواده.
➤ برگزاری جلسات با نهادهای مختلف از جمله نهادهای مذهبی مبنی بر حمایت از برنامه های ترویج نشاط در خانواده های ایلامی.
➤ استفاده از بروشورهای تبلیغاتی در مدارس و سطح شهر با هدف تشریح پیامدهای اقدام به خودکشی.
<p>خروجی: فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ برگزاری دوره ها و کلاس های مختلف برای زنان استان ایلام و همچنین مردان با هدف چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با اورژانس اجتماعی.
➤ نمایش فیلم ها و سریال هایی در رسانه استانی که رابطه بین دینداری و کاهش آسیب هایی چون خودکشی را نشان می دهند.
➤ آموزش مشاوران و مدرسان حرفه ای در حوزه آسیب های اجتماعی با رویکردهای مختلف روان شناسی، جامعه شناسی.
➤ استفاده از بیلبردهای تبلیغاتی، بنرها، تیزرهای تبلیغاتی در مورد اهمیت، جایگاه و نقش مشاوره در زندگی امروزه.
➤ استفاده از بنرها و تیزرهای تبلیغاتی با هدف نشان دادن جایگاه ویژه زنان در جامعه و نقش خاص آنها در تربیت و انسان سازی در نهاد خانواده
<p>خروجی: امید به زندگی در بین زنان (عادی و آسیب دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>

<p style="text-align: right;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی در مناطق محروم استان ➤ حمایت های درمانی-بهداشتی از زنان خودکش ناموفق ➤ بهبود استانداردهای علمی-فنی مراکز بهداشتی ➤ بهبود وضعیت اقتصادی، معیشتی، درمانی، فرهنگی زنان در معرض آسیب
<p style="text-align: right;">خروجی: رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>
<p style="text-align: right;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ تقویت مولفه های سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، همیاری، مشارکت در جامعه و بطور خاص در خانواده ها توسط رسانه استانی در قالب فیلم ها و تبلیغات. ➤ دادن استقلال رای و دخالت در تصمیم گیری های خانواده به ویژه برای زنان با استفاده از برنامه های قوی توسط صداوسیما، کانال های مجازی، مطبوعات استانی و... ➤ لزوم تشکیل کارگروه های ارتقای رضایتمندی از زندگی زناشویی (با هدف پیگیری مسائل بعد از ازدواج) برای زوجین عادی و در معرض آسیب استان ➤ ایجاد بازار کار و فرصت های شغلی و تامین اجتماعی برای زنان آسیب دیده در استان ایلام توسط نهادهای دولتی. ➤ حمایت های بیشتر از خانواده های کم توان مالی توسط نهادهای متولی
<p style="text-align: right;">خروجی: تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند خودکشی زنان صورت گرفته است.</p>
<p style="text-align: right;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ انجام مطالعات چندرشته ای در زمینه آسیب های اجتماعی با رویکرد بومی توسط متخصصان در این حوزه. ➤ ارتباط با کارگروه های آسیب های اجتماعی حوزه سلامت در دانشگاه ها. ➤ مستندسازی و ارائه گزارش های پیشرفت به دستگاه های مربوطه. ➤ حمایت از پایان نامه های با موضوع خودکشی زنان در استان ایلام. ➤ انتشار فصلنامه علمی تخصصی در حوزه زنان و خانواده در استان. ➤ جذب و بکارگیری رشته روان شناسی در دانشگاه مادر استان و تقویت گرایش های رشته جامعه شناسی.

مساله (۳): کاهش دوام زندگی مشترک در سال های اول زندگی

رشد سالانه طلاق در استان از ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ به خصوص در بین زوجین جوان به شدت در حال افزایش است.

خروجی: دوره های آموزشی برای ارتقای مهارت های همسر داری (افزایش آگاهی زوجین از تفاوتها و پذیرش تفاوت های همدیگر؛ درک زوجین از موقعیت ها؛ افزایش امکان برقراری ارتباط و گفت و گو و امکان مداخله منطقی خانواده و زوجین) برگزار شده و از ظرفیت های رسانه های جدید برای خدمات رسانی مشاوره ای استفاده می شود.

فعالیت ها :

- برگزاری کارگاه های مختلف و مستدام در سطوح محلی شهرستان ها در مدارس، انجمن اولیا، بسیج محلات و ... با هدف تقویت مهارت گفتگو کردن / کنترل خشم / ابراز محبت / حل مسئله / همدلی / مدارا / اعتماد / واقع بینی و پرهیز از هیجانات آنی و یا کنترل آنها / پرهیز از لجبازی / کنترل خشم و خشونت / پذیرش اختلاف نظرها / پرهیز از خودمحوری / مفاهمه / آینده نگری.
- راه اندازی مراکز مشاوره ای در سطوح شهرستان با هدف تقویت مهارت های خود آگاهی، شناخت همسر، شناخت تفاوت ها، شناخت وجه اشتراکات، معرفی انواع ارتباطات، شرایط گفت و گو.
- تشکیل کانال مرکز مشاوره خانواده به صورت مجازی با مدیریت سازمان بهزیستی استان و استفاده از ظرفیت های رسانه های اجتماعی جدید، عضوگیری از مشاوران، مددکاران، تسهیلگران و روانشناسان متخصص کشوری در این کانال، بسیج برای معرفی کانال در همه سطوح در استان (استفاده از بروشورهای سطح شهر، تبلیغ صدا و سیما، پیامک) و عضوگیری زنان و مردان ایلامی به منظور بیان مشکلات و مسائل خانواده و آموزش های همسر داری به خانواده ها. این امکان به خانواده هایی که به دلیل محدودیت های فرهنگی امکان مراجعه حضوری به مشاوره های خانواده را ندارند، کمک زیادی خواهد کرد.
- آموزش تخصصی مشاوران ویژه خانواده و تأیید صلاحیت آنها؛ تهیه و تدوین و اجرای دستورالعمل صلاحیت حرفه ای مشاوران ویژه خانواده؛ مشاورین با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی باشند.
- تهیه و تدوین محتوای آموزشی مرتبط با خانواده و آسیب شناسی روابط، تقویت شناخت های جنسیتی: دختر و پسر / زمان مناسب برای آشنایی نامزدی و عقد / موارد مورد بحث در این دوره / معرفی مهارت های ازدواج بهنگام و پایدار / الگوسازی مطلوب برای خانواده / توصیه های لازم به خانواده ها جهت عدم مداخله و تشریح تفاوت مداخله به ارشاد و راهنمایی در قالب بروشور.
- محتوای آموزشی تصویری در قالب فیلم، سریال، فیلم کوتاه درباره مسائل تربیتی و استفاده از کارشناسان تخصصی حوزه خانواده و بحث و گفت و گو در مورد لزوم توجه و تأمل بیشتر خانواده ها به تفاوت های جنسیتی دختران و پسران، تقویت مسائل شناختی آنها، ترسیم پیامدهای طلاق و تقویت ارزش های مربوط به ازدواج های پایدار - دور همی های خانوادگی با حضور کارشناس و نقد و ارزیابی فیلم و سریال های شبکه محلی استان.
- انجام پایش و ارزشیابی مهارت های زندگی زوجین توسط سازمان ورزش و جوانان

خروجی: افزایش میزان استفاده از مشاوران خانوادگی متخصص؛

فراگیری خدمات مشاوره ای، گسترش دامنه خدمات مشاوره ای قبل و بعد از ازدواج؛
افزایش دانش مهارت خانواده و ازدواج پایدار و ملاک های همسرگزینی در جوانان.

<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ مستقر کردن مراکز و یا دفاتری (مستقل) در سطح تمام شهرستانها و ارائه خدمات مشاوره‌ای، با حضور مشاوره زن و مرد با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته‌های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی. ➤ تسهیل‌گیری اجتماعی برای خانواده با استقرار تسهیل‌گران محلی و تشکیل دفتر (حداقل یک دفتر) تسهیل‌گری در سطح شهرستان. ➤ راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط در تمام شهرستانها و یا ایجاد کانال‌های شبکه‌های پیام رسان با عضویت گروه‌های هدف و متخصصین مشاور و ارتباط‌گیری با خانواده‌ها و معتمدین محلی توسط مشاوره‌ها. ➤ اطلاع‌رسانی توسط صدا و سیمای ایلام در زمینه وجود مراکز مشاوره‌ای (مجازی و واقعی) در استان و لزوم استفاده از آنها
<p>خروجی : بازاندیشی در سازوکارهای صلح و سازش خانوادگی توسط معتمدین</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌هایی (سالانه) برای معتمدین در شهرستان‌های مختلف و به روزرسانی مسائل و تهدیدهای جدید خانواده‌ها برای آنها؛ ➤ برگزاری همایش‌های محلی با محور خانواده و ازدواج پایدار، دعوت از معتمدین محلی و کارشناسان حوزه خانواده، مسئولین اجرایی مربوطه و جوانان و هم‌افزایی در این عرصه توسط این گروه‌ها و استفاده از تجارب همدیگر
<p>خروجی : حمایت از خانواده‌های آسیب‌پذیر</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط و یا مشاوره‌های مجازی در تمام شهرستانها به منظور حمایت از زوجین منصرف شده از طلاق ➤ انجام مشاوره با زنان با شوهران معتاد که قصد طلاق دارند و معرفی آنها به مراکز ترک اعتیاد و بهزیستی ➤ تسهیل‌گیری برای افزایش اشتغال زنان سرپرست خانوار ➤ ترویج و تشویق ازدواج مجدد و مدیریت صحیح آن
<p>خروجی : تولید دستاوردهای علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ عقد قرارداد با دانشگاه‌های ایلام و فرهنگیان و حمایت از رساله‌های با موضوع خانواده پایدار در استان. ➤ انجام پژوهش‌های کاربردی و «بوم‌بنا» راجع به خانواده پایدار و آسیب‌شناسی خانواده با محوریت طلاق. ➤ اقدام به انتشار نشریه علمی-تخصصی یا علمی پژوهشی در حوزه خانواده.
<p>خروجی : افزایش عملکرد سازمانی برای کاهش آسیب‌های پیش روی خانواده</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ تشکیل کارگروه استانی ویژه خانواده پایدار در استان (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) متشکل از دستگاه‌های مرتبط؛ ➤ تدوین سند راهبردی خانواده پایدار (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) و ترسیم اهداف و چشم‌انداز کوتاه و بلندمدت آن؛ ➤ تخصیص بودجه بر اساس جنسیت و مسائل خاص آن در استان و انتقال مسائل خاص زنان و خانواده به مرکز برای تخصیص بالاتر بودجه؛ ➤ پایش و ارزشیابی برنامه‌ها و اقدامات انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان؛ ➤ پایش و ارزشیابی پژوهش‌های انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان.

مساله (۴): سرپرستی بالای زنان در خانواده ایلامی

نسبت سرپرستی زنان یا به عبارتی دیگر سرپرستی خانواده توسط زنان از ۵/۱ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۱۱/۷ درصد رسیده که روندی افزایشی را نشان می‌دهد. با این حال با افزایش سن زنان این نسبت باز هم افزایش یافته است به طوری که در گروه سنی ۶۵ ساله و بالاتر (۴۱/۹) است که در مقایسه با میانگین کشوری (۴۸/۷) اندکی بالاست و می‌تواند در آینده به مساله‌ی جمعیتی تبدیل شود که پیامدهای اقتصادی و اجتماعی به همراه دارد.

خروجی : به منظور آگاهی از حقوق و تکالیف زن سرپرست خانوار، کارگاه‌های مهارتی برای زنان برگزار می‌شود.
فعالیت ها : <ul style="list-style-type: none">
➤ نیازسنجی و نظرسنجی از زنان سرپرست خانوار و افراد خبره جهت تعیین عناوین کارگاه‌ها.
➤ اطلاع رسانی به موقع به ذینفعان جهت شرکت در این کارگاه‌ها.
➤ تهیه، تأمین و در اختیار قرار دادن منابع درسی کارگاه‌ها برای زنان.
➤ تأمین مدرس کارگاه از بین افراد توانمند.
➤ پایش و ارزیابی کارگاه‌های برگزار شده از سوی گروه هدف.
خروجی ایجاد مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانواری که غیرشاغل هستند.
فعالیت ها : <ul style="list-style-type: none">
➤ ارائه فهرست مشاغل خانگی زنان در بین گروه هدف.
➤ برگزاری جلسات مشترک با حضور امور بانوان استانداری و کارشناسان مرتبط استان در خصوص مشاغل خانگی زنان.
➤ اعطای وام کم بهره به زنان کارآفرین سرپرست خانوار جهت ترغیب به ادامه فعالیت.
➤ ایجاد نگرش مثبت در زنان در خصوص اشتغال بیرون از منزل.
➤ مشاوره دادن به زنان در خصوص انتخاب نوع شغل و اطلاع رسانی به زنان در خصوص مشاغل مختلف.
خروجی زنان سرپرست خانوار نیازمند مساعدت، مشخص می‌شوند.
فعالیت ها : <ul style="list-style-type: none">
➤ گروه‌بندی زنان سرپرست خانوار متناسب با شرایط سنی و وضعیت اقتصادی.
➤ تعیین معجری بانک اطلاعاتی زنان سرپرست خانوار.
➤ برگزاری جلسات مشترک با گروه هدف از سوی معجریان بانک اطلاعاتی جهت شفاف سازی موضوع.

مساله (۵): کاهش سطح پوشش تحصیلی در دوره ابتدایی در نقاط روستایی

در مناطق روستایی پوشش تحصیلی دختران در مقطع ابتدایی ۰/۴ نسبت به مناطق شهری کاهش داشته است.

<p>خروجی: مرتفع شدن نیاز های اقتصادی دانش آموزان خانواده های کم درآمد؛ افزایش انگیزه دانش آموزان نسبت به امر تحصیل؛ امکان شناخت خطرهای ازدواج پیش از موعد؛ امکان شناخت چالش های ازدواج اجباری کودکان؛ شناسایی آسیب های اجتماعی کار کودکان</p>
<p>فعالیت ها:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ شناسایی خانواده های کم درآمد استان توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی و استانداری در کلیه نواحی شهری، روستایی و حاشیه نشینان و ارائه تسهیلات اقتصادی (همچون وام با کارمزد پایین، کمک های بلاعوض، و...) به آنان در راستای جلوگیری از ترک تحصیل دانش آموزانی که به علت مشکلات معیشتی و اقتصادی مجبور به ترک تحصیل می شوند.
➤ برگزاری کارگاه های آموزشی در خصوص پیامدهای ترک تحصیل و افزایش آگاهی والدین و اولیاء نسبت به امر تحصیل کودکان توسط روان شناسان و جامعه شناسان و پژوهشگران مطرح در سطح استان.
➤ ارائه تسهیلات ویژه (همچون خانه، پرداخت وام با کارمزد پایین، دسترسی به وسیله نقلیه و...) از طرف سازمان آموزش و پرورش؛ استانداری و بهزیستی استان به معلمان که در مناطق دور افتاده و روستایی به خدمت مشغول می شوند.
➤ ارائه مشاوره های ماهانه به خانواده ها از طریق کارشناسان خیره مشاوره استان در خصوص ازدواج های زود رس و نابهنگام کودکان و پیامدهای منفی آن و تشویق والدین به امر تحصیل کودکان.
➤ ارائه تسهیلات مجانی همچون دفتر، کتاب و نوشت افزار به دانش آموزان در راستای تقویت علاقه آنان به مدرسه و تحصیل توسط سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، آموزش و پرورش و خیرین استان.
➤ برگزاری کارگاه آموزشی برای خانواده ها در راستای پیامدهای منفی کار کودکان که مانع دستیابی کودکان به امر تحصیل می شود.
<p>خروجی: مدرسه زدگی کاهش می یابد؛ نگرش منفی نسبت به مدرسه کاهش پیدا می کند؛ تابوی معلم مرد کم رنگ تر می شود.</p>
<p>فعالیت ها:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ ارائه تسهیلات آموزشی همچون ساخت مدرسه برای کلیه پایه ها و دوره های تحصیلی در مناطق روستایی در راستای جذب دانش آموزان به مدرسه و امر تحصیل توسط سازمان آموزش و پرورش و افراد خیر مدرسه ساز در سطح استان
➤ استقرار مرکزی آموزشی برای سواد آموزی زنان بیسواد در مناطق مختلف به ویژه در مناطق روستایی و تشویق آنان به امر سواد آموزی توسط سازمان آموزش و پرورش، سازمان نهضت سواد آموزی.
➤ ارائه تشویقی مالی از طرف سازمان بهزیستی، اداره استانداری و سازمان آموزش و پرورش منطقه مربوطه به زنانی که یک پایه تحصیلی در نهضت سواد آموزی را با موفقیت طی کرده اند.
➤ ارائه معرفی نامه تسهیلات از طرف طرف سازمان آموزش و پرورش، استانداری اداره امور بانوان، به معلمان زنی که

<p>متقاضی خدمت در مناطق محروم هستند (همچون پرداخت وام با کارمزد پایین، افزایش حقوق و دستمزد، ارائه سفرهای زیارتی و سیاحتی و...).</p>
<p>خروجی: ترک تحصیل دانش آموزان کاهش می یابد. دسترسی به تحصیل برای دختران و پسران به صورت برابر صورت می گیرد.</p>
<p>فعالیت ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ برگزاری همایش های منطقه ای در خصوص نقش زن در جامعه و عدم تاکید صرف بر نقش خانه داری زنان توسط دانشگاه ایلام؛ دانشگاه فرهنگیان و با همکاری استانداری استان ایلام ➤ تشویق دختران به امر تحصیل و تاکید بر نقش پررنگ آنان از طریق شبکه های استانی و محلی استان. ➤ زدودن کلیشه های جنسیتی در متن کتاب های درسی در دایره تالیف کتاب های درسی مورد بررسی قرار گیرد.
<p>خروجی: الگوی برنامه درسی سواد آموزی برای زنان بیسواد و کم سواد طراحی می شود؛ زمینه های دسترسی به امکانات آموزشی در مناطق محروم برای کلیه یادگیرندگان فراهم می شود؛ زیرساخت های آموزشی؛ فرهنگی و اقتصادی برای توسعه سواد زنان فراهم می شود.</p>
<p>فعالیت ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ دعوت از پژوهشگران حوزه روان شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی خبره استان توسط سازمان آموزش و پرورش، سازمان بهزیستی، استانداری جهت تشکیل میزگردهای ماهانه برای شناسایی دلایل کم سواد؛ بیسواد؛ و ترک تحصیل دختران. ➤ ارائه فراخوان از طرف پژوهشکده تعلیم و تربیت وابسته به وزارت آموزش و پرورش، دانشگاه ایلام، و سایر سازمان های درگیر با امر سواد آموزی در راستای مطالعه تطبیقی روش های مبارزه با کم سواد و بیسواد در چهار کشور جهان و ارائه الگوی مطلوب برای کاهش نرخ کم سواد و بیسواد زنان استان. ➤ توزیع عادلانه امکانات آموزشی و گسترش عدالت آموزشی در ابعاد کمی و کیفی بر مبنای اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی و اختصاص بودجه به ادارات آموزش و پرورش شهرستان های مختلف توسط سازمان آموزش و پرورش استان.
<p>خروجی: گفتمان موجود در خصوص نقش و جایگاه زن تعدیل می شود.</p>
<p>فعالیت ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ انجام حداقل ۲ طرح تحقیقاتی در خصوص جایگاه زن در اسناد بالادستی توسط پژوهشگران توانمند استان ➤ ترفیع جایگاه زنان در رسانه ها و مطبوعات محلی و استانی توسط مجریان برنامه های تلویزیونی، سردبیر روزنامه ها و هفته نامه ها و ماهنامه های منتشره در سطح استان ➤ برگزاری همایش منطقه ای و استانی (همایش های سالیانه) توسط استانداری؛ دانشگاه ایلام و سازمان آموزش و پرورش در خصوص نقش خطیر زن در جامعه و دعوت از زنان توانمند و خبره استان برای سخنرانی در این همایش ها با تاکید بر لزوم خودباوری زنان و توجه به نقش پررنگ آنها در ادامه حیات سیاسی؛ اجتماعی؛ فرهنگی، اقتصادی و تربیتی در جامعه. ➤ تولید سریال های خانگی با تاکید بر لزوم سواد آموزی زنان توسط سازمان صدا و سیما استان

مساله (۶): افزایش میانگین سن ازدواج دختران

عمومیت ازدواج دختران در استان، به صورت خطی از سال‌های ۱۳۶۴ تا ۱۳۹۵ در حال کاهش است.

<p>خروجی :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ امکان دسترسی جوانان به اشتغال پایدار افزایش می‌یابد؛
➤ دستیابی جوانان به مسکن افزایش می‌یابد؛
➤ آسیب‌پذیری اقتصادی جوانان کاهش می‌یابد.
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ اشتغال‌زایی برای جوانان
➤ در اولویت قرار دادن دسترسی به فرصت‌های شغلی برای متاهلین جوان
➤ پرداخت وام مسکن و ارائه تسهیلات حداقل تا سه سال بعد ازدواج به زوجین جوان
➤ در نظر گرفتن مسکن ویژه جوانان و زوجین جوان تا سه سال بعد از ازدواج
➤ شرایط بهره‌گیری از معافیت‌های مالیاتی برای کسب و کارهای کوچک جوانان
<p>خروجی:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ کاهش ترس جوانان از فشارها و هزینه‌های اقتصادی ازدواج
➤ تخفیف فشار روانی مسائل ازدواج برای جوانان
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ اعطای مرخصی ازدواج به پرسنل دستگاه‌ها؛ به کارمندان، سربازان، کارگران، و ...
➤ کلیه دستگاه‌های دولتی دارای تسهیلات رفاهی فرهنگسرا و تالار، باشگاه و... موظف شوند فضاهای مذکور را برای برگزاری جشن و مراسم ازدواج در اختیار زوجین (نه فقط کارمندان آنها) قرار دهند؛
➤ تعیین محل خدمت سربازان متأهل در نزدیکترین پادگان و مرکز نظامی محل سکونت.
<p>خروجی:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ افزایش آگاهی خانواده‌ها از آسیب‌های جدید ناشی از افزایش سن ازدواج؛
➤ اهتمام برای کاهش موانع فرهنگی دست و پاگیر ازدواج.
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ استقرار خدمات مشاوره‌ای با مشاوره کارشناسان متخصص (نیروهای تربیت‌یافته روانشناسی، علوم تربیتی، مددکاری، جامعه‌شناسی) در عرصه خانواده در سطح شهرستان‌های استان با هدف ترویج مهارت حل مساله در بین جوانان؛
➤ دعوت از الگوهای موفق بومی برای تشویق ازدواج آسان در برنامه‌های محلی صدا و سیما؛ مرکز ایلام؛
➤ فرهنگ‌سازی در امر کم کردن میزان مهریه و خرید طلا در استان در کانونهای فرهنگی مساجد، معاونت فرهنگی دانشگاه-ها؛ برنامه‌های محلی صدا و سیما؛
➤ تدوین محتوای آموزشی برای معرفی زمان مناسب برای آشنایی نامزدی و عقد و موارد مورد بحث در این دوره.
➤ آموزش مهارت‌های ازدواج بهنگام و پایدار در قالب کارگاه‌های مختلف در بین دانش‌آموزان مقطع پیش دانشگاهی؛ دانشجویان؛ سربازان نظام وظیفه؛ سایر جوانان؛

<p>➤ توصیه‌های لازم به خانواده‌ها جهت عدم مداخله ناموثر و تشریح تفاوت مداخله به ارشاد و راهنمایی در قالب بروشور، فیلم و انیمیشن.</p>
<p>خروجی :</p> <p>➤ افزایش آگاهی در مورد مهارت‌های لازم قبل و بعد از ازدواج؛</p> <p>➤ کاهش موانع سد راه ازدواج دختران و پسران</p>
<p>فعالیت ها :</p> <p>➤ اجرای طرح جامع آموزش و مشاوره قبل و بعد از ازدواج مشتمل بر برنامه‌های :مشاوره برای همسریابی، تشکیل خانواده، آماده‌سازی زوج‌های جوان برای آغاز زندگی مشترک، آشنایی با حقوق خانوادگی و اخلاق همسرداری، تقویت مهارت‌های زندگی با محوریت خانواده پایدار و آمادگی برای داشتن فرزند؛</p> <p>➤ برنامه گسترده آموزش والدین در امر ازدواج فرزندان از طریق بسیج محلات، مراکز فرهنگی مساجد، انجمن اولیا و مربیان مدارس، برنامه‌های محلی صدا و سیمای مرکز ایلام.</p> <p>➤ مستقر کردن مراکز و یا دفاتری (مستقل) در سطح شهرستان‌ها و ارائه خدمات مشاوره‌ای، با حضور مشاوره زن و مرد با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته‌های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی؛</p> <p>➤ تسهیل گیری اجتماعی برای خانواده‌ها با استقرار دفتر تسهیل‌گری در سطح شهرستان‌های استان؛</p> <p>➤ راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط و ایجاد کانال‌های مربوطه در فضای مجازی با مدیریت اوژانس اجتماعی و بهزیستی و یا دفتر امور اجتماعی استانداری در تمام شهرستان‌ها؛</p> <p>➤ اطلاع‌رسانی توسط صدا و سیمای ایلام در زمینه وجود چنین مراکزی در استان و لزوم استفاده از آنها؛</p> <p>➤ تهیه و تدوین و اجرای دستورالعمل صلاحیت حرفه‌ای مشاوران ویژه خانواده.</p>
<p>خروجی : تولید دست‌آورد‌های علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی و ساماندهی بیشتر مطالعاتی، علمی و پژوهشی در حوزه جوانان.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <p>➤ انجام پیمایش‌های دوره‌ای استانی با محوریت سنجش و نگرش مربوط به وضعیت ازدواج و جوانان در استان.</p> <p>➤ عقد قرارداد با دانشگاه‌های ایلام و فرهنگیان یا اعلام فراخوان به منظور انجام پژوهش‌های مربوط به تحولات جمعیتی ازدواج و طلاق و پیش‌بینی سناریوهای لازم برای آینده با روش‌های آینده‌نگرانه.</p> <p>➤ اقدام به انتشار نشریه علمی-تخصصی یا علمی پژوهشی در حوزه خانواده.</p>
<p>خروجی: افزایش اهتمام در اجرایی کردن قوانین تسهیل ازدواج و مصوبات شورای عالی جوانان و مشخص کردن منابع مالی برای آن.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <p>➤ تشکیل کارگروه استانی ویژه خانواده پایدار در استان (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) متشکل از دستگاه‌های مرتبط</p> <p>➤ تدوین سند راهبردی خانواده پایدار (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) و ترسیم اهداف و چشم‌انداز کوتاه و بلندمدت آن</p> <p>➤ پیگیری قوانین مصوبه در مورد ازدواج جوانان و تعیین منابع مالی برای آن</p> <p>➤ پایش و ارزشیابی پژوهش‌های انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان</p>

مساله (۷): پایین بودن شاخص فعالیت های ورزشی زنان

سطح اطلاعات جامعه زنان استان نسبت به مزایای ورزش پایین و ساعات اوقات فراغت به ویژه برای فعالیت های ورزشی کاهش یافته است.

خروجی: توسعه ورزش بانوان از طریق فعالیت های تبلیغاتی- رسانه ای با هدف تغییرات نگرشی و فرهنگی انجام شده است.

فعالیت ها :

- همکاری با رسانه های جمعی، کانال های ارتباطی برای ارتقای آگاهی جامعه نسبت به ورزش. استفاده از تیزرهای تبلیغاتی، فیلم های کوتاه، جنگ های خیابانی جهت ترویج فرهنگ نیاز به ورزش در زندگی روزمره و عادت به هزینه کردن برای ورزش.
- تامین امنیت زنان استان جهت روی آوردن به فعالیت های ورزشی.
- راه اندازی مراکز غنی سازی اوقات فراغت در استان مخصوص بانوان.
- تهیه برنامه های تلویزیونی، تبلیغات، استفاده از بوروشورها، بنرها در خصوص اهمیت ورزش بانوان و تاثیرات مثبت آن به ویژه بر نهاد خانواده.
- برگزاری همایش ها، جلسات، دورها جهت تغییر نگرش مردم، تغییر نگرش خانواده ها و والدین نسبت ورزش بانوان در استان.
- بالابردن سطح اطلاعات جامعه زنان نسبت به فواید فعالیت بدنی از طریق کانال های ارتباطی، تبلیغات نهادهای شهری، فیلم های کوتاه تلویزیونی.
- الگوسازی ورزشکاران قهرمان و نخبه زن در بین زنان استان ایلام از طریق نهادهای مختلف مانند صداوسیما.
- برگزاری و بهره گیری از جشنواره های بومی-محلی، همایش های پیاده روی خانوادگی، برای تشویق جامعه ایلامی به فعالیت و ورزش.
- تصحیح فرهنگ مردممحوری در جامعه در نگاه به ورزش بانوان استان از طریق تبلیغات رسانه های مختلف.

خروجی: توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق افزایش امکانات و سرمایه گذاری در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی انجام گرفته است.

فعالیت ها :

- دسترسی آسان به فضاها و اماکن ورزشی برای بانوان استان ایلام
- افزایش کمی و کیفی متخصصان و مشاوران در حوزه ورزش همگانی و قهرمانی.
- تشکیل کمیته های استعدادیابی ویژه بانوان در فدراسیون و هیئت های ورزشی استان ایلام.
- استفاده از آرم برای فعالیت های بازاریابی بویژه در ورزش قهرمانی زنان استان.
- جذب اسپانسرهای قوی در امر توسعه ورزش بانوان(به ویژه در بخش ورزش قهرمانی).
- آموزش، گزینش موثر و هدفمند منابع انسانی قوی در ورزش استان از طریق دوره ها و کارگاه های مختلف.
- افزایش بودجه تخصیص داده شده به ورزش بانوان استان ایلام.
- افزایش تعداد اردوهای آمادگی برای زنان ورزشکار ایلامی با تاکید بر بخش ورزش قهرمانی.
- توسعه و برگزاری ورزش های بومی-محلی در روستاها و ویژه بانوان جهت تقویت ورزش های همگانی در استان ایلام.
- استفاده از مربیان آگاه و متخصص در تمرین ها.

خروجی : ورزش بانوان استان ایلام از طریق تقویت مدیریت کارآمد و تعامل با نهادهای علمی توسعه یافته است.

فعالیت ها :

- پذیرش میزبانی همایش های علمی-ورزشی در استان ایلام.
- ایجاد زیرساخت های مورد نیاز جهت برگزاری رویدادهای بین المللی در استان.
- پذیرش میزبانی مسابقات بانوان کشور در رده های سنی مختلف.
- ایجاد مرکز مطالعات مختص ورزش بانوان.
- اجباری کردن ورزش کارمندی در ساعات اداری برای بانوان استان.
- تعامل با مراکز علمی دانشگاهی در خصوص توسعه ورزش بانوان استان.
- افزایش تعداد مدیران ورزشی زن در سطح استان.
- تاکید بر اصل حاکمیت ضوابط بر روابط در سازمان های ورزشی.
- افزایش بودجه تخصیصی مورد نیاز

خروجی : توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق بهبود منابع مالی و همچنین حمایت های مالی از ورزشکاران صورت گرفته است.

فعالیت ها :

- در اولویت قراردادن اشتغال ورزشکاران زن استان
- برطرف کردن مشکلات مالی بانوان ورزشکار ایلامی
- سرمایه گذاری لازم در توسعه اماکن و فضاهای ورزشی در استان
- افزایش بودجه تخصیصی به ورزش بانوان
- در نظر گرفتن امنیت مالی ورزشکاران زن با توسعه بیمه های اجتماعی برای آنها.

مسئله (۸): کاهش مشارکت سیاسی - مدنی زنان استان

وضعیت مشارکت سیاسی زنان در استان نیز در مقایسه با میانگین کشوری چندان رضایت‌بخش نیست. همچنین تعداد

سمن‌های حمایتی و خدمات اجتماعی در مقایسه با میانگین کشوری پایین‌تر است.

<p>خروجی: عاملیت زنان در استان ایلام افزایش یافته است و در فرهنگ نهادینه شده است.</p>
<p>فعالیت‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ اصلاح کتب درسی در جهت افزایش برابری جنسیتی و از بین بردن کلیشه‌های جنسیتی در آن ➤ برگزاری کارگاه توانمندسازی اجتماعی زنان برای زنان در رده‌های سنی مختلف ➤ برگزاری دوره‌های مشاوره برای افزایش اعتماد به نفس در بین دختران ➤ برگزاری دوره‌های آموزشی در مراکز خدمات بهداشتی جهت آموزش لزوم برابری جنسیتی به مادران و پدران ➤ معرفی زنان فعال سیاسی در رسانه‌های جمعی ➤ برگزاری کارگاه در حوزه آموزش مدیریت سمن‌ها به زنان ➤ برگزاری کارگاه مهارت‌های فردی برای زنان فعال
<p>خروجی: زنان توانایی و امکان رقابت در عرصه سیاسی مدنی دارند.</p>
<p>فعالیت‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ حمایت مالی از کاندیداهای زن ➤ قائل شدن تبعیض مثبت برای استخدام زنان ➤ برگزاری همایش درباره چالش‌های ژیش روی زنان در عرصه سیاسی مدنی ➤ انتصاب زنان به سمت‌های مدیریتی در استان
<p>خروجی: تحقیقات کیفی و عمیق با هدف پی بردن به عمق مسئله مشارکت سیاسی مدنی در بستر فرهنگی استان صورت گرفته است.</p>
<p>فعالیت‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ تشکیل کارگروه حوزه مشارکت زنان در استان. ➤ حمایت از پایان‌نامه‌های دارای موضوع مرتبط با مشارکت سیاسی - مدنی زنان ➤ حمایت از طرح‌های پژوهشی مرتبط با موضوع ➤ مطالعه تجربه زیسته زنان فعال در حوزه سیاسی مدنی (دهیاران/اعضای شوارهای اسلامی/ مدیران سمن‌های موفق)

مساله (۹) افزایش میزان زنان معتاد دستگیر شده

بررسی توزیع میزان زنان معتاد دستگیر شده نیز نشان می دهد که این میزان در کشور ۱/۸ در هر ده هزار نفر بوده که استان ایلام با ۲/۶ زن معتاد دستگیر شده در هر ده هزار زن، در رتبه هشتم کشوری قرار گرفته است.

<p>خروجی : جلسات و دوره های آموزش مهارت های مقابله ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ برگزاری جلسات و کارگاه های مداوم با هدف تقویت مهارت های ارتباط بین فردی، کاهش اضطراب و تنش، تقویت مهارت گفتگو و تعامل بین اعضا خانواده، کنترل کردن هیجان و خشم، توانایی حل مساله، تقویت روحیه جمع گرایی در بین خانواده ها و مدارس و مراکز مشاوره.
➤ برگزاری کلاس ها و دوره هایی برای زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام با هدف آموزش و آگاهی دادن در مورد مشکلات خلقی که بعد از اقدام مصرف مواد رخ می دهد؛ تشریح کامل پیامدهای اعتیاد و اثرات آن که بر ظاهر و زیبایی زنان؛ آموزش دادن به خانواده ها جهت رفع مشکلات فرزندان بویژه دختران، و همچنین اهمیت قائل شدن به خواسته های فرزندان، جلوگیری از ستیز و درگیری بین اعضای خانواده؛ خانواده درمانی.
➤ برگزاری جلسات آموزشی و مشاوره در کانون های فرهنگی مساجد و محلات مختلف استان جهت درونی کردن مفاهیم صبر، گذشت، مشکلات به عنوان آزمایش الهی و... جهت پیشگیری از مصرف مواد.
➤ آموزش تخصصی مشاوران ویژه زنان و خانواده و تأیید صلاحیت آنها در رشته های آسیب شناسی اجتماعی، مددکاری، مشاوره، روان شناسی، مطالعات زنان و خانواده.
➤ برگزاری جلسات با نهادهای مختلف از جمله نهادهای مذهبی مبنی بر حمایت از برنامه های ترویج نشاط در خانواده های ایلامی.
➤ استفاده از بروشورهای تبلیغاتی در مدارس و سطح شهر با هدف تشریح پیامدهای اعتیاد دختران و مادران و اینکه حتی یکبار مصرف مواد منجر به اعتیاد فرد می شود.
<p>خروجی : فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ برگزاری دوره ها و کلاس های مختلف برای زنان استان ایلام و همچنین مردان با هدف چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با اورژانس اجتماعی.
➤ نمایش فیلم ها و سریال هایی در رسانه استانی که رابطه بین دینداری و کاهش آسیب هایی چون اعتیاد را نشان می دهند.
➤ آموزش مشاوران و مدرسان حرفه ای در حوزه آسیب های اجتماعی با رویکردهای مختلف روان شناسی، جامعه شناسی.
➤ استفاده از بیلборدهای تبلیغاتی، بنرها، تیزرهای تبلیغاتی در مورد اهمیت، جایگاه و نقش مشاوره در زندگی امروزه.
➤ استفاده از بنرها و تیزرهای تبلیغاتی با هدف نشان دادن جایگاه ویژه زنان در جامعه و نقش خاص آنها در تربیت و انسان سازی در نهاد خانواده
<p>خروجی : امید به زندگی در بین زنان (عادی و آسیب دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>
<p>فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی در مناطق محروم استان

<ul style="list-style-type: none"> ➤ حمایت های درمانی-بهداشتی از معتادین زن بهبود یافته و خانواده های آنان ➤ بهبود استانداردهای علمی-فنی مراکز بهداشتی ➤ بهبود وضعیت اقتصادی، معیشتی، درمانی، فرهنگی زنان در معرض آسیب
<p>خروجی: رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>
<p style="text-align: center;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ تقویت مولفه های سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، همیاری، مشارکت در جامعه و بطور خاص در خانواده ها توسط رسانه استانی در قالب فیلم ها و تبلیغات. ➤ دادن استقلال رای و دخالت در تصمیم گیری های خانواده به ویژه برای زنان با استفاده از برنامه های قوی توسط صداوسیما، کانال های مجازی، مطبوعات استانی و... ➤ لزوم تشکیل کارگروه های ارتقای رضایتمندی از زندگی زناشویی (با هدف پیگیری مسائل بعد از ازدواج) برای زوجین عادی و در معرض آسیب استان ➤ ایجاد بازار کار و فرصت های شغلی و تامین اجتماعی برای زنان آسیب دیده در استان ایلام توسط نهادهای دولتی. ➤ حمایت های بیشتر از خانواده های کم توان مالی توسط نهادهای متولی
<p>خروجی: تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند اعتیاد زنان صورت گرفته است.</p>
<p style="text-align: center;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ انجام مطالعات چندرشته ای در زمینه آسیب های اجتماعی با رویکرد بومی توسط متخصصان در این حوزه. ➤ ارتباط با کارگروه های آسیب های اجتماعی حوزه سلامت در دانشگاه ها. ➤ مستندسازی و ارائه گزارش های پیشرفت به دستگاه های مربوطه. ➤ حمایت از پایان نامه های با موضوع اعتیاد زنان در استان ایلام. ➤ انتشار فصلنامه علمی تخصصی در حوزه زنان و خانواده در استان. ➤ جذب و بکارگیری رشته روان شناسی در دانشگاه مادر استان و تقویت گرایش های رشته جامعه شناسی.
<p>خروجی: ساختار مبارزه با مواد مخدر در سطح استان ایلام ارتقاء یافته است.</p>
<p style="text-align: center;">فعالیت ها :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ نظارت و کنترل شدید مرزها در مناطق مرزی استان توسط نیروی انتظامی. ➤ تشکیل کارگروه مبارزه با استعمال مواد مخدر با عضویت سازمان هایی چون بهزیستی، ورزش و جوانان، دانشگاه علوم پزشکی، استانداری و سمن های مرتبط. ➤ تخصیص بودجه مورد نیاز ➤ نظارت شدید بر اداره اماکن عمومی جهت برخورد سخت گیرانه از هرگونه مواد مخدر بخصوص رستوران ها و اماکن عمومی.

مقدمه

در دنیای امروز، هیچ پدیده‌ای انسانی-اجتماعی، بدون لحاظ نمودن مدرنیته، قابل تحلیل و بررسی نیست. مدرنیته به عنوان یک فرآیند ابتدا از مغرب زمین آغازیدن گرفت و امواج آن در حال نوردیدن اکناف و اطراف جهان است. گرچه پیامد این فرآیند با ورود به متن‌ها و کادریهای فرهنگی اجتماعی گوناگون، دچار گوناگونی گردید و منجر به شکل‌گیری مدرنیته‌هایی شد، اما فصل مشترک همه جوامعی که مدرنیته را تجربه کرده‌اند، نوبه نو شدن، پویایی، تخریب و، تطور در شالوده‌های اساسی آنهاست. مدرنیته و به تبع آن جهانی شدن، واقعیتی‌هایی هستند که بیش از آنکه ما بخواهیم، آنها را انتخاب کنیم، در حال انتخاب کردن ما هستند، آنها برای ما تعیین تکلیف می‌کنند و مجال هرگونه تعلل، توجیه، مقابله و ستیز را از ما گرفته‌اند. جهانی شدن، در حال افسون‌زدایی از عرصه‌های مهم زندگی یعنی، سیاست، آموزش، اقتصاد، فرهنگ و خانواده است.

هر کدام از این خرده سیستم‌ها، ناگزیر، تن به اجابت جهانی شدن داده‌اند و کما بیش در معرض امواج آنها قرار گرفته‌اند. در میان خرده سیستم‌های مورد اشاره، اخیراً خانواده نیز مشمول جهانی شدن شده است. با ورود این پدیده به خانواده، جنبه‌های سنتی آن را به چالش کشیده و در حال افسون‌زدایی آن است. به سخن دیگر، هنگامی که با جهانی شدن خانواده مواجهیم، ناگزیر، باید از آن افسون‌زدایی کنیم، یعنی اقتدار مرد محور آن را مورد تجدید نظر قرار دهیم و عناصر به حاشیه رفته آن یعنی زن و فرزندان را به متن برگردانیم و این بار همه را در یک سرنوشت مشترک درگیر نماییم و به جای دیدن صرف مرد در عرصه خانواده، سایر نقش‌ها از جمله زن را هم ببینیم.

جامعه ایران، حدود یکصد سال است که در حال تجربه مدرنیته در اشکال کمی و کیفی متفاوت است. در این برهه زمانی و نسبتاً طولانی عصر حاضر، کشاکشی بین دو جنس مرد و زن برای اثر گذاری جامعه شکل گرفته است. این کشاکش به واسطه تجربه مدرنیته و جهانی شدن خانواده است تا قبل از این سده پرتلاطم توانمندسازی، حق طبیعی مرد بود، و زن سهمی ناچیز از آن داشت. اما چه باید کرد وقتی جهان دارد، فرصت‌ها را بین زن و مرد طوری تقسیم می‌کند که روز به روز به سهم زن از آن بیشتر می‌شود.

و در نتیجه، کاروانی از مرد و زن به راهی شتابان در افتاده که هر از آن پس بماند، نابود و خراب خواهد شد. پس چاره‌ای جز پیوستن به این کاروان نیست. ناگزیریم که مردان و زنان خود را همدوش و همراه هم کنیم تا از این کاروان عقب نمانیم

و برای وصل به این کاروان، باید ابتدا خانواده و سپس نقش زن را در چهاردیواری آن مورد بازخوانی و بازنگری قرار دهیم و اینجاست که پای توانمندسازی زنان به میان کشیده می‌شود.

مطالعه حاضر بر پایه چنین توجیه و منطقی، مایه گرفته است و در نظر دارد جایگاه زن را به آمایش بگذارد و به این پرسش‌ها پاسخ دهد که وضعیت موجود زنان ایرانی (در اینجا ایلامی) چگونه است؟

چه مسائلی دارند، چرا این مسائل پدیدار شده‌اند، چگونه می‌تواند از این مسائل رهایی یابد و چه برنامه‌هایی را می‌توان پیشنهاد داد تا بتوانید اثرگذاری بیشتری داشته باشند؟

ساختار مطالعه حاضر طوری تنظیم گردیده، تا بتوان به سوال‌های فوق پاسخ داده شود، بر این مبنا، در فصول اول و دوم وضعیت دموگرافیک جامعه زنان استان براساس شاخص‌هایی از قبیل ظرفیت‌های کمی و انسانی مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع در این دو فصل، جایگاه جمعیت شناختی نیمی از جمعیت استان، از جنبه‌های ظرفیتی و مسائل جمعیتی، مورد مطالعه قرار گرفته است و نسبت برخی از شاخص‌های آن با میانگین کشوری، تعیین گردیده است.

در فصل سوم، این بخش از جامع استان یعنی زنان، این بار از جنبه فرصت‌ها و تهدیدها مورد مطالعه قرار گرفته شده است و همانند فصول پیشین، ابتدا وضعیت موجود زنان، سپس مسائل موجود بر سر راه آن و در نهایت، راه‌های خروج از بن‌بست‌های موجود خانواده استان، مورد بررسی قرار گرفته شده است.

در فصل چهارم به جایگاه موجود زنان از نظر برخورداری از تحصیل و سواد، پرداخته شده و از این زاویه نیز مسائل شناسایی شده و برای مرتفع نمودن آنها استراتژی مناسب ارائه گردیده است.

در فصل پنجم و ششم، به مطالعه وضعیت بهداشت و سلامت و تأمین اجتماعی زنان استان پرداخته شده و سپس در خصوص وضعیت آنها با میانگین کشوری و نیز راهبردهایی که باید اتخاذ شود، بحث گردیده است.

فصل هفتم، به آسیب‌های زنان در استان، اختصاص یافته در این فصل نیز طبق روال فصول پیشین وضعیت زنان در این شاخص تعیین شده و میزان آن با میانگین کشوری به محک گذاشته شده است.

مشارکت‌های سیاسی و مدنی و ورزش که شاخص با اهمیتی در همه کشورهای جهان است، این بار با موضوع فصل هشتم، نهم و دهم به بحث نهاده شده و در خلال فصول یادشده وضعیت موجود، مسائل فراروی و راهبردهای لازم، ارائه شده است.

کلیات

➤ مبانی مفهومی

شواهد فراوانی در دست است که هرگاه زنان به فرصت‌هایی که همواره از آن مردان بوده است، دست یافته‌اند، توفیقشان در استفاده از آن کمتر از مردان، که قرن‌ها ادعای انحصاری آن را داشته‌اند، نبوده است.

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و تحت شرایطی خاص که معمولاً در اثر مرگ همسران و پدران، پیش آمده است، زنان فرصت دستیابی به بالاترین سطوح سیاسی را یافته‌اند و این فرصت‌ها را با نهایت و تلاش مغتنم داشته‌اند، گرچه در تاریخ اخیر، زنان در مقام‌های ارشد رهبری، در سریلانکا، هندوستان، بنگلادش، پاکستان، فیلیپین، برمه و اندونزی به خوبی شناخته شده است، اما باید نقشی که این زنان توانسته‌اند، در سطوح متفاوت فعالیت‌های سیاسی و اقدامات اجتماعی بازی کنند، نیز مورد توجه قرار گیرد (سازمان ملل، ۱۹۹۲ به نقل از تیا سین، ۱۳۹۲: ۳۳۳).

براساس مطالعات صورت گرفته زنان همواره به جای ایفای نقش سلبی، به ایفای نقش‌های ایجابی مبادرت می‌کنند یکی از فرضیه‌های جالب ارتباط بین نفوذ مردان موجود خشونت و خیانت است. این حقیقت که بیشترین جنایات در دنیا، توسط مردان صورت می‌گیرد، بسیار روشن است، در حالی که زنان نه تنها از خشونت و خیانت دوری می‌کنند بلکه، ایفاگر نقش‌های مثبت در جامعه هستند. با این حال مردانه شدن عرضه‌های زندگی در ادوار تاریخ بشری، بویژه جامعه ایران در چند دهه اخیر، باعث گردیده که زنان در فعالیت‌های اقتصادی روزمره در بسیاری از کشورها، دسترسی‌های محدودی داشته باشند. این امر عمدتاً به دلیل احراز و به رسمیت شناخته شدن مالکیت زمین و سرمایه در دست مردان است.

با این همه ورود به مبحث زن و به متن آمدن آن یا به حاشیه رفتنش در کادر اجتماعی، نسبت مستقیمی با گفتمان‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دارد که این‌ها خود تعیین می‌نمایند، فعالیت اقتصادی زن با چه کمیت و کیفیتی توزیع شود مادام که از نظر شیوه توزیع قدرت، عرصه، مردانه است، به تبع این مؤلفه، عرصه‌های فرهنگی - اجتماعی و سیاسی هم برخاست مردان، رقم خواهد خورد.

از این رو، افزایش توانمندی‌های زنان در بسیاری از کشورهای جهان، امروز، یکی از موضوعات محوری در فرآیند توسعه است. "عوامل تشکیل دهنده آن نیز عبارت‌اند از آموزش زنان، الگوی مالکیت آنان، فرصت‌های اشتغال آنان و چگونگی عملکرد بازار" (برگمن، ۱۹۸۶). در ورای این متغیرهای کلاسیک، عوامل دیگری از قبیل طبیعت تربیبات حاکم بر اشتغال،

برداشت‌های خانواده و اجتماع از فعالیت‌های اقتصادی زنان و شرایط اقتصادی اجتماعی مشوق یا بازدارنده این گونه برداشت‌ها، هم باید در نظر گرفته شود. مطالعات متعدد نشان می‌دهد که ادامه یا انقطاع ترتیبات گذشته تحت تاثیر شرایط اقتصادی و اجتماعی حاکم بر محیط‌های محلی است. نقش آفرینی زنان یکی از مهمترین واسطه‌های تغییرات اقتصادی و اجتماعی است و اهداف و نتایج آن بسیاری از ابعاد مهم فرآیند توسعه ارتباط تنگاتنگ دارد.

مبانی روشی

ساختار روش شناختی مطالعه حاضر مبتنی بر ترکیبی از روشهای معمول در مطالعات اجتماعی است. در ادامه به معرفی مهمترین روش‌های مورد استفاده در این پژوهش خواهیم پرداخت:

الف) عمده‌ترین بخش روش این مطالعه، تحلیل ثانویه اسناد مربوطه به مطالعاتی است که معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در اختیار استانها و به تبع آن در دسترس استان ایلام قرار داده است. گرچه اعضای تیم پژوهشی این مطالعه، بسته به نوع موضوع و مسئله‌ای که به آنان محول گردید، از شیوه‌ها و فنون متفاوت، استفاده کرده‌اند. با این حال آنچه که منبع اصلی تلقی می‌شود، تحلیل ثانویه اطلاعات مأخوذه از کتابچه‌هایی بوده که معاونت امور زنان و خانواده، پیشاپیش طی مطالعات پیاپی، تهیه نموده است.

ب) تکنیک دیگری که برای جمع‌آوری داده‌ها، بخصوص در زمینه علل و زمینه مسائل مربوط زنان، استفاده شده است، مصاحبه با مطلعین است. در فصل مربوط به طلاق، ازدواج، سواد و تحصیلات و آسیب‌های اجتماعی به طور مفصل از این تکنیک استفاده شده است. لازم به ذکر است این فصول را فارغ‌التحصیلان دکتری با تخصص مربوطه انجام داده‌اند، و سابقه انجام پژوهش‌های زیادی در زمینه کاری خود داشته‌اند.

ج) رویکرد روشی دیگر، استفاه از نظرات کارشناسان در قالب روش دلفی است. دلفی روشی سیستماتیک برای استخراج نظرات از یک گروه متخصصان در مورد یک موضوع یا یک سوال است. در فصل ورزش و زنان از این تکنیک برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. برای مثال نمونه‌های پژوهش که شامل ۳۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاههای استان در رشته علوم ورزشی، مدیران و کارشناسان نخبه در حوزه ورزش و همچنین مربیان بوده‌اند.

د) روش دیگری که مبنای کار بوده، تحلیل محتوای اسناد بالادستی در حوزه‌های مختلف زنان است. در این اسناد در موارد عدیده، به موقعیت زنان در جامعه- هرچند با نگاه ایده‌آلیستی و نظری - اشاره گردیده و پژوهشگران مطالعه با

دستیابی به این اسناد، و نقد آنها، تصویر روشن‌تری از جایگاه زنان در کشور، ارائه داده‌اند و بخصوص در زمینه برنامه-ریزی‌های مدیریتی، پیشنهادات تحقیقی آنان در راستای اسناد بالادستی نیز بوده است.

ه) در کنار اسناد بالادستی، سومین مرجع روش‌شناختی، مراجعه به قانون اساسی کشور است. قانون اساسی گرچه یک منشور یکدست در همه کشورهای جهان نمی‌باشد، اما نقش آن در سازماندهی و تنسيق امور در کشورمان ایران، حائز اهمیت بوده و تنها مأخذ رسمی و معتبری است که جایگاه بخش‌های عمده فعالیت کشور و هم‌منطور اقشار اجتماعی به ویژه زنان در آن منعکس گردیده است. گرچه قانون اساسی یک میثاق ملی است اما در چارچوب آن می‌توان استانهای کشور را دید و مطالعه نمود.

و) در نهایت تحلیل ثانویه برخی از پژوهشها و تحقیقات در حوزه استان و نیز مطالعات تخصصی همکاران طرح، بخش دیگری از ساختار روش‌شناسی مطالعه حاضر بوده است. بر اساس این روش، بسیاری از مسائل و همچنین فرصت‌های مرتبط با حوزه کار زنان، در تحقیقات مربوطه احصاء و در چهارچوب مطالعه مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

اهداف مطالعه

هدف کلی این مطالعه به تبع هدف آرمانی آمایش وضعیت موجود زنان در کشور و، شناسایی ظرفیت‌های موجود زنان استان است.

اهداف جزئی:

۱- شناخت وضع موجود زنان از جنبه‌های مختلف جمعیتی، انسانی، تحصیلات، ورزش، آسیب‌ها، تامین اجتماعی، سیاسی و مدنی

۲- شناسایی فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود زنان استان در مقایسه با میانگین کشوری.

۳- اولویت‌بندی مسائل گوناگون استان در حوزه زنان.

۴- ترسیم راهبردها و اقدامات لازم در جهت نیل به یک وضعیت نسبتاً مطلوب برای زنان استان.

ضرورت مطالعه

اصولاً تشخیص هر مسئله، محرک دستیابی به شناختی بهتر از مسئله خواهد بود، با شناخت مسئله، آنگاه با اقدام عملی در جهت مرتفع نمودن نسبی آن همراه خواهد بود. از این رو به اهم ضرورت‌های مطالعه حاضر پرداخته می‌شود.

۱- جامعه زنان ایران، به تبع جوامع دیگر، از نقطه نظر کمی، نیمی از جمعیت انسانی کشور را در بر می‌گیرد بیهوده ماندن توان این تعداد جمعیت و محصور نمودن آنها در نقش‌های سنتی، اقدامی ضد توسعه و ضد انسانی تلقی می‌شود. اهمیت مسئله حاضر زمانی روشن‌تر می‌شود که چشم‌انداز آن را در جامعه ایلام دید. جامعه‌ای که در حال کنده شدن از شکل‌بندی اجتماعی ایلیاتی و به تبع آن انقطاع گفتمانی از آن و ظهور گفتمان جدید ناشی از تجربه مدرنتیبه است. در چنین وضعیتی، نقش زن ایلامی در معرض تهدید جدی قرار گرفته و آماده پذیرش گفتمان‌های جدید متأثر از جهانی شدن خانواده است. بی‌توجهی به این مسئله، هزینه‌بر و توجه به آن، منجر به تسریع فرایند توسعه در استان خواهد شد.

۲- زنانگی شدن فضای عمومی به ویژه به تصاحب درآمدن فضای آموزشی دانشگاه‌های استان از سوی زنان، از یکسو چشم‌اندازی روشن پیش‌روی جامعه نهاده و از سوی دیگر تصاحب جایگاه‌های شغلی در کشور از سوی مردان براساس نقش‌های سنتی مرد و زن، برنامه‌های توسعه آتی و مدیریت توسعه را با تهدید جدی مواجه ساخته است. چنانچه این توانمندی بالقوه زنان در سالهای آتی، بالفعل نگردد. اثرات نامطلوب آن بر روی تمامی ارکان جامعه، از جمله خانواده، آموزش، اقتصاد و به ویژه نظام سیاسی، قابل اغماض نخواهد بود.

۳- جهانی شدن خانواده در انتظار همه جوامع، جامعه ما و زنان استان است. این پدیده نیاز به ویزا گرفتن و کنترل مکانیکی مرزهای کشور ندارد. بلکه از طریق امواج و دیجیتال در حال نوردیدن لایه‌های اجتماعی-فرهنگی همه جوامع بشری است. جهانی شدن عموماً و جهانی شدن خانواده خصوصاً، چشم و گوش زنان را باز می‌کند، توانمندیهای آنان را آشکار، توقعات آنان را افزایش و اثرگذاری‌های سیاسی-اجتماعی و فرهنگی آنان را هم از جنبه سلبی و هم ایجابی، بر ملا می‌سازد. اگر مدیریت توسعه کشور به این فرآیند جهانی بی‌تفاوت بماند یا حتی در قبال آن موضع منفی بگردد. بر مسائل موجود کشور خواهد افزود.

فصل اول

ویژگی‌های عمومی و جمعیت

استان ایلام

۱-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود مسائل عمومی و جمعیتی استان

در این بخش به شناسایی وضع موجود مسائل عمومی و جمعیتی استان پرداخته می‌شود. طبق آخرین تقسیمات کشوری (۱۳۹۵) استان ایلام از ۱۰ شهرستان، ۲۶ بخش، ۲۵ شهر و ۴۹ دهستان تشکیل شده و مرکز آن شهر ایلام است. جمعیت استان ایلام طی سه دهه اخیر به تبع تغییرات کشوری با افزایش همراه بوده است و از ۳۸۲۰۹۱ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۵۸۰۱۵۸ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. طی سه دهه اخیر همواره از جمعیت ساکنین مناطق روستایی کاسته شده و بر جمعیت ساکن مناطق شهری اضافه شده است. این تغییرات جمعیتی در سه دهه اخیر باعث افزایش میزان شهرنشینی از ۴۱ درصد به ۶۸/۱ درصد و کاهش میزان روستانشینی از ۵۹ درصد به ۳۱/۹ درصد طی سال‌های مورد بررسی شده است. نسبت جنسی جمعیت در سطح استان از ۱۰۷/۵ در سال ۱۳۶۵ به ۱۰۳/۶ در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ از درصد جمعیت گروه سنی ۱۴-۰ ساله در سطح استان کاسته شده است. در سی سال مورد بررسی تعداد و درصد جمعیت گروه‌های سنی ۶۴-۱۵ ساله و ۶۵ ساله و بالاتر افزایش یافته است اما اختلاف درصد جمعیت زنان و مردان در تمامی گروه‌های سنی بسیار کم می‌باشد. در سال ۱۳۹۵ از کل جمعیت استان، ۲۷/۲ درصد در دوره‌ی جوانی (۲۹-۱۵ ساله) قرار داشته‌اند. درصد جمعیت زنان و مردان جوان تقریباً با یکدیگر برابر است. بعد خانوار در استان ایلام از ۵/۹ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۳/۶ نفر در هر خانوار در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. در تمامی سال‌های مورد بررسی، متوسط بعد خانوار مناطق شهری پایین‌تر از متوسط بعد خانوار مناطق روستایی استان بوده است. در استان ایلام، زنان سرپرستی ۵/۱ درصد از کل خانوارهای استان را به عهده داشتند که این میزان در سال ۱۳۹۵ به ۱۱/۷ درصد رسیده است. تعداد مهاجرت وارد شده و خارج شده استان ایلام از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ روندی افزایشی داشته به نحوی که مهاجران وارد شده از رقم ۲۲۳۸۰ نفر وارد شده در میان سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ به ۳۷۲۸۸ نفر در بازه‌ی زمانی ده ساله‌ی ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ افزایش یافته و طی ده سال بعد با افزایشی چشمگیر به ۷۱۹۴۳ نفر رسیده است. لازم به ذکر است که در دوره مذکور، مهاجران خارج شده از استان نیز از این الگو پیروی می‌کنند.

۱-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود مسائل عمومی و جمعیتی در استان بر اساس مقایسه با داده‌های

کشوری

جمعیت استان ایلام همانند جمعیت کشور طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ با روند افزایشی از نظر تعداد و رشد جمعیت برخوردار بوده است. سرعت تغییرات میزان شهرنشینی در استان ایلام طی سال‌های ۹۵-۱۳۶۵ بیشتر از میانگین کشوری بوده است به گونه‌ای که از ۴۱ درصد به ۶۸/۱ درصد رسیده است. میزان خالص مهاجرت استان ایلام در اغلب دوره‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که این استان مهاجر فرست است به گونه‌ای که این شاخص همواره رقمی منفی و کمتر از ۲ درصد جمعیت استان بوده است. بررسی گروه‌های سنی برحسب محل سکونت نشان می‌دهد که درصد بیشتری از مردان و زنان ساکن در روستاها در مقایسه با مناطق شهری در گروه سنی ۱۴-۰ ساله و ۶۵ ساله و بیشتر (جمعیت غیرفعال) قرار

دارند. بررسی درصد جوانی جمعیت به تفکیک جنس در استان ایلام طی سال‌های مورد بررسی نشانگر بالا بودن این نسبت در مقایسه با میانگین کشوری است (۲۷/۲ درصد در مقابل ۲۵/۱ درصد). بعد خانوار در استان ایلام از ۵/۹ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۳/۶ نفر در هر خانوار در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. در طی سال‌های مورد بررسی، متوسط بعد خانوار در مناطق شهری پایین‌تر از مناطق روستایی بوده است اما در گذر زمان تفاوت بعد خانوار در مناطق شهری و روستایی کاهش یافته است. سرعت کاهش بعد خانوار در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است. درصد زنان سرپرست خانوار استان در گروه سنی ۶۵ ساله و بالاتر (۴۱/۹ درصد) هر چند که پایین‌تر از میانگین کشوری (۴۸/۷ درصد) است اما باز می‌تواند به‌عنوان یک مسأله برای زنان تعریف شود. نسبت جنسی در استان ایلام در مناطق شهری در سال ۱۳۹۵ بالاتر از میانگین کشوری است (۱۰۲/۹ در مقابل ۱۰۱/۸) اما در مناطق روستایی مشابه یکدیگرند.

جدول ۱-۱ مقایسه شاخص‌های جمعیتی استان ایلام با متوسط کشوری

نسبت جنسی در مناطق شهری	درصد زنان سرپرست خانوار در گروه سنی + ۶۵	بعد خانوار	درصد جوانی جمعیت	میزان خالص مهاجرت	میزان شهرنشینی	
۱۰۱/۸	۴۸/۷	۳/۳	۲۵/۱	--	۷۴	ایران
۱۰۲/۹	۴۱/۹	۳/۶	۲۷/۲	-۲	۶۸/۱	ایلام

۳-۱. گفتار سوم: فهرست‌بندی تهدیدها و مسائل عمومی و جمعیتی در استان

با تجزیه و تحلیل داده‌های خام و شاخص‌های جمعیتی در استان و مقایسه آن با میانگین کشوری، فهرستی از مسائل و مشکلات پیش روی استان در حوزه مسائل جمعیتی ذکر شده است، ملاک تعیین مسئله، انحراف میانگین پدیده در استان نسبت به میانگین مشابه آن در سطح کشوری است. یافته‌ها نشان دادند مهم‌ترین مسئله پیش روی استان در زمینه جمعیت عبارتند از: سرعت تغییرات میزان شهرنشینی؛ مهاجرفرست بودن استان از نظر مهاجرت؛ بالا بودن درصد جمعیت مصرف‌کننده (غیرفعال) در مناطق روستایی استان. این مسائل در جدول ۱-۲ نشان داده شده‌اند.

جدول شماره ۱-۲. اولویت‌بندی مسائل جمعیتی در استان ایلام

ردیف	وضعیت استان	وضعیت کشور	مسئله یا فرصت
۱	سرعت تغییرات میزان شهرنشینی در استان ایلام طی سال‌های ۹۵-۱۳۶۵ بیشتر از میانگین کشوری بوده است به گونه‌ای که از ۴۱ درصد به ۶۸/۱ درصد رسیده است (۱/۷ برابر).	میزان شهرنشینی طی سال‌های ۹۵-۱۳۶۵ در کل کشور از ۵۴/۳ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۷۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است (۱/۴ برابر).	در استان ایلام سرعت تغییرات میزان شهرنشینی نسبت به میانگین کشوری بالا بوده است. ۱/۷ برابر در مقابل ۱/۴ برابر در طی سه دهه اخیر (مسئله)
۲	میزان خالص مهاجرت استان ایلام در اغلب دوره‌های موردبررسی نشان می‌دهد که این استان مهاجرفرست است، به گونه‌ای که این شاخص همواره رقمی منفی و کمتر از ۲ درصد جمعیت استان بوده است.	-----	ایلام جزو استان‌هایی است که همواره میزان خالص مهاجرت در آن منفی بوده است. (مسئله)
۳	بررسی گروه‌های سنی برحسب محل سکونت نشان می‌دهد که درصد بیشتری از مردان و زنان ساکن در روستاها در مقایسه با مناطق شهری در گروه سنی ۱۴-۰، ۶۵ ساله و بیشتر (جمعیت غیرفعال) قرار دارند.	طی سال‌های ۶۵ تا ۹۰ از درصد جمعیت گروه سنی ۱۴-۰ ساله در سطح کشور و استان ایلام کاسته شده است اما طی ۵ سال اخیر تا حدودی افزایش داشته است.	درصد جمعیت در سنین غیرفعال (مصرف‌کننده) در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری استان ایلام است. (مسئله)
۴	بررسی درصد جوانی جمعیت به تفکیک جنس حکایت از برابر بودن این نسبت در بین زنان و مردان دارد. در مناطق شهری درصد جمعیت جوان زنان بالاتر از مردان است.	بررسی درصد جوانی جمعیت به تفکیک جنس در استان ایلام طی سال‌های موردبررسی نشانگر بالا بودن این نسبت در مقایسه با میانگین کشوری است (۲۷/۲ درصد در مقابل ۲۵/۱ درصد).	درصد جوانی جمعیت در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است (فرصت)
۵	در استان ایلام از ۵/۹ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۳/۶ نفر در هر خانوار در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. در طی سال‌های موردبررسی، متوسط بعد خانوار در مناطق شهری پایین‌تر از مناطق روستایی بوده است اما در گذر زمان تفاوت بعد خانوار در مناطق شهری و روستایی کاهش یافته است.	طی سی سال اخیر بعد خانوار کشور از ۵/۱ نفر به ۳/۳ نفر کاهش یافته است.	سرعت کاهش بعد خانوار در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است.
۶	در استان ایلام زنان سرپرست خانوار از رقم ۵/۱ درصد به ۱۱/۷ درصد رسیده است. بررسی	طی سال‌های موردبررسی خانوارهای زن سرپرست در کل کشور از ۷/۱ درصد در سال	درصد زنان سرپرست خانوار استان در گروه سنی ۶۵ ساله و بالاتر (۴۱/۹ درصد)

ردیف	وضعیت استان	وضعیت کشور	مسأله یا فرصت
	وضعیت زنان سرپرست خانوار به تفکیک گروه سنی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۵ نزدیک به نیمی از جمعیت زنان سرپرست خانوار کشور (۴۸/۷ درصد) در گروه سنی ۶۵ ساله و بالاتر قرار دارند و برای استان ایلام برابر با ۴۱/۹ درصد بوده است.	۱۳۶۵ به ۱۲/۷ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است.	هرچند که پایین‌تر از میانگین کشوری (۴۸/۷ درصد) است اما باز می‌تواند به‌عنوان یک مسأله برای زنان تعریف شود. (مسأله)
۷	نسبت جنسی کل جمعیت استان ایلام از ۱۰۷/۵ در سال ۱۳۶۵ به ۱۰۳/۶ در سال ۱۳۹۵ رسیده است.	نسبت جنسی در استان ایلام در مناطق شهری در سال ۱۳۹۵ بالاتر از میانگین کشوری است (۱۰۲/۹ در مقابل ۱۰۱/۸) اما در مناطق روستایی مشابه یکدیگرند.	بالا بودن نسبت جنسی استان ایلام در مناطق شهری در مقایسه با میانگین کشوری بیانگر بالا بودن تعداد مردان در مقایسه با زنان است.

۴-۱. گفتار چهارم: بررسی علل تهدیدها و مسائل عمومی و جمعیتی در استان

در این بخش تلاش می‌شود که بر اساس ماتریس ترسیم‌شده در مورد مسائل جمعیتی استان ایلام، به تجزیه و تحلیل علل بروز مسائل جمعیتی در استان پرداخته شود.

۴-۱-۱. میزان شهرنشینی و روند آن در استان ایلام

در استان ایلام میزان شهرنشینی در سال ۱۳۹۵ پایین‌تر از میانگین کشوری است اما روند تغییرات این میزان طی ۳۰ سال گذشته، بیشتر از میانگین کشوری بوده است. اولین علت شکاف و تفاوت بین رشد سالانه جمعیت شهری و روستایی به رشد طبیعی جمعیت دو منطقه برمی‌گردد. اما بررسی آمارهای مربوط به رشد مطلق جمعیت نشان می‌دهد که همواره رشد مطلق جمعیت مناطق شهری پایین‌تر از مناطق روستایی بوده است. از این رو به‌منظور بررسی علل رشد سریع جمعیت شهرنشین باید به عوامل دیگری مانند مهاجرت‌های روستا-شهری، تبدیل روستا به شهر و ادغام روستا در شهر اشاره کرد.

۴-۱-۲. میزان خالص مهاجرت

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان ایلام همواره از نظر درصد مهاجران وارد شده و خارج شده از استان در بین استان‌های کشور سهم اندکی را به خود اختصاص داده است. اما بر اساس همین درصد اندک، این استان جزو استان‌های مهاجر فرست کشور محسوب می‌شود. در سرشماری سال ۱۳۹۰، ۹ علت را برای علل مهاجرت به داخل استان‌ها در نظر گرفته شده است. علت ۴۶ درصد از این مهاجرت‌ها پیروی از خانوار بوده است. علت مهاجرت در بین زنان و مردان متفاوت است. بر اساس جدول شماره (۱-۳) طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰، تعداد خالص مهاجرت در استان ایلام در تمامی دوره‌ها منفی بوده است. مقایسه نسبت‌های جنسی به‌دست‌آمده از هرم‌های سنی نشان می‌دهد که نسبت جنسی کل جمعیت پایین‌تر از نسبت جنسی مهاجران است. این امر نشانگر غلبه حضور مردان در جریان مهاجرت‌های داخلی است. مرد گزین بودن یکی از ویژگی‌های بارز مهاجرت‌های داخلی در ایران است. از دلایل این امر می‌توان به مهاجرت مردان برای

تحصیل، شغل و انجام خدمت وظیفه اشاره کرد. تداوم جریان‌های مهاجرت‌های داخلی با این ویژگی می‌تواند عدم توسعه- یافتگی مناطق مبدأ را تشدید کند.

جدول ۱-۳. تعداد خالص مهاجرت، میزان خالص مهاجرت و میزان کل مهاجرت استان ایلام

میزان کل مهاجرت (طی دوره)	میزان خالص مهاجرت (سالانه)	میزان کل مهاجرت (طی دوره)	میزان خالص مهاجرت (سالانه)	خالص مهاجرت				دوره زمانی
				۹۰-۱۳۸۵	۸۵-۱۳۷۵	۷۵-۱۳۶۵	۶۵-۱۳۵۵	
۹۰-۱۳۸۵	۹۰-۱۳۸۵	۸۵-۱۳۷۵	۸۵-۱۳۷۵	۹۰-۱۳۸۵	۸۵-۱۳۷۵	۷۵-۱۳۶۵	۶۵-۱۳۵۵	دوره زمانی
۶۲	-۰/۹۶	۱۶۶	-۲/۱۵	-۲۶۵۵	-۱۱۱۳۶	-۶۹۶۲	-۴۱۹۷	استان ایلام

۱-۴-۳. ترکیب گروه‌های سنی عمده

تحولات درصد جمعیت بالقوه فعال و غیرفعال طی سه دهه گذشته در ایران و استان ایلام دارای نوساناتی بوده است. در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵ سهم جمعیت فعال و غیرفعال کشور و استان ایلام از کل جمعیت نزدیک به هم بوده اما فاصله گرفتن درصد جمعیت فعال و غیرفعال از سال ۱۳۶۵ به بعد شروع و از سال ۱۳۷۵ به بعد شدید می‌شود. بر اساس داده‌های جدول شماره (۴)، جمعیت استان ایلام طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵، جوان‌تر شده است و ضریب جوانی جمعیت استان از ۴۹/۲ درصد به ۵۱/۱ درصد افزایش و ضریب سالمندی از ۴ درصد به ۲/۸ درصد کاهش یافته است. ساختار سنی جمعیت استان ایلام پس از سال ۱۳۶۵ تغییر کرده و از جمعیت زیر ۱۵ سال کاسته شده و به جمعیت ۶۴-۱۵ ساله اضافه شده است. کاهش شدید جمعیت زیر ۱۵ ساله در استان ایلام به دلیل کاهش میزان مولید است که این امر انتقال جمعیتی در استان را تسریع می‌کند. به‌طور کلی طی سی سال گذشته، درصد جمعیت فعال و غیرفعال کل کشور و استان ایلام از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵ روند مشابهی را طی کرده‌اند. می‌توان نتیجه گرفت که روند تحولات نسبت جمعیت فعال و غیرفعال در دو دهه‌ی اخیر ایران و استان ایلام، متأثر از افزایش رشد جمعیت دهه‌ی ۱۳۶۵-۱۳۵۵ بوده است. با توجه به جدول ۱-۴ می‌توان نتیجه گرفت که دنباله انفجار جمعیتی در اواسط دهه ۶۰، نسبت جمعیت جوان (۲۹-۱۵) ساله به کل جمعیت از ۲۴/۸ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۲۸/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ و ۳۸/۵ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است. لذا تحولات مربوط به انفجار جمعیت و جوان شدن جمعیت در استان قابل مشاهده است به‌طوری‌که اثر انفجار جمعیتی در بازار کار با تأخیر ۱۰ تا ۲۰ سال ظاهر شده است.

جدول ۱-۴. نسبت جمعیت (۲۹-۱۵) ساله به جمعیت کل استان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

سال	جمعیت ۱۵-۲۹ ساله	جمعیت کل استان	نسبت جمعیت ۱۵-۲۹ ساله به کل جمعیت (درصد)
۱۳۵۵	۵۹۳۵۷	۲۴۶۰۲۴	۲۴/۱
۱۳۶۵	۹۴۹۰۰	۳۸۲۰۹۱	۲۴/۸
۱۳۷۵	۱۴۰۱۷۶	۴۸۷۸۸۶	۲۸/۷
۱۳۸۵	۲۰۹۸۹۳	۵۴۵۷۸۷	۳۸/۵
۱۳۹۰	۱۹۷۰۶۵	۵۵۷۵۹۹	۳۵/۳
۱۳۹۵	۱۵۷۸۱۷	۵۸۰۱۵۸	۲۷/۲

بیش از ۷۰ درصد جمعیت استان در گروه سنی ۱۵ تا ۶۴ ساله قرار دارند. این شرایط باعث شده است که استان از سال ۱۳۸۵ وارد مرحله پنجره جمعیتی و یا پنجره فرصت‌ها شده است. بهره‌برداری از فرصت پنجره جمعیتی و تبدیل آن به فرصت اقتصادی و اجتماعی مستلزم توانمندسازی و مقتدر سازی جوانان برای توسعه اقتصادی، گسترش فرصت‌های شغلی، سرمایه‌گذاری مطلوب، بهبود کیفیت سرمایه انسانی و فراهم کردن فرصت‌هایی برای حضور زنان در بازار کار است. درصد جمعیت غیرفعال در مناطق روستایی استان (۳۰ درصد) بیش از درصد جمعیت غیرفعال در مناطق شهری استان (۲۸ درصد) است. از طرف دیگر سهم جمعیت فعال در مناطق روستایی در مقایسه با مناطق شهری پایین‌تر است. مهاجرت‌های روستا-شهری که بیشتر در بین جوانان صورت می‌گیرد، می‌تواند یکی از دلایل بروز این مسأله باشد. نسبت جنسی در بین جمعیت مصرف‌کننده استان در مناطق روستایی ۱۰۷ و در مناطق شهری ۱۰۵ است.

۱-۴-۴. جمعیت فعال و غیرفعال مناطق شهری و روستایی

با توجه به تعریف مرکز آمار، تمامی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور که طبق تعریف کار، در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند، جمعیت فعال اقتصادی محسوب می‌شوند. جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان ایلام در سال ۱۳۹۵ بیش از ۴۰۰ هزار نفر اعلام شد. ۴۰ درصد از این جمعیت دارای فعالیت اقتصادی و ۶۰ درصد نیز از نظر اقتصادی غیرفعال محسوب می‌شوند. ضمن اینکه ۷۰ درصد مردان و ۱۶ درصد زنان کشور از نظر اقتصادی فعال هستند. در استان ایلام بر این اساس نسبت مردان به زنان فعال از نظر اقتصادی همواره بیش از ۴ برابر بوده است. بر اساس آمارهای مرکز آمار ایران، حدود ۸۳ درصد از جمعیت زنان استان، به لحاظ اقتصادی، غیرفعال محسوب شده‌اند. به عبارت دیگر اگر نیمی از جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان را زنان در نظر بگیریم، رقمی در حدود ۱۷۶ هزار نفر غیرفعال اقتصادی هستند. این در حالی است که از مجموع جمعیت زنان ۱۵ ساله به بالای استان، ۱۷/۷ درصد محصل، ۱۴/۱ درصد دارای درآمد بدون کار و ۵۵/۴ درصد آنان زنان خانه‌دار هستند.

۱-۵. گفتار پنجم: جایگاه مسائل عمومی و جمعیتی در اسناد بالادستی

در ادامه این گفتار به بررسی جایگاه موضوع مورد بررسی یعنی شاخص‌های جمعیتی و مسائل مربوط به آن در برخی از مهم‌ترین اسناد بالادستی خواهیم پرداخت. جایگاه موضوع مزبور را در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور بررسی کرده‌ایم.

۱-۵-۱. سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳)

در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۳ سیاست‌های کلی جمعیت در قالب ۱۴ بند توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردید و به عنوان سندی بالادستی قابل استفاده در امر برنامه‌ریزی جمعیت است. در این بخش به این سیاست‌ها اشاره شده است:

بند ۱- ارتقاء پویایی، بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری به بیش از سطح جانشینی.

بند ۳- اختصاص تسهیلات مناسب برای مادران بویژه در دوره بارداری و شیردهی و پوشش بیمه‌ای هزینه‌های زایمان و درمان ناباروری مردان و زنان و تقویت نهادها و مؤسسات حمایتی ذی‌ربط.

بند ۴- تحکیم بنیان و پایداری خانواده با اصلاح و تکمیل آموزش‌های عمومی در باره اصالت کانون خانواده و فرزند پروری و با تأکید بر آموزش مهارت‌های زندگی و ارتباطی و ارائه خدمات مشاوره‌ای بر مبنای فرهنگ و ارزش‌های اسلامی- ایرانی و توسعه و تقویت نظام تأمین اجتماعی، خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی در جهت سلامت باروری و فرزندآوری.

بند ۶- ارتقاء امید به زندگی، تأمین سلامت و تغذیه سالم جمعیت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، بویژه اعتیاد، سوانح، آلودگی‌های زیست محیطی و بیماری‌ها.

بند ۷- فرهنگ سازی برای احترام و تکریم سالمندان و ایجاد شرایط لازم برای تأمین سلامت و نگهداری آنان در خانواده و پیش‌بینی ساز و کار لازم برای بهره‌مندی از تجارب و توانمندی‌های سالمندان در عرصه‌های مناسب.

بند ۸- توانمندسازی جمعیت در سن کار با فرهنگ سازی و اصلاح، تقویت و سازگار کردن نظامات تربیتی و آموزش‌های عمومی، کارآفرینی، فنی - حرفه‌ای و تخصصی با نیازهای جامعه و استعدادها و علایق آنان در جهت ایجاد اشتغال مؤثر و مولد.

بند ۹- باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، متناسب با ظرفیت زیستی با تأکید بر تأمین آب با هدف توزیع متعادل و کاهش فشار جمعیتی.

بند ۱۰- حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی بویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی.

بند ۱۱- مدیریت مهاجرت به داخل و خارج هماهنگ با سیاست‌های کلی جمعیت با تدوین و اجرای ساز و کارهای مناسب.

بند ۱۴- رصد مستمر سیاست‌های جمعیتی در ابعاد کمی و کیفی با ایجاد ساز و کار مناسب و تدوین شاخص‌های بومی توسعه انسانی و انجام پژوهش‌های جمعیتی و توسعه انسانی.

۱-۵-۲. سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

برای بهتر نشان جایگاه موضوع در برنامه ششم توسعه تلاش کرده‌ایم موضوعات مرتبط را در قالب جدولی، بر حسب بخش، ماده و تبصره ذکر کنیم که در ادامه نشان داده می‌شود.

جدول ۱-۵. جایگاه مسائل جمعیت در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	بخش	موضوع	ماده	توضیحات
۱	۱۱	حمل و نقل و مسکن	۶۱	برنامه‌ریزی برای مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور و ممانعت از توسعه حاشیه‌نشینی با رویکرد تقویت مبادی مهاجرت با ساماندهی مناطق حاشیه‌نشین و کاهش جمعیت آن به میزان سالانه ده درصد.
۲	۱۵	بیمه اجتماعی امور حمایتی و آسیب‌های اجتماعی	۸۰	بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت معکوس از طریق آمایش سرزمین، توزیع مناسب جمعیت و منابع و جلوگیری از بروز و تشدید آسیب‌های اجتماعی در این مناطق با ایجاد شغل و سکونتگاه‌های مناسب در روستاها.
۳	۱۵	بیمه اجتماعی امور حمایتی و آسیب‌های اجتماعی	۱۰۲	دولت موظف است بر اساس سیاست‌های کلی جمعیت و خانواده و سند جمعیت مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی با همکاری نهادهای ذی ربط به‌منظور تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن با رعایت شاخص‌های الگو و سبک زندگی اسلامی-ایرانی.
۴	۱۵	بیمه اجتماعی امور حمایتی و آسیب‌های اجتماعی	۸۰	تهیه و اجرای کامل طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار طبق قوانین و مصوبات شورای اجتماعی تا پایان اجرای قانون برنامه توسط ریاست جمهوری (معاونت امور زنان) با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر نهادهای ذی ربط و تأیید برنامه مذکور در هیأت وزیران و تصویب در مجلس شورای اسلامی و نظارت بر اجرائی شدن آن.

۱-۵-۳. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی

برنامه ریزی برای توسعه، بدون در نظر گرفتن جمعیت و مسائل مرتبط با آن مثل ساختار سنی حال و آینده، کیفیت جمعیت، توزیع جغرافیایی و نیروی کار، ناقص است. کشور تغییرات جمعیتی سریعی را در دو دهه اخیر تجربه کرده است. ادامه داشتن برخی از این تغییرات مثل کاهش فرزند آوری، افزایش سن ازدواج، افزایش نرخ طلاق و افزایش نرخ ناباروری، شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نامطلوبی در آینده ایجاد می کند. همان طور که وضعیت حال حاضر جمعیت، نتیجه سیاست های دهه های قبل است، برای بهبود وضعیت جمعیت در آینده، از هم اکنون باید برنامه ریزی کرد. در برنامه ششم توسعه، به مسئله جمعیت به صورت مستقیم اشاره نشده است، اما بخش هایی از برنامه به طور غیرمستقیم با مسئله جمعیت مرتبط است. در بخش های حمل و نقل و مسکن، بیمه اجتماعی، امور حمایتی و آسیب های اجتماعی به مواردی در خصوص مهاجرت، سیاست های کلی جمعیت و زنان سرپرست خانوار اشاره شده است. آنچه در این برنامه مغفول مانده است، سیاست گذاری در مورد روند تحولات آینده جمعیتی ایران است. علاوه بر همه این موضوعات، تحولات جمعیتی در کشور نیازمند رصد مستمر و دقیق است، برخی شاخص ها در کشور تولید و اعلام نمی شوند که این نیازمند تقسیم وظایف قانونی میان سازمان های مربوطه است. مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به کلان شهرها ادامه دارد و جلوگیری از آن نیازمند ارائه برنامه در راستای افزایش مزیت زندگی در مبادی مهاجرت است که در لایحه برنامه به آن توجه نشده است. به عنوان نمونه بر اساس این برنامه، سیاست جمعیتی خاصی در مورد مهاجرت ها داخلی وجود ندارد. اما بر اساس سیاست های ابلاغی مرتبط با جمعیت می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- تأسیس نهاد متولی مهاجرت.
- توجه خاص به روستاها به منظور کاهش نابرابری بین مناطق شهری و روستایی.
- اعمال سیاست های مناسب اشتغال زایی در مناطق مهاجر فرست مانند استان ایلام.
- شناسایی و ساماندهی مهاجران در مقصد.

۱-۶. گفتار ششم: ماتریس نتایج

با استفاده از تحلیل محتوای کیفی تمام داده ها و یافته های پیشین، یعنی نتایج مطالعات تجربی نگارنده و سایر پژوهشگران در زمینه علل مسائل، پیمایش های انجام گرفته در سطح استان، اهداف اسناد بالادستی، استفاده از تجارب مشابه داخلی و نیز با در نظر گرفتن مختصات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی استان ایلام تلاش خواهیم کرد، چشم اندازها و فعالیت هایی را به منظور بهبود وضعیت زنان سرپرست خانوار در استان ایلام ارائه کنیم. مساله **افزایش درصد زنان سرپرست خانوار** با تاکید بر زنجیره اثر، دستاوردها، خروجی و فعالیت هاست که در جداول زیر خواهند آمد:

۱-۶-۲. مسأله افزایش درصد زنان سرپرست خانوار در استان

۱-۶-۲-۱ اثر:	
+ وضعیت و موقعیت زندگی زنان سرپرست خانوار بهبود پیدا می کند.	
فرض /خطر	
دستاورد ۱-۶-۲-۱.	
مهارت های لازم برای ایفای نقش سرپرست خانوار، به زنان داده می شود.	
<ul style="list-style-type: none"> + نبود انگیزه کافی از سوی زنان سرپرست خانوار برای شرکت در این کارگاه ها. + عدم تأمین بودجه مورد نیاز جهت برگزاری کارگاه. + کاربردی نبودن کارگاه ها. + استفاده کردن از مدرسینی که توانایی لازم برای تدریس ندارند. 	<p>خروجی ۱-۶-۲-۱. به منظور آگاهی از حقوق و تکالیف زن سرپرست خانوار، کارگاه های مهارتی برای زنان برگزار می شود.</p>
<p>فعالیت ۱-۶-۲-۱. نیازسنجی و نظرسنجی از زنان سرپرست خانوار و افراد خبره جهت تعیین عناوین کارگاه ها.</p> <p>فعالیت ۲-۶-۲-۱. اطلاع رسانی به موقع به ذینفعان جهت شرکت در این کارگاه ها.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۱. تهیه، تأمین و در اختیار قرار دادن منابع درسی کارگاه ها برای زنان.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۲-۱. تأمین مدرس کارگاه از بین افراد توانمند.</p> <p>فعالیت ۵-۶-۲-۱. پایش و ارزیابی کارگاه های برگزار شده از سوی گروه هدف.</p>	
دستاورد ۲-۶-۲-۱.	
+ زنان سرپرست خانوار استان ایلام شاغل و توانمند می شوند.	
<ul style="list-style-type: none"> + عدم هماهنگی و همکاری سازمان های مربوطه. + عدم انگیزه کافی زنان برای ورود به عرصه کار و فعالیت خانگی. 	<p>خروجی ۲-۶-۲-۱. ایجاد مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانواری که غیرشاغل هستند.</p>
<p>فعالیت ۱-۶-۲-۲-۱. ارائه فهرست مشاغل خانگی زنان در بین گروه هدف.</p> <p>فعالیت ۲-۶-۲-۲-۱. برگزاری جلسات مشترک با حضور بانوان استانداری و کارشناسان مرتبط استان در خصوص مشاغل خانگی زنان.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۲-۱. اعطای وام کم بهره به زنان کارآفرین سرپرست خانوار جهت ترغیب به ادامه فعالیت.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۲-۲-۱. ایجاد نگرش مثبت در زنان در خصوص اشتغال بیرون از منزل.</p> <p>فعالیت ۵-۶-۲-۲-۱. مشاوره دادن به زنان در خصوص انتخاب نوع شغل و اطلاع رسانی به زنان در خصوص مشاغل مختلف.</p>	
دستاورد ۳-۶-۲-۱.	
+ به منظور بهبود برنامه ریزی کمک به زنان سرپرست خانوار، بانک اطلاعاتی این گروه در استان تشکیل می گردد.	
<ul style="list-style-type: none"> + عدم هماهنگی و همکاری بین سازمان های مجری. + عدم تمایل و اعتماد زنان جهت تشکیل بانک اطلاعاتی. + به روز نبودن اطلاعات جمع آوری شده. 	<p>خروجی ۲-۶-۲-۱. زنان سرپرست خانوار نیازمند مساعدت، مشخص می شوند.</p>
<p>فعالیت ۱-۶-۲-۳-۱. گروه بندی زنان سرپرست خانوار متناسب با شرایط سنی و وضعیت اقتصادی.</p> <p>فعالیت ۲-۶-۲-۳-۱. تعیین مجری بانک اطلاعاتی زنان سرپرست خانوار.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۳-۱. برگزاری جلسات مشترک با گروه هدف از سوی مجریان بانک اطلاعاتی جهت شفاف سازی موضوع.</p>	

۱-۷-۲. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

مسئول	دوره اندازه‌گیری	روش جمع‌آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص‌های ارزیابی	خروجی
مسئول امور بانوان استانداری	هر ساله	گزارش و داده خام	امور بانوان استانداری		۰	تعداد کارگاه‌های برگزار شده بر حسب نفرساعت	خروجی ۱-۲-۶-۱. به منظور آگاهی از حقوق و تکالیف زن سرپرست خانوار، کارگاه‌های مهارتی برای زنان برگزار می‌شود.
کارشناس اداره کار استان	یکساله	داده خام	اداره کار استان			تعداد مشاغل خانگی ایجاد شده برای زنان	خروجی ۱-۲-۶-۲. ایجاد مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانواری که غیرشاغل هستند.
کارشناس آمار و برنامه‌ریزی استانداری	یکساله	گزارش و داده خام	استانداری			تعداد مساعدت‌های انجام شده از طریق بانک اطلاعاتی	خروجی ۱-۲-۶-۳. زنان سرپرست خانوار نیازمند مساعدت، مشخص می‌شوند.

فصل دوم

شناخت وضع فعالیت نیروی انسانی

استان ایلام

۲-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود فعالیت نیروی انسانی استان

نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان (۲۹-۱۵ ساله) استان در سال ۱۳۹۵ پایین تر از نرخ مشارکت اقتصادی مردان جوان بوده است (۱۹/۷ درصد در مقابل ۵۱/۴ درصد). نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان روستایی بالاتر از نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان شهری می باشد. نرخ اشتغال جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۹۵ برابر با ۸۶/۴ می باشد. این نرخ در بین زنان پایین تر از مردان است. نرخ اشتغال زنان روستایی استان پایین تر از زنان شهری است. نرخ اشتغال جوانان استان در سال ۱۳۹۵ برابر با ۶۸/۶ می باشد که پایین تر از نرخ اشتغال کل جمعیت ده ساله و بیشتر است. نرخ اشتغال زنان جوان استان پایین تر از مردان جوان است. این نرخ برای زنان جوان شهری بالاتر از زنان جوان روستایی است. در سال ۱۳۹۵، سهم زنان شاغل دارای تحصیلات عالی استان، ۲۹/۴ درصد می باشد. نرخ بیکاری جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۳/۶ درصد می باشد. نرخ بیکاری زنان استان در همین سال برابر با ۳۰/۴ درصد در مقابل ۹/۱ درصد مربوط به نرخ بیکاری مردان بوده است. نرخ بیکاری زنان شهری استان (۳۰/۱ درصد) پایین تر از نرخ بیکاری زنان روستایی (۳۱/۲ درصد) بوده است. نرخ بیکاری جوانان (۲۹-۱۵ ساله) استان در سال ۱۳۹۵ برابر با ۳۱/۴ می باشد. این نرخ در بین زنان بیش از دو برابر مردان بوده است (۵۱/۲ درصد در مقابل ۲۴/۲ درصد). نرخ بیکاری زنان جوان روستایی (۵۵ درصد) بالاتر از نرخ بیکاری زنان جوان شهری (۴۹/۳ درصد) بوده است. در سال ۱۳۹۵، نرخ بیکاری افراد دارای تحصیلات عالی در استان برابر با ۵۷/۵ درصد می باشد. این نرخ در بین زنان بیش از مردان بوده است (۶۲/۸ درصد در مقابل ۵۲/۷ درصد). از کل جمعیت زنان غیرفعال استان در سال ۱۳۹۵، ۵۵/۹ درصد خانه دار بوده اند. علاوه بر این نرخ زنان خانه دار روستایی (۶۰/۴ درصد) بالاتر از نرخ زنان خانه دار مناطق شهری (۵۳/۸ درصد) می باشد. نرخ جمعیت زنان خانه دار جوان (۲۹-۱۵ ساله) استان در همین سال ۴۰/۳ می باشد. نرخ جمعیت زنان روستایی (۴۷/۸ درصد) بالاتر از نرخ زنان شهری (۳۷ درصد) می باشد.

۲-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود فعالیت نیروی انسانی استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری

نرخ مشارکت اقتصادی زنان در استان ایلام برابر با ۱۶ درصد از کل جمعیت ده ساله و بالاتر زنان بوده که نزدیک به دو برابر میانگنی کشوری است. استان ایلام در سال ۱۳۹۵ جزو استان هایی است که دارای بالاترین درصد نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر زنان در سال ۱۳۹۵ است که در رتبه دوم پس از استان فارس قرار دارد. نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان (۲۹-۱۵ ساله) استان در سال ۱۳۹۵ بالاتر از نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان کشور می باشد (۱۹/۷ درصد در مقابل ۱۴ درصد). برخلاف میانگین کشوری، نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان روستایی بالاتر از نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان شهری استان می باشد. نرخ اشتغال جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۹۵ پایین تر از متوسط کشوری است. مقدار در استان همانند متوسط کشوری در بین زنان پایین تر از مردان است. نرخ اشتغال زنان روستایی استان برخلاف متوسط کشوری، پایین تر از زنان شهری است. نرخ اشتغال جوانان استان در سال ۱۳۹۵ پایین تر از متوسط کشوری است. نرخ اشتغال زنان جوان استان همانند متوسط کشوری، پایین تر از مردان جوان است. این نرخ برخلاف متوسط کشوری، برای زنان جوان شهری استان بالاتر از زنان جوان روستایی است. سهم زنان شاغل دارای تحصیلات عالی استان در سال ۱۳۹۵، پایین تر از متوسط کشوری می باشد. نرخ بیکاری جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۹۵ بالاتر از متوسط کشوری می باشد. همانند متوسط کشوری، نرخ بیکاری زنان استان بیش از نرخ بیکاری مردان بوده است. برخلاف متوسط کشوری، نرخ بیکاری زنان شهری استان پایین تر از نرخ بیکاری زنان روستایی بوده است. نرخ بیکاری جوانان (۲۹-۱۵ ساله) استان در سال ۱۳۹۵ بیش از متوسط کشوری می باشد. همانند متوسط کشوری، این نرخ در بین زنان بیش از مردان

بوده است. برخلاف متوسط کشوری، نرخ بیکاری زنان جوان روستایی بالاتر از نرخ بیکاری زنان جوان شهری بوده است. در سال ۱۳۹۵، نرخ بیکاری افراد دارای تحصیلات عالی در استان بیش از متوسط کشوری می‌باشد. همانند متوسط کشوری، این نرخ در بین زنان بیش از مردان بوده است. درصد زنان خانه‌دار استان از کل جمعیت زنان غیرفعال کمتر از متوسط کشوری می‌باشد. نرخ جمعیت زنان خانه‌دار جوان (۲۹-۱۵ ساله) استان پایین‌تر از متوسط کشوری می‌باشد.

جدول ۱-۲. مقایسه وضعیت فعالیت نیروی انسانی استان به متوسط کشوری

درصد زنان خانه‌دار	نرخ بیکاری زنان تحصیلکرده	نرخ بیکاری زنان جوان	نرخ بیکاری زنان	نرخ اشتغال زنان دارای تحصیلات عالی	نرخ اشتغال جوانان	نرخ اشتغال	نرخ مشارکت اقتصادی زنان جوان	نرخ مشارکت اقتصادی زنان	
۶۲/۲	۵۸/۷	۴۲/۲	۲۲/۶	۲۹/۷	۷۲/۱	۸۷/۴	۱۴	۸/۲	ایران
۶۰/۴	۶۲/۸	۵۱/۲	۳۰/۴	۲۹/۴	۶۸/۶	۸۶/۴	۱۹/۷	۱۶	ایلام

۲-۳. گفتار سوم: فهرست‌بندی مسائل وضعیت فعالیت نیروی انسانی استان

با تجزیه و تحلیل داده‌های خام و شاخص‌های وضعیت فعالیت نیروی انسانی در استان و مقایسه آن با میانگین کشوری، فهرستی از مشکلات پیش روی استان در حوزه فعالیت نیروی انسانی ذکر شده است، ملاک تعیین مسئله، انحراف میانگین پدیده در استان نسبت به میانگین مشابه آن در سطح کشوری است. یافته‌ها نشان دادند مهم‌ترین مسائل پیش روی استان در زمینه وضعیت فعالیت نیروی انسانی عبارتند از: نرخ اشتغال زنان، نرخ اشتغال زنان جوان، نرخ بیکاری زنان، نرخ بیکاری زنان جوان، نرخ بیکاری افراد تحصیل کرده. این مسائل در جدول شماره (۲) نشان داده شده‌اند.

جدول ۲-۲. اولویت بندی مسائل وضعیت فعالیت نیروی انسانی استان ایلام

ردیف	وضعیت استان	وضعیت کشور	مسئله یا فرصت
۱	نرخ اشتغال زنان استان ایلام در سال ۱۳۹۵ برابر با ۶۹/۶ درصد بوده که در مقایسه با میانگین کشوری (۷۷/۴) پایین تر است.	نرخ اشتغال زنان کشور بالاتر از نرخ اشتغال زنان استان ایلام است.	نرخ اشتغال زنان استان ایلام در سال ۱۳۹۵ در بین استان‌های کشور در رتبه ۲۹ قرار دارد. (مسئله)
۲	نرخ اشتغال زنان جوان روستایی بالاتر از زنان شهری است؛ اما نرخ اشتغال زنان استان ایلام (۴۵ درصد) پایین تر از نرخ اشتغال ایران (۶۴/۲ درصد) است.	نرخ اشتغال جوانان استان ایلام پایین تر از میانگین کشوری است.	در بین استان‌های کشور، نرخ اشتغال زنان جوان استان ایلام در رتبه ۳۰ قرار دارد. (مسئله)
۳	نرخ بیکاری در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است. نرخ بیکاری زنان استان ایلام ۳۰/۴ درصد و این نرخ در ایران برابر با ۲۲/۶ درصد است. نرخ بیکاری زنان شهری و روستایی استان ایلام نزدیک به هم است (۳۰ درصد برای زنان شهری و ۳۱/۲ درصد برای زنان روستایی استان ایلام).	در مجموع نرخ بیکاری زنان استان ایلام و ایران بیش از مردان است. نرخ بیکاری زنان ایلامی بیش از ۳ برابر نرخ بیکاری مردان ایلامی است. نرخ بیکاری زنان در بین استان‌های کشور در رتبه ۲۹ قرار دارد.	نرخ بیکاری زنان ایلامی بیش از ۳ برابر نرخ بیکاری مردان ایلامی است. (مسئله)
۳	نرخ بیکاری زنان استان ایلام برابر با ۵۱/۲ بوده که بالاتر از نرخ بیکاری زنان ایران است (۴۲/۲ درصد). نرخ بیکاری زنان جوان استان ایلام بیش از دو برابر نرخ بیکاری مردان جوان است. نرخ بیکاری زنان جوان شهری استان ایلام پایین تر از نرخ بیکاری زنان روستایی بوده است.	نرخ بیکاری جوانان استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است (۳۱/۴ درصد در مقابل ۲۷/۹ درصد).	مقایسه نرخ بیکاری زنان جوان استان‌های کشور در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که استان ایلام در رتبه ۳۰ قرار دارد. (مسئله)
۴	از کل زنان بیکار استان ایلام ۵/۲ درصد دارای تحصیلات ابتدایی و سوادآموزی بزرگسالان، ۳/۸۹ درصد دارای تحصیلات راهنمایی، ۳/۷ درصد دارای تحصیلات متوسطه، ۲۱/۶۸ درصد دارای مدرک دیپلم و پیش‌دانشگاهی و ۶۲/۷۹ درصد دارای تحصیلات عالی بوده‌اند. در واقع بیش از نیمی از زنان بیکار استان ایلام را زنانی تشکیل می‌دهد که دارای تحصیلات عالی هستند.	نرخ بیکاری در بین زنان دارای تحصیلات عالی در استان ایلام بیش از میانگین کشوری است.	نرخ بیکاری در بین افراد دارای تحصیلات عالی در استان ایلام بیش از میانگین کشوری است (۵۷/۵ درصد در مقابل ۳۶/۴ درصد). استان ایلام از نظر نرخ بیکاری زنان دارای تحصیلات عالی در بین استان‌های کشور در رتبه ۲۴ قرار دارد. (مسئله)

۲-۴. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل عمومی و جمعیتی در استان

وضعیت اشتغال و بیکاری در جامعه طی دهه‌های اخیر دستخوش تحول اساسی شده است و به‌ویژه درصد تحصیل‌کردگان و فارغ‌التحصیلان آموزش عالی افزایش یافته است. رشد تعداد جمعیت و به‌ویژه افراد تحصیل‌کرده در جستجوی کار موجب عدم تعادل عرضه و تقاضا در بازار کار شده و جذب این نیروی کار به بازار اشتغال با کندی صورت پذیرفته است. بدیهی است علاوه بر تغییر ساختار جمعیتی و نیز تحولات آموزش عالی و تحصیلی جمعیت جوان به‌ویژه تحصیلات دختران که به افزایش رقابت در بازار کار منجر شده است، سوء مدیریت نیز امکان استفاده از سرمایه‌های انسانی موجود در کشور را فراهم نکرده است. علیرغم وجود پنجره جمعیتی، به‌درستی از سرمایه‌های انسانی موجود استفاده نشده و هنوز درصد بیکاری بالاست. بدیهی است که شرایط و بسترهای موجود در جامعه تأثیر قابل توجهی بر رفتارهای جمعیتی جوانان از جمله ازدواج خواهد داشت.

در این بخش تلاش می‌شود که بر اساس ماتریس ترسیم‌شده در مورد مسائل مربوط به وضع فعالیت نیروی انسانی استان ایلام، به تجزیه و تحلیل علل بروز مسائل مربوط به اشتغال و بیکاری در استان پرداخته شود.

۲-۴-۱. نرخ اشتغال زنان استان ایلام

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ جمعیت شاغل از ۱۳۲۴۸۹ نفر به ۱۵۶۶۹۴ نفر رسیده است و جمعاً طی این دوره ۲۴۲۰۵ شغل جدید ایجاد شده است. مشاغل ایجاد شده به تفکیک جنسیت نشان از دوبرابر بودن مشاغل برای مردان در مقایسه با زنان دارد (در دوره‌ی مذکور ۲۶۶۴۹ شغل برای مردان و ۱۴۲۶۴ برای زنان). این ارقام حکایت از عدم تغییر چشم‌گیر جمعیت شاغل استان طی سال‌های فوق دارد. این در حالی است که هدف‌گذاری افزایش اشتغال همواره در برنامه‌های توسعه مورد توجه بوده و در برنامه چهارم و پنجم توسعه بر کاهش نرخ بیکاری به ترتیب ۸/۶ و ۷ درصد در انتهای برنامه تأکید شده است. در برنامه چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴) این هدف تحقق نیافت و همواره نرخ بیکاری در سطح بالای ۱۲ درصد باقی ماند. بخش عمده‌ای از عدم تحقق این هدف رشد کند اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌ها بوده است و موجب گردید که ایجاد فرصت‌های شغلی به‌طور نسبی کمتر از سنوات گذشته آن باشد و زمینه‌ای برای افزایش سریع‌تر تعداد شاغلان کشور فراهم نگردد. در طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ اشتغال از ۱۴۶۲۰۶ نفر به ۱۵۶۶۹۴ نفر رسیده و در طی دوره فوق به‌طور متوسط سالانه دو هزار شغل جدید ایجاد شده است. البته تغییر و تحولات جمعیت شاغل استان در بخش‌های اقتصادی متناسب با تحولات تولید و سرمایه‌گذاری بخش‌ها و همچنین روند توسعه‌ای کشور متفاوت بوده است.

جدول شماره ۲-۳. نرخ مشارکت اقتصادی، نرخ اشتغال، نرخ بیکاری و نسبت اشتغال استان ایلام در سال ۱۳۹۵ (بر اساس جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر)

نسبت اشتغال			نرخ بیکاری			نرخ اشتغال			نرخ مشارکت اقتصادی			
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
۳۷/۵	۲۹/۳	۳۱/۹	۶/۴	۱۴/۴	۱۱/۶	۹۳/۶	۸۵/۶	۸۸/۴	۴۰/۱	۳۴/۲	۳۶/۱	مردان و زنان
۵۹/۲	۴۹/۶	۵۲/۶	۵/۷	۱۰/۳	۸/۸	۹۴/۳	۸۹/۷	۹۱/۲	۶۲/۷	۵۵/۳	۵۷/۶	مردان
۱۷/۵	۹	۱۱/۸	۸/۵	۳۱/۶	۲۲	۹۱/۵	۶۸/۴	۷۸	۱۹/۱	۱۳/۱	۱۵/۱	زنان

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، مرکز آمار ایران

۲-۴-۲. نرخ بیکاری زنان ایلامی

بیکاری یکی از مهم‌ترین مسائل اقتصاد ایران در شرایط کنونی است. در سال‌های اخیر اقتصاد ایران نتوانسته است برای واردشدگان به بازار کار اشتغال قابل توجهی ایجاد کند به گونه‌ای که برخی فعالیت‌های اقتصادی مانند بخش صنعت، با پدیده رشد بدون اشتغال مواجه بوده است.

نرخ بیکاری کل کشور در سال ۱۳۹۵ معادل با ۱۲/۴ درصد، نرخ بیکاری مردان معادل با ۱۰/۵ درصد و نرخ بیکاری زنان معادل با ۲۰/۷ درصد بوده است. رشد کند جمعیت فعال کشور موجب گردید روند ذخیره بیکاری کشور کاهش یابد و همین امر سبب شد که نرخ بیکاری کشور از ۱۲/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۱۰/۴ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش پیدا کند. نکته درخور توجه آن است که برای تحلیل عملکرد بازار کار ایران، شاخص نرخ بیکاری شاخص مناسبی نیست زیرا نرخ بیکاری می‌تواند بدون ایجاد اشتغال و صرفاً با خارج شدن جوانان از بازار کار کاهش یابد. در سال‌های اخیر، کاهش نرخ بیکاری در اقتصاد ایران به دلیل اشتغال‌زایی نبوده است و ناشی از کاهش نرخ فعالیت بوده است. در وضعیت موجود بیکاری عمدتاً دارای پنج ویژگی است: بیکاری جوانان، زنان، شهری، تحصیل‌کردگان و بیکاری نابرابر منطقه‌ای. نرخ بیکاری مردان در استان ایلام معادل با ۸/۸ درصد بوده و برای زنان معادل با ۲۲ درصد بوده است. مناطق شهری با ۱۴/۴ درصد نرخ بالاتری از مناطق روستایی (۶/۴ درصد) دارند. در مناطق شهری بیکاری زنان ۳۱/۶ درصد و در مناطق روستایی ۸/۵ درصد بوده است.

۲-۵. گفتار پنجم: جایگاه مسائل عمومی و جمعیتی در اسناد بالادستی

در ادامه این گفتار به بررسی جایگاه موضوع مورد بررسی یعنی شاخص‌های وضع فعالیت نیروی انسانی و مسائل مربوط به آن در برخی از مهم‌ترین اسناد بالادستی خواهیم پرداخت. جایگاه موضوع مزبور را در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور؛ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور بررسی کرده‌ایم.

۲-۵-۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل چهل و سوم: برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می‌شود: تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

اصل بیست و یکم: مبنی بر تضمین حقوق زن در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی: «دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد:

- ایجاد زمینه‌های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او.
- حمایت مادران بخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند و حمایت از کودکان بی‌سرپرست.
- ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده
- ایجاد بیمه خاص بیوگان و زنان سالخورده و بی‌سرپرست.
- اعطای قیمومیت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

۲-۵-۲. سند چشم‌انداز توسعه بیست‌ساله کشور

مضمون چهارم سند: جامعه ایران در بیست ساله آینده، جامعه‌ای است برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده به دور از فقر، فساد و تبعیض.

مضمون ششم سند: جامعه ایران در بیست ساله آینده، جامعه‌ای است دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمدسرانه و رسیدن به اشتغال کامل.

۲-۵-۳. سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳).

در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۳ سیاست‌های کلی جمعیت در قالب ۱۴ بند توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردید و به عنوان سندی بالادستی قابل استفاده در امر برنامه‌ریزی نیروی انسانی و جمعیت است. در این بخش به این سیاست‌ها اشاره شده است:

بند ۸- توانمندسازی جمعیت در سن کار با فرهنگ سازی و اصلاح، تقویت و سازگار کردن نظامات تربیتی و آموزش‌های عمومی، کارآفرینی، فنی - حرفه‌ای و تخصصی با نیازهای جامعه و استعدادها و علایق آنان در جهت ایجاد اشتغال مؤثر و مولد.

بند ۱۰- حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی بویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی و مناسب.

بند ۱۲- تشویق ایرانیان خارج از کشور برای حضور و سرمایه‌گذاری، و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانایی‌های آنان.

۲-۵-۴. سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

برای بهتر نشان جایگاه موضوع در برنامه ششم توسعه تلاش کرده‌ایم موضوعات مرتبط را در قالب جدولی، بر حسب بخش، ماده و تبصره ذکر کنیم که در ادامه نشان داده می‌شود.

جدول ۲-۴. جایگاه مسائل نیروی انسانی در برنامه‌های توسعه و اسناد بالادستی

ردیف	بخش	موضوع	ماده	توضیحات
۱	۱	اقتصاد کلان	۴	دولت مکلف است به منظور نیل به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت نسبت به اعمال سیاست‌های اشتغال‌زایی، مهارت‌افزایی و ارتقای دانش حرفه‌ای و حمایت از مشاغل کوچک خانگی و دانش‌بنیان مبتنی بر سند ملی کار شایسته که حداکثر تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه با پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اتاق تعاون و سازمان به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید، اقدام نماید. سند مزبور باید مبتنی بر کاهش نرخ بیکاری به میزان حداقل هشت‌دهم درصد (۰/۸٪) سالانه در طول سال‌های اجرای قانون برنامه باشد.
۲	۱۳	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۷۱	برای ترغیب کارفرمایان و کارآفرینان بخش خصوصی و تعاونی به جذب نیروی کار جوان، چنانچه طی اجرای قانون برنامه نسبت به جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با مدرک حداقل کارشناسی به صورت کارورزی اقدام نمایند، از پرداخت سهم بیمه کارفرما برای مدت دو سال از تاریخ شروع به کار معاف می‌باشند.
۳	۱۷	فرهنگ، هنر و ورزش	۹۴	دولت مکلف است یک‌پنجم از منابع درآمدی ماده (۹۴) و یک‌پنجم از منابع درآمدی ماده (۷۳) این قانون را برای ازدواج و اشتغال جوانان به‌عنوان سهم وزارت ورزش و جوانان مطابق بودجه سنواتی پیش‌بینی و هزینه نماید.
۴	۵	توازن منطقه‌ای، توسعه روستایی و توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر	۲۷	دولت مکلف است در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و تقویت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصاد صادرات محور در طول اجرای قانون برنامه هر سال، در پنج هزار روستا با توجه به استعدادها و ظرفیت‌های بومی و محیطی و قابلیت محلی - اقتصادی آن منطقه، با مشارکت نیروهای محلی و با بهره‌گیری از تسهیلات بانکی، حمایت‌های دولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی آن روستاها را به‌وسیله سازمان استان تهیه کند و به تصویب شورای توسعه و برنامه‌ریزی استان مربوطه برساند. سازمان موظف است تعداد روستاهای سهمیه استانی را تا سه ماه اول سال اول اجرای قانون برنامه اعلام نماید.

۲-۵-۶. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی

از مهم‌ترین مشکلات اقتصادی کشور معضل بیکاری جوانان مخصوصاً فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است که برنامه ششم توسعه فاقد هرگونه برنامه‌ریزی برای آن است و موضوع اشتغال همچنان مورد غفلت واقع شده است. در برنامه پنجم توسعه مسیر و روش رسیدن به اهداف اشتغال‌زایی شفاف و روشن نبوده و تنها به بیان این مساله که باید با اشتغال‌زایی نرخ بیکاری را کاهش دهیم بسنده شده و به عبارتی این هدف به صورت کلی و نامفهوم مطرح شده است. برای رسیدن به نرخ بیکاری پایین در کشور باید مشخص شود متولیان از چه مسیری، با چه نوع امکانات و منابع مالی و نیروی انسانی‌ای در نظر دارند حرکت کنند ضمن اینکه نقطه مبدا و مقصد هدف در راستای اشتغال‌زایی باید معلوم باشد. جدا از بحث عدد و رقم که در هیچ‌یک از مفاد برنامه پنجم و ششم توسعه دیده نمی‌شود. نوع نگاه متولیان در برنامه پنجم و ششم درخصوص اشتغال به نوعی کلی‌نگری و هیچ‌یک از ابعاد این معضل بررسی نشده است و علی‌رغم مفادی که بیان می‌شود مشخص نیست شیوه اجرای این اهداف چگونه خواهد بود و بحث حمایت‌های مالی و حقوقی دولت در این مورد به چه صورت قرار است عملیاتی شود. علاوه بر این بسیاری از پیش‌بینی‌ها در برنامه پنجم توسعه با توجه به اینکه مطابق ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نبود تحقق نیافت و بسیاری معتقدند که برنامه پنجم توسعه بر مبنای آمال و آرزو تدوین شده بود.

۲-۶. گفتار ششم: ماتریس نتایج

با استفاده از تحلیل محتوای کیفی تمام داده‌ها و یافته‌های پیشین، یعنی نتایج مطالعات تجربی نگارنده و سایر پژوهشگران در زمینه علل مسائل، پیمایش‌های انجام گرفته در سطح استان، اهداف اسناد بالادستی، استفاده از تجارب مشابه داخلی و نیز با در نظر گرفتن مختصات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی استان ایلام تلاش خواهیم کرد، چشم‌اندازها و فعالیت‌هایی را به منظور کاهش میزان بیکاری زنان تحصیل کرده در استان ایلام ارائه کنیم. مساله **افزایش میزان بیکاری زنان تحصیل - کرده** با تاکید بر زنجیره اثر، دستاوردها، خروجی و فعالیت‌هاست که در جداول زیر خواهند آمد:

۱-۶-۲. مسأله افزایش میزان بیکاری زنان تحصیل کرده در استان

<p>۱-۶-۲-۱. اثر:</p> <p>✚ مشارکت اقتصادی زنان تحصیل کرده استان افزایش می یابد.</p> <p>✚ میزان اشتغال در بین زنان تحصیل کرده استان افزایش می یابد.</p>	
<p>فرض /خطر</p>	
<p>دستاورد ۱-۶-۲-۱.</p> <p>میزان اشتغال در بین زنان تحصیل کرده استان افزایش می یابد.</p>	
<p>✚ عدم همکاری و مقاومت صاحبان مشاغل در راستای اعلام نیروی کار مورد نیاز.</p> <p>✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز جهت راه اندازی سامانه.</p> <p>✚ عدم اعتماد زنان تحصیل کرده نسبت به ارائه اطلاعات شخصی به سامانه.</p> <p>✚ به روز نبودن اطلاعات سامانه.</p>	<p>خروجی ۱-۶-۲-۱. به منظور آگاهی از میزان عرضه و تقاضای نیروی انسانی زنان تحصیل کرده استان، سامانه اطلاعات مربوط به زنان استان ایجاد شده است.</p>
<p>فعالیت ۱-۶-۲-۱. انتخاب مجری طرح از بین افراد توانمند.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۲. ارائه طرح مطالعاتی در راستای تأمین اطلاعات جامع از طریق سامانه مذکور.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۳. برگزاری جلسات مشترک بین امور زنان استانداری و سازمان های مرتبط.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۴. آموزش افرادی که کاربر سامانه اطلاعات زنان استان می باشند.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۵. در طراحی سامانه به شرایط جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی استان ایلام توجه شود.</p>	
<p>دستاورد ۱-۶-۲-۲.</p> <p>✚ زمینه برای مشارکت اقتصادی زنان استان ایلام فراهم شده است.</p>	
<p>✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان های مربوطه.</p> <p>✚ وجود قوانین دست و پا گیر در زمینه معافیت مالیاتی.</p> <p>✚ عدم وجود دستورالعمل های شفاف در این زمینه.</p>	<p>خروجی ۱-۶-۲-۲. بهره گیری از معافیت مالیاتی برای فعالیت های خانگی زنان استان ایلام ایجاد گردیده است.</p>
<p>فعالیت ۱-۶-۲-۱. بررسی دقیق مشاغل خانگی زنان استان و تهیه طرح معافیت مالیاتی بر اساس بخشنامه های معافیتی وزارت کار.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۲. برگزاری جلسات مشترک با حضور امور بانوان استانداری و سازمان امور مالیاتی استان در خصوص نحوه معافیت مالیاتی بر اساس قوانین موجود.</p> <p>فعالیت ۱-۶-۲-۳. برگزاری جلسات توجیهی با گروه های هدف در راستای آگاهی بخشی معافیت مالیاتی فعالیت های زنان.</p>	

دستاورد ۲-۶-۱-۳.

مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار، در اختیار زنان استان ایلام قرار می‌گیرد.

<p>عدم هماهنگی و همکاری بین سازمان‌های مجری.</p> <p>عدم تأمین بودجه مورد نیاز.</p> <p>عدم وجود آموزشگاه‌های رایگان.</p>	<p>خروجی ۲-۶-۱-۲. زنان فارغ‌التحصیل جویای کار در زمینه مهارت‌های عملی جهت ورود بازار کار و ایجاد فرصت‌های شغلی، توانمند شده‌اند.</p>
<p>فعالیت ۲-۶-۱-۲-۱. گروه‌بندی زنان فارغ‌التحصیل جهت برگزاری دوره‌های مورد نیاز.</p> <p>فعالیت ۲-۶-۱-۲-۲. تسهیل در ارائه تسهیلات بانکی به افراد شرکت‌کننده در این دوره‌ها.</p> <p>فعالیت ۲-۶-۱-۲-۳. بهره‌گیری از تجربه زیسته زنان کارآفرین در دوره‌های مهارت‌آموزی.</p>	

۲-۶-۲. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

مستول	دوره اندازه‌گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص‌های ارزیابی	خروجی
مدیر سامانه	هر ساله	داده خام	بانک اطلاعاتی سامانه	سالیانه ۱۰ درصد از زنان تحصیل کرده جویای کار استان	۰	تعداد مشاغل ایجاد شده از طریق سامانه	خروجی ۲-۶-۱. به منظور آگاهی از میزان عرضه و تقاضای نیروی انسانی زنان تحصیل کرده استان، سامانه اطلاعات مربوط به زنان استان ایجاد شده است.
کارشناس آمار و برنامه‌ریزی سازمان امور مالیاتی استان	یکساله	داده خام	سازمان امور مالیاتی استان			تعداد فعالیت‌های خانگی زنان معاف شده از مالیات	خروجی ۲-۶-۲. بهره‌گیری از معافیت مالیاتی برای فعالیت‌های خانگی زنان استان ایلام ایجاد گردیده است.
کارشناس آمار و برنامه‌ریزی استانداری	یکساله	گزارش و داده خام	استانداری			تعداد کارگاه‌های برگزار شده بر حسب نفرساعت	خروجی ۲-۶-۳. زنان فارغ التحصیل جویای کار در زمینه مهارت‌های عملی جهت ورود بازار کار و ایجاد فرصت‌های شغلی، توانمند شده‌اند.
کارشناس امور پژوهشی دانشگاه‌ها و استانداری	چهارساله	داده خام	آمار پایان نامه و نشست‌های برگزار شده در دانشگاه‌های استان			- تعداد پایان‌نامه- های انجام شده در زمینه بیکاری زنان در استان - تعداد همایش‌ها و نشست‌های برگزار شده در حوزه زنان.	۲-۶-۴. تولید دستاوردهای علمی در زمینه بیکاری زنان تحصیل کرده ایلام

فصل سوم

شناخت وضعیت ازدواج و طلاق

۳-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود ازدواج و طلاق در استان

عمومیت ازدواج در میان ایلامیان به صورت خطی از سال‌های ۶۵ تا ۹۵ در حال کاهش است، نکته قابل تأمل، کاهش عمومیت ازدواج در میان زنان ایلامی بیشتر از مردان ایلامی است. در طی سی سال گذشته این شاخص در نوسان بوده، اما در سال‌های ۹۰ تا ۹۵ رشد سالانه ازدواج منفی بوده است. به عبارتی رشد سالانه ازدواج در سال‌های اخیر بخصوص در مناطق روستایی به شدت در حال کاهش بوده است. طی دوره‌های ۷۵ تا ۹۵ درصد رشد سالانه طلاق در استان ایلام به شدت افزایش پیدا کرده است. در استان ایلام از سال ۱۳۸۵ به این سو طول مدت زناشویی در سال‌های اول (عمدتاً تا ۴ سال اول) زندگی بسیار کم شده است. به عبارتی درصد طلاق‌های ثبت شده در طی این سال‌ها زیاد است.

۳-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود ازدواج و طلاق در استان بر اساس مقایسه با داده‌های کشوری

در زمینه واقعه ازدواج در جمعیت ۱۰ سال و بالاتر میزان آن از الگوی کشوری تبعیت می‌کند. میانگین عمومیت ازدواج برای زنان در کل کشور، در سال ۱۳۹۵ ۹۴/۳ است، این در حالی است که این رقم برای زنان ایلامی ۹۰/۹ است. متوسط سن در اولین ازدواج برای زنان ایلامی در طی سال‌های ۶۵ تا ۹۵ در حال افزایش بوده است. طی این دوره این رقم از ۱۹ به ۲۶/۳ سال رسیده است. این شاخص در مقایسه با وضعیت آن در سطح کشوری بالاتر بوده است. در سال ۱۳۹۵ متوسط سن زنان در اولین ازدواج در سطح کشور ۲۳/۲ سال بوده است. میزان خالص طلاق در استان ایلام طی سی سال گذشته رو به افزایش بوده است. اما همواره در سطح کشور وضعیت مطلوب‌تری دارد. این وضعیت هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی صادق است. برخلاف سال‌های ۶۵ تا ۷۵، طی دوره‌های ۷۵ تا ۹۵ درصد رشد سالانه طلاق در استان ایلام به شدت افزایش پیدا کرده و از میانگین کشوری بالاتر رفته است. در طی سال‌های ۹۵-۹۰ این نسبت برای کشور ۴/۹ درصد و برای استان ایلام ۸/۹ درصد است. در مقایسه با میانگین کشوری در استان ایلام از سال ۱۳۸۵ به این سو طول مدت زناشویی در سال‌های اول (عمدتاً تا ۴ سال اول) زندگی کمتر است. با افزایش طول مدت ازدواج احتمال طلاق نیز کمتر می‌شود برای مثال درصد طلاق در زوجین با ۱۰ تا ۱۵ سال زندگی مشترک در استان، کمتر از میانگین کشوری است. با اینکه درصد زنان هرگز ازدواج نکرده نسبت به مردان در استان کمتر است، اما این رقم نسبت به میانگین کشوری برای زنان ایلامی بالاست. در سطح کشوری این نسبت در سال ۱۳۹۵، ۲۶/۲ بوده اما در زنان ایلامی ۳۳/۲ درصد است. در مقایسه با سطح کشوری، تعداد افراد بی‌همسر در اثر طلاق بالاتر از میانگین کشوری است، همانطور که گفته شد بیشترین این تعداد را زنان تشکیل می‌دهند. به عبارتی تعداد زنان بی‌همسر بر اثر طلاق در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری است.

۳-۳. گفتار سوم: فهرست‌بندی مسائل حوزه ازدواج و طلاق در استان

با تجزیه و تحلیل داده‌های خام حاصل از گزارش وضعیت خانواده در استان بر حسب شاخص‌های ازدواج و طلاق و مقایسه آن با میانگین کشوری، فهرستی از مسائل و مشکلات پیش روی خانواده در استان ایلام آماده شده است. این مسائل در جدول زیر به طور مختصر نشان داده شده‌اند.

جدول ۳-۱. مسائل ازدواج و طلاق در استان ایلام

ردیف	واقعه	مقایسه با کشوری	توضیحات
۱.	کاهش عمومیت ازدواج در بین زنان	بالاتر از میانگین	-
۲.	افزایش میانگین سن زنان در اولین ازدواج	بالاتر از میانگین	-
۳.	رشد سالانه طلاق	بالاتر از میانگین	از سال ۷۵ به این سمت
۴.	کاهش دوام زندگی مشترک در سال‌های اول زندگی	بالاتر از میانگین	از سال ۸۵ به این سو
۵.	افزایش درصد زنان هرگز ازدواج نکرده	بالاتر از میانگین	از سال ۸۵ به این سو در حال کاهش
۶.	افزایش تعداد زنان بی‌همسر بر اثر طلاق	بالاتر از میانگین	-

۳-۴. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل ازدواج و طلاق در استان

۳-۴-۱. بررسی علل افزایش رشد طلاق و کاهش دوام زندگی در استان

در ادامه این گفتار با استفاده از مطالعات تجربی و میدانی پیشین نگارنده^۱؛ نتایج پیمایش ملی موج سوم ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، بخش استان ایلام (۱۳۹۴)؛ نتایج پیمایش ملی وضعیت آسیب‌ها و مسائل اجتماعی، بخش استان ایلام (۱۳۹۵)؛ سایر مطالعات مرتبط انجام شده و نیز تجارب زیسته محقق علل افزایش رشد طلاق و کاهش دوام زندگی در چند بعد بررسی شده که در ادامه بیان می‌شود:

۱. سطح خرد؛ ۲. خانوادگی؛ ۳. فرهنگی / محلی؛ ۴. آسیب‌های اجتماعی؛ ۵. اقتصادی؛ ۶. نهادی.

^۱ . با ارجاع به نتایج طرح پژوهشی «دلایل طلاق‌های زودهنگام در شهر ایلام- یک مطالعه کیفی» توسط صدیقه پیری و به سفارش معاونت سیاسی- امنیتی و اجتماعی استانداری ایلام- دفتر امور اجتماعی و فرهنگی، ۱۳۹۶، از نتایج مصاحبه عمیق با ۲۵ نفر از زنان مطلقه استفاده به عمل آمده است.

جدول ۳-۲. علل افزایش رشد طلاق و کاهش دوام زندگی مشترک در استان ایلام

نوع تأثیرگذار بر طلاق	متغیرهای تأثیرگذار	ابعاد	ردیف
افزایشی	زنان بیشتر خواستار جدایی و طلاق بوده‌اند	جنسیت	۱
افزایشی	در میان مطلقه‌ها اختلاف تحصیلات زوجین به نفع زنان است	تحصیلات	
افزایشی	عدم شناخت زوجین / سخت‌گیری / توقعات نامتعارف / بدگمانی و سوءظن / اختلاف نظرها / بهانه‌گیری / عدم کنترل خشم / تحقیر / عدم ابراز محبت / تصور نادرست از پیامدهای طلاق / قهر گرایی / خرافه گرایی / عدم تمایل به گفت و گو / غرور / زودرنجی / لج بازی / لوس بودن / لجبازی / سوءظن دو طرفه / رفتار بچه‌گانه / یک‌دندگی / توهم همسر / بدخیالی / فرار از مسئولیت / خشونت کلامی و فیزیکی و عدم کنترل خشم / تقابل جویی / خودمحوری / منفی‌گرا / دروغ‌گویی / دیگر آزاری / عدم درک	ضعف مهارت‌ها و توانمندی‌ها	
افزایشی	تفاوت‌های تحصیلی، خانوادگی، سلیقه‌ای، فکری و عدم شناخت زوجین از همدیگر و جدایی عاطفی.	زیستار جنسیتی حاکم (جامعه‌ناپذیری جنسیتی)	
افزایشی	بیماری جسمی و روحی	مسائل خاص	
افزایشی	ازدواج اجباری و تحمیلی شیوه‌های همسرگزینی		
افزایشی	تصور نادرست از کارکرد ازدواج فرزند دخالت و جدال نامتعارف خانواده در امور زوجین تساهل نامتعارف در ازدواج دوم	خانوادگی	۲
افزایشی	سازوکارهای خاص معتمدین و کنشگران سنتی در حکمیت و حل اختلافات خانوادگی توزیع نامناسب اقتدار جنسیتی در ازدواج زمان‌بندی نامناسب عرفی برای طول دوره عقد مقاومت در برابر چارچوب سنتی حاکم بر جامعه	فرهنگی / محلی	۳
افزایشی	اعتیاد	آسیب‌های اجتماعی	۴
افزایشی	شرایط ناامن اقتصادی بیکاری ورشکستگی	اقتصادی	۵
افزایشی	ضعف اورژانس اجتماعی ضعف سازوکارهای مشاوره‌ای و نهادینه نکردن آن در استان	نهادی	۶

۳-۴-۲. بررسی علل افزایش سن ازدواج در استان

علاوه بر مستندات آماری موجود در استان در زمینه افزایش سن ازدواج، بر اساس نتایج پیمایش ملی شیوع آسیب‌های اجتماعی (۱۳۹۲) پاسخ‌گویان ایلامی مهم‌ترین مسائل اجتماعی جامعه را بعد از بیکاری، اعتیاد، فقر و گرانی، ازدواج عنوان کردند. بر اساس پیمایش ملی سرمایه اجتماعی (۱۳۹۳) از دیدگاه پاسخگویان استان ششمین مشکل اصلی استان، ازدواج است.

در ادامه این گفتار با استفاده از مطالعات انجام شده در این حوزه، نتایج پیمایش ملی موج سوم ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، بخش استانی (۱۳۹۴)؛ نتایج پیمایش ملی وضعیت آسیب‌ها و مسائل اجتماعی، بخش استان ایلام (۱۳۹۵)؛ و نیز تجارب زیسته محقق علل افزایش سن ازدواج در استان در چند بعد بررسی شده که در ادامه بیان می‌شود: ۱. اقتصادی؛ ۲. فرهنگی؛ ۳. اجتماعی؛ ۴. نهادی.

جدول ۳-۳. علل افزایش سن ازدواج در استان ایلام

ردیف	علل	متغیرهای تأثیرگذار	نوع تأثیر
۱	اقتصادی	اوضاع نامساعد اقتصادی و فقر	افزایشی
		بیکاری و عدم اشتغال پایدار	افزایشی
		وابستگی مالی به خانواده	افزایشی
		عدم توانایی تهیه مسکن	افزایشی
		افزایش هزینه‌های ازدواج	افزایشی
۲	فرهنگی	گسترش طول تحصیلات	افزایشی
		افزایش سطح تحصیلات زنان	افزایشی
		پنداشت از زنان به مثابه شریک نان‌آور	افزایشی
		تغییر و تحولات در مطالبات زنان	افزایشی
۳	اجتماعی	مصرف‌گرایی	افزایشی
		افزایش اعتیاد در پسران	افزایشی
		مرد گزین بودن مهاجرت در استان	افزایشی
۴	نهادی	افزایش مراقبت خانگی دختران از والدین سالمند	افزایشی
		عدم اهتمام جدی برای حل مشکلات جوانان / طرد سیستماتیک جوانان	افزایشی

۳-۵. گفتار پنجم: جایگاه موضوع کاهش طلاق و افزایش ازدواج در اسناد بالادستی

با مرور تمام اسناد بالادستی مربوط به مسائل مورد نظر این فصل، چند نکته اصلی آشکار می‌شود که در ادامه نشان داده می‌شوند:

- کم‌توجهی نهادی به شأن و جایگاه خانواده در برنامه‌ها. با اینکه برای اولین بار در برنامه ششم در قانون بودجه، ردیفی برای کاهش مسائل خانواده در نظر گرفته شده، ولی این منبع بسیار اندک و ناچیز بوده و اهمیت موضوع خانواده را نشان نخواهد داد. نبود فرماندهی واحد برای حل مشکل خانواده در استان یکی دیگر از مسائلی است که با مرور بر اسناد بالادستی شاهد آنیم. برنامه‌های موازی بسیاری وجود دارد، قانون تسهیل ازدواج و مصوبات شورای عالی جوانان نمونه‌هایی از این گونه موازی کاری‌ها هستند. از دیگر نقدهای موجود کلی‌گویی در قوانین است، برنامه‌ها باید با جزئیات بیشتری نشان داده شوند، همانطور که در جداول مربوط به برنامه‌های ششم و یا سایر مصوبات مربوطه آمد، بدون پرداختن به جزئیات موضوعات در برنامه‌ها بسیار کلی و انتزاعی‌اند. سیاست‌ها و برنامه‌ها باید واقعیت‌مبناتر باشند. مسائل بسیار متفاوت و در استان‌های مختلف شدت و ضعف دارند. عدم پشتوانه و ضمانت اجرایی برنامه‌ها و مصوبات مربوط به ازدواج و یا کاهش طلاق در بسیاری از موارد با مشکل مواجه است، در زیر نمونه‌ای از مسائل برنامه تسهیل ازدواج جوانان بیان می‌شود: ۱. عدم تسریع و تصویب تشکیل صندوق اندوخته ازدواج جوانان. عدم تصویب آیین‌نامه که منوط به تشکیل صندوق اندوخته ازدواج جوانان است و نیز عدم اقدامات لازم در راستای اجرای آن. در پاسخ بند الف وزارت دفاع آمده این یک تکلیف قانونی، ملی، و شرعی بوده و قابل ارزشیابی مادی نیست، ... مبلغ ناچیزی که به سربازان وظیفه پرداخت می‌شود به عنوان حقوق و مزایا تلقی نمی‌شود ... بنابراین در سیستم نظام وظیفه پرداخت حقوق معنا ندارد. پاسخ بنیاد مسکن به یکی از بندها: تاکنون پروژه‌ای تحت عنوان مسکن موقت توسط این بنیاد اجرا نگردیده است، لکن در زمان واگذاری پروژه‌های مسکونی بنیاد مسکن، زوج‌های جوان دارای اولویت بوده‌اند. در مورد بند ۴ باید گفت این اقدام در برخی دستگاه‌ها در حال انجام است اما تنها به کارمندان آن دستگاه تعلق می‌گیرد و البته نه بر اساس قانون تسهیل ازدواج. بند ب ماده ۴ هم به علت عدم تشکیل صندوق معطل مانده است. در مورد بندهای «الف»، «ب» و «د» اطلاعاتی واصله گویا نیست. اما در رابطه با بند «ب» در تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی این موضوع را با همین عنوان به تصویب رساند. پیرو ماده ۶، کمیته سامان ازدواج تشکیل شده است. اما به علت ترکیب اعضای آن که همگی دارای مشغله زیاد بوده و البته عدم تشکیل جلسات به صورت منظم، اقدامات شایان ذکر صورت نگرفته است. البته این کمیته فقط در چند استان تشکیل شده است. بند «الف» ماده ۷ در حال انجام است، اما در رابطه با بند «ب» وزارت دفاع ذکر کرده است که نظام مقدس سربازی تکلیف قانونی، ملی و شرعی بوده و قابل ارزشیابی مادی نیست، بنابراین در سیستم نظام وظیفه پرداخت حقوق معنا ندارد. به علت عدم تدوین آیین‌نامه بند ۸ نیز معطل مانده است. در رابطه با بند ۹ و ۱۰ اطلاعات موثقی واصل نگردیده است. از آنجایی که اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان به تصویب نرسیده، آیین‌نامه اجرایی این قانون هنوز تصویب نشده است. البته این آیین‌نامه توسط سازمان ملی جوانان تدوین و به دولت ارائه شده است. هیچ گزارشی در رابطه با قانون تسهیل ازدواج ارائه نشده است و اگر اطلاعاتی واصل شده در پی خواست کتبی نمایندگان بوده است.

۱. رک به مطالعه ارزیابی اجمالی اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان (۱۳۸۹) دفتر مطالعات فرهنگی، تهیه و تدوین مریم شمس فلاورجانی.

استان ایلام از چند دهه پیش در معرض تغییرات بسیاری بخصوص در ساحت فرهنگی بوده است. در نسبت با این تغییرات نهادهای سنتی از جمله نهاد خانواده دستخوش تغییرات زیادی شده و از جمله نشانه‌های آن افزایش تعداد زنان شهرنشین، افزایش تعداد زنان تحصیل کرده، افزایش تعداد زنان شاغل، افزایش فعالیت‌های بیرون از خانواده و ... در نهاد خانواده بوده است. از سوی دیگر همزمان با تغییر و تحولات در استان و در کنار فرصت‌هایی که برای زنان ایجاد شده، پدیده‌ها و آسیب‌های اجتماعی نوظهوری همانند کاهش عمومیت ازدواج در بین زنان، افزایش میانگین سن زنان در اولین ازدواج؛ درصد رشد سالانه طلاق؛ کاهش دوام زندگی مشترک در سال‌های اول زندگی؛ افزایش درصد زنان هرگز ازدواج نکرده، افزایش تعداد زنان بی‌همسر بر اثر طلاق و ... به وقوع پیوسته است که روند افزایش رشد آنها به طور مستند در بخش‌های پیشین نشان داده شد. سؤال این است آیا با توجه به جایگاه مسائل در برنامه‌ها مختصات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در استان آمادگی مواجه با این تغییرات و یا به تعبیری مسائل را دارد؟ در همه سطوح ملی و استانی باید برای این تغییرات به وجود آمده و به طور خاص گروه‌های هدف بر اساس ارزش‌ها حاکم بر کشور و استان تدابیر و راهبردهایی در نظر گرفته شود. در گفتار بعدی به این موضوع خواهیم پرداخت.

۳-۶. گفتار ششم: ماتریس نتایج

با استفاده از تحلیل محتوای کیفی تمام داده‌ها و یافته‌های پیشین، یعنی نتایج مطالعات تجربی نگارنده و سایر پژوهشگران در زمینه علل مسائل، پیمایش‌های انجام گرفته در سطح استان، اهداف اسناد بالادستی، استفاده از تجارب مشابه داخلی و نیز با در نظر گرفتن مختصات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی استان ایلام تلاش خواهیم کرد، چشم‌اندازها و فعالیت‌هایی را به منظور کاهش طلاق و افزایش ازدواج در استان ایلام ارائه کنیم. بخش اول مربوط به مساله افزایش طلاق‌های زود هنگام با تاکید بر زنجیره اثر، دستاوردها، خروجی و فعالیت‌هاست که در جداول زیر خواهند آمد:

۳-۶-۱. مسأله افزایش طلاق (زودهنگام) در استان

<p>۳-۶-۱-۱. اثر:</p> <ul style="list-style-type: none"> + ساختار عمومی خانواده ایلامی مستحکم تر و پایدارتر می شود. + دوام زندگی مشترک ارتقاء و طلاق های شتابزده کاهش می یابد. + رشد سالانه طلاق کاهش می یابد. 	
<p>فرض/خطر</p>	
<p>دستاوردها ۳-۶-۱-۱:</p> <ul style="list-style-type: none"> + فرصت های شناخت زوجین جوان از همدیگر افزایش می یابد. + احساس همدلی و امکان کنشگری عاقلانه و منطقی زوجین بخصوص در زمان بروز اختلافات خانوادگی افزایش می یابد. + از اعمال خشونت در خانواده ها کاسته می شود. + خدمات مشاوره ای خانواده در استان نهادینه می شود. 	
<ul style="list-style-type: none"> + عدم هماهنگی بین سازمان ها. + عدم تأمین بودجه مورد نیاز. + کمبود مشاوره های متخصص خانواده. + عدم باور به اثرگذاری خدمات و دوره های آموزشی. + عدم همکاری زوجین بخصوص مردان. + امکان مداخله برخی معتمدین محلی فاقد تخصص و آگاه به تغییرات فرهنگی جدید. 	<p>خروجی ۳-۶-۱-۱: دوره های آموزشی برای ارتقای مهارت های همسرمداری (افزایش آگاهی زوجین از تفاوتها و پذیرش تفاوت های همدیگر؛ درک زوجین از موقعیت ها؛ افزایش امکان برقراری ارتباط و گفت و گو و امکان مداخله منطقی خانواده و زوجین) برگزار شده و از ظرفیت های رسانه های جدید برای خدمات رسانی مشاوره ای استفاده می شود.</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۱-۱: برگزاری کارگاه های مختلف و مستدام در سطوح محلی شهرستان ها در مدارس، انجمن اولیا، بسیج محلات و ... با هدف تقویت مهارت گفتگو کردن/ کنترل خشم/ ابراز محبت/ حل مسئله/ همدلی/ مدارا/ اعتماد/ واقع بینی و پرهیز از هیجانات آنی و یا کنترل آنها/ پرهیز از لجبازی/ کنترل خشم و خشونت/ پذیرش اختلاف نظرها/ پرهیز از خودمحوری/ مفاهیم/ آینده نگری.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۲: راه اندازی مراکز مشاوره ای در سطوح شهرستان با هدف تقویت مهارت های خودآگاهی، شناخت همسر، شناخت تفاوت ها، شناخت وجه اشتراکات، معرفی انواع ارتباطات، شرایط گفت و گو.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۳: تشکیل کانال مرکز مشاوره خانواده به صورت مجازی با مدیریت سازمان بهزیستی استان و استفاده از ظرفیت های رسانه های اجتماعی جدید، عضوگیری از مشاوران، مددکاران، تسهیلگران و روانشناسان متخصص کشوری در این کانال، بسیج برای معرفی کانال در همه سطوح در استان (استفاده از بروشورهای سطح شهر، تبلیغ صدا و سیما، پیامک) و عضوگیری زنان و مردان ایلامی به منظور بیان مشکلات و مسائل خانواده و آموزش های همسرمداری به خانواده ها. این امکان به خانواده هایی که به دلیل محدودیت های فرهنگی امکان مراجعه حضوری به مشاوره های خانواده را ندارند، کمک زیادی خواهد کرد.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۴: آموزش تخصصی مشاوران ویژه خانواده و تأیید صلاحیت آنها؛ تهیه و تدوین و اجرای دستورالعمل صلاحیت حرفه ای مشاوران ویژه خانواده؛ مشاورین با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی باشند.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۵: تهیه و تدوین محتوای آموزشی مرتبط با خانواده و آسیب شناسی روابط، تقویت شناخت های جنسیتی: دختر و پسر/ زمان مناسب برای آشنایی نامزدی و عقد/ موارد مورد بحث در این دوره/ معرفی مهارت های ازدواج بهنگام و پایدار/ الگوسازی</p>	

<p>مطلوب برای خانواده/ توصیه‌های لازم به خانواده‌ها جهت عدم مداخله و تشریح تفاوت مداخله به ارشاد و راهنمایی در قالب بروشور.</p> <p>فعالیت ۶-۱-۳ محتوای آموزشی تصویری در قالب فیلم، سریال، فیلم کوتاه درباره مسائل تربیتی و استفاده از کارشناسان تخصصی حوزه خانواده و بحث و گفت و گو در مورد لزوم توجه و تأمل بیشتر خانواده‌ها به تفاوت‌های جنسیتی دختران و پسران، تقویت مسائل شناختی آنها، ترسیم پیامدهای طلاق و تقویت ارزش‌های مربوط به ازدواج‌های پایدار- دور همی‌های خانوادگی با حضور کارشناس و نقد و ارزیابی فیلم و سریال‌های شبکه محلی استان.</p> <p>فعالیت ۷-۱-۳ انجام پایش و ارزشیابی مهارت‌های زندگی زوجین توسط سازمان ورزش و جوانان</p>	
<p>دستاورد ۲-۱-۳</p> <p>➤ دانش و مهارت خانواده‌ها در زمینه ازدواج پایدار افزایش پیدا می‌کند.</p> <p>➤ از وقوع طلاق‌های زودرس پیشگیری می‌شود.</p> <p>➤ الگوهای مطلوب برای همسرگزینی در جوانان تقویت می‌شود.</p>	
<p>➤ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها.</p> <p>➤ عدم تأمین بودجه مورد نیاز.</p> <p>➤ کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده.</p> <p>➤ عدم باور به اثرگذاری خدمات و دوره‌های آموزشی.</p> <p>➤ عدم دسترسی گروه‌های هدف به مراکز واقعی و مجازی مشاوره‌ای.</p> <p>➤ عدم همکاری زوجین بخصوص مردان.</p> <p>➤ امکان مداخله برخی معتمدین محلی فاقد تخصص و آگاه به تغییرات فرهنگی جدید.</p>	<p>خروجی ۲-۱-۳ افزایش میزان استفاده از مشاوران خانوادگی متخصص؛</p> <p>فراگیری خدمات مشاوره‌ای، گسترش دامنه خدمات مشاوره‌ای قبل و بعد از ازدواج؛</p> <p>افزایش دانش مهارت خانواده و ازدواج پایدار و ملاک‌های همسرگزینی در جوانان.</p>
<p>فعالیت ۲-۱-۳ ۱. مستقر کردن مراکز و یا دفاتری (مستقل) در سطح تمام شهرستان‌ها و ارائه خدمات مشاوره‌ای، با حضور مشاوره زن و مرد با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته‌های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی.</p> <p>فعالیت ۲-۱-۳ ۲. تسهیل گیری اجتماعی برای خانواده با استقرار تسهیل گران محلی و تشکیل دفتر (حداقل یک دفتر) تسهیل - گری در سطح شهرستان.</p> <p>فعالیت ۳-۲-۱-۳ ۳. راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط در تمام شهرستان‌ها و یا ایجاد کانال‌های شبکه‌های پیام رسان با عضویت گروه‌های هدف و متخصصین مشاور و ارتباط‌گیری با خانواده‌ها و معتمدین محلی توسط مشاوره‌ها.</p> <p>فعالیت ۴-۲-۱-۳ ۴. اطلاع‌رسانی توسط صدا و سیما ایلام در زمینه وجود مراکز مشاوره‌ای (مجازی و واقعی) در استان و لزوم استفاده از آنها</p>	
<p>دستاورد ۳-۱-۳</p> <p>➤ آزادی عمل و استقلال زوجین برای تصمیم‌گیری در امر ازدواج افزایش می‌یابد؛</p> <p>➤ نحوه سازش اختلافات بین زوجین به صورت عقلانی و منطقی هدایت می‌شود.</p>	
<p>➤ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها.</p>	<p>خروجی ۲-۱-۳ بازاندیشی در سازوکارهای صلح</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز. ✚ کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده. ✚ مقاومت معتمدین محلی در برابر تغییر. 	<p>و سازش خانوادگی توسط معتمدین</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۱-۲-۱. برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌هایی (سالیانه) برای معتمدین در شهرستان‌های مختلف و به روزرسانی مسائل و تهدیدهای جدید خانواده‌ها برای آنها؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۲-۲. برگزاری همایش‌های محلی با محور خانواده و ازدواج پایدار، دعوت از معتمدین محلی و کارشناسان حوزه خانواده، مسئولین اجرایی مربوطه و جوانان و هم‌افزایی در این عرصه توسط این گروه‌ها و استفاده از تجارب همدیگر</p>	
<p>دستاورد ۳-۶-۱-۴. از چرخه آسیب‌پذیری زنان جلوگیری می‌شود.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. ✚ کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده. ✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز. ✚ بالا بودن هزینه ترک اعتیاد در مراکز مربوطه 	<p>خروجی ۳-۶-۱-۴. حمایت از خانواده‌های آسیب‌پذیر</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۱-۴-۱. راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط و یا مشاوره‌های مجازی در تمام شهرستان‌ها به منظور حمایت از زوجین منصرف شده از طلاق</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۴-۲. انجام مشاوره با زنان با شوهران معتاد که قصد طلاق دارند و معرفی آنها به مراکز ترک اعتیاد و بهزیستی</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۴-۳. تسهیل‌گری برای افزایش اشتغال زنان سرپرست خانوار</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۴-۴. ترویج و تشویق ازدواج مجدد و مدیریت صحیح آن</p>	
<p>دستاورد ۳-۶-۱-۵.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ تحولات، برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌های مربوط به خانواده به صورت انتقادی ارزیابی می‌شود. ✚ گفت‌وگوهای تقویت خانواده پایدار صورت می‌گیرد. 	
<ul style="list-style-type: none"> ✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. ✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز. 	<p>خروجی ۳-۶-۱-۵. تولید دستاوردهای علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۱-۵-۱. عقد قرارداد با دانشگاه‌های ایلام و فرهنگیان و حمایت از رساله‌های با موضوع خانواده پایدار در استان.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۵-۲. انجام پژوهش‌های کاربردی و «بوم‌مینا» راجع به خانواده پایدار و آسیب‌شناسی خانواده با محوریت طلاق.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۱-۵-۳. اقدام به انتشار نشریه علمی-تخصصی یا علمی پژوهشی در حوزه خانواده.</p>	
<p>دستاورد ۳-۶-۱-۶. گفت‌وگوهای تقویت خانواده پایدار صورت می‌گیرد.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. ✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز. ✚ عملیاتی نکردن دستاوردهای علمی توسط دستگاه‌های اجرایی 	<p>خروجی ۳-۶-۱-۶. افزایش عملکرد سازمانی برای کاهش آسیب‌های پیش روی خانواده</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۱-۶-۱. تشکیل کارگروه استانی ویژه خانواده پایدار در استان (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) متشکل از دستگاه‌های مرتبط؛</p>	

فعالیت ۳-۶-۱-۶-۲. تدوین سند راهبردی خانواده پایدار (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) و ترسیم اهداف و چشم‌انداز کوتاه و بلندمدت آن؛

فعالیت ۳-۶-۱-۶-۳. تخصیص بودجه بر اساس جنسیت و مسائل خاص آن در استان و انتقال مسائل خاص زنان و خانواده به مرکز برای تخصیص بالاتر بودجه؛

فعالیت ۳-۶-۱-۶-۳. پایش و ارزشیابی برنامه‌ها و اقدامات انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان؛

فعالیت ۳-۶-۱-۶-۴. پایش و ارزشیابی پژوهش‌های انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان.

۲-۶-۳. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

مستول	دوره اندازه- گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	خروجی
کارشناس آماری سازمان ورزش و جوانان دفتر امور اجتماعی استانداری دفتر امور بانوان استانداری بهزیستی	هر ساله هر ۵ سال یکبار	داده خام	منابع آماری موجود در استانداری (دفتر امور بانوان استان) و بهزیستی دفتر امور اجتماعی استانداری سازمان ورزش و جوانان			میزان دوام زندگی مشترک در ۵ سال اول زندگی تعداد مشاوران فعال در استان با تخصص خانواده میزان مهارت های زندگی زوجین جوان	خروجی ۳-۶-۱. دوره های آموزشی برای ارتقای مهارت های همسر داری (افزایش آگاهی زوجین از تفاوتها و پذیرش تفاوت های همدیگر؛ درک زوجین از موقعیت ها؛ افزایش امکان برقراری ارتباط و گفت و گو و امکان مداخله منطقی خانواده و زوجین) برگزار شده و از ظرفیت های رسانه های جدید برای خدمات - رسانی مشاوره ای استفاده می شود.
کارشناس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کارشناسان آماری اوژانس اجتماعی بهزیستی دفتر امور اجتماعی دفتر امور بانوان	هر ۴ سال یکبار	داده خام	اوژانس اجتماعی بهزیستی دفتر امور اجتماعی دفتر امور بانوان			-تعداد طلاق های زود هنگام در استان (۵ سال اول زندگی) - تعداد مشاوران تربیت شده ویژه خانواده در استان -تعداد مشاوران خانوادگی متخصص در سطح شهرستان ها و استان با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی؛ -دسترسی تمام شهرستان های استان به خدمات مشاوره ای -تعداد کانال های مجازی راه اندازی شده با محوریت مشاوره خانواده؛ -میزان زمان تبلیغات صدا و سیما در زمینه وجود مراکز مشاوره ای در سطح استان تعداد دفتر تسهیلگری خانواده در سطح شهرستان ها	خروجی ۳-۶-۲. افزایش میزان استفاده از مشاوران خانوادگی متخصص؛ فراگیری خدمات مشاوره ای، گسترش دامنه خدمات مشاوره ای قبل و بعد از ازدواج؛ افزایش دانش مهارت خانواده و ازدواج پایدار و ملاک های همسرگزینی در جوانان.

مستول	دوره اندازه- گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	خروجی
کارشناس مربوطه در دفتر امور بانوان استانداری؛ دستگاه قضایی؛ شوراهای حل اختلاف	یکساله	گزارش و داده خام				-تعداد کارگاه های برگزار شده برای معتمدین محلی -تعداد همایش های محلی برگزار شده با حضور مشاوران متخصص، معتمدین و جوانان	خروجی ۳-۶-۱. بازاندیشی در سازوکارهای صلح و سازش خانوادگی توسط معتمدین
کارشناس آمار بهزیستی کارشناس دفتر امور اجتماعی استانداری، کارشناس دفتر ستاد پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر، کارشناس آماری کمیته امداد امام خمینی (ره)	یکساله	داده خام و گزارش	بهزیستی دفتر امور اجتماعی استانداری دفتر ستاد پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر کمیته امداد امام خمینی (ره)			-تعداد سامانه های مشاوره بر خط یا تعداد کانال های مجازی با محوریت خانواده در استان -تعداد همسران معناد معرفی شده به مراکز ترک اعتیاد -نرخ اشتغال زنان با همسران معناد	خروجی ۳-۶-۱. حمایت از خانواده های آسیب پذیر
کارشناس آموزش دانشگاه های ایلام کارشناس پژوهشی دفتر امور بانوان، سازمان ورزش و جوانان و دفتر امور اجتماعی	چهارساله	داده خام	آمار دانشگاه های استان در مورد تعداد پایان نامه ها و نشریات آمار دفتر امور اجتماعی، سازمان ورزش و جوانان و دفتر امور بانوان از تعداد پژوهش های انجام شده با محوریت خانواده			-تعداد پایان نامه های انجام شده در زمینه خانواده پایدار در استان -تعداد پژوهش های کاربردی در حوزه آسیب شناسی خانواده در استان -تعداد نشریات علمی در حوزه خانواده در استان	۳-۶-۱.۵. تولید دستاوردهای علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی
دفتر امور بانوان استانداری؛ سازمان بهزیستی؛ قوه قضاییه؛ اداره آموزش و پرورش استان؛ اورژانس اجتماعی؛ دانشگاه سازمان مدیریت و برنامه ریزی؛ نمایندگان مجلس شورای اسلامی در استان	یکساله	داده خام و گزارش سازمانی	دفتر امور بانوان استان			-تعداد کارگروه برگزار شده ویژه خانواده پایدار در استان -سند راهبردی خانواده پایدار در استان اسناد -ارزشیابی برنامه های انجام شده در راستای خانواده پایدار	خروجی ۳-۶-۱. افزایش عملکرد سازمانی برای کاهش آسیب های پیش روی خانواده

۳-۶-۲. مسأله افزایش سن ازدواج در استان

<p>۳-۶-۲-۱ اثر:</p> <ul style="list-style-type: none"> + ازدواج دختران و پسران تسهیل می‌شود. + زمینه گفتمان‌سازی برای ازدواج آسان در استان تقویت می‌شود. + از افزایش تأخیر در سن ازدواج دختران و پسران در استان جلوگیری می‌شود. 	
فرض / خطر	
<p>دستاورد ۳-۶-۲-۱.</p> <ul style="list-style-type: none"> + افزایش توانمندی اقتصادی جوانان؛ + افزایش اطمینان و اعتماد به نفس جوانان؛ + افزایش امیدواری اجتماعی در جوانان. 	
<p>خروجی ۳-۶-۲-۱.</p> <ul style="list-style-type: none"> + امکان دسترسی جوانان به اشتغال پایدار افزایش می‌یابد؛ + دستیابی جوانان به مسکن افزایش می‌یابد؛ + آسیب‌پذیری اقتصادی جوانان کاهش می‌یابد. 	
<p>فعالیت ۳-۶-۲-۱. اشتغال‌زایی برای جوانان؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۲. در اولویت قرار دادن دسترسی به فرصت‌های شغلی برای متاهلین جوان؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۳. پرداخت وام مسکن و ارائه تسهیلات حداقل تا سه سال بعد ازدواج به زوجین جوان؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۴. در نظر گرفتن مسکن ویژه جوانان و زوجین جوان تا سه سال بعد از ازدواج.</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۵. شرایط بهره‌گیری از معافیت‌های مالیاتی برای کسب و کارهای کوچک جوانان.</p>	
<p>دستاورد ۳-۶-۲-۲.</p> <ul style="list-style-type: none"> + جلوگیری از طرد اجتماعی و نظام‌مند جوانان از جامعه؛ + افزایش همدلی با جوانان. 	
<p>خروجی ۳-۶-۲-۲.</p> <ul style="list-style-type: none"> + کاهش ترس جوانان از فشارها و هزینه‌های اقتصادی ازدواج؛ + تخفیف فشار روانی مسائل ازدواج برای جوانان 	
<p>فعالیت ۳-۶-۲-۲. ۱. اعطای مرخصی ازدواج به پرسنل دستگاه‌ها؛ به کارمندان، سربازان، کارگران، و ...</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۲. ۲. کلیه دستگاه‌های دولتی دارای تسهیلات رفاهی فرهنگسرا و تالار، باشگاه و... موظف شوند فضاهای مذکور را برای برگزاری جشن و مراسم ازدواج در اختیار زوجین (نه فقط کارمندان آنها) قرار دهند؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۲. ۳. تعیین محل خدمت سربازان متأهل در نزدیکترین پادگان و مرکز نظامی محل سکونت.</p>	
<p>دستاورد ۳-۶-۲-۳. بازاندیشی در امر ازدواج و گفتمان‌سازی ازدواج آسان در استان.</p>	
<p>خروجی ۳-۶-۲-۳.</p> <ul style="list-style-type: none"> + افزایش آگاهی خانواده‌ها از آسیب‌های جدید ناشی از افزایش سن ازدواج؛ + اهتمام برای کاهش موانع فرهنگی دست و پاگیر ازدواج. 	
<p>فعالیت ۳-۶-۲-۳. ۱. استقرار خدمات مشاوره‌ای با مشاوره کارشناسان متخصص (نیروهای تربیت‌یافته روانشناسی، علوم تربیتی، مددکاری، جامعه‌شناسی)</p>	
فرض / خطر	<ul style="list-style-type: none"> + عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. + عدم تأمین بودجه مورد نیاز. + کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده. + کمبود نیروهای متخصص در زمینه تولید محتوا برای صدا و سیما

<p>در عرصه خانواده در سطح شهرستان‌های استان با هدف ترویج مهارت حل مساله در بین جوانان؛</p> <p>فعالیت ۲-۳-۲-۶-۳ دعوت از الگوهای موفق بومی برای تشویق ازدواج آسان در برنامه‌های محلی صدا و سیما مرکز ایلام؛</p> <p>فعالیت ۳-۳-۲-۶-۳ فرهنگ‌سازی در امر کم کردن میزان مهریه و خرید طلا در استان در کانونهای فرهنگی مساجد، معاونت فرهنگی دانشگاه‌ها؛ برنامه‌های محلی صدا و سیما؛</p> <p>فعالیت ۴-۳-۲-۶-۳ تدوین محتوای آموزشی برای معرفی زمان مناسب برای آشنایی نامزدی و عقد و موارد مورد بحث در این دوره.</p> <p>فعالیت ۵-۳-۲-۶-۳ آموزش مهارت‌های ازدواج بهنگام و پایدار در قالب کارگاه‌های مختلف در بین دانش‌آموزان مقطع پیش دانشگاهی؛ دانشجویان؛ سربازان نظام وظیفه؛ سایر جوانان؛</p> <p>فعالیت ۶-۳-۲-۶-۳ توصیه‌های لازم به خانواده‌ها جهت عدم مداخله ناموثر و تشریح تفاوت مداخله به ارشاد و راهنمایی در قالب بروشور، فیلم و انیمیشن.</p>	
<p>دستاورد ۴-۲-۶-۳ دانش‌افزایی مهارت‌های زندگی در خانواده.</p>	
<p>عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. +</p> <p>کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده. +</p> <p>عدم تأمین بودجه مورد نیاز. +</p> <p>کمبود نیروی متخصص در زمینه سنجش صلاحیت مشاوران ویژه خانواده. +</p> <p>کمبود تسهیل‌گر توانمند در شهرستان‌ها به منظور استقرار در دفاتر تسهیل‌گری. +</p>	<p>خروجی ۴-۲-۶-۳</p> <p>افزایش آگاهی در مورد مهارت‌های لازم قبل و بعد از ازدواج؛ +</p> <p>کاهش موانع سد راه ازدواج دختران و پسران +</p>
<p>فعالیت ۱-۴-۲-۶-۳ اجرای طرح جامع آموزش و مشاوره قبل و بعد از ازدواج مشتمل بر برنامه‌های: مشاوره برای همسریابی، تشکیل خانواده، آماده‌سازی زوج‌های جوان برای آغاز زندگی مشترک، آشنایی با حقوق خانوادگی و اخلاق همسرداری، تقویت مهارت‌های زندگی با محوریت خانواده پایدار و آمادگی برای داشتن فرزند؛</p> <p>فعالیت ۲-۴-۲-۶-۳ برنامه گسترده آموزش والدین در امر ازدواج فرزندان از طریق بسیج محلات، مراکز فرهنگی مساجد، انجمن اولیا و مربیان مدارس، برنامه‌های محلی صدا و سیما مرکز ایلام.</p> <p>فعالیت ۳-۴-۲-۶-۳ مستقر کردن مراکز و یا دفاتری (مستقل) در سطح شهرستان‌ها و ارائه خدمات مشاوره‌ای، با حضور مشاوره زن و مرد با سطح تحصیلات ارشد و دکتری در رشته‌های روانشناسی عمومی و بالینی، مددکاری اجتماعی، خدمات اجتماعی و روانپزشکی؛</p> <p>فعالیت ۴-۴-۲-۶-۳ تسهیل‌گیری اجتماعی برای خانواده‌ها با استقرار دفتر تسهیل‌گری در سطح شهرستان‌های استان؛</p> <p>فعالیت ۵-۴-۲-۶-۳ راه‌اندازی سامانه مشاوره برخط و ایجاد کانال‌های مربوطه در فضای مجازی با مدیریت اورژانس اجتماعی و بهزیستی و یا دفتر امور اجتماعی استانداری در تمام شهرستان‌ها؛</p> <p>فعالیت ۶-۴-۲-۶-۳ اطلاع‌رسانی توسط صدا و سیما ایلام در زمینه وجود چنین مراکزی در استان و لزوم استفاده از آنها؛</p> <p>فعالیت ۷-۴-۲-۶-۳ تهیه و تدوین و اجرای دستورالعمل صلاحیت حرفه‌ای مشاوران ویژه خانواده.</p>	
<p>دستاورد ۵-۲-۶-۳ آسیب‌شناسی علمی و ارزیابی انتقادی تحولات، برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌های مربوط به خانواده و ازدواج جوانان.</p>	
<p>عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها. +</p> <p>عدم تأمین بودجه مورد نیاز. +</p>	<p>خروجی ۵-۱-۶-۳ تولید دستاوردهای علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی و ساماندهی بیشتر مطالعاتی، علمی و پژوهشی در حوزه جوانان.</p>
<p>فعالیت ۱-۵-۱-۶-۳ انجام پیمایش‌های دوره‌ای استانی با محوریت سنجش و نگرش مربوط به وضعیت ازدواج و جوانان در استان.</p> <p>فعالیت ۲-۵-۱-۶-۳ عقد قرارداد با دانشگاه‌های ایلام و فرهنگیان یا اعلام فراخوان به منظور انجام پژوهش‌های مربوط به تحولات جمعیتی ازدواج و طلاق و پیش‌بینی سناریوهای لازم برای آینده با روش‌های آینده‌نگرانه.</p>	

فعالیت ۳-۶-۱-۳. اقدام به انتشار نشریه علمی-تخصصی یا علمی پژوهشی در حوزه خانواده.	
دستاورد ۳-۶-۲-۶. احساس رهایی‌شدگی جوانان در استان کاهش می‌یابد.	
<p>خروجی ۳-۶-۲-۶. افزایش اهتمام در اجرایی کردن قوانین تسهیل ازدواج و مصوبات شورای عالی جوانان و مشخص کردن منابع مالی برای آن.</p>	<p>✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها.</p> <p>✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز.</p> <p>✚ عملیاتی نکردن دستاوردهای علمی توسط دستگاه‌های اجرایی</p>
<p>فعالیت ۳-۶-۲-۶-۱. تشکیل کارگروه استانی ویژه خانواده پایدار در استان (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) متشکل از دستگاه‌های مرتبط؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۶-۲. تدوین سند راهبردی خانواده پایدار (کاهش طلاق و افزایش ازدواج) و ترسیم اهداف و چشم‌انداز کوتاه و بلندمدت آن؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۶-۳. پیگیری قوانین مصوبه در مورد ازدواج جوانان و تعیین منابع مالی برای آن؛</p> <p>فعالیت ۳-۶-۲-۶-۴. پایش و ارزشیابی پژوهش‌های انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان؛</p>	

۳-۷. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر مربوط به مساله افزایش سن ازدواج در ایلام، در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

مسئول	دوره اندازه- گیری	روش جمع- آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	خروجی
کارشناس آماری سازمان ورزش و جوانان بنیاد مسکن؛ امور خیریه	یکساله	داده خام و مطالعات میدانی	سازمان ورزش و جوانان بنیاد مسکن؛ امور خیریه			<p>نرخ اشتغال جوانان ایلامی</p> <p>نرخ دستیابی زوجین جوان به مسکن تا سال سوم ازدواج</p> <p>نرخ دستیابی زوجین به تسهیلات بانکی ازدواج در سال اول ازدواج</p> <p>میزان تسهیلات ارائه شده برای خرید جهیزیه به دختران</p> <p>میزان معافیت های مالیاتی برای کسب و کارهای کوچک جوانان.</p> <p>میزان توانمندی اقتصادی زوجین در آستانه ازدواج</p>	<p>خروجی ۱-۲-۳-۶-۲-۱.</p> <p>➤ امکان دسترسی جوانان به اشتغال پایدار افزایش می یابد؛</p> <p>➤ دستیابی جوانان به مسکن افزایش می یابد؛</p> <p>➤ آسیب پذیری اقتصادی جوانان کاهش می یابد.</p>
کارشناس مربوطه در سازمان ورزش و جوانان؛ سازمان های خیریه ای؛ سازمان های مردم نهاد؛ وزارت دفاع و پشتیبانی؛ نیروهای مسلح	یکساله	داده خام	سازمان ورزش و جوانان؛ سازمان های خیریه- ای؛ سازمان های مردم نهاد؛ وزارت دفاع و پشتیبانی؛ نیروهای مسلح			<p>تعداد روزهای مرخصی ازدواج به پرسنل دستگاه ها</p> <p>تعداد دستگاه های دولتی دارای تسهیلات رفاهی که برای مراسم ازدواج امکانات خود را در اختیار زوجین قرار می دهند</p> <p>تعداد سربازانی که محل خدمت آنها در نزدیکی محل سکونتشان قرار دارد</p>	<p>خروجی ۲-۲-۶-۳-۲.</p> <p>➤ کاهش ترس جوانان از فشارها و هزینه های اقتصادی ازدواج؛</p> <p>➤ تخفیف فشار روانی مسائل ازدواج برای جوانان</p>

مسئول	دوره اندازه- گیری	روش جمع- آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	خروجی
کارشناس مربوطه در صدا و سیما؛ اداره تبلیغات اسلامی؛ دانشگاه‌ها؛ کمیته امداد؛ صدا و سیما	یکساله	داده خام مطالعات میدانی	صدا و سیما؛ اداره تبلیغات اسلامی؛ دانشگاه‌ها؛ کمیته امداد؛ صدا و سیما			میزان مهارت‌های حل مساله در جوانان تعداد نیروهای متخصص تربیت شده و فعال برای مشاوره تعداد شرکت کنندگان در دوره‌ها تعداد برنامه‌های صدا و سیما با معرفی زوجین موفق تعداد کانون‌های فرهنگی مساجد و معاونت فرهنگی دانشگاه- های فعال در عرصه طرح موضوع ازدواج آسان میزان محتواهای آموزشی تولید شده برای معرفی زمان مناسب برای آشنایی نامزدی و عقد و موارد مورد بحث در این دوره تعداد بروشور، فیلم و انیمیشن تولید شده در زمینه موانع دست و پاگیر ازدواج در استان تعداد کارگاه‌های آموزش مهارت‌های ازدواج بهنگام و پایدار در بین دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی؛ دانشجویان؛ سربازان نظام وظیفه؛ سایر جوانان؛	خروجی ۳-۶-۳. افزایش آگاهی خانواده‌ها از آسیب‌های جدید ناشی از افزایش سن ازدواج؛ اهتمام برای کاهش موانع فرهنگی دست و پاگیر ازدواج.
کارشناس مربوطه در دانشگاه؛ کمیته امداد؛ دانشگاه‌ها؛ صدا و سیما	یکساله	داده خام	دانشگاه؛ کمیته امداد؛ دانشگاه‌ها؛ صدا و سیما			تعداد ددفا تر تسهیل‌گری اجتماعی در سطح شهرستان‌های استان تعداد مشاوره‌های صورت پذیرفته از طریق سامانه برخط و یا کانال‌های مجازی تعداد مشاوره‌های صورت گرفته در قالب طرح جامع آموزش قبل از ازدواج، بعد از ازدواج، و حین ازدواج تعداد پذیرفته‌شدگان صلاحیت حرفه‌ای مشاوران خانواده	خروجی ۳-۶-۴. افزایش آگاهی در مورد مهارت‌های لازم قبل و بعد از ازدواج؛ کاهش موانع سد راه ازدواج دختران و پسران

خروجی	شاخص های ارزیابی	مقدار پایه	مقدار هدف	منابع اطلاعات	روش جمع-آوری	دوره اندازه-گیری	مسئول
خروجی ۳-۶-۱-۵. تولید دستاوردهای علمی در زمینه مسائل خانواده ایلامی و ساماندهی بیشتر مطالعاتی، علمی و پژوهشی در حوزه	تعداد پیمایش های انجام شده تعداد قراردادهای بسته شده با دانشگاه ها در زمینه انجام پایان نامه ها تعداد طرح های پژوهشی انجام شده با موضوع تحولات جمعیتی ازدواج و طلاق و تعداد سناریوهای آینده نگرانه برای خانواده ایلامی تعداد نشریات علمی با موضوع خانواده در استان			دفتر امور بانوان استانداری، دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری؛ دفتر مدیریت و برنامه ریزی توسعه در استان	پیمایش داده خام مطالعات میدانی	یکساله	کارشناس مربوطه در دفتر امور بانوان استانداری، دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری؛ دفتر مدیریت و برنامه ریزی توسعه در استان
خروجی ۳-۶-۲-۶. افزایش اهتمام در اجرایی کردن قوانین تسهیل ازدواج و مصوبات شورای عالی جوانان و مشخص کردن منابع مالی برای آن.	تعداد کارگروه های استانی ویژه خانواده اقدامات انجام شده در راستای ندوین سند راهبردی خانواده پایدار در استان اقدامات انجام شده برای پیگیری قوانین مصوبه در مورد ازدواج جوانان و تعیین منابع مالی برای آن تعداد پایش و ارزشیابی های پژوهش های انجام شده در راستای تقویت خانواده پایدار در استان			فرمانداری؛ معاونت اجتماعی استانداری؛ نمایندگان مجلس شورای اسلامی در استان؛ اداره ورزش و جوانان؛ سازمان های غیردولتی جوانان؛ سازمان بهزیستی؛ نمایندگان قوه قضاییه؛ اداره آموزش و پرورش استان؛ دانشگاه؛ سازمان تبلیغات اسلامی؛ اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ سازمان صداوسیما؛ ائمه جمعه؛ شورای شهر؛ اوقاف و امور خیریه؛ بنیاد مسکن و شهرسازی	گزارش داده خام مطالعات میدانی	یکساله	کارشناس مربوطه در فرمانداری؛ معاونت اجتماعی استانداری؛ نمایندگان مجلس شورای اسلامی در استان؛ اداره ورزش و جوانان؛ سازمان های غیردولتی جوانان؛ سازمان بهزیستی؛ نمایندگان قوه قضاییه؛ اداره آموزش و پرورش استان؛ دانشگاه؛ سازمان تبلیغات اسلامی؛ اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ سازمان صداوسیما؛ ائمه جمعه؛ شورای شهر؛ اوقاف و امور خیریه؛ بنیاد مسکن و شهرسازی

فصل چهارم

وضعیت سواد و تحصیلات

۴-۱-۱. گفتار اول : شناسایی وضع موجود سواد و تحصیلات در استان ایلام

۴-۱-۱-۱. وضعیت سواد و تحصیلات

در اینجا یکسری شاخص ها برای بررسی وضعیت سواد و تحصیلات مورد اهمیت قرار گرفته است که در ادامه به آنها اشاره می شود.

۴-۱-۱-۱-۱-۱. نرخ باسوادی

در سال ۱۳۶۵، ۲۹/۷ درصد از جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر در مناطق روستایی باسواد بوده اند که بعد از گذشت سی سال یعنی در سال ۱۳۹۵ این شاخص افزایش قابل توجهی داشته و به ۷۱/۶ درصد رسیده است. در مورد زنان ساکن در مناطق شهری می توان گفت وضعیت سواد زنان در مناطق شهری نامناسب تر از وضعیت مردان در مناطق شهری بوده و مطلوب تر از وضعیت زنان ساکن در مناطق روستایی در دوره های ذکر شده می باشد؛ به این معنا که وضعیت سواد زنان مناطق شهری در سال ۱۳۶۵، حدود ۵۴/۹ درصد بوده که بعد از گذشت دوره زمانی سی سال در سال ۱۳۹۵ به ۸۴/۷ درصد افزایش یافته است. اما در قیاس سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ یعنی در فاصله زمانی ۵ ساله می توان گفت ۶۸/۶ درصد از جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر در مناطق روستایی باسواد بوده اند که در سال ۱۳۹۵، به ۷۱/۶ درصد افزایش داشته است. یعنی حدود (۳ درصد) نرخ باسوادی زنان در مناطق روستایی در طی ۵ سال افزایش داشته است. در خصوص نرخ سواد زنان در مناطق شهری نیز می توان گفت ۸۳/۲ درصد زنان مناطق شهری از سواد برخوردار بوده اند که در سال ۱۳۹۵ به ۸۴/۷ درصد تغییر یافته است، تقریباً (۱/۵ درصد) رشد اتفاق افتاده است. در مجموع در سال ۱۳۶۵ حدود ۴۰/۰ درصد از جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر در استان ایلام باسواد بوده اند که در سال ۱۳۹۵، به ۸۰/۶ درصد افزایش پیدا کرده و این شاخص بهبود قابل توجهی یافته است یعنی درصد جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر در استان ایلام دو برابر افزایش یافته است (۴۰/۶ درصد).

۴-۱-۱-۲-۱. جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب سواد

تفاوت های موجود بین جمعیت زنان از منظر سواد و میزان برخورداری آنان از سطوح متفاوت آن به تفکیک مناطق روستایی و شهری، در اینجا مورد بررسی قرار می گیرد.

جمعیت زنان باسواد ۶ ساله و بالاتر در مناطق روستایی استان ایلام، ۳۸/۷ درصد دارای سطح سواد ابتدایی و سواد آموزی بزرگسالان، ۱۵/۶ درصد دارای سطح سواد راهنمایی (متوسطه اول)، ۷/۷ درصد دارای سطح سواد متوسطه دوم، ۲۱/۵ درصد دارای سطح سواد دیپلم و پیش دانشگاهی، و ۱۶/۰ درصد دارای سطح سواد عالی می باشند. ۵/۰ از جمعیت زنان مناطق روستایی استان ایلام نیز سطح سواد خود را سابر دوره های تحصیلی، دوره تحصیلی نامشخص و اظهار نشده بیان کرده اند.

اما جمعیت زنان باسواد ۶ ساله و بالاتر در مناطق شهری استان ایلام، ۲۴/۴ درصد دارای سطح سواد ابتدایی، ۱۱/۹ درصد دارای سطح سواد راهنمایی (متوسطه اول)، ۶/۸ درصد دارای سطح سواد متوسطه دوم، ۲۲/۹ درصد دارای سطح سواد دیپلم و پیش دانشگاهی، و ۳۳/۶ درصد دارای سطح سواد عالی می باشند. همچنین ۰/۵ از جمعیت زنان مناطق روستایی استان ایلام نیز سطح سواد خود را سابر دوره های تحصیلی، دوره تحصیلی نامشخص و اظهار نشده بیان کرده اند. نکته شایان ذکر این است که در سال ۱۳۹۵، درصد زنان دارای سطح سواد ابتدایی در شهر و روستا از مردان ساکن در این مناطق بیشتر بوده و در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری بوده و می توان گفت تقریباً درصد زنان دارای سطح سواد ابتدایی در مناطق روستایی ۱۴/۳ درصد بیشتر از زنان دارای سطح سواد ابتدایی در مناطق شهری می باشد. اما در سطح تحصیلات عالی زنان مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری حدود ۱۷/۶ درصد کاهش داشته است. در مجموع درصد جمعیت ۶ ساله و بیشتر زنان در استان ایلام که دارای سطح سواد ابتدایی هستند بیشتر از مردان بوده ولی سطح سواد زنان در مابقی دوره ها کمتر از مردان برآورد شده است.

۴-۱-۱-۳- پوشش تحصیلی دانش آموزان

در سال ۱۳۹۵ در استان ایلام پوشش تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی در مناطق روستایی ۸۵/۹ درصد بوده است، میزان پوشش تحصیلی دانش آموزان در مقطع راهنمایی (متوسطه اول) ۸۸/۰ درصد، و نرخ دانش آموزان مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی برای دختران برابر با ۷۸/۰ درصد بوده است. در مقابل در مناطق شهری، پوشش تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی برابر با ۸۶/۳ درصد، میزان پوشش تحصیلی دانش آموزان در مقطع راهنمایی (متوسطه اول) برابر با ۱۰۲/۹ درصد و برای دانش آموزان مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی برابر با ۱۱۱/۳ درصد بوده است. در مناطق روستایی پوشش تحصیلی دختران در مقطع ابتدایی حدود ۰/۴ نسبت به مناطق شهری کاهش داشته، در مقطع راهنمایی (متوسطه اول)، ۱۴/۹ درصد کاهش داشته و در مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی حدود ۳۳/۳ درصد کاهش داشته است. پوشش تحصیلی در مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری کاهش داشته است و در مجموع در استان ایلام، پوشش تحصیلی مردان بیشتر از زنان برآورد شده است.

۴-۱-۱-۴- دانشجویان در حال تحصیل

در سال ۱۳۶۵ از هر هزار زن باسواد ۶ ساله و بالاتر که در مناطق روستایی استان ایلام ساکن بوده است، ۰/۳ نفر آنان دانشجوی در حال تحصیل بوده اند که این شاخص طی سی سال بعد در سال ۱۳۹۵ به ۳۸/۴ نفر در هر هزار نفر رسیده است. همچنین در سال ۱۳۶۵ از هر هزار نفر زن باسواد ۶ ساله و بالاتر در مناطق شهری استان ایلام، ۰/۷ نفر آنان دانشجوی در حال تحصیل بوده که بعد از گذشت سی سال در سال ۱۳۹۵ به ۹۱/۴ نفر در هر هزار نفر رسیده است. تعداد دانشجویان در حال تحصیل در مناطق شهری در طول دوره های ذکر شده (۱۳۶۵-۱۳۹۵) بیشتر از دانشجویان در حال تحصیل مناطق روستایی بوده است. در مناطق روستایی تعداد دانشجویان زن در حال تحصیل در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۹۵ حدود ۲۶/۷ نفر در هر هزار نفر کاهش داشته است و در مناطق شهری حدود ۳۸/۴ نفر در هر هزار نفر کاهش اتفاق

افتاده است؛ می توان گفت در مقایسه سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۹۵ در مناطق روستایی و شهری تعداد دانشجویان زن در حال تحصیل در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در استان ایلام در هر هزار نفر سیر نزولی را طی کرده است. در مجموع زنان باسواد ۶ ساله و بالاتر در استان ایلام در طی سی سال ، تعداد آنها از ۰/۵ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۷۶/۵ نفر در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. میزان دانشجویان زن یا سواد ۶ ساله و بالاتر در هر هزار نفر در استان ایلام در طی سال های ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۹۵ کمتر از مردان استان ایلام بوده ولی در طی سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بیشتر از مردان بوده است.

۴-۱-۱-۵ دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی

تعداد دانشجویان زن در استان ایلام در مقاطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکترای حرفه ای بیشتر از تعداد آنها در مقطع کاردانی و دکترای تخصصی و فوق دکترا است و همچنین در مقایسه با مردان می توان گفت در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکترای حرفه ای حجم آنها بیشتر از مردان است اما حجم آنها در مقطع کاردانی و دکترای تخصصی و فوق دکترا در قیاس با مردان با کاهش روبر بوده است. به عبارتی دیگر می توان گفت در سال ۱۳۹۵، ۶۱/۹ درصد زنان استان ایلام در مقطع کارشناسی و ۲۰/۸ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و دکترای حرفه ای و حدود ۱/۹ درصد در مقطع دکترای تخصصی و فوق دکترا در حال تحصیل گزارش شده است.

۴-۱-۱-۶ دانش آموختگان دانشگاهی

در فاصله سی سال تعداد دانش آموختگان دانشگاهی در برابر هر هزار نفر زن باسواد ۶ ساله و بالاتر در مناطق روستایی از ۰/۶ نفر به ۱۲۰/۶ نفر رسیده است. به گونه ای که در طی دوره های مختلف بر تعداد دانش آموختگان دانشگاهی زن در استان ایلام افزوده شده است. در مناطق شهری نیز طی دوره های ذکر شده در برابر هر هزار نفر زن باسواد ۶ ساله و بالاتر، افزایش تعداد دانش آموختگان طی دوره های مختلف اتفاق افتاده است؛ به گونه ای که تعداد دانش آموختگان دانشگاهی زنان مناطق شهری استان ایلام، که در سال ۱۳۶۵ در برابر هر هزار نفر تعداد آنها ۸/۳ نفر بوده است در سال ۱۳۹۵ به ۲۴۳/۸ نفر رسیده است. میزان دانش آموختگان زن مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی بوده و همچنین در فاصله سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ تعداد زنان در مناطق روستایی و شهری در برابر هر هزار نفر افزایش چشمگیری یافته است. در مجموع طی دوره سی ساله میزان دانش آموختگان دانشگاهی زن در استان ایلام افزایش یافته اما این نسبت در مقایسه با مردان طی دوره های مختلف زمانی با کاهش روبر بوده است.

۴-۱-۱-۷ دانش آموختگان دانشگاهی بر حسب آخرین مدرک تحصیلی

تعداد دانش آموختگان دانشگاهی زن در استان ایلام در مقطع کارشناسی بیشتر از سایر مقاطع تحصیلی بوده و در مقایسه با مردان نیز در این مقطع تعداد دانش آموختگان زن بیشتر می باشد اما در سایر مقاطع تعداد آنها کمتر از مردان است.

۴-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضعیت موجود سواد و تحصیلات در استان در مقایسه با داده های کشوری

۴-۲-۱. وضعیت سواد و تحصیلات

۴-۲-۱-۱-۱. نرخ باسوادی

نرخ باسوادی زنان در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در استان ایلام طی دوره سی ساله روند صعودی داشته ولی در مقایسه با کل کشور در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. در سال ۶۵ نرخ باسوادی زنان در استان ایلام حدود ۴۰/۰ درصد بوده که این نرخ در کل کشور برابر با ۵۲/۱ درصد بوده است و می توان گفت تقریباً با ۱۲/۱ درصد کاهش روبرو بوده است. همچنین در سال ۹۵ نرخ باسوادی زنان در استان ایلام ۸۰/۶ درصد بوده که در مقایسه با میانگین کشوری ۳/۶ درصد کاهش داشته است.

۴-۲-۱-۲. جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب سواد

در مقایسه زنان باسواد ۶ ساله و بالاتر استان ایلام و کشور در سال ۹۵ می توان گفت که درصد زنان استان ایلام در سطح تحصیلات عالی بالاتر از میانگین کشوری بوده و در سطح ابتدایی، راهنمایی (متوسطه اول) پایین تر از میانگین کشوری بوده و در سایر سطوح که مشتمل بر دوره متوسطه دوم، دیپلم و پیش دانشگاهی؛ و سایر دوره های تحصیلی، دوره های تحصیلی نامشخص و اظهار نشده تقریباً برابر با میانگین کشوری است.

۴-۲-۱-۳. پوشش تحصیلی دانش آموزان

درصد پوشش تحصیلی زنان در مقاطع مختلف تحصیلی در استان ایلام در سال ۹۵ در سطح ابتدایی و سواد آموزی بزرگسالان نسبت به میانگین کشوری حدود ۱/۱ درصد کاهش داشته است و از میانگین کشوری پایین تر است اما درصد پوشش تحصیلی در سطوح راهنمایی (متوسطه اول) و دوره متوسطه و پیش دانشگاهی نسبت به میانگین کشوری بالاتر می باشد.

۴-۲-۱-۴. دانشجویان در حال تحصیل

میزان دانشجویان زن در حال تحصیل در استان ایلام طی دوره ۲۵ ساله از سال ۶۵ تا ۹۰ روند صعودی داشته ولی از سال ۹۰ تا ۹۵ سیر نزولی نسبت به دوره قبل تر از خود را طی نموده است. اما در مقایسه با میانگین کشوری می توان گفت در طی آخرین سرشماری که در سال ۹۵ صورت گرفته است میزان دانشجویان در حال تحصیل زن در استان ایلام بالاتر از میانگین کشوری بر آورد شده است.

۴-۲-۱-۵. دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی

در خصوص درصد دانشجویان زن در حال تحصیل به تفکیک مقاطع تحصیلی در استان ایلام در مقایسه با میانگین کشوری در سال ۹۵ می توان گفت که حجم دانشجویان زن در مقطع تحصیلی کارشناسی بالاتر از میانگین کشوری بوده و

در سایر مقاطع تحصیلی همچون مقطع کاردانی و دکترای تخصصی و فوق دکترا پایین تر از سطح میانگین کشوری می باشد.

۴-۲-۱-۶- دانش آموختگان دانشگاهی

در مقایسه با کل کشور می توان گفت استان ایلام به لحاظ شاخص میزان دانش آموختگان زن دانشگاهی استان در طی سال های ۸۵ تا ۹۵ وضعیت مناسب تری نسبت به میانگین کل کشوری دارد.

۴-۲-۱-۷- دانش آموختگان دانشگاهی بر حسب آخرین مدرک تحصیلی

در خصوص شاخص دانش آموختگان دانشگاهی بر حسب آخرین مدرک تحصیلی می توان گفت که حجم زنان دانش آموخته در مقطع کارشناسی بالاتر از میانگین کشوری بوده و اختلاف دانش آموختگان زن دانشگاهی در سایر مقاطع تحصیلی در استان ایلام با میانگین کل کشوری بسیار ناچیز است و تفاوت زیادی وجود ندارد.

۴-۳- گفتار سوم: فهرست بندی تهدید ها و فرصت ها

بر مبنای تحلیل اطلاعات در خصوص وضعیت سواد و تحصیلات زنان در استان ایلام و مقایسه آن با میانگین کشوری، فهرستی از تهدید ها و فرصت ها نمایان شد. این فرصت ها و تهدید ها در حقیقت بر اساس بر آورد شکاف بین میانگین پدیده در استان ایلام نسبت به میانگین کشوری حاصل شده است. یافته ها نشان دادند مهم ترین تهدید ها در خصوص وضعیت سواد و تحصیلات زنان در استان ایلام عبارتند از: کاهش نرخ سواد در بین زنان، کاهش سطح سواد ابتدایی در بین زنان، کاهش سطح سواد متوسطه اول در بین زنان، کاهش پوشش تحصیلی در دوره ابتدایی، کاهش دانشجویان زن در مقطع دکترای تخصصی و فوق دکترا است.

جدول ۴-۱. تهدید های سواد و تحصیلات زنان استان ایلام

ردیف	تهدید	مقایسه با میانگین کشوری	توضیحات
۱	کاهش نرخ سواد در بین زنان	کمتر از میانگین	در طی دوره سی ساله
۲	کاهش سطح سواد ابتدایی در بین زنان	کمتر از میانگین	در سال ۹۵
۳	کاهش سطح سواد متوسطه اول در بین زنان	کمتر از میانگین	در سال ۹۵
۴	کاهش پوشش تحصیلی در دوره ابتدایی	کمتر از میانگین	در سال ۹۵
۵	کاهش دانشجویان زن در مقطع دکترای تخصصی و فوق دکترا	کمتر از میانگین	در سال ۹۵

جدول ۴-۲. فرصت های سواد و تحصیلات زنان استان ایلام

ردیف	فرصت ها	مقایسه با میانگین کشوری	توضیحات
۱	افزایش سطح تحصیلات عالی زنان	بالتر از میانگین	در سال ۹۵
۲	افزایش پوشش تحصیلی در دوره متوسطه اول و متوسطه و پیش دانشگاهی	بالتر از میانگین	در سال ۹۵
۳	افزایش میزان دانشجویان زن در حال تحصیل	بالتر از میانگین	از سال ۸۵ تا ۹۵
۴	افزایش حجم دانشجویان زن در مقطع کارشناسی	بالتر از میانگین	در سال ۹۵
۵	افزایش میزان دانش آموختگان زن دانشگاهی	بالتر از میانگین	از سال ۸۵ تا سال ۹۵
۶	افزایش دانش آموختگان دانشگاهی زن در مقطع کارشناسی	بالتر از میانگین	در سال ۹۵

در خصوص مهم ترین فرصت های سواد و تحصیلات زنان استان ایلام می توان به موارد زیر اشاره کرد: افزایش سطح تحصیلات عالی زنان، افزایش پوشش تحصیلی در دوره متوسطه اول و متوسطه و پیش دانشگاهی، افزایش میزان دانشجویان زن در حال تحصیل، افزایش حجم دانشجویان زن در مقطع کارشناسی، افزایش میزان دانش آموختگان زن دانشگاهی، افزایش دانش آموختگان دانشگاهی زن در مقطع کارشناسی.

۴-۴. گفتار چهارم: بررسی علل بیسوادی و کم سوادی زنان در استان ایلام

مهم ترین تهدید های سواد و تحصیلات زنان استان در گفتار دوم مشتمل بر مواردی همچون: کاهش نرخ سواد در بین زنان، کاهش سطح سواد ابتدایی در بین زنان، کاهش سطح سواد متوسطه اول در بین زنان، کاهش پوشش تحصیلی در دوره ابتدایی، و همچنین کاهش دانشجویان زن در مقطع دکترای تخصصی و فوق دکترا است. تمامی این موارد را می توان ذیل یک عنوان اصلی به بررسی علل آن در استان پرداخت. این عنوان اصلی عبارت است از: کم سوادی و بیسوادی زنان استان. اکنون در اینجا ضرورت دارد مهمترین علل کم سوادی و بیسوادی زنان استان مورد واکاوی قرار گیرد. در اینجا بر مبنای تحقیقات انجام گرفته در خصوص علل ترک تحصیل دانش آموزان مقطع ابتدایی (سپیدنامه، مومنی و سلیمان نژاد، ۱۳۹۵)، تجارب زیسته محقق، و نتایج مصاحبه با ۷ نفر از صاحب نظران حوزه جامعه شناسی، علل کم سوادی و بیسوادی زنان استان در قالب جدول ۴-۳ ارایه شده است. علل بیسوادی و کم سوادی در قالب موارد زیر دسته بندی شده است:

۱ - علل اقتصادی، ۲. علل خانوادگی، ۳. علل آموزشی، ۴. علل تعاملی، ۵. علل فرهنگی، ۶. علل اجتماعی.

جدول شماره ۴-۳: ابعاد و متغیرهای تاثیرگذار بر کم‌سوادی و بیسوادی زنان

استان ایلام

تاثیر	متغیر تاثیر گذار	بعد	ردیف
افزایشی	ناتوانی از پرداخت هزینه سرویس مدرسه	اقتصادی	۱
افزایشی	نداشتن خرج درس و مشق بچه ها		
افزایشی	ناتوانی در تامین وسایل آموزشی فرزندان		
افزایشی	نداشتن مقرری ثابت ماهانه		
افزایشی	بیکاری پدر		
افزایشی	عدم بهره مندی از پوشش نهادهای حمایتی و امدادی		
افزایشی	عدم اختصاص بودجه برای تحت پوشش قرار گرفتن زنان بیسواد		
افزایشی	دغدغه معیشت خانوارها		
افزایشی	سالمندی والدین	خانوادگی	۲
افزایشی	بیماری والدین		
افزایشی	مراقبت از والدین		
افزایشی	عدم پیگیری مسایل آموزشی فرزندان		
افزایشی	بیسوادى والدین		
افزایشی	موافقت با ترك تحصیلى		
افزایشی	عدم تعامل با بچه ها در خانه		
افزایشی	فرزندان طلاق		
افزایشی	کودکان بد سرپرست و بی سرپرست	آموزشی	۳
افزایشی	بی سوادى نسلى والدین		
افزایشی	نبود مدرسه راهنمایی در روستای خود		
افزایشی	نداشتن سرویس مدرسه		
افزایشی	مختلط بودن کلاس ها		
افزایشی	مزاحمت پسران		
افزایشی	کمبود مدارس جداگانه برای دختران		
افزایشی	کمبود آموزگاران زن آموزش دیده		
افزایشی	دور بودن مکان مدرسه	تعاملی	۴
افزایشی	رفتار نامناسب معلم با شاگرد		
افزایشی	عدم تشویق شاگردان		
افزایشی	جابه جایی معلم		
افزایشی	درگیری با معلم		
افزایشی	تعصبات قومى معلم		
افزایشی	ازدواج پیش از موعد	فرهنگی	۵
افزایشی	اعتقاد به ارجحیت نقش خانه داری زن		

تأثیر	متغیر تاثیر گذار	بعد	ردیف
افزایشی	ازدواج اجباری فرزندان		
افزایشی	کلیشه های جنسیتی		
افزایشی	تلقی دختر به عنوان زن		
افزایشی	ارجحیت ازدواج بر ادامه تحصیل فرزندان		
افزایشی	تابوی معلم مرد		
افزایشی	بلوغ زودرس		
افزایشی	اجتناب از فرستادن فرزند به روستای اطراف		
افزایشی	ترس از به قتل رسیدن فرزند توسط روستای اطراف		
افزایشی	بازمانده های تفکر مرد سالارانه در گفتمان سنتی استان		
افزایشی	تصلب فرهنگی جامعه استان در مورد زنان		
افزایشی	پیشینه ایلتباری استان (که بر اساس آن زن ایل به مدرسه دسترسی نداشته است).		
افزایشی	فقر فرهنگی		
افزایشی	نیاز به کار کودکان		
افزایشی	وجود زنان سالمند در بالای هرم سنی استان	اجتماعی	۶
افزایشی	زندگی در مناطق روستایی و فقیر نشین		
افزایشی	محرومیت استانی		
افزایشی	حاکمیت گفتمان مذکر محور بر عرصه کشور		

همان گونه که در جدول شماره ۴-۳ ملاحظه می شود علل کم سواد و بیسواد زنان استان در شش بعد دسته بندی شده است که عبارتند از: بعد اقتصادی، خانوادگی، آموزشی، تعاملی، فرهنگی و اجتماعی. در ادامه توضیحات هر کدام از ابعاد با توجه به متغیرهای تاثیر گذار آنها ارایه می شود.

بعد اقتصادی

بعد اقتصادی مشتمل بر متغیرهایی همچون: ناتوانی از پرداخت هزینه سرویس مدرسه؛ نداشتن خرج درس و مشق بچه ها؛ ناتوانی در تامین وسایل آموزشی فرزندان؛ نداشتن مقرری ثابت ماهانه؛ بیکاری پدر؛ عدم بهره مندی از پوشش نهادهای حمایتی و امدادی، عدم اختصاص بودجه برای تحت پوشش قرار گرفتن زنان بیسواد، دغدغه معیشت خانوارها است. اقتصاد خانواده ها بر تصمیم گیری در مورد تحصیل فرزندان نقش بسزایی دارد. وقتی که پدر خانواده بیکار است و از طرفی مقرری ثابت ماهانه ندارد، توانایی پرداخت هزینه سرویس مدرسه و هزینه درس و مشق فرزندان و همچنین تامین وسایل آموزشی مورد نیاز را نخواهد داشت. از طرف دیگر عدم حمایت جدی نهادها و سازمان های حمایتی و امدادی بر مشکل ادامه تحصیل کودکان تاثیر گذاشته و از روند تحصیل دانش آموزان متعلق به خانواده ها با پایگاه اقتصادی ضعیف،

جلوگیری به عمل می آورد و این مساله بر خیل جمعیت کم سوادان و بیسوادان استان و در وهله بعد جمعیت کم سواد و بیسواد کشور می افزاید و در سطح کلان نیز می توان گفت عدم اختصاص بودجه برای حل مشکل بیسوادی زنان از دیگر متغیرهای تاثیر گذار بر ماندگاری بیسوادی در بین زنان است. زنان روستایی، پرورش دهندگان نسل های تولید کننده آینده اند و نقش اصلی و اساسی پرورش را مادران بر عهده دارند. در گام نخست لازم است مادران روستایی از سطح بالای دانسته ها و آگاهی بهره مند باشند. سواد و آگاهی مادران به ویژه در مناطق محروم و دورافتاده که دسترسی کمتری به امکانات بهداشتی و پیام های آموزشی و تبلیغی، خدماتی و رسانه ای دارند بسیار مهم و حیاتی است (علی بیگی و بنی عامریان، ۱۳۸۸، سراج خرمی و شیرین صحرايي، ۱۳۹۱ به نقل از علی بیگی و حیدری، ۱۳۹۴).

بعد خانوادگی

خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی علیرغم دگرگونی های بسیار هنوز در رشد روانی بهنجار و انتقال ارزش های فرهنگی هر جامعه کارکرد اساسی را بر عهده دارد و باید برای قوام و تحکیم جایگاه آن برنامه ریزی های جهانی - ملی و منطقه ای صورت گیرد. رشد و تکامل و فعال شدن استعدادها و توانایی های هر شخص مستلزم وجود خانواده سالم، جامعه سالم و موقعیت (مجموع شرایط زمانی و مکانی موثر) سالم است و توأم بودن آنها از ضرورت های آموزش و پرورش موثر و موفق است (شعاری نژاد، ۱۳۸۱). در بررسی علل کم سوادی و بیسوادی، بعد خانوادگی مشتمل بر متغیرهای تاثیرگذاری همچون: سالمندی والدین، بیماری والدین، مراقبت از والدین، عدم پیگیری مسایل آموزشی فرزندان، بیسوادی والدین و موافقت با ترک تحصیل فرزندان، فرزندان طلاق، کودکان بد سرپرست و بی سرپرست و بیسوادی نسلی والدین می باشد. سالمندی، بیماری و مراقبت از والدین در اغلب خانواده های کم درآمد که در مناطق محروم زندگی می کنند بر دوش فرزندان آنهاست. زمانی که کودکان و نوجوانان مجبور به مراقبت از والدین خود هستند فرصت حضور در مدرسه را از دست می دهند و از طرفی دیگر در چنین شرایطی خانواده ها پیگیر مسایل آموزشی فرزندان خود نبوده و با ترک تحصیل آنها موافقت می کنند، چرا که وقتی والدین از سواد کافی برخوردار نباشند پیگیری مسایل آموزشی فرزندان در درجه اول اهمیت قرار نگرفته و به حاشیه می رود. کودکان طلاق و کودکانی که سرپرست خوبی ندارند و همچنین بیسوادی والدین از دیگر متغیرهای تاثیر گذار بر علل کم سوادی و بیسوادی در بعد خانوادگی است. بوردیو (۱۳۸۰) با طرح مفهوم سرمایه فرهنگی و عادتواره و تحلیل نابرابری های اجتماعی و فرهنگی و بازتاب آن در نظام آموزشی سهم بسزایی در غنای نظری بحث بازتولید داشته است. او بر خلاف کارکردگرایان، نقطه شروع تحصیل دانش آموزان را متفاوت می داند و با تاکید بر شیوه جامعه پذیری و انتقال ارزش ها، هنجارها و الگوهای رفتاری به کودکان و تملک مولفه هایی چون کالای فرهنگی و رفتارهای مطالعاتی برای خانواده ها یا به عبارتی انتقال سرمایه فرهنگی از والدین به فرزندان، انتقال سرمایه فرهنگی نابرابر در بین طبقات اجتماعی را بر روی موفقیت تحصیلی تاثیر گذار می داند (به نقل از زارع و شفيعی، ۱۳۹۰).

بعد آموزشی

بعد آموزشی مشتمل بر متغیرهایی همچون: نبود مدرسه راهنمایی در روستای خود؛ نداشتن سرویس مدرسه؛ مختلط بودن کلاس ها؛ مزاحمت پسران؛ کمبود مدارس جداگانه برای دختران؛ کمبود آموزگاران زن آموزش دیده؛ دور بودن مکان مدرسه است. اغلب دانش آموزانی که در مناطق روستایی و دور افتاده زندگی می کنند برای ادامه تحصیل نیاز به مدرسه ای در دسترس و در نزدیکی محل زندگی دارند. وقتی که مدرسه و مکان آن از محل زندگی دانش آموز دور باشد و از طرف دیگر برای ایاب و ذهاب نیز سرویس مدرسه وجود نداشته باشد، دانش آموزان انگیزه ای برای ورود به مدرسه ندارند و از جریان تحصیل باز می مانند. مختلط بودن کلاس ها نیز در برخی از مدارس مناطق می تواند بر جریان تحصیل دانش آموزان دختر تاثیر گذار بگذارد و در پاره ای از موارد که مدرسه در دسترس نیست و دانش آموزان مجبورند برای رفتن به مدرسه به روستای های مجاور رفت و آمد کنند و در خلال ایاب و ذهاب به مدرسه، دانش آموزان دختر با مزاحمت پسران مواجه می شوند. همچنین کمبود مدارس جداگانه برای دختران و کمبود آموزگاران زن آموزش دیده از جمله متغیر های دیگری هستند که بر جریان کم سواد و بیسواد زنان استان تاثیر گذاشته است. در این راستا قاسمی، حسوند و ولی زاده (۱۳۹۳) بیان می دارند از جمله علل آموزشی که منجر به افت تحصیلی و ترک تحصیلی می شود می توان به مواردی همچون: شیوه تدریس معلم، برنامه درسی مدرسه، پیش داوری معلم، شرایط فیزیکی کلاس، ارزیابی های نادرست معلمان از عملکرد دانش آموزان، پایین بودن نسبت معلم به دانش آموزان، کمبود معلم مجرب، آموزش دیده و علاقه مند به تدریس و تحت پوشش قرار نگرفتن دانش آموزان واجب التعلیم اشاره کرد.

بعد تعاملی

امروزه، از مهم ترین چالش های یک معلم در کلاس، ارتباط موثر و صحیح با فراگیران است از طرف دیگر ارتباط معنا دار، کلید اجرای موفقیت آمیز بسیاری از شیوه های مدیریت در کلاس می باشد. ارتباط عامل اصلی یادگیری است که شاخص های متعددی را در بر می گیرد. اهمیت ارتباط در کلاس درس آنقدر زیاد است که بعضی از صاحب نظران معتقدند ارتباط و اداره و کنترل یک کلاس درس لازم و ملزوم یکدیگرند. در برقراری ارتباط با دانش آموزان در کلاس، معلم با موانع و عوامل زیادی روبروست که آگاهی و تسلط معلم بر این موارد و مهارت های ارتباطی در جهت تحقق اهداف آموزشی امری اجتناب ناپذیر است (قاسمی او ماسلان سلفی و دادرس خالدی، ۱۳۹۴). علل کم سواد و بیسواد در بعد تعاملی اشاره به متغیرهایی همچون: رفتار نامناسب معلم با شاگرد، عدم تشویق شاگردان، جابه جایی معلم، درگیری با معلم، و تعصبات قومی معلم دارد. بعد تعاملی دلالت بر تعامل و رابطه عاطفی و محبت انگارانه بین معلم و شاگرد است (سپیدنامه، مومنی و سلیمان نژاد، ۱۳۹۵). اگر فضای تعاملی نامناسب و خشک باشد، منجر به رفتار نامناسب معلم با شاگردان و عدم تشویق شاگردان در جریان یادگیری شده و این مساله باعث دلسردی شاگردان از تحصیل شده و زمینه را برای

خروج از نظام آموزشی مهیا می‌سازد. در برخی از مناطق، معلمانی که به تحصیلات تکمیلی ورود می‌کنند چندان علاقه‌ای برای تدریس در مناطق روستایی و دور افتاده ندارند و این امر در جابه‌جایی معلمان و به تبع آن در کاهش انگیزه دانش‌آموزان برای ادامه تحصیل تاثیر گذار است. همچنین می‌توان گفت برخی از معلمان دارای تعصب قومی نسبت به برخی از روستاها هستند که این مساله می‌تواند در درگیری معلم با دانش‌آموزان نقش بسزایی داشته باشد.

بعد فرهنگی

بعد فرهنگی مشتمل بر متغیرهایی همچون: ازدواج پیش از موعد، اعتقاد به ارجحیت نقش خانه‌داری زن، ازدواج اجباری فرزندان، کلیشه‌های جنسیتی، تلقی دختر به عنوان زن، ارجحیت ازدواج بر ادامه تحصیل فرزندان، تابوی معلم مرد، بلوغ زودرس، اجتناب از فرستادن فرزند به روستای اطراف، بازمانده‌های تفکر مرد سالارانه در گفتمان سنتی استان، تصلب فرهنگی جامعه استان در مورد زنان، پیشینه ایلتباری استان و فقر فرهنگی می‌باشد. وقتی درون خانه نگرش‌ها و باورهای غلطی درباره تحصیل و علم‌آموزی در ذهن فرزندان شکل می‌گیرد، وقتی حمایت خانواده‌ها از فرزندان در دوره‌های مختلف تحصیل کم‌رنگ و یا از بین رفته است، وقتی محیط‌های خانوادگی بعضاً به محیط‌های سرد و بی‌روح مبدل گشته‌اند، دیگر چه انتظاری می‌توان داشت که چرخ موفقیت تحصیلی فرزندان بدرستی و در جهت مثبت پیش رود؟ در برخی از مناطق استان این باور وجود دارد که مهم‌ترین وظیفه زن خانه‌داری است و این وظیفه بر امر تحصیل ارجحیت دارد و همچنین دختری که به سن ده سال رسید دیگر به چشم یک زن به آن نگاه می‌کنند و باید ازدواج کند. ازدواج پیش از موعد و ازدواج اجباری فرزندان از دیگر علل کم‌سوادی و بیسوادی زنان استان قلمداد شده است. کودک همسری و یا کودک‌مادری در مناطقی که باورهای فرهنگی خاصی در مورد تحصیل دختران وجود دارد اتفاق می‌افتد. در برخی از مناطق که مدرسه‌ای برای تحصیل وجود ندارد یا مکان مدرسه دور از دسترس است، دانش‌آموزان دختر مبادرت به ترک تحصیل می‌کنند و به ازدواج اجباری تن می‌دهند که این مساله علاوه بر گسترش پهنه بیسوادی و کم‌سوادی، دارای آسیب‌های اجتماعی دیگری است که می‌تواند در روند افزایشی دیگر مسایل اجتماعی نقش داشته باشد. کلیشه‌های جنسیتی، تابوی معلم مرد، بلوغ زودرس و اجتناب از فرستادن فرزندان به روستاهای اطراف برای ادامه تحصیل، بازمانده‌های تفکر مرد سالارانه در گفتمان سنتی استان، تصلب فرهنگی جامعه استان در مورد زنان، پیشینه ایلتباری استان و فقر فرهنگی از جمله متغیرهای تاثیرگذار در کم‌سوادی و بیسوادی زنان در بعد فرهنگی می‌باشد.

بیشتر مطالعات نشان می‌دهند که زنان سطح آموزش پایین‌تری نسبت به مردان دارند و از دلایل آن می‌توان به این موارد که بر دیدگاه والدین در خصوص ادامه تحصیل دختران تاثیر می‌گذارد، اشاره کرد: ازدواج زود هنگام دختران در روستاها، دسترسی نداشتن آنها به امکاناتی نظیر مدرسه (در مقایسه با پسران) پایین بودن سطح سواد والدین، تبعیض جنسیتی، هزینه‌های آموزش و تعصبات طایفه‌ای اشاره کرد (علی بیگی و حیدری، ۱۳۹۴).

بعد اجتماعی

بعد اجتماعی اشاره به پنج متغیر: زندگی در مناطق روستایی و فقیر نشین، وجود زنان سالمند در بالای هرم سنی استان، نیاز به کار کودکان و محرومیت استانی و حاکمیت گفتمان مذکر محور بر کشور دارد. در مناطق روستایی و فقیر نشین مدرسه‌ی در دسترس با امکانات آموزشی وجود ندارد و اگر هم داشته باشد فاقد هر گونه کیفیتی است. این مساله می‌تواند در کاهش رغبت دانش آموزان برای ادامه تحصیل تاثیر بسزایی داشته باشد. از طرف دیگر در مناطق روستایی خانواده‌ها کار کودکان را بر تحصیل فرزندان ترجیح می‌دانند (نقش خانه داری زن) و مساله دیگری که می‌تواند در فراوانی کم سواد و بیسواد زنان نقش داشته باشد وجود زنان سالمند در بالای هرم سنی استان است و متغیر مهم دیگر محرومیت استانی است. در نوار مرزی ایران مقوله عدالت آموزشی نه در بعد کمی و نه در بعد کیفی گسترش پیدا نکرده است با توجه به اینکه در اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی بر گسترش عدالت آموزشی تاکید زیادی شده است اما این سیاست‌ها کماکان در حد حرف باقی مانده اند و نتوانسته اند جامعه عمل به خود ببوشانند. در این راستا فاضلی و قلیچ (۱۳۹۲) بیان می‌کنند مهم ترین چالش سیاست فرهنگی در ایران وجود گسیختگی بین سطوح سیاست فرهنگی است (سه سطح سیاست فرهنگی عبارتند از: سیاست فرهنگی مصوب، سیاست فرهنگی محقق و سیاست فرهنگی دریافت شده) و از طرفی دیگر آرمان‌ها و ایدئولوژی‌های موجود در جامعه ایران بر اساس نیازها، امکانات و موقعیت‌های واقعی و موجود در نظام اجتماعی و جامعه شکل نگرفته اند. در سطح کلان نیز حاکمیت گفتمان مذکر محور که رسالت زن را در فرزندآوری و شوهر داری می‌داند به عنوان یک متغیر مهم بر دامنه کم سواد و بیسواد زنان افزوده است.

۴-۵. گفتار پنجم: جایگاه موضوع کاهش نرخ بیسواد و افزایش نرخ سواد و تحصیلات زنان در اسناد

بالادستی

نکاتی که می‌توان در خصوص جایگاه موضوع کاهش بیسواد و افزایش سواد در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به آن اشاره کرد این است که:

قانون اساسی

- در قانون اساسی جمهوری اسلامی به صورت کلی اشاره ای به آموزش و پرورش رایگان شده است ولی به طور روشن و شفاف به ارتقاء سطح سواد زنان و تحصیلات آنان به عنوان نیمی از افراد جامعه اشاره نشده است.
- همان گونه که پیش تر گفته شد در مناطق روستایی به دلیل مشکلات عدیده در ابعاد مختلف با پدیده کم سواد و بیسواد در قیاس با مناطق شهری مواجه هستیم. توجه به توسعه مناطق روستایی و کم برخوردار در قانون اساسی حائز اهمیت است.

- بحث تبعیض ناروا و ایجاد امکانات عادلانه فقط در قالب کلمه در متن قانون اساسی باقی مانده است چرا که بعد از گذشت چهل سال از تصویب قانون اساسی همچنان شاهد تبعیض های ناروا در مناطق مختلف کشور در ابعاد مختلف و از جمله در حوزه آموزش و پرورش هستیم.

- نابرابری آموزشی که زائیده عدم توزیع عادلانه امکانات آموزشی و عدالت آموزشی در مناطق مختلف کشور است، منجر به خروج بعضی از دانش آموزان از نظام آموزشی می شود که این مهم را می توان در زیر مجموعه کژکارکردی های نظام آموزشی به حساب آورد که معلول فقدان توجه برابر به پاره های جغرافیایی در کشور است. در این راستا ضرورت دارد حداقل دولتمردان سعی کنند در راستای عملی کردن آنچه که قبلا خود بر سر آن توافق داشته اند و در شرایط کنونی هنوز جامه عمل نپوشانده است، تلاش کنند.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

در بین رویکردهایی که نسبت به عدالت آموزشی وجود دارد همچون؛ آرمان گرا، لیبرالیستی، مارکسیستی، فمینیستی و نژادی، پسامدرنی و وجودی، رویکرد غالب در اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، رویکرد آرمانی بوده و عدالت را به معنای رفع تبعیض مادی و معنوی میان مناطق محروم و مناطق برخوردار و توزیع عادلانه منابع دانسته شده است. یعنی اگر منابع و امکانات در بین گروه های مختلف اجتماعی به صورت عادلانه توزیع و شود و به نیازهای دانش آموزان توجه شود، عدالت آموزشی تامین می گردد! به نظر می رسد در هیچ جای این سند به طور رسمی به بحث تفاوت های زبانی، فرهنگی و مذهبی و... توجه نکرده است.

قانون برنامه ششم توسعه

در قانون پنج ساله ششم توسعه به صراحت می توان گفت هیچ برنامه ای برای ریشه کن کردن کم سواد و بیسوادی زنان به عنوان نیمی از افراد جامعه در نظر گرفته نشده است؛ با توجه به اینکه دو سوم بیسوادان در کشور را زنان تشکیل می دهد اما در برنامه ششم توسعه توانمند سازی زنان در حوزه سواد به حاشیه رفته است. همان گونه که کریمی (۱۳۹۴) نیز بیان داشته است در ایران به رغم اینکه برنامه های توسعه بعد از انقلاب اسلامی با پسوند های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، تعریف شده اند، لیکن سهم بخش اجتماعی در مقام نظر و عمل در قیاس با بخش اقتصادی در حاشیه بوده؛ به گونه ای که برنامه های توسعه به حوزه اقتصادی و عمرانی فروکاهیده شده اند. کلید اصلی دستیابی زنان به قدرت در ابعاد مختلف آن، ناشی از سواد می باشد. یعنی، به دنبال باسواد شدن زنان، بسیاری از فرصت های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، توسعه ای و... می تواند در برابر زنان قرار گیرد. به همین خاطر است که مبارزه علیه بیسوادی به طور عام و مبارزه علیه بیسوادی زنان به طور خاص طی نیم قرن اخیر در بسیاری از جوامع آغاز شده است. هدف جامعه جهانی نیز این است که با گسترش سواد بین زنان در قرن بیست و یکم، از این جمعیت در عرصه های مختلف هر چه بیشتر استفاده گردد. امید است در برنامه های پنج ساله بعدی، نقش و جایگاه زنان به عنوان یک بخش از فرهنگ جامعه مورد توجه جدی قرار گیرد و برای ریشه کن

کردی بیسوادی آنها و گسترش عدالت اجتماعی تلاش مضاعف صورت گیرد و زمینه برای تحقق گفتمان عدالت در جامعه ایران فراهم آید تا یکی از اهداف توسعه که نفی نابرابری های طبقاتی، قومی، جنسی و انسانی است، محقق شود.

گفتار ششم: ماتریس نتایج

بر مبنای بررسی وضعیت سواد و تحصیلات زنان استان، نتایج پژوهش های انجام شده، تجارب زیسته پژوهشگر، اهداف اسناد بالادستی و با توجه به زیست بوم استان ایلام در اینجا تلاش می شود به منظور کاهش کم سواد و بیسواد زنان استان، زنجیره اثر، دستاوردها، خروجی و فعالیت هایی ارائه شود که در جداول زیر خواهند آمد:

۱-۶-۴-مسئله کم سواد و بیسواد زنان استان

۱-۶-۴-۱ اثر: + بازگشت به مدرسه در بین ترک تحصیل کردگان اتفاق می افتد. + نرخ بیسوادی و کم سواد در بین زنان کاهش می یابد.	
فرض /خطر	
دستاورد ۱-۶-۴-۱: + علاقه به درس و تحصیل افزایش می یابد. + از ازدواج های اجباری کودکان جلوگیری به عمل می آید و میل به مدرسه افزایش می یابد. + آسیب های اجتماعی کار کودکان که منجر به ترک تحصیل می شود، شناسایی می شوند. + نیازهای معیشتی خانواده های کم درآمد که بر تحصیل فرزندان تاثیر گذار است، مرتفع می شود.	
+ فقدان توجه به نیازهای اقتصادی ساکنان نواحی روستایی + کمبود مدرسه در مناطق روستایی + فقدان اطلاع رسانی در مورد خطر های ازدواج زودهنگام کودکان + عدم همکاری خانواده ها با نهاد آموزش و پرورش و نهضت سواد آموزی + در امر سواد آموزی زنان و دانش آموزان دختر + امکان مقاومت خانواده ها در برابر تحصیل کودکان دختر	خروجی ۱-۶-۴-۱: مرتفع شدن نیاز های اقتصادی دانش آموزان خانواده های کم درآمد؛ افزایش انگیزه دانش آموزان نسبت به امر تحصیل؛ امکان شناخت خطر های ازدواج پیش از موعد؛ امکان شناخت چالش های ازدواج اجباری کودکان؛ شناسایی آسیب های اجتماعی کار کودکان
فعالیت ۱-۶-۴-۱: شناسایی خانواده های کم درآمد استان توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی و استانداری در کلیه نواحی شهری، روستایی و حاشیه نشینان و ارائه تسهیلات اقتصادی (همچون وام با کارمزد پایین، کمک های بلاعوض، و...) به آنان در راستای جلوگیری از ترک تحصیل دانش آموزانی که به علت مشکلات معیشتی و اقتصادی مجبور به ترک تحصیل می شوند.	
فعالیت ۱-۶-۴-۲: برگزاری کارگاه های آموزشی در خصوص پیامدهای ترک تحصیل و افزایش آگاهی والدین و اولیاء نسبت به امر تحصیل کودکان توسط روان شناسان و جامعه شناسان و پژوهشگران مطرح در سطح استان.	
فعالیت ۱-۶-۴-۳: ارائه تسهیلات ویژه (همچون خانه، پرداخت وام با کارمزد پایین، دسترسی به وسیله نقلیه و...) از طرف سازمان آموزش و پرورش؛ استانداری و بهزیستی استان به معلمانی که در مناطق دور افتاده و روستایی به خدمت مشغول می شوند.	
فعالیت ۱-۶-۴-۴: ارائه مشاوره های ماهانه به خانواده ها از طریق کارشناسان خبره مشاوره استان در خصوص ازدواج های زود رس و نابهنگام کودکان و پیامدهای منفی آن و تشویق والدین به امر تحصیل کودکان.	
فعالیت ۱-۶-۴-۵: ارائه تسهیلات مجانی همچون دفتر، کتاب و نوشت افزار به دانش آموزان در راستای تقویت علاقه آنان به مدرسه و تحصیل توسط سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، آموزش و پرورش و خیرین استان.	
فعالیت ۱-۶-۴-۶: برگزاری کارگاه آموزشی برای خانواده ها در راستای پیامدهای منفی کار کودکان که مانع دستیابی کودکان به امر تحصیل می شود.	
دستاورد ۱-۶-۴-۲: + نرخ ثبت نام در مدرسه و کلاس های نهضت سواد آموزی در مناطق دور افتاده و روستایی افزایش می یابد. + مدرسان زن آموزش دیده در مناطق و نواحی روستایی برای تدریس استقبال می کنند.	
+ اختصاص بودجه ضعیف به آموزش و پرورش استان + کاهش استقبال معلمان زن برای خدمت در مناطق روستایی + عدم مقبولیت معلمان مرد برای تدریس از سوی خانواده هایی که دختر مدرسه رو دارند.	خروجی ۱-۶-۴-۲: مدرسه زدگی کاهش می یابد؛ نگرش منفی نسبت به مدرسه کاهش پیدا می کند؛ تابوی معلم مرد کم رنگ تر می شود.

<p>✚ امکان وجود تعصب و سوگیری در معلمان بومی منطقه نسبت به مسائل ایلی و طایفه ای</p>	
<p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۱. ارائه تسهیلات آموزشی همچون ساخت مدرسه برای کلیه پایه ها و دوره های تحصیلی در مناطق روستایی در راستای جذب دانش آموزان به مدرسه و امر تحصیل توسط سازمان آموزش و پرورش و افراد خیر مدرسه ساز در سطح استان</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۲. استقرار مرکزی آموزشی برای سواد آموزی زنان بیسواد در مناطق مختلف به ویژه در مناطق روستایی و تشویق آنان به امر سواد آموزی توسط سازمان آموزش و پرورش، سازمان نهضت سواد آموزی.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۳. ارائه تشویقی مالی از طرف سازمان بهزیستی، اداره استانداری و سازمان آموزش و پرورش منطقه مربوطه به زنانی که یک پایه تحصیلی در نهضت سواد آموزی را با موفقیت طی کرده اند.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۴. ارائه معرفی نامه تسهیلات از طرف سازمان آموزش و پرورش، استانداری اداره امور بانوان، به معلمان زنی که متقاضی خدمت در مناطق محروم هستند (همچون پرداخت وام با کارمزد پایین، افزایش حقوق و دستمزد، ارائه سفرهای زیارتی و سیاحتی و...).</p>	
<p>دستاورد ۴-۶-۱-۳.</p> <p>✚ از ترک تحصیل دانش آموزان دختر جلوگیری به عمل می آید.</p> <p>✚ کلیشه های جنسیتی در رابطه با تحصیل دختران کم رنگ تر می شود.</p>	
<p>✚ تلقی دختر به عنوان زن</p> <p>✚ اعتقاد به ارجحیت نقش خانه داری زن</p> <p>✚ تصلب فرهنگی جامعه استان در مورد زنان</p> <p>✚ عدم پذیرش جایگاه و نقش اجتماعی/ فرهنگی /آموزشی زنان در جامعه توسط معتمدین محلی و خانواده ها</p>	<p>خروجی ۴-۶-۱-۲. ترک تحصیل دانش آموزان کاهش می یابد.</p> <p>دسترسی به تحصیل برای دختران و پسران به صورت برابر صورت می گیرد.</p>
<p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۱. برگزاری همایش های منطقه ای در خصوص نقش زن در جامعه و عدم تاکید صرف بر نقش خانه داری زنان توسط دانشگاه ایلام؛ دانشگاه فرهنگیان و با همکاری استانداری استان ایلام</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۲. تشویق دختران به امر تحصیل و تاکید بر نقش پررنگ آنان از طریق شبکه های استانی و محلی استان .</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۲.۳. زدودن کلیشه های جنسیتی در متن کتاب های درسی در دایره تالیف کتاب های درسی مورد بررسی قرار گیرد.</p>	
<p>دستاورد ۴-۶-۱-۴. ریشه کنی بیسوادی زنان به عنوان یک اولویت مدنظر قرار می گیرد.</p>	
<p>✚ اختصاص بودجه اندک به امر پژوهش در حوزه سواد و سواد آموزی</p> <p>✚ عدم توجه مرکز به حاشیه نشینان اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... در سیاست گذاری های کلان کشوری</p> <p>✚ عدم بازخوردگیری از برنامه های سواد آموزی و تلاش در جهت رفع نقص آنها.</p>	<p>خروجی ۴-۶-۱-۴. الگوی برنامه درسی سواد آموزی برای زنان بیسواد و کم سواد طراحی می شود؛ زمینه های دسترسی به امکانات آموزشی در مناطق محروم برای یادگیرندگان فراهم می شود؛ زیرساخت های آموزشی؛ فرهنگی و اقتصادی برای توسعه سواد زنان فراهم می شود.</p>
<p>فعالیت ۴-۶-۱-۴.۱-۴. دعوت از پژوهشگران حوزه روان شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی خبره استان توسط سازمان آموزش و پرورش، سازمان بهزیستی، استانداری جهت تشکیل میزگردهای ماهانه برای شناسایی دلایل کم سوادی؛ بیسوادی؛ و ترک تحصیل دختران.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۴.۲. ارائه فراخوان از طرف پژوهشکده تعلیم و تربیت وابسته به وزارت آموزش و پرورش، دانشگاه ایلام، و سایر سازمان های درگیر با امر سواد آموزی در راستای مطالعه تطبیقی روش های مبارزه با کم سوادی و بیسوادی در چهار کشور جهان و ارائه الگوی مطلوب برای کاهش نرخ کم سوادی و بیسوادی زنان استان.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۴.۳. توزیع عادلانه امکانات آموزشی و گسترش عدالت آموزشی در ابعاد کمی و کیفی بر مبنای اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی و اختصاص بودجه به ادارات آموزش و پرورش شهرستان های مختلف توسط سازمان آموزش و پرورش استان.</p>	

دستاورد ۴-۶-۱-۵.

✚ نقش آموزشی زن در خانواده و جامعه مورد توجه قرار می گیرد.

✚ گفتمان سازی برای تقویت جایگاه زن در جامعه صورت می گیرد.

<p>✚ مخالفت سیاست گذاران در خصوص باز اندیشی در مورد ارتقاء جایگاه زن در جامعه</p> <p>✚ وجود بقایای نگاه های سنتی به زن در جامعه استان</p> <p>✚ عدم اختصاص بودجه برای پژوهش در خصوص مسائل زنان</p>	<p>خروجی ۴-۶-۱-۵. گفتمان موجود در خصوص نقش و جایگاه زن تعدیل می شود.</p>
<p>فعالیت ۴-۶-۱-۵-۱. انجام حداقل ۲ طرح تحقیقاتی در خصوص جایگاه زن در اسناد بالادستی توسط پژوهشگران توانمند استان</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۵-۲. ترفیع جایگاه زنان در رسانه ها و مطبوعات محلی و استانی توسط مجریان برنامه های تلویزیونی، سردبیر روزنامه ها و هفته نامه ها و ماهنامه های منتشره در سطح استان</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۵-۳. برگزاری همایش منطقه ای و استانی (همایش های سالیانه) توسط استانداری؛ دانشگاه ایلام و سازمان آموزش و پرورش در خصوص نقش خطیر زن در جامعه و دعوت از زنان توانمند و خبره استان برای سخنرانی در این همایش ها با تاکید بر لزوم خودباوری زنان و توجه به نقش پررنگ آنها در ادامه حیات سیاسی؛ اجتماعی؛ فرهنگی، اقتصادی و تربیتی در جامعه.</p> <p>فعالیت ۴-۶-۱-۵-۴. تولید سریال های خانگی با تاکید بر لزوم سواد آموزی زنان توسط سازمان صدا و سیما استان</p>	

۴-۷. گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

۱-۴-۶-۴ اثر

✚ بازگشت به مدرسه در بین ترک تحصیل کردگان اتفاق می افتد.

✚ نرخ بیسوادی و کم سوادی در بین زنان کاهش می یابد.

مسئول	دوره اندازه گیری	روش جمع-آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	دستاورد
کارشناس سازمان بهزیستی دفتر امور اجتماعی استانداری دفتر امور بانوان استانداری کارشناسان آموزشی سازمان آموزش و پرورش	هر ساله	داده خام	منابع آماری موجود در بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی(ره) دفتر امور اجتماعی استانداری سازمان آموزش و پرورش			- نرخ اشتغال روستاییان در زمینه های کاری ایجاد شده -نرخ ثبت نام دانش آموزان مدرسه رودختر -آمار کاهش نرخ ازدواج زود هنگام کودکان در مناطق محروم استان - سرشماری تعداد کودکانی که کار می کنند	خروجی ۴-۶-۱-۱. مرتفع شدن نیاز های اقتصادی دانش آموزان خانواده های کم درآمد؛ افزایش انگیزه دانش آموزان نسبت به امر تحصیل؛ امکان شناخت خطرهای ازدواج پیش از موعد؛ امکان شناخت چالش های ازدواج اجباری کودکان؛ شناسایی آسیب های اجتماعی کار کودکان.
کارشناس آموزشی و پژوهشی سازمان آموزش و پرورش کارشناس پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت	هر سال یکبار	داده خام	سازمان آموزش و پرورش			- نرخ ثبت نام در مدرسه در پایه های تحصیلی مختلف - تعداد ترک تحصیل کردگان در قیاس با سال گذشته به عنوان سال مبنا - تعداد معلمان و آموزشیاران زن در مناطق روستایی	خروجی ۴-۶-۱-۲. مدرسه زدگی کاهش می یابد؛ نگرش منفی نسبت به مدرسه کاهش پیدا می کند؛ تابوی معلم مرد کم رنگ تر می شود.
کارشناس مربوطه در دفتر آموزش و پرورش هر بخش و منطقه	هر سال یکبار	گزارش و داده خام				میزان جمعیت مدرسه رو به تفکیک دختر و پسر	خروجی ۴-۶-۱-۳. ترک تحصیل دانش آموزان کاهش می یابد. دسترسی به تحصیل برای دختران و پسران به صورت برابر صورت می گیرد.

<p>کارشناس آموزشی و پژوهشی سازمان آموزش و پرورش کازشناش مربوطه در سازمان نهضت سواد آموزی کارشناس پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت</p>	<p>یکساله</p>	<p>داده خام و گزارش</p>	<p>-سازمان نهضت سواد آموزی -سازمان آموزش و پرورش -اسناد بالادستی</p>		<p>-تعداد پژوهش های انجام شده در خصوص سوادآموزی زنان استان -میزان امکانات اختصاص داده شده به هر منطقه آموزش و پرورش - تغییر مصوبات در اسناد بالادستی در خصوص توسعه سواد زنان</p>	<p>خروجی ۴-۱-۶-۴. الگوی برنامه درسی سواد آموزی برای زنان بیسواد و کم سواد طراحی می شود؛ زمینه های دسترسی به امکانات آموزشی در مناطق محروم برای کلیه یادگیرندگان فراهم می شود؛ زیرساخت های آموزشی؛ فرهنگی و اقتصادی برای توسعه سواد زنان فراهم می شود.</p>
<p>پژوهشکده تعلیم و تربیت وابسته به آموزش و پرورش استان کارشناس امور مالی استانداری استان سازمان صدا و سیما استان دفتر روزنامه های استانی</p>	<p>هر دو سال یکبار</p>	<p>داده خام</p>	<p>- سازمان آموزش و پرورش -آمار مربوط به بودجه اختصاص داده شده در دفتر امور بانوان استانداری اسناد بالادستی سازمان صدا و سیما دفاتر روزنامه های استانی</p>		<p>-تعداد طرح های تحقیقاتی در خصوص بررسی جایگاه زن در اسناد بالادستی -میزان بودجه اختصاص داده شده برای ریشه کنی بیسوادی زنان استان - تغییر وضعیت جایگاه زن در کتاب های درسی -تعداد فیلم های تولید شده با تاکید بر اهمیت سوادآموزی زنان -تعداد مقالات کوتاه منتشره در روزنامه ها و ماهنامه ها و هفته نامه های استانی در خصوص اهمیت سوادآموزی زنان - میزان برنامه های تولید شده در صدا و سیما برای زدودن کلیشه های جنسیتی</p>	<p>۴-۱-۶-۵. گفتمان موجود در خصوص نقش و جایگاه زن تعدیل می شود.</p>

فصل پنجم

شناخت وضعیت بهداشت و سلامت

۵-۱-گفتار اول: شناسایی وضع موجود بهداشت و سلامت زنان در استان ایلام

۵-۱-۱-استعمال دخانیات در زنان ۵۴-۱۵ ساله

در استان ایلام در میان هر صد نفر جمعیت زن در سال ۱۳۸۹، رقم بسیار پایین ۰/۶ درصد که زیر ۱ درصد می‌باشد، اقدام به استعمال دخانیات می‌کنند.

۵-۱-۲-شاخص آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز

این شاخص در میان دو گروه سنی ۱۵-۵۴ ساله و ۱۵-۲۴ ساله سنجیده شده است. طبق نتایج از هر صد زن ۱۵-۵۴ ساله در استان ایلام، ۲۷/۳۷ درصد و از هر صد زن ۱۵-۲۴ ساله، ۸/۷۲ درصد، آگاهی صحیحی درباره ایدز دارند.

۵-۱-۳- شاخص زایمان در سن پایین:

استان ایلام در زایمان قبل از ۱۸ سالگی در زنان ۲۴-۲۰ ساله شاخص دارای درصد ۳/۶ می‌باشد.

۵-۱-۴- شاخص پوشش مراقبت های دوران بارداری

در سال ۱۳۷۹، پوشش مراقبت های بارداری در استان ایلام، ۸۳/۷ درصد، در سال ۱۳۸۴ دارای ۹۴/۹ درصد و در سال ۱۳۸۹ دارای میزان ۱۰۰ درصد پوشش مراقبت های دوران بارداری بوده است.

۵-۱-۵- شاخص شیوع و استفاده از روش های پیشگیری از بارداری

درصد شیوع و استفاده از کل روش های پیشگیری از بارداری در زنان ۱۵-۴۹ ساله همسردار استان ایلام در سال ۱۳۷۹، ۷۰/۱ درصد، در سال ۱۳۸۴، دارای ۷۶/۴ درصد و در سال ۱۳۸۹، این درصد به ۸۳/۶ درصد رسیده است.

۵-۱-۷- شاخص زایمان در مراکز بهداشتی

در استان ایلام، در سال ۱۳۸۹، ۱۰۰ درصد زایمان ها در مراکز بهداشتی، اتفاق افتاده است که از این مقدار، ۸۰/۳ درصد مربوط به بخش دولتی و ۱۹/۸ درصد مربوط به بخش خصوصی می‌باشد.

۵-۱-۸- شاخص شیوع بیماریهای مزمن

درصد کل این شاخص که شامل بیماریهای گوناگونی می‌باشد، در سال ۱۳۸۹ در استان ایلام، ۲۴/۰ درصد می‌باشد. از میان زنان ساکن در استان ایلام، ۲۰/۸ درصد مبتلا به بیماری‌های مفصلی، ۴/۳ درصد مبتلا به بیماری‌های قلبی عروقی، ۱/۴ درصد مبتلا به بیماری آسم، ۱/۲ درصد مبتلا به بیماری دیابت و ۱/۷ درصد مبتلا به بیماری‌های پوستی می‌باشند.

۵-۱-۹- شاخص رضایت از زندگی

از میان زنان ۲۴-۱۵ ساله ساکن استان ایلام در سال ۱۳۸۹، ۹۱/۳ درصد رضایت از زندگی با خانواده، ۷۵/۷ درصد رضایت از دوستان، ۷۷/۸ درصد رضایت از محل تحصیل، ۶۸/۵ درصد رضایت از شغل فعلی، ۷۵/۶ درصد رضایت از محیط زندگی، ۸۶/۳ درصد رضایت از خود و ۷۶/۷ درصد رضایت از درآمد دارند.

۵-۲-۲- گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود بهداشت و سلامت زنان در استان بر اساس مقایسه با داده‌های کشوری

۵-۲-۱- استعمال دخانیات در زنان ۱۵-۵۴ ساله

در سال ۱۳۸۹ میزان استعمال دخانیات زنان در استان ایلام بسیار پایینتر از میانگین کشوری (۶/۳ درصد) بوده است.

۵-۲-۲- شاخص آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز

در سال ۱۳۸۹، در هر دو گروه سنی مورد مطالعه (۱۵-۵۴ و ۱۵-۲۴ ساله) درصد آگاهی زنان استان ایلام درباره پیشگیری از ایدز، بسیار پایین‌تر از میانگین کشوری بوده است. (۸/۷ و ۲۷/۴ در دو گروه سنی نسبت به میانگین کشوری به ترتیب ۱۹/۶ و ۳۱/۹ درصد).

۵-۲-۳- شاخص زایمان در سن پایین

در سال ۱۳۸۹ این شاخص برای استان ایلام، در مقایسه با میانگین کل کشور، بسیار پایین بوده است. در واقع درصد ایلام ۳/۶ و کشور ۵/۲ بوده است.

۵-۲-۴- شاخص پوشش مراقبت های دوران بارداری

در سال ۱۳۷۹، این شاخص در استان ایلام نسبت به میانگین کشوری، بالاتر بوده است. در سال ۱۳۸۹ این شاخص به پوشش ۱۰۰ درصدی رسیده است.

۵-۲-۵- شاخص شیوع و استفاده از روش های پیشگیری از بارداری

در سال ۱۳۷۹ و ۱۳۸۴ از میان زنان ۴۹-۱۵ ساله استان ایلام که از انواع روش های پیشگیری از بارداری استفاده کرده اند، در مقایسه با کشور در این سال، پایین است. در سال ۱۳۸۹ استان ایلام، درصدی بالاتر از میانگین کشوری در استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری و شیوع انواع آن دارد.

۵-۲-۶- شاخص زایمان در مراکز بهداشتی

در استان ایلام، در سال ۱۳۸۹، ۱۰۰ درصد زایمان ها در مراکز بهداشتی اتفاق افتاده است که از میانگین کشوری بالاتر است.

۵-۲-۷- شاخص شیوع بیماری های مزمن

استان ایلام در این شاخص دارای درصدی بالاتر از میانگین کشوری است یعنی تعداد زنانی که از هر صد نفر زن دارای حداقل یک بیماری مزمن هستند، در ایلام از میزان کشوری آن بیشتر است.

۵-۲-۸- شاخص رضایت از زندگی

میزان رضایت از زندگی زنان ۲۴-۱۵ ساله استان ایلام، در مقایسه با میانگین کل کشور در سال ۱۳۸۹ اندکی بالاتر است. این میزان برای کشور ۱/۹۰ و برای استان ایلام، ۱/۸۸ می باشد. (دامنه این شاخص از ۵ تا ۱۰ می باشد؛ ۵ کمترین میزان و ۱۰ بیشترین میزان رضایت از زندگی را نشان می دهد.)

۵-۳- گفتار سوم: فهرست بندی مشکلات

جدول ۵-۱: مشکلات حوزه بهداشت و سلامت زنان استان ایلام

ردیف	شاخص	مقایسه با کشور	توضیحات
۱	شیوع بیماری های مزمن	بالتر	
۲	آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز	بسیار پایتتر	

۵-۳-۱- فهرست فرصت ها

جدول شماره ۲: فرصت های حوزه بهداشت و سلامت زنان استان ایلام

ردیف	شاخص	مقایسه با کشور	توضیحات
۱	استعمال دخانیات در زنان ۱۵-۵۴ ساله	بسیار پایین تر	در استان ایلام، از هر صد هزار زن، کمتر از ۱ نفر را شامل می شود.
۲	پوشش مراقبت های دوران بارداری	۱۰۰ درصد و بالاتر از کشور	از سال ۱۳۷۹ این شاخص بالاتر از میانگین کشوری بوده و در سال ۱۳۸۹ به این میزان رسیده است.
۳	شیوع و استفاده از روش های پیشگیری از بارداری	بالتر	از سال ۱۳۸۹ بالاتر از کشور قرار گرفته است.
۴	زایمان در مراکز بهداشتی	۱۰۰ درصد و بالاتر از کشور	

طبق شاخص های بالا، زنان ۱۵-۵۴ ساله ایلامی، میزان استعمال دخانیاتشان بسیار کمتر از میانگین کشور در این شاخص می باشد؛ این شاخص نشان می دهد استان از نظر استعمال دخانیات، زنان سالم تری دارد و سلامت جسمی و روحی، یکی از ابعاد توانمندی زنان می باشد؛ این زنان در جریان توسعه، عوامل موثرتری خواهند بود.

سایر شاخص های بالا که در میان زنان استان، بالاتر از میانگین کشوری هستند، نشان دهنده بهبود وضعیت زنان در این حوزه می باشد؛ در گذشته در استان، زنان بسیاری جان شان را در حین زایمان از دست می داده اند؛ اما اکنون این میزان بسیار کمتر شده است. جا دارد در این جا اشاره ای داشته باشیم به مسائلی بنیادین تر؛ البته ما در این مجال به تبیین این مسأله نمی پردازیم اما ممکن است علت، تنها پیشرفت وضعیت بهداشت نباشد؛ آگاهی یکی از عوامل این مساله می باشد کما اینکه در گذشته هم وسایل پیشگیری از بارداری وجود داشته اند اما نسل گذشته از آن به شکل گسترده استفاده نمی کرد؛ پس می توان خود زنان را نیز عامل بدانیم که در بهبود وضعیت خود و داشتن شاخصی بالاتر از میانگین کشوری نقشی مؤثر داشته اند.

۵-۴- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل و تهدیدهای بهداشت و سلامت زنان در استان

در گفتارهای پیشین به شناسایی مهمترین تهدید و مسأله پیش رو در حوزه بهداشت و سلامت زنان پرداختیم، به طور کلی باید گفت با مقایسه و تجزیه و تحلیل تهدیدهای نامبرده و نیز بر حسب تلاش برای یافتن مقوله‌های مرکزی در میان این مسائل می‌توان گفت زنان در این حوزه سه مسأله اساسی دارند: شیوع بیماریهای مزمن و عدم آگاهی صحیح زنان درباره پیشگیری از ایدز.

۵-۵- گفتار پنجم: جایگاه موضوع بهداشت و سلامت زنان در اسناد بالادستی

۵-۵-۱- برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

بخش ۱۴: سلامت، بیمه، سلامت و زنان و خانواده

ماده ۷۶: ارتقای شاخص‌های مرگ و میر مادران و نوزادان

دولت مکلف است با رعایت سیاست‌های کلی جمعیت، سلامت مادر و کودک و ارتقای شاخص‌های نسبت مرگ مادر و نوزادان را بر اساس جدول زیر تأمین کند. این شاخص یکی از مهمترین شاخص‌های توسعه محسوب می‌شود. یکی از ابعاد این شاخص، افزایش درصد زایمان طبیعی است که به معنای کاهش سزارین در نظر گرفته می‌شود.

۵-۵-۲- طرح تحول نظام سلامت

۵-۵-۳- نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی:

از سال ۱۳۹۳ طرح تحول نظام سلامت با هدف حمایت مالی از مردم در برابر هزینه‌های سلامت با محوریت اقبال آسیب‌پذیر، از طریق ساماندهی تأمین خدمات بیمارستانی و کاهش پرداخت سهم بیماران در بیمارستان‌های وابسته به وزارت بهداشت، سرلوحه فعالیت‌ها و برنامه‌های این وزارت‌خانه قرار گرفت. یکی از مهم‌ترین خدمات در این طرح، ترویج زایمان طبیعی است. طبق قانون برنامه توسعه پنجم بهبود وضعیت سلامت مادران و نوزادان یکی از برنامه‌های اصلی است که با ارزیابی "بهبود سلامت مادران در چارچوب بهداشت باروری" و "کاهش میزان مرگ‌ومیر کودکان" میزان دستیابی به این مهم سنجش می‌شود. با توجه به وضعیت موجود، ترویج زایمان طبیعی و کاهش زایمان سزارین یکی از اولویت‌های اصلی وزارت بهداشت بوده و مراقبت‌های مادری با کیفیت و کمیت بالا در دستور کار وزارت بهداشت قرار گرفته است. در طرح تحول نظام سلامت، ترویج زایمان طبیعی با هدف کلی ارتقای شاخص‌های سلامت مادران و نوزادان

از طریق کاهش میزان سزارین دنبال می‌شود. یکی از برنامه‌ها برای نیل به این هدف، انجام زایمان طبیعی در بیمارستان‌های وزارت بهداشت به صورت رایگان است. بر اساس اهداف این طرح قرار بود تا پایان سال ۹۳ میزان عمل‌های سزارین به کمتر از ۱۰ درصد برسد. میزان زایمان‌های سزارین سال ۹۳ در مراکز دولتی و خصوصی، در مقایسه با سال ۹۲ حدود ۵,۵ درصد کاهش یافته است و حدود ۴۷۰ هزار زایمان طبیعی، رایگان انجام شده است. یکی از بندهای قانون مزبور، رایگان بودن زایمان طبیعی می‌باشد؛ حال چنانچه مادری برای زایمان طبیعی به بیمارستان مراجعه کند اما مجبور به زایمان به روش سزارین اورژانسی شود، باز باید هزینه‌های زایمان سزارین را پردازد. این می‌تواند از نقاط پوشش داده نشده توسط طرح تحول نظام سلامت باشد. همچنین یکی از ایرادات وارده نبود قانونی درباره متخصصان زنان و زایمانی که بیماران شان را به بیمارستان معرفی و عمل سزارین را انجام می‌دهند.

۵-۵-۴- شاخص کاهش مرگ و میر مادران و نوزادان در برنامه پنجم و ششم:

برنامه پنجم توسعه کشور بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ به اجرا درآمد. با توجه به تعهدات بین‌المللی کشور در راستای اهداف توسعه هزاره "بهبود سلامت مادران در چارچوب بهداشت باروری" و "کاهش مرگ‌ومیر کودکان" از جمله اهداف برنامه پنجم توسعه بود که دستیابی به این اهداف مستلزم کاهش شاخص مرگ‌ومیر مادر و نوزاد بر اثر عوارض بارداری بود. مهم‌ترین فعالیتی هم که در این عرصه تعریف شد، به کاهش سزارین و ترویج زایمان طبیعی اشاره داشت. به گفته دکتر محمداسماعیل مطلق؛ مدیرکل دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت پیش‌بینی شده بود که تا پایان برنامه پنجم توسعه میزان مرگ مادران به ۱۵ مورد در صد هزار تولد زنده کاهش یابد. به گفته رئیس اداره سلامت مادران و نوزادان وزارت بهداشت، سی درصد از مرگ مادران در زایمان به روش طبیعی و ۷۰ درصد از موارد زایمان به طور سزارین فوت کرده‌اند که این خود میزان خطرانی را که بر راه مادران باردار قرار دارد نشان می‌دهد. این آمار متعلق به سال ۱۳۹۴ بوده است و باید منتظر ماند و نتایج سیاست‌های بند ۷۶ قانون برنامه توسعه ششم را مشاهده کرد.

۷- گفتار ششم: ماتریس پایش و ارزیابی

در این بخش ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی-شاخص ارزیابی در وضعیت پایه -مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه- منابع اطلاعات-روش گردآوری - دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه خواهد آمد:

مسئول	دوره اندازه- گیری	روش جمع- آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	دستاورد
کارشناسان بخش آمار در دانشگاه علوم پزشکی استان	دو بار در سال	داده خام گزارش بازدید و مشاهده	مراکز آماری وابسته به علوم پزشکی استان/ وزارت بهداشت			تعداد دوره های آموزشی پرسنل / مادران/همراه بیمار تعداد پرستاران مداخله گر تعداد مامای خصوصی/همراه بررسی ساختار فیزیکی زایشگاه تعداد اتاق های تفکیک شده زایمان امکان حضور همسر در اتاق زانو	. دستاورد ۶-۱-۲. بیمارستان دوستدار مادر در استان ایلام راه اندازی شده است. خروجی ۶-۱-۲. زایمان طبیعی از ترویج و تسهیل میشود.

فصل ششم:

تامین اجتماعی^۱

---

^۱. به دلیل ناکافی بودن مستندات برای ترسیم زنجیره نتایج / اثر و نیز در اولویت نبودن مسئله تامین اجتماعی زنان ، محتوای این فصل به بخش هشت منتقل شده است.

فصل هفتم

وضعیت ورزش زنان استان

اهمیت ورزش برای سلامت جامعه و اعضای آن به حدی است که برخی جامعه‌شناسان، آن را دین مدنی جامعه معاصر دانسته‌اند (مددی و همکاران، ۱۳۹۰). کاهش تحرک و فعالیت بدنی در زندگی امروزی که متعاقب توسعه و گسترش امکانات و وسایل رفاهی و شیوه‌های نوین زندگی به وجود آمده است، ضرورت پرداختن به ورزش و تربیت بدنی را بیش از پیش ایجاب می‌کند. در این فصل به وضعیت ورزش بانوان استان ایلام در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی خواهیم پرداخت.

۷-۲ ورزش همگانی و ورزش قهرمانی

ورزش همگانی یا ورزش برای همه^۱ معمولاً به آن دسته از فعالیت‌های ورزشی اطلاق می‌شود که جنبه تفریحی داشته و بدون توجه به نتیجه آن، برد-باخت، انجام می‌شود. در بعضی منابع واژه مشارکت کلان را معادل ورزش همگانی می‌دانند (سایت فدراسیون جهانی ورزش همگانی، ۲۰۱۱). از آنجایی که ورزش همگانی دارای رشته‌های متنوعی است و در محیط‌های بسته و آزاد قابل انجام می‌باشند، بنابراین افراد به سهولت می‌توانند در این رشته‌ها به فعالیت بپردازند. لذا این ورزش تاثیر زیادی بر تندرستی، شادابی و سالم‌سازی افراد دارد. این ورزش موجب تقویت کلیه عضلات، افزایش قدرت بدنی، استقامت، انعطاف پذیری و همچنین باعث تقویت روحیه افراد نیز می‌گردد. این نوع ورزش‌ها از افزایش چربی و قندخون جلوگیری می‌کنند. از دیگر فواید این ورزش، تاثیر آن بر آرامش روانی و مقاوم نمودن افراد در مقابل حوادث و مشکلات روز است. ورزش همگانی دامنه سنی ۳ تا بالای ۷۰ سال را شامل می‌شود (عابدینی و طالبی، ۱۳۹۶).

ورزش قهرمانی نیز عبارتست از ورزش‌های رقابتی و سازمان یافته‌ای که ورزشکاران ماهر در آن شرکت می‌کنند. سند راهبردی نظام جامع تربیت بدنی و ورزش کشور نیز ورزش قهرمانی را «ورزش برای کسب جایگاه رتبه مند» تعریف نموده است (مظفری و همکاران، ۱۳۸۸). مولفه‌های اصلی جهت سنجش ورزش قهرمانی عبارتند از: (۱) مدال‌های ورزشی: مدال‌های ورزشی مبنای سنجش و اولویت بندی جایگاه ورزشکاران، تیم‌ها، باشگاهها و کشورها در ورزش قهرمانی است. (۲) ورزشکار قهرمانی: ورزشکار عامل اصلی در ورزش قهرمانی است. همه فعالیت‌های ورزش قهرمانی در جهت پرورش و پشتیبانی ورزشکاران برای دست‌یابی به مدال می‌باشد. (۳) مسابقات ورزشی: با توجه به اهمیت سطح مسابقات و موفقیت در رقابت‌ها و درصد پیشرفت کشورها در ورزش قهرمانی محاسبه می‌گردد (طرح جامع ورزش کشور، ۱۳۸۰).

۷-۳ تکنیک دلفی

یکی از روش‌های کسب دانش گروهی مورد استفاده، تکنیک دلفی است که فرایندی دارای ساختار برای پیش‌بینی و کمک به تصمیم‌گیری در طی راندهای پیمایشی، جمع‌آوری اطلاعات و در نهایت اجماع گروهی است. در حالی که اثر پیمایش‌ها سعی در پاسخ به سوال «چه هست» دارند، دلفی به سوال «چه می‌تواند / چه باید باشد» پاسخ می‌دهد (ایمانی جاجرمی، ۱۳۸۰). دلفی رویکرد یا روشی سیستماتیک در تحقیق برای استخراج نظرات از یک گروه متخصصان در مورد یک موضوع یا یک سوال است. یا رسیدن به اجماع گروهی از طریق یک سری از راندهای پرسشنامه‌ای با حفظ گمنامی پاسخ‌دهندگان و فیدبک نظرات به اعضای پانل است. بطور کلی اجزای اصلی دلفی شامل تکرار یا بازگویی، پرسشنامه،

^۱ . Sport for all

متخصصین، بازخورد کنترل شده، گمنامی، آنالیز نتایج، اجماع، زمان و تیم هماهنگ کننده است. تعداد شرکت کنندگان در این تکنیک، کمتر از ۵۰ نفر و اکثراً ۱۵ تا ۲۰ نفر بوده است. در این پژوهش نیز برای دستیابی دقیق تر به اطلاعات، پرسشنامه ای شامل بخش های مربوط به وضعیت ورزش استان، عوامل موثر بر ورزش استان، فرصت ها و تهدیدها، و بالاخره راهبردها در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی در استان ایلام و با تاکید بر وضعیت زنان استان طراحی شد.

۷-۴ ویژگی های نمونه پژوهش

جدول (۱) مشخصات نمونه های تحقیق

ردیف	پاسخگویان	تعداد	ارزیابی وضعیت موجود ورزش همگانی استان		ارزیابی وضعیت موجود ورزش قهرمانی استان	
			متوسط	ضعیف	ضعیف	بسیارضعیف
۱	اعضای هیات علمی در رشته های علوم ورزشی	۱۲	۴	۸	۸	۴
۲	مدیران و کارشناسان نخبه حوزه ورزش	۱۰	۸	۲	۷	۳
۳	مربیان باتجربه	۸	۴	۴	۷	۱

نمونه های پژوهش که شامل ۳۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه های استان در رشته علوم ورزشی، مدیران و کارشناسان نخبه در حوزه ورزش و همچنین مربیان بوده اند، وضعیت ورزش همگانی در استان را **متوسط و ضعیف**؛ و همچنین وضعیت ورزش قهرمانی استان را بویژه در بخش زنان، **ضعیف و بسیار ضعیف** دسته اند.

۵-۷ وضعیت ورزش همگانی زنان استان ایلام

جدول ۲) عوامل بازدارنده (چالش های) توسعه ورزش همگانی در زنان استان ایلام از دید متخصصان

ردیف	موانع	متغیرهای تاثیرگذار	نوع تاثیرگذاری
۱	شخصی	کمبود علاقه	کاهش
		نداشتن انگیزه	کاهش
		عدم مهارت های لازم	کاهش
		تنبلی و بی حوصلگی	کاهش
		عدم خودباوری و اعتمادبنفس	کاهش
		خجالتی بودن	کاهش
۲	اجتماعی	عدم اطلاع رسانی به زنان	کاهش
		عدم حمایت دوستان و همراهی آنان جهت مشارکت در فعالیت های ورزشی	کاهش
		عدم حمایت رسانه ها از ورزش زنان	کاهش
		نبود تبلیغات لازم در مورد ورزش زنان	کاهش
		عدم توجه مسئولین به ورزش زنان	کاهش
		عدم حمایت مراکز آموزشی از ورزش	کاهش
۳	فرهنگی	وجود فرهنگ مرد محوری در جامعه و در نگاه به ورزش	کاهش
		عدم امنیت؛ مزاحمت از جانب دیگران در مسیر رفت و برگشت	کاهش
		نگرانی از نگرش منفی دیگران	کاهش
		وجود تفکراتی مانند تاثیرات منفی ورزش بر ظاهر زنان	کاهش
۴	خانوادگی	مخالفت والدین با ورزش	کاهش
		مخالفت همسر با ورزش	کاهش
		مراقبت زن از فرزند و وظایف خانه داری	کاهش
		ورزش نکردن سایر اعضای خانواده	کاهش
		وضعیت اقتصادی خانواده	کاهش
۵	امکاناتی	کمبود وسایل حمل و نقل	کاهش
		عدم دسترسی به فضاها و سالن های ورزشی مناسب برای زنان	کاهش
		کمبود وسایل ورزشی	کاهش
		عدم سرمایه گذاری لازم در توسعه اماکن ورزشی	کاهش

بدین ترتیب در جدول بالا، مهم ترین عوامل بازدارنده (چالش های) توسعه ورزش همگانی در زنان استان ایلام از دید متخصصان در قالب مواردی چون عوامل شخصی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی و امکاناتی دسته بندی شده است.

۶-۷ وضعیت ورزش حرفه ای و قهرمانی زنان استان ایلام

جدول شماره ۳) وضعیت ورزش حرفه ای و قهرمانی استان ایلام (با تاکید بر وضعیت زنان)

در سال ۱۳۹۵

ردیف	شاخص های ورزش قهرمانی استان ایلام در سال ۱۳۹۵ (در هر صدهزار نفر جمعیت)	تعداد	میزان/درصد
۱	تعداد/میزان مراکز ورزش قهرمانی استان ایلام	۱	-
۲	تعداد/میزان مراکز استعدادیابی ورزشی استان ایلام	۰	۰
۳	تعداد/درصد ورزشکاران زن سازمان یافته استان ایلام	۱۰۷۲۲	٪۳۷
۴	تعداد و درصد ورزشکاران زن حرفه ای استان	۱۸	-
۵	تعداد و درصد مربیان زن استان	۱۳۷۲	٪۴۰
۶	تعداد و درصد مدال های کسب شده در میادین بین المللی توسط بانوان استان	۱۴۵	٪۳۳

جدول شماره ۴) چالش های موجود در توسعه ورزش قهرمانی زنان استان ایلام

بر طبق نظرات کارشناسان

ردیف	موانع	متغیرهای تاثیرگذار	نوع تاثیرگذاری
۱	اقتصادی	نگرانی از آینده شغلی و دوران بازنشستگی در ورزش قهرمانی	کاهشی
		عدم تامین هزینه های زندگی از طریق ورزش قهرمانی	کاهشی
		ناتوانی ورزشکاران زن در پرداخت هزینه های بالای ورزش قهرمانی	کاهشی
		عدم تمایل سازمان ها به تیم داری و سرمایه گذاری در ورزش زنان	کاهشی
		ضعف حمایت مالی بیمه ورزشی از ورزشکاران استان	کاهشی
۲	فرهنگی-اجتماعی	ترس از افت تحصیلی	کاهشی
		عدم پوشش رسانه ای رقابت های ورزشی زنان در صداوسیما استان	کاهشی
		کم توجهی رسانه های استان (صدا و سیما، سایت ها، روزنامه ها، شبکه های مجازی و...)	کاهشی
		به قهرمانان زن ورزشکار	
		کم توجهی مسئولان ورزشی استان نسبت به موفقیت های ورزشی بانوان	کاهشی
		تمایل نداشتن خانواده های ایلامی به حضور دختران در اردوها و سفرهای ورزشی	کاهشی
		چند مسئولیت داشتن زنان (همسرداری، فرزندپروری، رسیدگی به امور منزل)	کاهشی
۳	فنی	قلمدادشدن ورزش قهرمانی به عنوان فعالیتی مردانه در فرهنگ مردم استان	کاهشی
		نگاه جنسیتی به رشته های ورزشی	کاهشی
		استفاده کم از مربیان تمام وقت برای تیم های ورزشی بانوان استان	کاهشی
		ضعف و بی برنامه‌گی در جلسات تمرین	کاهشی
۴	مدیریتی	امکان کم میزبانی برای پذیرش مسابقات بانوان	کاهشی
		عدم تطبیق برنامه های استانی با تقویم ورزشی فدراسیون ها	کاهشی
		کمبود تعامل با مراکز علمی استان	کاهشی
		کمبود مدیران زن ورزشی کارآمد در استان	کاهشی
		پایین بودن سطح اختیارات، نقش و سهم بانوان در تصمیم سازی ها، تصمیم گیری ها و	کاهشی

	برنامه های راهبردی ورزش قهرمانی		
کاهش	حاکمیت روابط بر ضوابط در سازمان های ورزشی در استان		
کاهش	اهمیت دادن مسئولان به چند رشته ورزشی خاص و غفلت از سایر رشته های ورزشی زنان		
کاهش	کم بودن بودجه تخصیصی به ورزش قهرمانی بانوان در سطح استان		
کاهش	کم بودن سهم بانوان از کل اعتبارات و درآمدهای فدراسیون ها و هیئت های ورزشی	زیرساخت های تجهیزاتی-انسانی	۵
کاهش	توزیع نامناسب مربیان و داوران ورزش قهرمانی بانوان براساس رشته های مختلف ورزشی		
کاهش	ناکافی بودن سالن های اختصاصی بانوان برای پرداختن به ورزش قهرمانی در استان		
کاهش	کمبود تجهیزات، امکانات و فضاهای ورزشی با توجه به جمعیت بانوان استان و ضرورت بهره مندی بانوان از فضاهای ورزشی سرپوشیده		

در سطح ورزش قهرمانی نیز مهمترین چالش ها از دید متخصصان حوزه ورزش در استان، در قالب عوامل اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، فنی، مدیریتی، و زیرساخت های تجهیزاتی-انسانی دسته بندی شده است.

۷-۷ فرصت های موجود در ورزش همگانی و قهرمانی زنان استان ایلام بر طبق نظر متخصصان

جدول ۵) فرصت های موجود در ورزش همگانی و قهرمانی استان

فرصت های موجود در ورزش قهرمانی	فرصت های موجود در ورزش همگانی
- جوان بودن جمعیت	- وجود فضاهای طبیعی و مناطق کوهستانی مناسب در استان
- مرز مشترک با عراق جهت مراودات ورزشی	- افزایش شمار فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی در استان و امکان استفاده از آنها در پایگاه های ورزش همگانی
- افزایش حجم برنامه های تلویزیونی ورزشی	- تاکید متخصصان به نقش ورزش در سلامتی جامعه در ورزش همگانی
	- وجود رسانه های مختلف و اینترنت برای اطلاع رسانی

بر طبق جدول بالا، مهمترین فرصت های موجود در ورزش همگانی زنان استان ایلام به ترتیب عبارتند از: وجود فضاهای طبیعی و مناطق کوهستانی مناسب در استان، افزایش شمار فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی، تاکید متخصصان به نقش ورزش در سلامتی جامعه و وجود رسانه های مختلف و اینترنت برای اطلاع رسانی. مهم ترین فرصت های موجود در بخش ورزش قهرمانی نیز در استان به ترتیب عبارتند از: جوان بودن جمعیت استان، مرز مشترک با کشور عراق جهت برقراری مراودات ورزشی، و افزایش حجم برنامه های تلویزیونی ورزشی.

۸-۷ تهدیدهای موجود در ورزش همگانی و قهرمانی زنان استان ایلام بر طبق نظر متخصصان

جدول ۶) تهدیدهای موجود در ورزش همگانی و قهرمانی استان

تهدیدهای موجود در ورزش قهرمانی	تهدیدهای موجود در ورزش همگانی
- اثرات افزایش هزینه های نگهداری سالن های سرپوشیده استان	- پایین بودن سطح اطلاعات جامعه زنان در استان نسبت به فواید فعالیت بدنی
- نامناسب بودن نظام مدیریتی دولتی	- کاهش ساعات اوقات فراغت بویژه برای فعالیت های ورزشی به دلیل مشکلات معیشتی
- عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در ورزش قهرمانی زنان	- افزایش قیمت تجهیزات و لوازم ورزشی موجود در استان؛ نبود امکانات
- افزایش مهاجرت فعالان ورزش قهرمانی	- تغییر سبک زندگی (رواج زندگی غیرفعال)
- افزایش روزافزون هزینه های شرکت در مسابقات	

۹-۷ ماتریس نتایج

با استفاده از فراتحلیل انجام شده بر روی مطالعات پیشین در زمینه توسعه ورزش همگانی و قهرمانی، در این بخش سعی خواهیم کرد چشم اندازها و فعالیت هایی را به منظور توسعه وضعیت ورزش در حوزه زنان (با تاکید بر ورزش همگانی و قهرمانی) با تاکید بر زنجیره اثر، دستاورد، خروجی و فعالیت ها ارائه دهیم.

۹-۷-۱. اثر:	
وضعیت ورزش بانوان استان ایلام در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی پیشرفت کرده است.	
فرض/خطر	
دستاورد ۹-۷-۱. فرهنگ سازی برای حضور بانوان در ورزش و اماکن ورزشی صورت گرفته است.	
<ul style="list-style-type: none"> عدم حمایت و همکاری سازمان هایی مانند صداوسیما و شهرداری. عدم استقبال زنان استان از ورزش. نبود بودجه مورد نیاز. نبود بستر فرهنگی و مقاومت فرهنگ مردسالاری در برابر هدف مربوط. تطبیق نداشتن محتوای برنامه ها با هدف. کوتاه مدت بودن برنامه ها 	<p>خروجی ۹-۷-۱. توسعه ورزش بانوان از طریق فعالیت های تبلیغاتی-رسانه ای با هدف تغییرات نگرشی و فرهنگی انجام شده است.</p>
<p>فعالیت ۹-۷-۱-۱. همکاری با رسانه های جمعی، کانال های ارتباطی برای ارتقای آگاهی جامعه نسبت به ورزش.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۲. استفاده از تیزرهای تبلیغاتی، فیلم های کوتاه، جنگ های خیابانی جهت ترویج فرهنگ نیاز به ورزش در زندگی روزمره و عادت به هزینه کردن برای ورزش.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۳. تامین امنیت زنان استان جهت روی آوردن به فعالیت های ورزشی.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۴. راه اندازی مراکز غنی سازی اوقات فراغت در استان مخصوص بانوان.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۵. تهیه برنامه های تلویزیونی، تبلیغات، استفاده از بوروشورها، بنرها در خصوص اهمیت ورزش بانوان و تاثیرات مثبت آن به ویژه بر نهاد خانواده.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۶. برگزاری همایش ها، جلسات، دورها جهت تغییر نگرش مردم، تغییر نگرش خانواده ها و والدین نسبت ورزش بانوان در استان.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۷. بالابردن سطح اطلاعات جامعه زنان نسبت به فواید فعالیت بدنی از طریق کانال های ارتباطی، تبلیغات نهادهای شهری، فیلم های کوتاه تلویزیونی.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۸. الگوسازی ورزشکاران قهرمان و نخبه زن در بین زنان استان ایلام از طریق نهادهای مختلف مانند صداوسیما.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۹. برگزاری و بهره گیری از جشنواره های بومی-محلی، همایش های پیاده روی خانوادگی، برای تشویق جامعه ایلامی به فعالیت و ورزش.</p> <p>فعالیت ۹-۷-۱-۱۰. تصحیح فرهنگ مردم محوری در جامعه در نگاه به ورزش بانوان استان از طریق تبلیغات رسانه های مختلف.</p>	

<p>دستاورد ۲-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های فنی-زیرساختی پیشرفت کرده است.</p>	
<p>✚ عدم استقبال زنان استان</p> <p>✚ عدم تخصیص بودجه مورد نیاز</p> <p>✚ نبود آموزش های مرتبط جهت بالابردن وضعیت مطلوب</p> <p>✚ پایین بودن استاندارد وسایل و تجهیزات</p> <p>✚ عدم هماهنگی و همکاری سازمان های مربوط</p> <p>✚ نبود دانش لازم، نبود مربیان و مشاورین متخصص در این حوزه</p>	<p>خروجی ۲-۹-۷. توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق افزایش امکانات و سرمایه گذاری در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی انجام گرفته است.</p>
<p>فعالیت ۱-۲-۹-۷. دسترسی آسان به فضاها و اماکن ورزشی برای بانوان استان ایلام</p> <p>فعالیت ۲-۲-۹-۷. افزایش کمی و کیفی متخصصان و مشاوران در حوزه ورزش همگانی و قهرمانی.</p> <p>فعالیت ۳-۲-۹-۷. تشکیل کمیته های استعدادیابی ویژه بانوان در فدراسیون و هیئت های ورزشی استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۴-۲-۹-۷. استفاده از آرم برای فعالیت های بازاریابی بویژه در ورزش قهرمانی زنان استان.</p> <p>فعالیت ۵-۲-۹-۷. جذب اسپانسرهای قوی در امر توسعه ورزش بانوان (به ویژه در بخش ورزش قهرمانی).</p> <p>فعالیت ۶-۲-۹-۷. آموزش، گزینش موثر و هدفمند منابع انسانی قوی در ورزش استان از طریق دوره ها و کارگاه های مختلف.</p> <p>فعالیت ۷-۲-۹-۷. افزایش بودجه تخصیص داده شده به ورزش بانوان استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۸-۲-۹-۷. افزایش تعداد اردوهای آمادگی برای زنان ورزشکار ایلامی با تاکید بر بخش ورزش قهرمانی.</p> <p>فعالیت ۹-۲-۹-۷. توسعه و برگزاری ورزش های بومی-محلی در روستاها و ویژه بانوان جهت تقویت ورزش های همگانی در استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۱۰-۲-۹-۷. استفاده از مربیان آگاه و متخصص در تمرین ها.</p>	
<p>دستاورد ۳-۹-۷. مجموعه فعالیت های مدیریتی متناسب با هدف توسعه ورزش بانوان در استان ایلام انجام شده است.</p>	
<p>✚ نبود دانش و تخصص لازم</p> <p>✚ عدم تخصیص بودجه</p> <p>✚ نبود مدیران زن باسابقه</p> <p>✚ عدم تعامل با مراکز علمی-دانشگاهی</p>	<p>خروجی ۳-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق تقویت مدیریت کارآمد و تعامل با نهادهای علمی توسعه یافته است.</p>
<p>فعالیت ۱-۳-۹-۷. پذیرش میزبانی همایش های علمی-ورزشی در استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۲-۳-۹-۷. ایجاد زیرساخت های مورد نیاز جهت برگزاری رویدادهای بین المللی در استان.</p> <p>فعالیت ۳-۳-۹-۷. پذیرش میزبانی مسابقات بانوان کشور در رده های سنی مختلف.</p> <p>فعالیت ۴-۳-۹-۷. ایجاد مرکز مطالعات مختص ورزش بانوان.</p> <p>فعالیت ۵-۳-۹-۷. اجباری کردن ورزش کارمندی در ساعات اداری برای بانوان استان.</p> <p>فعالیت ۶-۳-۹-۷. تعامل با مراکز علمی دانشگاهی در خصوص توسعه ورزش بانوان استان.</p> <p>فعالیت ۷-۳-۹-۷. افزایش تعداد مدیران ورزشی زن در سطح استان.</p> <p>فعالیت ۸-۳-۹-۷. تاکید بر اصل حاکمیت ضوابط بر روابط در سازمان های ورزشی.</p> <p>فعالیت ۹-۳-۹-۷. افزایش بودجه تخصیصی مورد نیاز</p>	

<p>دستاورد ۷-۹-۴. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های اقتصادی پیشرفت داشته است.</p>	
<p>✚ نبود بودجه مورد نیاز</p> <p>✚ نبود زیرساخت های مناسب</p> <p>✚ عدم برنامه ریزی بلندمدت جهت تدوین برنامه ای پیوسته</p>	<p>خروجی ۷-۹-۴. توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق بهبود منابع مالی و همچنین حمایت های مالی از ورزشکاران صورت گرفته است.</p>
<p>فعالیت ۷-۹-۴-۱. در اولویت قراردادن اشتغال ورزشکاران زن استان</p> <p>فعالیت ۷-۹-۴-۲. برطرف کردن مشکلات مالی بانوان ورزشکار ایلامی</p> <p>فعالیت ۷-۹-۴-۳. سرمایه گذاری لازم در توسعه اماکن و فضاهای ورزشی در استان</p> <p>فعالیت ۷-۹-۴-۴. افزایش بودجه تخصیصی به ورزش بانوان</p> <p>فعالیت ۷-۹-۴-۵. در نظر گرفتن امنیت مالی ورزشکاران زن با توسعه بیمه های اجتماعی برای آنها.</p>	

۷-۹-۱. ماتریس پایش و ارزیابی

پس از ارایه برنامه تغییر در فصل آخر ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه‌ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی. در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

اثر: وضعیت ورزش بانوان استان ایلام بهبود یافته است.

مسئول	دوره اندازه- گیری	روش جمع- آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی ^۱	
کارشناسان آماری و فرهنگی صداوسیما، شهرداری، ورزش و جوانان، دانشگاهها، امور بانوان استانداری، نیروی انتظامی، هیئت های ورزشی	سالانه	داده خام، تحلیل محتوا	منابع آماری موجود در صداوسیما، شهرداری، دانشگاهها، سازمان ورزش و جوانان، و امور بانوان استانداری، نیروی انتظامی، هیئت های ورزشی استان			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد تیزرها، بنرهای تبلیغاتی ➤ تعداد فیلم های پخش شده؛ تعداد جنگ های خیابانی برگزار شده ➤ تعداد زن ورزشکار در استان ➤ میزان امنیت بانوان ➤ نگرش به ورزش ➤ تعداد همایش ها ➤ تعداد همایش های پیاده روی خانوادگی ➤ تعداد مراکز غنی سازی اوقات فراغت 	<p>دستاورد ۷-۹-۱. فرهنگ سازی برای حضور بانوان در ورزش و اماکن ورزشی صورت گرفته است.</p>
						<p>خروجی ۷-۹-۱.</p> <p>توسعه ورزش بانوان از طریق فعالیت های تبلیغاتی- رسانه ای با هدف تغییرات نگرشی و فرهنگی انجام شده است.</p>	
کارشناس برنامه ریزی و کارشناس آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، شهرداری، دانشگاهها، برنامه و بودجه	سالانه	داده خام پرسشنامه	مراکز آماری اداره ورزش و جوانان، دانشگاهها، شهرداری، هیئت های ورزشی، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد وسایل و تجهیزات اضافه شده - میزان سرمایه گذاری ➤ تعداد اسپانسرهای جذب شده - تعداد آرم های استفاده شده ➤ میزان بودجه تخصیصی - تعداد اردوهای آمادگی ➤ تعداد مراکز استعدادیابی - تعداد مربیان متخصص 	<p>دستاورد ۷-۹-۲. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های فنی- زیرساختی پیشرفت کرده است.</p>
						<p>خروجی ۷-۹-۲. توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق افزایش امکانات و سرمایه گذاری در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی انجام گرفته است.</p>	

^۱. لازم به ذکر است شاخص های ارزیابی با توجه به فعالیت های مربوط به خروجی ها در بخش قبل، تدوین شده است.

کارشناسان آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، دانشگاه ها، برنامه و بودجه	سالیانه	داده خام، پرسشنامه	منابع آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، دانشگاهها، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد مدیران زن ➤ تعداد همایش های برگزار شده ➤ تعداد میزبانی مسابقات بانوان ➤ میزان بودجه تخصیصی ➤ میزان تعامل با مراکز علمی دانشگاهی 	دستاورد ۳-۹-۷. مجموعه فعالیت های مدیریتی ایلام متناسب با هدف توسعه ورزش بانوان در استان ایلام انجام شده است.
							خروجی ۳-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق تقویت مدیریت کارآمد و تعامل با نهادهای علمی توسعه یافته است.
کارشناسان آماری اداره ورزش و جوانان، اداره کار و رفاه اجتماعی، برنامه و بودجه	سالیانه	داده خام و گزارش	مراکز آماری اداره ورزش و جوانان، اداره کار و رفاه اجتماعی، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد شغل های ایجاد شده ➤ نرخ اشتغال زنان ورزشکار 	دستاورد ۴-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های اقتصادی پیشرفت داشته است.
							خروجی ۴-۹-۷. توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق بهبود منابع مالی و همچنین حمایت های مالی از ورزشکاران صورت گرفته است.

اثر: وضعیت ورزش بانوان استان ایلام بهبود یافته است.

مسئول	دوره اندازه-گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی ^۱	
کارشناسان آماری و فرهنگی صداوسیما، شهرداری، ورزش و جوانان، دانشگاهها، امور بانوان استانداری، نیروی انتظامی، هیئت های ورزشی	سالانه	داده خام، تحلیل محتوا	منابع آماری موجود در صداوسیما، شهرداری، دانشگاهها، سازمان ورزش و جوانان، و امور بانوان استانداری، نیروی انتظامی، هیئت های ورزشی استان			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد تیزرها، بنرهای تبلیغاتی ➤ تعداد فیلم های پخش شده؛ تعداد جنگ های خیابانی برگزار شده ➤ تعداد زن ورزشکار در استان ➤ میزان امنیت بانوان ➤ نگرش به ورزش ➤ تعداد همایش ها ➤ تعداد همایش های پیاده روی خانوادگی ➤ تعداد مراکز غنی سازی اوقات فراغت 	<p>دستاورد ۷-۹-۱. فرهنگ سازی برای حضور بانوان در ورزش و اماکن ورزشی صورت گرفته است.</p> <p>خروجی ۷-۹-۱.</p> <p>توسعه ورزش بانوان از طریق فعالیت های تبلیغاتی-رسانه ای با هدف تغییرات نگرشی و فرهنگی انجام شده است.</p>
						<p>دستاورد ۷-۹-۲. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های فنی-زیرساختی پیشرفت کرده است.</p> <p>خروجی ۷-۹-۲.</p> <p>توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق افزایش امکانات و سرمایه گذاری در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی انجام گرفته است.</p>	
کارشناس برنامه ریزی و کارشناس آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، شهرداری، دانشگاهها، برنامه بودجه	سالانه	داده خام پرسشنامه	مراکز آماری اداره ورزش و جوانان، دانشگاهها، شهرداری، هیئت های ورزشی، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد وسایل و تجهیزات اضافه شده ➤ میزان سرمایه گذاری ➤ تعداد اسپانسرهای جذب شده ➤ تعداد آرم های استفاده شده ➤ میزان بودجه تخصیصی ➤ تعداد اردوهای آمادگی ➤ تعداد مراکز استعدادیابی ➤ تعداد مربیان متخصص 	<p>دستاورد ۷-۹-۲. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های فنی-زیرساختی پیشرفت کرده است.</p> <p>خروجی ۷-۹-۲.</p> <p>توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق افزایش امکانات و سرمایه گذاری در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی انجام گرفته است.</p>

^۱. لازم به ذکر است شاخص های ارزیابی با توجه به فعالیت های مربوط به خروجی ها در بخش قبل، تدوین شده است.

کارشناسان آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، دانشگاه ها، برنامه و بودجه	سالنامه	داده خام، پرسشنامه	منابع آماری اداره ورزش و جوانان، هیئت های ورزشی، دانشگاهها، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد مدیران زن ➤ تعداد همایش های برگزار شده ➤ تعداد میزبانی مسابقات بانوان ➤ میزان بودجه تخصیصی ➤ میزان تعامل با مراکز علمی دانشگاهی 	دستاورد ۳-۹-۷. مجموعه فعالیت های مدیریتی متناسب با هدف توسعه ورزش بانوان در استان ایلام انجام شده است.
							خروجی ۳-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق تقویت مدیریت کارآمد و تعامل با نهادهای علمی توسعه یافته است.
کارشناسان آماری اداره ورزش و جوانان، اداره کار و رفاه اجتماعی، برنامه و بودجه	سالنامه	داده خام و گزارش	مراکز آماری اداره ورزش و جوانان، اداره کار و رفاه اجتماعی، برنامه و بودجه			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد شغل های ایجاد شده ➤ نرخ اشتغال زنان ورزشکار 	دستاورد ۴-۹-۷. ورزش بانوان استان ایلام از طریق فعالیت های اقتصادی پیشرفت داشته است.
							خروجی ۴-۹-۷. توسعه ورزش بانوان استان ایلام از طریق بهبود منابع مالی و همچنین حمایت های مالی از ورزشکاران صورت گرفته است.

فصل هشتم

وضعیت آسیب های اجتماعی

۸-۱ مقدمه

آسیب های اجتماعی در هر جامعه ای یکی از عمده ترین عامل تهدید کننده نظام اجتماعی تلقی می شود. بنیان هر جامعه به همنوایی اعضایش با ارزش ها و هنجارهای آن متکی است. اگر اعضای جامعه از هنجارهای اجتماعی تخطی نمایند جامعه نمی تواند به آسانی کارکردهای خود را انجام دهد، بنابراین دچار بی سازمانی و بی نظمی می شود. بطور کلی کنترل پذیری آسیب های اجتماعی با شناخت علمی و تولید دانش های لازم انجام می گیرد. در این گزارش سعی شده تا بخشی از آسیب های اجتماعی استان ایلام با استفاده از آمارهای رسمی و با رویکرد جنسیتی، با تاکید بر قشر زنان و همچنین مقایسه آن با میانگین کشوری توصیف شود.

۸-۲ رتبه بندی آسیب های اجتماعی زنان استان بر حسب میانگین کشوری در سال ۱۳۹۵

جدول (۱) رتبه بندی آسیب های اجتماعی زنان استان ایلام

رتبه بندی آسیب های اجتماعی زنان استان ایلام بر حسب میانگین کشوری در سال ۱۳۹۵				
رتبه کشوری استان	میزان کشوری	میزان استان	مقایسه میزان آسیب ها	ردیف
۱	۳/۶	۱۵۲/۰	اقدام به خودکشی	۱
۸	۱/۸	۲/۶	معتادین دستگیر شده	۲
۲۱	۰/۹	۰/۷	مقتولین قتل عمد	۳
۲۳	۰/۶	۰/۰	تلفات نزاع دسته جمعی مسلحانه و غیر مسلحانه	۴
۲۴	۰/۷	۰/۰	دستگیر شدگان نزاع دسته جمعی مسلحانه و غیر مسلحانه	۵
۲۸	۴/۷	۰/۷	فرار از منزل	۶
۳۰	۰/۳	۰/۰	دستگیر شدگان قتل عمد و غیر عمد	۷
۳۰	۳۷/۹	۰/۰	دستگیر شدگان سرقت	۸

- همانطور که جدول بالا نشان می دهد در سال ۱۳۹۵، ۳/۶ اقدام به خودکشی زنان در میان صد هزار نفر زن در کشور وجود داشته است. استان ایلام با ۱۵۲/۰ اقدام به خودکشی زن در هر صد هزار نفر در بین ۳۱ استان کشور رتبه اول را در اختیار دارد. این میزان ۴۲ برابر میزان خودکشی در کل کشور (۳/۶ اقدام به خودکشی در صد هزار نفر) می باشد. بررسی توزیع میزان زنان معتاد دستگیر شده نیز نشان می دهد که این میزان در کشور ۱/۸ در هر ده هزار نفر بوده که استان ایلام با ۲/۶ زن معتاد دستگیر شده در هر ده هزار زن، در رتبه هشتم کشوری قرار گرفته است.

۳-۸ فهرست بندی تهدیدها و فرصت های مهم در زمینه آسیب های اجتماعی زنان در استان

سوالی که ممکن است پیش آید این است که چگونه تشخیص دهیم رفتاری از حالت عادی و به اصطلاح نرمال خارج شده و به حالتی غیرنرمال و نابهنجار تبدیل شده است؟ به طور کلی ملاک ها و معیارهایی در این رابطه وجود دارد. با این معیارها و ملاک ها می توان تشخیص داد که رفتاری در یک سازمان، نهاد و یا جامعه ای عادی و نرمال و مقبول است یا غیرعادی و غیرنرمال و نابهنجار. عمدتاً چهار معیار برای این امر وجود دارد:

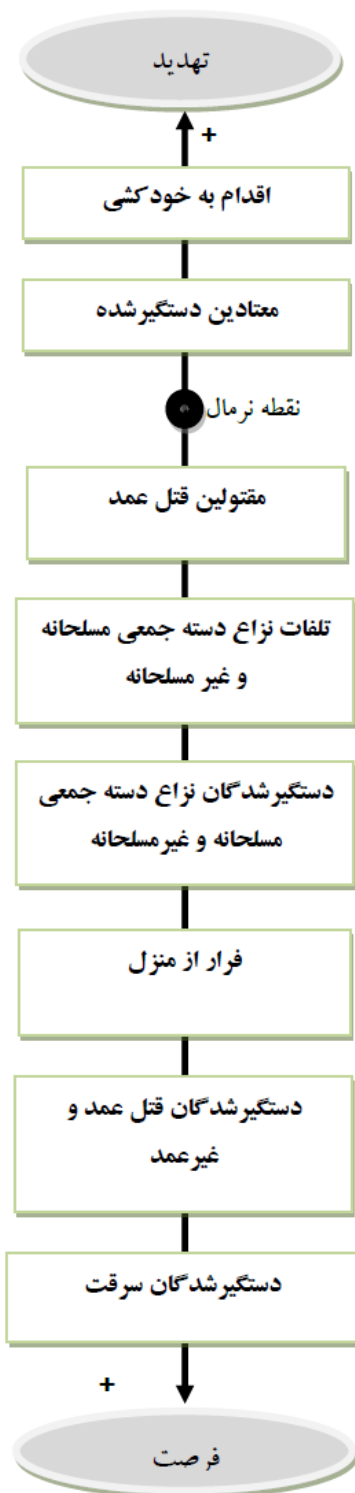
۱-ملاک آماری: از جمله ملاک های تشخیص رفتار نابهنجار، روش توزیع فراوانی خصوصیات متوسط است که انحراف از آن، غیرعادی بودن را نشان می دهد. کسانی که بیرون از حد متوسط قرار دارند، افراد نابهنجار تلقی می شوند و رفتار آنان رفتاری غیرنرمال و انحرافی تلقی می شود.

۲-ملاک اجتماعی: انسان موجودی اجتماعی است که باید در قالب الگوهای فرهنگی و اجتماعی زندگی کند. اینکه تا چه حد رفتار فرد با هنجارها، سنت ها و انتظارات جامعه و یا نهاد و سازمان خاصی مغایرت دارد و جامعه چگونه درباره آن قضاوت می کند، معیار دیگری برای تشخیص رفتار نابهنجار و بهنجار است.

۳-ملاک فردی: از جمله ملاک های تشخیص رفتار نابهنجار، میزان و شدت ناراحتی است که فرد احساس می کند.

۴-ملاک دینی: در اینجا معیار تشخیص ارزش ها و هنجارها بوسیله آموزه های دینی تعیین می شود. در واقع معیار تشخیص رفتارهای نابهنجار و بهنجار در یک جامعه دینی، تطبیق و سازگاری و یا عدم تطبیق و ناسازگاری با آموزه ها و هنجارهای دینی است.

براین اساس و طبق آمارهایی که در این زمینه در جدول (۱) وجود دارد می توان گفت که مشکلات و تهدیدات اصلی در قشر زنان، دو آسیب اقدام به خودکشی و اعتیاد، می باشد چرا که هر دو آسیب از میانگین کشوری آن بالاتر بوده است. همچنین میزان آسیب هایی نظیر مقتولین قتل عمد، تلفات نزاع دسته جمعی مسلحانه و غیر مسلحانه، دستگیرشدگان نزاع دسته جمعی مسلحانه و غیر مسلحانه، فرار از منزل، دستگیرشدگان قتل عمد و غیرعمد، دستگیرشدگان سرقت در زنان استان ایلام نسبت به میانگین کشوری در حد پایین گزارش شده است و می توانند بعنوان فرصتی برای استان در زمینه کاهش تهدیدها عمل کند. در نمودار زیر به روشنی آسیب های اجتماعی زنان در دو بعد فرصت و تهدید براساس آمار سال ۱۳۹۵ نمایش داده شده است.

نمودار ۱) فهرست بندی تهدیدها و فرصت ها در زمینه آسیب های اجتماعی

بدین ترتیب و براساس نمودار شماره ۱) به بررسی دو تهدید اساسی در زمینه آسیب های اجتماعی زنان و عوامل موثر بر آن از دیدگاه های مختلف می پردازیم. در بخش نخست به مطالعه مساله خودکشی و در بخش دوم به مساله اعتیاد زنان اشاره می کنیم

۸-۴ بخش اول: مساله خودکشی زنان

۸-۴-۱ مقدمه

مسئله خودکشی از ملاک های عینی و ذهنی بودن به عنوان یک مسئله اجتماعی برخوردار می باشد. در اغلب کشورهای که اطلاعات آنها در دسترس است، خودکشی در بین ده علت اول مرگ در تمام سال های زندگی قرار دارد. در برخی کشورها نیز، خودکشی یکی از سه علت اول مرگ در سنین ۱۵ تا ۳۴ سالگی است (رضایی نسب، ۱۳۹۶).

۸-۴-۲ عوامل موثر بر خودکشی زنان بر اساس تحقیقات داخلی (پیشینه تجربی) انجام شده

در این بخش، چکیده مطالعات انجام شده در کشور، در مورد خودکشی در استان ایلام در جدول ذیل ملاحظه می شود

جدول ۲) خلاصه پیشینه داخلی تحقیق

ردیف	پژوهشگر	سال	محل پژوهش	عنوان	علل (متغیرهای مستقلی که به عنوان علل مؤثر بر متغیر وابسته خودکشی مؤثر بوده اند)
۱	محسنی تبریزی	۷۲	ایلام	همه گیرشناسی و سبب شناسی خودکشی در ایلام	افسردگی، تهمت ناموسی، فقرمالی، شکست تحصیلی، شکست در عشق، اضطراب و طرد شدن از جامعه و خانواده
۲	محمدیان	۷۸	ایلام	بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی استرس و شیوه های مقابله با خودکشی در افراد اقدام کننده به خودکشی	ویژگیهای شخصیتی درون گرایی، روان پریشی، روان رنجورخویی، مواجه با رویدادهای استرس زا
۳	جمشیدزاده	۸۳	ایلام	روند خودکشی و اقدام به خودکشی: ۱۳۸۰-۱۳۷۳	بیماری روانی، فقر، تهمت ناموسی
۴	ایار	۸۹	دره شهر (ایلام)	بررسی عوامل مؤثر بر خودکشی	اختلافات خانوادگی، مشکلات اقتصادی، بیماری روانی
۵	سایه میری	۸۹	ایلام	بررسی روند خودکشی و علل آن در استان ایلام طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۶۹	فراوانی خودکشی در زنان، مجردان، گروه سنی زیر ۲۲ سال
۶	فلاحی	۸۹	ایلام	بررسی علل خودکشی زنان در استان ایلام و راهکارهای مقابله با آن	فرهنگ ایدئولوژیک و پدرسالار حاکم بر جامعه ایلام
۷	فیض الهی	۸۹	ایلام	فرا تحلیل مطالعات خودکشی در استان ایلام	اختلال روانی، بیکاری، ویژگیهای شخصیتی
۸	موسی نژاد	۸۹	ایلام	زنان و خودکشی: به سوی مدلی جهت تبیین خودکشی زنان	شرایط اقلیمی، جامعه سنتی، جنگ تحمیلی، تغییر گروه های مرجع، عدم تناسب پایگاهی، تضاد سرمایه اجتماعی سنتی و مدرن، شیوه تربیت، نشاط اجتماعی
۹	صالح آبادی	۸۹	ایلام	بررسی علل خودکشی زنان م تاهل خانه دار	رابطه بین میزان خودکشی بالا و میزان طلاق کم

ردیف	پژوهشگر	سال	محل پژوهش	عنوان	علل (متغیرهای مستقلی که به عنوان علل مؤثر بر متغیر وابسته خودکشی مؤثر بوده اند)
۱۰	اخوان کاظمی	۸۹	ایلام	سرمایه اجتماعی و خودکشی	فرسودگی سرمایه اجتماعی
۱۱	رضاییان	۸۴	ایلام	الگوی اپیدمیولوژیک خودکشی در استان ایلام	دلایل نامعلوم، بیماری روانی، اختلافات خانوادگی، بیماری جسمی، مشکلات تحصیلی، اعتیاد، بیکاری، مشکلات ناموسی
۱۲	کیخاوندی	۹۱	ایلام	مقایسه افکار خودکشی و افسردگی در افراد اقدام کننده به خودکشی و سالم در سال ۱۳۹۰-۹۱	تفاوت معنادار بین متغیرهای افسردگی و افکار خودکشی
۱۳	خورشیدی	۹۲	ایلام	روند فصلی خودکشی طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۰	فراوانی خودکشی در شهریور ماه
۱۴	یاسمی	۹۲	ایلام	بررسی درصد سوختگی در افراد اقدام کننده به خود سوزی در بین سال های ۱۳۷۲-۱۳۸۵	بیماری های جسمی، مشکلات تحصیلی، بیکاری، مشکلات روحی
۱۵	آستارکی	۹۳	ایلام	بررسی مقایسه ای علل و شیوه های خودکشی منجر به مرگ ارجاجی به پزشکی قانونی طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۳	فراوانی خودکشی در افراد بیکار، زنان خانه دار
۱۶	بخارایی و میرزایی	۹۴	ایلام	فرا تحلیل مطالعات خودکشی در استان ایلام	اختلافات خانوادگی، حمایت اجتماعی، امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، جنگ، وضعیت اشتغال، توزیع نامناسب درآمد و توسعه اقتصادی خانواده ها، سن، اختلال شخصیتی، افسردگی، سلامت روانی
۱۷	کیخاوندی	۹۴	ایلام	مقایسه ریسک فاکتورهای خودکشی در استان ایلام در سال ۹۱ و مقایسه آن با این روند در ۵ ساله گذشته	اختلال روحی-روانی، اختلافات خانوادگی، علل نامعلوم
۱۸	سفیری و رضایی نسب	۹۵	ایلام	مطالعه ای کیفی از پدیده خود سوزی زنان شهر ایلام	الگوهای جنسیتی سنتی (در قالب مردسالاری و تعصب گرایی، خشونت خانگی)، برچسب زدن، محرومیت، و افسردگی زنان خودسوز
۱۹	رضایی نسب	۹۶	ایلام	مطالعه ای کیفی از پدیده خودکشی زنان در ایلام	دوسوگرایی جامعه شناختی؛ عصبیت ایلی-طایفه ای؛ جامعه پذیری ناقص دینی-اجتماعی؛ خودسوزی بعنوان هنجار رویه ای

۸-۵-۱ اعتیاد زنان

۸-۵-۱-۱ مقدمه

اعتیاد پدیده‌ای پیچیده و چند عاملی است که از دیدگاه‌های مختلف زیستی، روان‌شناسی، اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته و یکی از مسائلی است که در بین جوامع از شیوع بالایی برخوردار است. براساس گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و پیش‌بینی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۲ میلادی، در صورتی که نرخ رشد جمعیت به همین منوال افزایش یابد تعدا مصرف‌کنندگان مواد مخدر تا سال ۲۰۵۰ میلادی، ۲۵ درصد رشد خواهد داشت و پیش‌بینی می‌شود این افزایش نرخ در کشورهای جهان سوم و در حال پیشرفت خواهد بود و در این میان به ویژه زنان و جوانان آسیب‌پذیرتر هستند (حیدری و تشخوریان، ۱۳۹۴). با وجود غلبه دیدگاهی که اعتیاد را معمولاً به عنوان مشکل مردانه در نظر می‌گیرد ولی از سال ۱۹۷۰ به بعد مصرف مواد توسط زنان شیوع بالاتری پیدا کرده و مطالعه در این خصوص بیشتر مورد توجه قرار گرفته است.

۸-۵-۲-۱ بخش دوم: نتایج اظهارات کارشناسان در مورد مساله اعتیاد زنان در استان

در بخش دوم به معرفی و نتایج تحقیقات و اظهارات کارشناسان در مورد مساله اعتیاد می‌پردازیم. بطور کلی نتایج تحقیقات انجام شده در مورد مساله اعتیاد در استان ایلام نشان می‌دهد که اعتیاد بعنوان پدیده‌ای مذکرگزين، جوان‌گزين (در گروه سنی ۲۰-۳۵ سال)؛ تحصیلات دیپلم و کمتر از دیپلم؛ متأهل؛ بیکار- شغل آزاد قرار دارند (سایه میری و همکاران، ۱۳۹۵؛ فیض‌اللهی، ۱۳۸۷؛ دانش و همکاران، ۱۳۹۳).

می‌توان خلاصه صحبت‌های کارشناسان در مورد عوامل موثر بر اعتیاد، را در جدول زیر خلاصه کرد.

جدول ۳) چکیده اظهارات صاحب‌نظران، در مورد عوامل موثر بر وقوع مساله اعتیاد در استان ایلام

ردیف	ابعاد	متغیرهای تأثیرگذار	تأثیر
۱	اجتماعی	صنعتی شدن، شهرنشینی، مهاجرت، فروپاشی خانواده گسترده، محیط‌های اجتماعی، گروه همسالان	افزایشی
۲	فرهنگی	کمرنگ شدن ارزش‌های مذهبی-اخلاقی، موردقبول واقع شدن مصرف مواد بعنوان یک رفتار اجتماعی، کمبود آگاهی، اطلاع نامعتبر در مورد عواقب مصرف،	افزایشی
۳	خانوادگی	اعتیاد اعضای خانواده، نابسامانی خانوادگی، بیکاری اعضا، جدایی والدین، سطح تحصیلات پایین والدین، وضعیت نابسامان اقتصادی خانواده	افزایشی
۴	فردی	افسردگی، پایین بودن اعتمادبنفس، حس کنجکاو، کمبود احساس رضایت، نیاز شدید به تأیید شدن از سوی دیگران، اضطراب، ناتوانی در پذیرش مسئولیت، مورد سوءاستفاده جسمی-جنسی و عاطفی قرار گرفتن	افزایشی

۸-۶ نقدی بر چگونگی وضعیت زنان در برنامه های توسعه

دستیابی به توسعه و بهبود کیفیت زندگی از آرمان هایی است که همواره ذهن بشر را به خود مشغول کرده است. یکی از مقولات بسیار مهم در امر توسعه که مدت ها مورد غفلت قرار گرفته بود، موضوع زنان است. این در حالی است که شواهد فراوانی وجود دارد که نشان می دهد توانمندسازی زنان از طریق فرصت های بهتر اشتغال، آموزش و... بیشترین تاثیر مثبت را بر زندگی همه افراد (مردان، زنان و کودکان) دارد. برنامه های توسعه در هر کشوری، از مهم ترین اسناد رسمی سیاستگذاری محسوب می شوند که در زمان اجرا، مبنای اقدامات دستگاه های دولتی قرار می گیرند؛ بنابراین دولت ها از طریق برنامه های توسعه، اولویت های سیاستی خود را اعلام و اجرا می کنند. برنامه های توسعه در جمهوری اسلامی ایران هر ۵ سال یک بار از سوی مجلس تصویب می شود و دولت موظف به اجرای آنهاست.

– قانون بودجه ۹۷ در بخش زنان و خانواده

بطور کلی جدول زیر اعتبار در نظر گرفته شده در لایحه بودجه ۹۷ برای نهادهای حوزه امور زنان و خانواده را نشان می دهد. (ارقام به میلیون ریال)

جدول ۴) اعتبار در نظر گرفته شده برای حوزه زنان و خانواده در بودجه ۹۷

عنوان	اعتبار در لایحه بودجه ۹۷	درصد رشد
معاونت امور زنان و خانواده	۲۱۰,۰۷۵	۳۸,۱۷
شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران	۲,۷۱۳,۳۱۰	۱۸,۴۸
بیمه زنان سرپرست خانه دار متأهل با اولویت زنان سرپرست خانوار	۱۴۶,۰۰۰	-۳۹,۱۶

– طرح جامع کنترل و کاهش آسیب های اجتماعی: در بند ب تبصره ۱۰ ماده واحده آمده است: به منظور تهیه و اجرایی کردن طرح جامع کنترل و کاهش آسیب های اجتماعی با اولویت اعتیاد، طلاق، حاشیه نشینی، کودکان کار و مفاسد اخلاقی (موضوع ماده (۸۰) قانون برنامه ششم توسعه) اعتبار ردیف ۲۲-۵۵۰۰۰۰، این قانون، به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور و با تأیید شورای اجتماعی کشور صرف اقدامات اجرایی طرح فوق می شود. بودجه در نظر گرفته شده برای این منظور ۴,۵۰۰,۰۰۰ است. یکی از **نقدهای** اساسی که به این برنامه ها وارد می باشد این است که در مورد آسیب های اجتماعی، تمام آسیب هایی که باید دیده شود نیست (از جمله خودکشی). در هیچ بند و لایحه از برنامه ششم توسعه، از مساله خودکشی چیزی به میان نیامده است. بنظر می رسد بیشتر نوعی کلی گویی هستند و بدون پرداختن به بسترها وارد یک سری مسائل کلی شده اند. اینکه کدامیک از این بندها در سطح جامعه قابل اجرا باشد جای بحث دارد. همانطور که در جدول بالا ملاحظه می شود بسیاری از برنامه ها در زمینه کنترل و پیشگیری از آسیب های اجتماعی کلی گویی بر روی جنس زن بطور خاص تاکید نداشته است. همچنین بنظر می رسد با توجه به رشد انواع آسیب ها در کشور، بویژه آسیب های اجتماعی خاص در استان ها، بودجه در نظر گرفته شده برای استان ها کافی نمی باشد.

۸-۷ ماتریس نتایج

با استفاده از فراتحلیل انجام شده بر روی مطالعات پیشین در زمینه علل مسائل و چالش‌ها، و در نظر گرفتن ویژگی‌های فرهنگی-اجتماعی استان ایلام، در این بخش سعی خواهیم کرد چشم‌اندازها و فعالیت‌هایی را به منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی در حوزه زنان (با تاکید بر دو آسیب اجتماعی عمده یعنی خودکشی و اعتیاد) با تاکید بر زنجیره اثر، دستاوردها، خروجی و فعالیت‌ها ارائه دهیم.

۸-۷-۱. آسیب‌های اجتماعی زنان در استان ایلام (خودکشی)

۸-۷-۱-۱ اثر:	
✚ اقدام به خودکشی در بین زنان استان ایلام کاهش یافته است.	
فرض/خطر	
دستاورد ۸-۷-۱-۱. جامعه پذیری صحیح اجتماعی-دینی جهت برخورد با مشکلات در خانواده‌ها و مدارس استان ایلام انجام گرفته است.	
<ul style="list-style-type: none"> ✚ عدم برگزاری جلسات و دوره‌ها بصورت پیوسته و مداوم ✚ نبود فضاها و اتاق‌های خاص برای بانوان جهت اظهار نظر و بیان مشکلات ✚ عدم وجود مشاوره‌های متخصص، اساتید مجرب جهت آموزش. ✚ بستر فرهنگی نامناسب و عدم اعتقاد و باور به اثربخشی برنامه‌ها ✚ عدم استقبال بانوان آسیب دیده 	<p>خروجی ۸-۷-۱-۱. جلسات و دوره‌های آموزش مهارت‌های مقابله‌ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>
<p>فعالیت ۸-۷-۱-۱. برگزاری جلسات و کارگاه‌های مداوم با هدف تقویت مهارت‌های ارتباط بین فردی، کاهش اضطراب و تنش، تقویت مهارت گفتگو و تعامل بین اعضا خانواده، کنترل کردن هیجان و خشم، توانایی حل مساله، تقویت روحیه جمع‌گرایی در بین خانواده‌ها و مدارس و مراکز مشاوره.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۲. برگزاری کلاس‌ها و دوره‌هایی برای زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام با هدف آموزش و آگاهی‌دادن در مورد مشکلات روانی-افسردگی که بعد از اقدام به خودکشی رخ می‌دهد؛ تشریح کامل پیامدهای اقدام به خودکشی و خودسوزی بر ظاهر و زیبایی زنان؛ آموزش دادن به خانواده‌ها جهت رفع مشکلات فرزندان بویژه دختران، و همچنین اهمیت قائل شدن به خواسته‌های فرزندان، جلوگیری از ستیز و درگیری بین اعضای خانواده؛ خانواده‌درمانی.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۳. برگزاری جلسات آموزشی و مشاوره در کانون‌های فرهنگی مساجد و محلات مختلف استان جهت درونی کردن مفاهیم صبر، گذشت، مشکلات به عنوان آزمایش الهی و... جهت پیشگیری از اقدام به خودکشی هیجانی و بدون فکر.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۴. آموزش تخصصی مشاوران ویژه زنان و خانواده و تأیید صلاحیت آنها در رشته‌های آسیب‌شناسی اجتماعی، مددکاری، مشاوره، روان‌شناسی، مطالعات زنان و خانواده.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵. برگزاری جلسات با نهادهای مختلف از جمله نهادهای مذهبی مبنی بر حمایت از برنامه‌های ترویج نشاط در خانواده‌های ایلامی.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۶. استفاده از بروشورهای تبلیغاتی در مدارس و سطح شهر با هدف تشریح پیامدهای اقدام به خودکشی.</p>	

دستاورد ۸-۷-۱-۲. گفتن سازی فرهنگ مشاوره در جامعه ایلام تقویت شده است	
<p>✚ عدم حضور حداکثری بانوان در دوره ها بدلیل فرهنگ مردسالاری در استان و ممانعت از حضور زنان توسط آنان.</p> <p>✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز.</p> <p>✚ کمبود مشاوره‌های متخصص خانواده.</p> <p>✚ عدم باور به اثرگذاری خدمات و دوره‌های آموزشی.</p> <p>✚ عدم حمایت و همکاری نهادهایی مانند شهرداری، فرهنگ و ارشاد، صداوسیما، ورزش و جوانان</p>	<p>خروجی ۸-۷-۱-۲. فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>
<p>فعالیت ۸-۷-۱-۲. ۱. برگزاری دوره ها و کلاس های مختلف برای زنان استان ایلام و همچنین مردان با هدف چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با اورژانس اجتماعی.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۲. ۲. نمایش فیلم ها و سریال هایی در رسانه استانی که رابطه بین دینداری و کاهش آسیب هایی چون خودکشی را نشان می دهند.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۲-۳. آموزش مشاوران و مدرسان حرفه ای در حوزه آسیب های اجتماعی با رویکردهای مختلف روان شناسی، جامعه شناسی.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۲-۴. استفاده از بلیوردهای تبلیغاتی، بنرها، تیزرهای تبلیغاتی در مورد اهمیت، جایگاه و نقش مشاوره در زندگی امروزه.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۲-۵. استفاده از بنرها و تیزرهای تبلیغاتی با هدف نشان دادن جایگاه ویژه زنان در جامعه و نقش خاص آنها در تربیت و انسان سازی در نهاد خانواده</p>	
دستاورد ۸-۷-۱-۳. حمایت های بهداشتی-درمانی از زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام افزایش یافته است.	
<p>✚ عدم همکاری سازمان‌ها.</p> <p>✚ عدم تخصیص بودجه مورد نیاز.</p> <p>✚ نبود و کمبود مشاورین متخصص و متعهد.</p>	<p>خروجی ۸-۷-۱-۳. امید به زندگی در بین زنان(عادی و آسیب دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>
<p>فعالیت ۸-۷-۱-۳-۱. تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی در مناطق محروم استان</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۳-۲. حمایت های درمانی-بهداشتی از زنان خودکش ناموفق</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۳-۳. بهبود استانداردهای علمی-فنی مراکز بهداشتی</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۳-۴. بهبود وضعیت اقتصادی، معیشتی، درمانی، فرهنگی زنان در معرض آسیب</p>	
دستاورد ۸-۷-۱-۴. برنامه های توانمندسازی زنان استان ایلام تقویت و افزایش یافته است.	
<p>✚ نبود زمینه و بستر فرهنگی مناسب در استان و عدم باور به اثرگذاری خدمات.</p> <p>✚ عدم دسترسی گروه های هدف بویژه زنان در معرض آسیب به امکانات این مراکز.</p> <p>✚ عدم تأمین بودجه مورد نیاز.</p> <p>✚ کمبود متخصصان و مشاوره های خانواده</p>	<p>خروجی ۸-۷-۱-۴. رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>

<p>فعالیت ۸-۷-۱-۴-۱ تقویت مولفه های سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، همیاری، مشارکت در جامعه و بطور خاص در خانواده ها توسط رسانه استانی در قالب فیلم ها و تبلیغات.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۴-۲ دادن استقلال رای و دخالت در تصمیم گیری های خانواده به ویژه برای زنان با استفاده از برنامه های قوی توسط صداوسیما، کانال های مجازی، مطبوعات استانی و...</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۴-۳ لزوم تشکیل کارگروه های ارتقای رضایتمندی از زندگی زناشویی (با هدف پیگیری مسائل بعد از ازدواج) برای زوجین عادی و در معرض آسیب استان</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۴-۴ ایجاد بازار کار و فرصت های شغلی و تامین اجتماعی برای زنان آسیب دیده در استان ایلام توسط نهادهای دولتی.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۴-۵ حمایت های بیشتر از خانواده های کم توان مالی توسط نهادهای متولی</p>	
<p>دستاورد ۸-۷-۱-۵. آسیب شناسی علمی، ارزیابی انتقادی پژوهش ها در استان ایلام صورت گرفته است</p>	
<p>✚ عدم بودجه مناسب برای اجرای طرح ها، پروژه های موردنظر.</p> <p>✚ تغییر پی در پی مسئولین در نهادهای علمی-پژوهشی و تغییر رویکرد مدیران مربوط.</p> <p>✚ مداخله کارشناسان و اساتید فاقد تخصص جهت اجرا و انجام پروژه ها.</p>	<p>خروجی ۸-۷-۱-۵. تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند خودکشی زنان صورت گرفته است.</p>
<p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۱. انجام مطالعات چندرشته ای در زمینه آسیب های اجتماعی با رویکرد بومی توسط متخصصان در این حوزه.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۲. ارتباط با کارگروه های آسیب های اجتماعی حوزه سلامت در دانشگاه ها.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۳. مستندسازی و ارائه گزارش های پیشرفت به دستگاه های مربوطه.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۴. حمایت از پایان نامه های با موضوع خودکشی زنان در استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۵. انتشار فصلنامه علمی تخصصی در حوزه زنان و خانواده در استان.</p> <p>فعالیت ۸-۷-۱-۵-۶. جذب و بکارگیری رشته روان شناسی در دانشگاه مادر استان و تقویت گرایش های رشته جامعه شناسی.</p>	

۸-۷-۲. ماتریس پایش و ارزیابی

در این بخش ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

اثر: اقدام به خودکشی در بین زنان استان ایلام کاهش یافته است.

مسئول	دوره اندازه گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی ^۱	
کارشناس آماری و امور فرهنگی سازمان ورزش و جوانان دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری بهزیستی و اورژانس اجتماعی، دانشگاهها	سالانه	داده خام، پرسشنامه	مراکز آماری موجود در استانداری (دفتر امور اجتماعی و بانوان استان) و بهزیستی و اورژانس اجتماعی، دانشگاهها، سازمان ورزش و جوانان			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد کارگاه ها و جلسات برگزار شده ➤ تعداد همایش های برگزار شده ➤ تعداد شرکت کنندگان در دوره ها ➤ تعداد مشاورین متخصص ➤ تعداد گواهی های صادر شده ➤ میزان مهارت های زندگی زوجین جوان 	<p>دستاورد ۸-۷-۱-۱. جامعه پذیری صحیح اجتماعی-دینی جهت برخورد با مشکلات در خانواده ها و مدارس استان ایلام انجام گرفته است.</p>
						<p>خروجی ۸-۷-۱-۱. جلسات و دوره های آموزش مهارت های مقابله ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>	
کارشناس برنامه ریزی و کارشناسان آماری و کارشناسان فرهنگی اورژانس اجتماعی بهزیستی دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، صداوسیما، ورزش و جوانان، دانشگاهها، فرهنگ و ارشاد اسلامی	سالانه	داده خام، تحلیل محتوا، پرسشنامه	اورژانس اجتماعی بهزیستی دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، شهرداری، صداوسیما، مراکز مشاوره اداره ورزش و جوانان، دانشگاهها، فرهنگ و ارشاد اسلامی			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد دوره ها و جلسات؛ ➤ تعداد مراکز مشاوره؛ ➤ تعداد مشاورین متخصص؛ ➤ تعداد تئاترها، فیلم ها، جنگ های خیابانی ➤ تعداد گواهی های صادر شده ➤ تعداد مشاوره های صورت گرفته بصورت حضوری و تلفنی ➤ مدت زمان تخصیص و پخش تیزرهای تبلیغاتی صداوسیما 	<p>دستاورد ۸-۷-۱-۲. گفتمان سازی فرهنگ مشاوره در جامعه ایلام تقویت شده است</p>
						<p>خروجی ۸-۷-۱-۲. فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>	

^۱. لازم به ذکر است شاخص های ارزیابی با توجه به فعالیت های مربوط به خروجی ها در بخش قبل، تدوین شده است.

<p>کارشناسان آماری مربوطه در دفتر امور بانوان استانداری؛ بهریستی، دانشگاه علوم پزشکی، مراکز بهداشت</p>	<p>سالانه</p>	<p>گزارش و داده خام</p>	<p>مراکز بهداشت استان، بهریستی و اورژانس اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی، امور بانوان استانداری</p>		<p>➤ میزان و درصد امید به زندگی زنان ➤ میزان بودجه تخصیص داده شده ➤ تعداد مراکز درمانی-بهداشتی تقویت شده</p>	<p>دستاورد ۸-۷-۱-۳. حمایت های بهداشتی- درمانی از زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام افزایش یافته است. خروجی ۸-۷-۱-۳. امید به زندگی در بین زنان(عادی و آسیب دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>
<p>کارشناسان آماری و فرهنگی بهزیستی کارشناس دفتر امور اجتماعی استانداری، ورزش و جوانان، مراکز مشاوره، دانشگاهها</p>	<p>سالانه</p>	<p>داده خام و گزارش</p>	<p>مراکز آماری دانشگاه های استان آمار دفتر امور اجتماعی، سازمان ورزش و جوانان و دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، بهزیستی، آمار مراکز مشاوره</p>		<p>➤ تعداد زنان آسیب دیده معرفی شده ➤ تعداد دوره ها و کارگروه های تشکیل شده ➤ تعداد سایت ها، کانال ها، روزنامه های اختصاص داده شده ➤ تعداد شرکت کنندگان در دوره ها ➤ تعداد شغل های ایجاد شده</p>	<p>دستاورد ۸-۷-۱-۴. برنامه های توانمندسازی زنان استان ایلام تقویت و افزایش یافته است. خروجی ۸-۷-۱-۴. رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>
<p>کارشناس آماری، پژوهشی دانشگاه های ایلام، دفتر امور اجتماعی استانداری، بهزیستی</p>	<p>۵ ساله</p>	<p>داده خام</p>	<p>مراکز آماری دانشگاهها، معاونت اجتماعی استانداری، بهزیستی</p>		<p>➤ تعداد پایان نامه های انجام شده ➤ تعداد پژوهش ها و طرح های تطبیقی- کاربردی در حوزه آسیب شناسی زنان ➤ -تعداد نشریات علمی منتشر شده ➤ تعداد کارگروه های تشکیل شده ➤ میزان حمایت از پژوهش ها ➤ تعداد افراد جذب شده در رشته روان شناسی ➤ تعداد گرایش های علوم اجتماعی در دانشگاهها</p>	<p>دستاورد ۸-۷-۱-۵. آسیب شناسی علمی، ارزیابی انتقادی پژوهش ها در استان ایلام صورت گرفته است خروجی ۸-۷-۱-۵. تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند خودکشی زنان صورت گرفته است.</p>

۸-۸ افزایش آسیب های اجتماعی زنان در استان ایلام (اعتیاد)

۸-۸-۱-۱ اثر:	
+ اعتیاد در بین زنان استان ایلام کاهش یافته است.	
فرض/خطر	
دستاورد ۸-۸-۲-۱. جامعه پذیری صحیح اجتماعی-دینی جهت برخورد با مشکلات در خانواده ها و مدارس استان ایلام انجام گرفته است.	
<ul style="list-style-type: none"> + عدم برگزاری جلسات و دوره ها بصورت پیوسته و مداوم + نبود فضاها و اتاق های خاص برای بانوان جهت اظهار نظر و بیان مشکلات + عدم وجود مشاوره های متخصص، اساتید مجرب جهت آموزش. + بستر فرهنگی نامناسب و عدم اعتقاد و باور به اثربخشی برنامه ها + عدم استقبال بانوان آسیب دیده 	<p>خروجی ۸-۸-۲-۱. جلسات و دوره های آموزش مهارت های مقابله ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>
<p>فعالیت ۸-۸-۲-۱. برگزاری جلسات و کارگاه های مداوم با هدف تقویت مهارت های ارتباط بین فردی، کاهش اضطراب و تنش، تقویت مهارت گفتگو و تعامل بین اعضا خانواده، کنترل کردن هیجان و خشم، توانایی حل مساله، تقویت روحیه جمع گرایی در بین خانواده ها و مدارس و مراکز مشاوره.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۲-۲. برگزاری کلاس ها و دوره هایی برای زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام با هدف آموزش و آگاهی دادن در مورد مشکلات خلقی که بعد از اقدام مصرف مواد رخ می دهد؛ تشریح کامل پیامدهای اعتیاد و اثرات آن که بر ظاهر و زیبایی زنان؛ آموزش دادن به خانواده ها جهت رفع مشکلات فرزندان بویژه دختران، و همچنین اهمیت قائل شدن به خواسته های فرزندان، جلوگیری از ستیز و درگیری بین اعضای خانواده؛ خانواده درمانی.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۲-۳. برگزاری جلسات آموزشی و مشاوره در کانون های فرهنگی مساجد و محلات مختلف استان جهت درونی کردن مفاهیم صبر، گذشت، مشکلات به عنوان آزمایش الهی و... جهت پیشگیری از مصرف مواد.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۲-۴. آموزش تخصصی مشاوران ویژه زنان و خانواده و تأیید صلاحیت آنها در رشته های آسیب شناسی اجتماعی، مددکاری، مشاوره، روان شناسی، مطالعات زنان و خانواده.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۲-۵. برگزاری جلسات با نهادهای مختلف از جمله نهادهای مذهبی مبنی بر حمایت از برنامه های ترویج نشاط در خانواده های ایلامی.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۲-۶. استفاده از بروشورهای تبلیغاتی در مدارس و سطح شهر با هدف تشریح پیامدهای اعتیاد دختران و مادران و اینکه حتی یکبار مصرف مواد منجر به اعتیاد فرد می شود.</p>	
دستاورد ۸-۸-۲-۲. گفتن ساز فرهنگ مشاوره در جامعه ایلام تقویت شده است	
<ul style="list-style-type: none"> + عدم حضور حداکثری بانوان در دوره ها بدلیل فرهنگ مردسالاری در استان و ممانعت از حضور زنان توسط آنان. + عدم تأمین بودجه مورد نیاز. + کمبود مشاوره های متخصص خانواده. 	<p>خروجی ۸-۸-۲-۲. فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>

<p>عدم باور به اثرگذاری خدمات و دوره‌های آموزشی. </p> <p>عدم حمایت و همکاری نهادهایی مانند شهرداری، فرهنگ و ارشاد، صداوسیما، ورزش و جوانان </p>	
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۲. ۱. برگزاری دوره‌ها و کلاس‌های مختلف برای زنان استان ایلام و همچنین مردان با هدف چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با اورژانس اجتماعی.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲. ۲. نمایش فیلم‌ها و سریال‌هایی در رسانه استانی که رابطه بین دینداری و کاهش آسیب‌هایی چون اعتیاد را نشان می‌دهند.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲-۳. آموزش مشاوران و مدرسان حرفه‌ای در حوزه آسیب‌های اجتماعی با رویکردهای مختلف روان‌شناسی، جامعه‌شناسی.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲-۴. استفاده از بیلبوردهای تبلیغاتی، بنرها، تیزرهای تبلیغاتی در مورد اهمیت، جایگاه و نقش مشاوره در زندگی امروزه.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲-۵. استفاده از بنرها و تیزرهای تبلیغاتی با هدف نشان دادن جایگاه ویژه زنان در جامعه و نقش خاص آنها در تربیت و انسان‌سازی در نهاد خانواده</p>	
<p>دستاورد ۸-۸-۱-۳. حمایت‌های بهداشتی-درمانی از زنان عادی و آسیب‌دیده استان ایلام افزایش یافته است.</p>	
<p>عدم همکاری سازمان‌ها. </p> <p>عدم تخصیص بودجه مورد نیاز. </p> <p>نبود و کمبود مشاورین متخصص و متعهد. </p>	<p>خروجی ۸-۸-۱-۳. امید به زندگی در بین زنان (عادی و آسیب‌دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۳-۱. تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی در مناطق محروم استان</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۳-۲. حمایت‌های درمانی-بهداشتی از معتادین زن بهبود یافته و خانواده‌های آنان</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۳-۳. بهبود استانداردهای علمی-فنی مراکز بهداشتی</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۳-۴. بهبود وضعیت اقتصادی، معیشتی، درمانی، فرهنگی زنان در معرض آسیب</p>	
<p>دستاورد ۸-۸-۱-۴. برنامه‌های توانمندسازی زنان استان ایلام تقویت و افزایش یافته است.</p>	
<p>نبود زمینه و بستر فرهنگی مناسب در استان و عدم باور به اثرگذاری خدمات. </p> <p>عدم دسترسی گروه‌های هدف بویژه زنان در معرض آسیب به امکانات این مراکز. </p> <p>عدم تأمین بودجه مورد نیاز. </p> <p>کمبود متخصصان و مشاوره‌های خانواده </p>	<p>خروجی ۸-۸-۱-۴. رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب‌های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۴-۱. تقویت مولفه‌های سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، همیاری، مشارکت در جامعه و بطور خاص در خانواده‌ها توسط رسانه استانی در قالب فیلم‌ها و تبلیغات.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۴-۲. دادن استقلال رای و دخالت در تصمیم‌گیری‌های خانواده به ویژه برای زنان با استفاده از برنامه‌های قوی توسط صداوسیما، کانال‌های مجازی، مطبوعات استانی و...</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۴-۳. لزوم تشکیل کارگروه‌های ارتقای رضایتمندی از زندگی زناشویی (با هدف پیگیری مسائل بعد از ازدواج) برای زوجین عادی و در معرض آسیب استان</p>	

<p>فعالیت ۸-۸-۱-۴: ایجاد بازار کار و فرصت های شغلی و تامین اجتماعی برای زنان آسیب دیده در استان ایلام توسط نهادهای دولتی.</p>	
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۵: حمایت های بیشتر از خانواده های کم توان مالی توسط نهادهای متولی</p>	
<p>دستاورد ۸-۸-۱-۵: آسیب شناسی علمی، ارزیابی انتقادی پژوهش ها در استان ایلام صورت گرفته است</p>	
<p>✚ عدم بودجه مناسب برای اجرای طرح ها، پروژه های موردنظر.</p> <p>✚ تغییر پی در پی مسئولین در نهادهای علمی-پژوهشی و تغییر رویکرد مدیران مربوط.</p> <p>✚ مداخله کارشناسان و اساتید فاقد تخصص جهت اجرا و انجام پروژه ها.</p>	<p>خروجی ۸-۸-۱-۵: تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند اعتیاد زنان صورت گرفته است.</p>
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۱: انجام مطالعات چندرشته ای در زمینه آسیب های اجتماعی با رویکرد بومی توسط متخصصان در این حوزه.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲: ارتباط با کارگروه های آسیب های اجتماعی حوزه سلامت در دانشگاه ها.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۳: مستندسازی و ارائه گزارش های پیشرفت به دستگاه های مربوطه.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۴: حمایت از پایان نامه های با موضوع اعتیاد زنان در استان ایلام.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۵: انتشار فصلنامه علمی تخصصی در حوزه زنان و خانواده در استان.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۶: جذب و بکارگیری رشته روان شناسی در دانشگاه مادر استان و تقویت گرایش های رشته جامعه شناسی.</p>	
<p>دستاورد ۸-۸-۱-۶: دسترسی زنان ایلامی به مواد مخدر کاهش یافته است.</p>	
<p>✚ ورود انواع مواد مخدر و دخانیات بصورت قاچاق به استان و دریافت رشوه کارکنان.</p> <p>✚ عدم مسئولیت پذیری دستگاهها و نهادهای اجرایی برای پیشبرد فعالیت های مذکور.</p> <p>✚ نبود قانون در اجرای برخی برنامه ها</p> <p>✚ نبود فرهنگ مناسب در رابطه با مضر بودن دخانیات.</p> <p>✚ نبود بودجه مورد نیاز</p>	<p>خروجی ۸-۸-۱-۶: ساختار مبارزه با مواد مخدر در سطح استان ایلام ارتقاء یافته است.</p>
<p>فعالیت ۸-۸-۱-۱: نظارت و کنترل شدید مرزها در مناطق مرزی استان توسط نیروی انتظامی.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۲: تشکیل کارگروه مبارزه با استعمال مواد مخدر با عضویت سازمان هایی چون بهزیستی، ورزش و جوانان، دانشگاه علوم پزشکی، استانداری و سمن های مرتبط.</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۳: تخصیص بودجه مورد نیاز</p> <p>فعالیت ۸-۸-۱-۴: نظارت شدید بر اداره اماکن عمومی جهت برخورد سخت گیرانه از هر گونه مواد مخدر بخصوص رستوران ها و اماکن عمومی.</p>	

۸-۷-۲. ماتریس پایش و ارزیابی

در این بخش ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی، شاخص ارزیابی در وضعیت پایه، مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه، منابع اطلاعات، روش گردآوری، دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه نمایش داده خواهند شد.

اثر: میزان معنادین زن دستگیرشده در بین زنان ایلام کاهش یافته است.

مسئول	دوره اندازه گیری	روش جمع آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی ^۱	
دفتر معاونت پیشگیری از مواد مخدر ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناس آماری و امور فرهنگی سازمان ورزش و جوانان دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری بهبیستی و اورژانس اجتماعی، دانشگاهها	سالانه	داده خام، پرسشنامه	مراکز آماری موجود در استانداری (دفتر امور اجتماعی و بانوان استان) و بهبیستی و اورژانس اجتماعی، دانشگاهها، سازمان ورزش و جوانان			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد کارگاه ها و جلسات برگزار شده ➤ تعداد همایش های برگزار شده ➤ تعداد شرکت کنندگان در دوره ها ➤ تعداد مشاورین متخصص ➤ تعداد گواهی های صادر شده ➤ میزان مهارت های زندگی زوجین جوان 	<p>دستاورد ۸-۸-۱-۱. جامعه پذیری صحیح اجتماعی-دینی جهت برخورد با مشکلات در خانواده ها و مدارس استان ایلام انجام گرفته است.</p> <p>خروجی ۸-۸-۱-۱. جلسات و دوره های آموزش مهارت های مقابله ای (برای زنان عادی و آسیب دیده) در استان ایلام برگزار شده است.</p>
دفتر معاونت پیشگیری از مواد مخدر ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناس برنامه ریزی و کارشناسان آماری و کارشناسان فرهنگی	سالانه	داده خام، تحلیل محتوا، پرسشنامه	اورژانس اجتماعی بهبیستی دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، شهرداری، صداوسیما، مراکز مشاوره اداره ورزش			<ul style="list-style-type: none"> ➤ تعداد دوره ها و جلسات؛ ➤ تعداد مراکز مشاوره؛ ➤ تعداد مشاورین متخصص؛ ➤ تعداد تئاترها، فیلم ها، جنگ های خیابانی؛ ➤ تعداد گواهی های صادر شده؛ ➤ تعداد مشاوره های صورت گرفته 	<p>دستاورد ۸-۸-۱-۲. گفتمان سازی فرهنگ مشاوره در جامعه ایلام تقویت شده است</p>

^۱. لازم به ذکر است شاخص های ارزیابی با توجه به فعالیت های مربوط به خروجی ها در بخش قبل، تدوین شده است.

<p>خروجی ۸-۱-۸-۲. فرهنگ سازی، تغییرات نگرشی جهت استفاده از خدمات مشاوره ای در جامعه ایلام نهادینه شده است.</p>	<p>بصورت حضوری و تلفنی؛ ➤ مدت زمان تخصیص و پخش تیزرهای تبلیغاتی صدا و سیما؛</p>		<p>و جوانان، دانشگاهها، فرهنگ و ارشاد اسلامی</p>		<p>اوژانس اجتماعی بهزیستی دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، صداوسیما، ورزش و جوانان، دانشگاهها، فرهنگ و ارشاد اسلامی</p>
<p>دستاورد ۸-۱-۸-۳. حمایت های بهداشتی-درمانی از زنان عادی و آسیب دیده استان ایلام افزایش یافته است.</p>	<p>➤ میزان و درصد امید به زندگی زنان ➤ میزان بودجه تخصیص داده شده ➤ تعداد مراکز درمانی-بهداشتی تقویت شده</p>		<p>مراکز بهداشت استان، بهزیستی و اوژانس اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی، امور بانوان استانداری</p>	<p>گزارش و داده خام سالانه</p>	<p>دفتر معاونت پیشگیری از مواد مخدر ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناسان آماری مربوطه در دفتر امور بانوان استانداری؛ بهزیستی، دانشگاه علوم پزشکی، مراکز بهداشت</p>
<p>خروجی ۸-۱-۸-۳. امید به زندگی در بین زنان(عادی و آسیب دیده) استان ایلام افزایش یافته است.</p>					
<p>دستاورد ۸-۱-۸-۴. برنامه های توانمندسازی زنان استان ایلام تقویت و افزایش یافته است.</p>	<p>➤ تعداد زنان آسیب دیده معرفی شده ➤ تعداد دوره ها و کارگروه های تشکیل شده ➤ تعداد سایت ها، کانال ها، روزنامه های اختصاص داده شده ➤ تعداد شرکت کنندگان در دوره ها ➤ تعداد شغل های ایجاد شده</p>		<p>مراکز آماری دانشگاه های استان آمار دفتر امور اجتماعی، سازمان ورزش و جوانان و دفتر امور اجتماعی و بانوان استانداری، بهزیستی، آمار مراکز مشاوره</p>	<p>داده خام و گزارش سالانه</p>	<p>دفتر معاونت پیشگیری از مواد مخدر ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناسان آماری و فرهنگی بهزیستی کارشناس دفتر امور اجتماعی استانداری، ورزش و جوانان، مراکز مشاوره، دانشگاهها</p>
<p>خروجی ۸-۱-۸-۴. رویکردهای حمایتی و اجتماعی کردن مبارزه با آسیب های اجتماعی در جامعه ایلامی تقویت شده است.</p>					

<p>ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناس آماری، پژوهشی دانشگاه های ایلام، دفتر امور اجتماعی استانداری، بهبیستی</p>	<p>۵ ساله</p>	<p>داده خام</p>	<p>مراکز آماری دانشگاهها، معاونت اجتماعی استانداری، بهبیستی</p>			<p>➤ تعداد پایان نامه های انجام شده ➤ تعداد پژوهش ها و طرح های تطبیقی - کاربردی در حوزه آسیب شناسی زنان ➤ -تعداد نشریات علمی منتشر شده ➤ تعداد کارگروه های تشکیل شده ➤ میزان بودجه اختصاص داده شده به پژوهش ها ➤ تعداد افراد جذب شده در رشته روان شناسی ➤ تعداد گرایش های علوم اجتماعی در دانشگاهها</p>	<p>دستاورد ۵-۱-۸-۸. آسیب شناسی علمی، ارزیابی انتقادی پژوهش ها در استان ایلام صورت گرفته است</p> <p>خروجی ۵-۱-۸-۸. تحقیقات تطبیقی مقایسه ای، کاربردی با هدف کشف علل آسیب های اجتماعی اصلی در استان مانند اعتیاد زنان صورت گرفته است.</p>
<p>دفتر معاونت پیشگیری از مواد مخدر ستاد مبارزه با مواد مخدر سمن ها و سازمان های مردم نهاد کارشناس آماری نیروی انتظامی کارشناسان آماری و اجتماعی نیروی انتظامی، کارشناس برنامه ریزی و آماری استانداری، اداره اماکن</p>	<p>سالانه</p>	<p>داده خام و گزارش</p>	<p>مراکز آماری نیروی انتظامی، شواری هماهنگی مبارزه با مواد مخدر، دانشگاهها، بهبودی، استانداری</p>			<p>میزان کشفیات مواد مخدر تعداد کارگروه های تشکیل شده تعداد اماکن ارائه دهنده قلیان و دخانیات</p>	<p>دستاورد ۶-۱-۸-۸. دسترسی زنان ایلامی به مواد مخدر کاهش یافته است.</p> <p>خروجی ۶-۱-۸-۸. ساختار مبارزه با مواد مخدر در سطح استان ایلام ارتقاء یافته است.</p>

فصل نهم

شناخت وضعیت مشارکت سیاسی زنان

۹-۱. گفتار اول: شناسایی وضعیت موجود مشارکت سیاسی در استان ایلام

برای آشنایی با وضعیت مشارکت سیاسی زنان در استان ایلام، به دو شاخص کلی (درصد نمایندگان زن حاضر در مجلس شورای اسلامی و حضور زن در مدیریت محلی) می پردازیم:

۹-۱-۱- نمایندگان مجلس شورای اسلامی :

از مجموع ۲۴ نماینده در دوره های ده گانه مجلس شورای اسلامی در استان ایلام، تمام نمایندگان مرد بوده اند و نماینده زن از این استان به مجلس شورای اسلامی راه نیافته است.

۹-۱-۲- حضور زنان در مدیریت محلی

۹-۱-۳- نمایندگان شورای اسلامی شهر و روستا:

درصد نمایندگان زنان در شوراهای اسلامی شهر و روستا استان ایلام، دو دوره های چهارگانه روند صعودی داشته است. در دوره اول ۷/۰ درصد از نمایندگان در استان، زن بوده اند که این میزان در دوره چهارم به ۹/۱۳ افزایش یافته است. در دوره چهارم شاهد بیشترین میزان حضور زنان در شوراهای اسلامی شهر و روستا هستیم.

۹-۱-۴- دهیاران زن:

تعداد دهیاران زن در استان ایلام، در دوره سوم ۲۶ نفر بوده است که دو دوره چهارم به ۲۸ نفر افزایش یافته است. سهم دهیاران زن استان ایلام از کل کشور، در دوره سوم ۲/۳ بوده است که در دوره چهارم با کاهش به ۵/۱ درصد رسیده است.

۹-۲- گفتار دوم: ارزیابی وضعیت موجود مشارکت سیاسی در استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری

۹-۲-۱- نمایندگان مجلس شورای اسلامی :

در دوره های ده گانه مجلس شورای اسلامی، استان ایلام هیچ نماینده زنی نداشته است و به عبارتی در تمام این دوره ها، پایین تر از میانگین کشوری بوده است. در حالیکه در کشور میزان نمایندگان زن از ۶/۱ در سال ۱۳۵۸ (دوره اول) به ۶۶ درصد در سال ۱۳۹۴ (دوره دهم) افزایش داشته است، این میزان برای استان ایلام کماکان صفر (در تمام دوره ها) بوده است.

۹-۲-۲- حضور زنان در مدیریت محلی

۹-۲-۳- نمایندگان شورای اسلامی شهر و روستا:

میزان نمایندگان زن در شوراهای اسلامی شهر و روستا در استان ایلام روند افزایشی داشته است اما در مقایسه با میزان کشوری آن، در دوره اول (۱۳۷۷)، دوم (۱۳۸۱) و سوم (۱۳۸۵) میزان استانی کمتر از میانگین کشوری بوده است. در دوره چهارم (۱۳۹۲) میزان استانی با افزایش چشمگیری از میزان کشوری بالاتر قرار می گیرد: در دوره سوم (۱۳۸۵) میانگین کشوری و استانی بسیار به هم نزدیک می شوند (۱/۳ در استان به ۴/۳ در کشور) و اما در دوره چهارم (۱۳۹۲) میزان استانی ۳/۹ و میزان کشوری ۳/۴ می باشد که از کشور پیشی می گیرد.

۹-۲-۴- دهیاران زن:

تعداد دهیاران زن در استان ایلام، دو دوره سوم ۲۶ و در دوره چهارم ۲۸ نفر می باشند که این رقم افزایش را نشان می دهد. این تعداد در کل کشور در دوره سوم، ۹۱۵ و دوره چهارم ۲۱۶۷ نفر بوده اند. در مقایسه با کشور، استان ایلام، از ۳/۲ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱/۵ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است که البته مهمترین دلیلش، افزایش تعداد دهیاران زن در کل کشور بوده است.

۹-۳- گفتار سوم: فهرست بندی تهدیدها و فرصت ها

با توجه به مباحث مطرح شده و بررسی آمارهای استانی و مقایسه با کشور، فهرستی از مسائل موجود زنان در حوزه مشارکت سیاسی را مطرح می کنیم. ملاک تهدید و مساله، انحراف میانگین از میزان مشابه کشوری هر شاخصی می باشد:

جدول ۹-۱- مسائل استان ایلام در حوزه مشارکت سیاسی زنان

ردیف	واقعیه	مقایسه با کشوری	توضیحات
۱	نمایندگان زن در مجلس شورای اسلامی	پایین تر از میانگین	در تمام دوره ها، استان ایلام حتی یک زن به عنوان نماینده در مجلس شورای اسلامی نداشته است.
۲	دهیاران زن	پایین تر از میانگین	تعداد دهیاران زن نسبت به کشور بسیار کم می باشد گرچه استان طی دو دوره، دو نفر افزایش داشته است.

مشارکت سیاسی، یکی از مهمترین وجه های کنشگری برای هر شهروندی محسوب می شود. طبق آمارهای این بخش، حوزه مد نظر ما، حوزه ای فراتر از رای دادن را به عنوان مشارکت سیاسی در نظر می گیرد. زنان به عنوان نیمی از جمعیت کشور، قطعاً باید رای بدهند؛ اما برای تعیین سرنوشت خود، نیاز به فعالیت کردن در جایگاههای بالاتر و از جمله قانون گذاری دارند؛ علی الخصوص که قانون گذاری و مجلس شورای اسلامی که جایگاه تعیین سرنوشت یک ملت است و

قوانینی درباره زنان، خانواده و تمام وجوه زندگی اجتماعی و سیاسی ملت در آن صورت می‌گیرد؛ پس با مشاهده استان ایلام، که در طول انقلاب، و در تمام دوره‌ها حتی یک نماینده زن نیز نداشته است، نگران کننده است که زنان با قوانین مردان زندگی می‌کنند و این یک مساله مهم در حوزه زندگی سیاسی زنان محسوب می‌شود که نیاز به چاره‌اندیشی و علت‌یابی دارد؛ قطعاً زنان کاندیدا می‌شوند اما چرا از ابتدا کنار گذاشته می‌شوند یا اینکه جامعه در هنگام انتخابات و رای دادن، آنها را حذف می‌کند؛ همه این‌ها دلایل یک جامعه مرد سالار هستند؛ جامعه‌ای مانند استان ایلام که با توجه مشارکت سیاسی بر مبنای میارهایی چون قبیله و کلیشه‌های جنسیتی، زنان را کنار گذاشته و از آنها حمایت نمی‌کند. همین تحلیل‌ها برای ابراز وجود نکردن زنان در حوزه مدیریت محلی نیز صادق است؛ زنان آشکارا از صحنه‌ی سیاسی در ایلام غایب‌اند و طرد شده‌اند.

۹-۳-۱- فهرست فرصت‌ها

جدول ۹-۲- فرصت‌های موجود در حوزه مشارکت سیاسی زنان در استان ایلام

ردیف	شاخص	مقایسه با کشوری	توضیحات
۱	نمایندگان زن در شوراهای اسلامی شهر و روستا	بالا تر	این شاخص روند افزایشی داشته است و از سال ۱۳۹۲ از میانگین این شاخص در کشور، پیشی گرفته است.

گرچه ظرفیت سیاسی زنان در متن مرد محور ایلام نادیده گرفته شده است؛ اما تنها شاخصی که میزانش در ایلام، بالاتر از میانگین کشوری می‌باشد، شاخص شرکت نمایندگان زن در شوراهای اسلامی شهر و روستا می‌باشد. این شاخص روند افزایشی داشته است و از سال ۱۳۹۲ بیشتر رشد داشته است؛ این عرصه به مدیریت محلی مربوط است و نشان می‌دهد در سطح محلی زنان موقعیتهای قابل قبولتری از سطوح بالاتری چون نمایندگی مجلس و... دارند. به نظر می‌رسد این فرصت یکی از بهترین فرصت‌های زنان استان می‌باشد بدین شکل که می‌توان نماینده شورای شهر یا روستای خود بود؛ خود را ثابت کرد و بعدها در عرصه‌های بالاتر از سطح محلی، فعالیت بیشتری داشت؛ گرچه در استان ایلام؛ حداقل در سطح شهر ایلام (مرکز استان)، این فرصت بیشتر تابع تعلقات قبیله‌ای، طایفه‌ای و ایل می‌باشد تا جنسیت و آنچه یک زن را به شورا می‌فرستد، بیشتر حمایت قبیله از یک عضو است تا اینکه ریش سفیدان به اینکه یک زن را نماینده خود معرفی کنند، راضی باشند؛ در هر صورت زنان باید از کوچکترین فرصت‌های خود استفاده کنند و حوزه سیاست حوزه کنش سیاسی و آگاهانه است و امید است زنان در آینده فارغ از ساختهای سنتی پا به عرصه بگذارند و با آگاهی بخشی، بتوانند عرصه را گسترده تر کنند تا زنان بیشتری شهامتش را به دست بیاورند.

جدول ۹-۳- علل مسائل حوزه مشارکت سیاسی زنان در استان ایلام

ردیف	ایمان	مختبرهای تاثیرگذار	توج تاثیرگذاری مختبر بر مشارکت سیاسی مدنی
۱	عوامل اقتصادی - اجتماعی	بایگامه اجتماعی - اقتصادی	افزایشی
		استفاده از رسانه های جمعی	افزایشی
		مدت اقامت در شهر	افزایشی
		توج رشته دانشگاهی	افزایشی
۲	عوامل سیاسی	اعتماد	افزایشی
		بیگانهگی سیاسی اجتماعی	کاهشی
		نگرانی به هويت ملی	افزایشی
		اثر بخشی اجتماعی	افزایشی
		اساس بین قدرتی اجتماعی	کاهشی
		ویرانگی های یا تریمویتیالیستی جامعه	کاهشی
		تارهای از عملکرد حکومت	کاهشی
		نگاه سانیه ای و جانیدارانه استوایی سیاسی به زنان	کاهشی
		فرصت های نابرابر برای تصدی مشاغل سیاسی	کاهشی
		آگاهی سیاسی زنان	افزایشی
۳	عوامل فرهنگی - ارزشی	نگرش فرد به سیاست	افزایشی
		نگرش والدین به سیاست	افزایشی
		نگرش دوستان به سیاست	افزایشی
		تقدیرگرایی	کاهشی
		اساس امنیت	افزایشی
		اعتقادات مذهبی	افزایشی

افترایشی	ارزیابی قایده مشارکت	عوامل گرایشی - تنگیزشی	۴
افترایشی	مخیرهای منزلی		
کامعی	شخصیت مسیده والدین و نقش برابر زن در خانواده		
افترایشی	ارزیابی فرد از عدالت توزیعی نظام		
افترایشی	خوبیآوری زن نسبت به توانمندی های خود		
افترایشی	تنگیزه تازیه بیدرفت	عوامل خانوادهگی	۵
کامعی	میزان پایندی به سنت ها		
افترایشی	نقش زن در تصمیم گیری		
افترایشی	استقلال اقتصادی زن		
کامعی	بهد خانواده		

۹-۴- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل حوزه مشارکت سیاسی زنان در استان ایلام

تا بدین جا به شناسایی مهمترین مسأله پیش رو در حوزه سیاسی زنان پرداختیم، به طور کلی باید گفت با مقایسه و تجزیه و تحلیل تهدیدهای نامبرده و نیز بر حسب تلاش برای یافتن مقوله‌های مرکزی در میان این مسائل می‌توان گفت زنان در این حوزه یک مسأله اساسی دارند؛ من جمله پایین بودن مشارکت سیاسی زنان در انتخابات مجلس شورای اسلامی به عنوان نماینده و انتخاب به عنوان دهیار در روستاها.

۹-۵- گفتار پنجم: جایگاه موضوع در اسناد بالادستی

۹-۵-۱. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی

۹-۵-۲. نقد قانون دهیاری ها:

در قانون دهیاری ها تنها زمینه مشارکت مردم در مدیریت روستا، انتخاب دهیار آن هم به طور غیرمستقیم از طرف اعضای شورا می باشد. (غلامی و همکاران، ۱۳۹۳)

چنان که در بررسی اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی آوردیم، حقوق سیاسی زنان در بسیاری موارد به رسمیت شناخته شده است و یا از نظر قانونی مشکلی برای احقاق آنها وجود ندارد. بر اساس قانون اساسی ایران، جز چند مورد از جمله کسب مقام رهبری، ریاست جمهوری و قضاوت، حقوق سیاسی زنان در کسب بقیه مناصب سیاسی زنان و نیز مشارکت سیاسی آنان، به رسمیت شناخته شده و از نظر متن قانون، برای احراز این قانون، محذوریتی وجود ندارد. محذوریت ها و محدودیت های رخ داده در عرصه عمل و در طول حیات جمهوری اسلامی ایران، عمدتاً ناشی از فرهنگ مردسالار و سنت بی اعتمادی و کم توجهی به ظرفیت ها و تواناییهای زنان در ساحت عمومی و سیاسی است. البته نگرش و برداشت سنتی و فقهی برخا فقها و سیطره ذهنیت سنت گرایانه ی فقهی از شریعت در تدوین و تفسیر قانون اساسی، در محدود کردن برخی از حقوق سیاسی و اجتماعی زنان موثر است. (شاکری خوئی و کامران آذر، ۱۳۹۶)

۹-۵-۳. زنان در برنامه های توسعه

جایگاه زنان در توسعه، فرابخشی است و برنامه ای موفق است که فرابخش ها را به درستی در بخش ها ببیند. مهم این است که نگاه، توسعه ای باشد و جایگاه زنان در آن به درستی دیده شود. برنامه چهارم که زنان را فرابخش دیده بود، موفق تر بود. برنامه پنجم نگاه ارزش محورتر و خانوادگی تر بود. متأسفانه این نگاه خانوادگی تر در برنامه ششم از اساس تقویت شده بود؛ کما اینکه در اصول کلی هم نگاه بیاندازیم قید "در عرصه های اجتماعی" برای زنان در سیاست های کلی، در برنامه ششم توسعه حذف شده است. به طور کلی نقد اساسی به برنامه های توسعه، نداشتن نگاه فرابخشی به زنان و مسائل زنان است.

۱۰-۱. گفتار اول: شناسایی وضع موجود مشارکت مدنی زنان در استان ایلام^۱

۱۰-۱-۱. سمن های زنان به تفکیک فعالیت:

این شاخص شامل سمن های زنان در سه دسته است: فعالیت های فرهنگی - اجتماعی، صنفی-تخصصی و خیریه ای.

در سال های ۱۳۹۳ تا ۱۳۰۹۶ کل سمن های زنان در استان ایلام، روند نوسانی داشته است. میزان کل سمن های زنان استان ایلام از ۱۰/۳ در سال ۱۳۹۳ به ۹/۶ در سال ۱۳۹۶ کاهش یافته است. البته در این میان، این میزان در سال ۱۳۹۶ نسبت به سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ افزایش یافته است. بیشترین میزان فعالیت در استان مربوط به سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان بوده است. در سال ۱۳۹۳ سهم ۷۹/۵ درصدی از مجموع سمن ها داشته و در سال ۱۳۹۶ با افزایش به ۸۰/۸ درصد رسیده است.

۱۰-۱-۲. سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان به تفکیک نوع فعالیت:

این نوع سمن ها خود شامل چند زیرمجموعه می شود: فرهنگی - هنری، علمی - آموزشی و پژوهش، حمایتها و خدمات اجتماعی و انجمن های مذهبی. در سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶ کل سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان استان ایلام، روند کاهشی داشته است. در واقع این روند شامل رقم ۴۳ سمن در سال ۱۳۹۳ به ۱۴ سمن در سال ۱۳۹۶ می باشد. طبق آمار مورد بررسی، بیشترین سمن های استان در این مجموعه، سمن های فرهنگی - هنری بوده اند که در سال ۱۳۹۳ سهم ۶۰/۵ درصدی داشته و در سال ۱۳۹۶ به ۱۰۰ درصد از مجموعه سمن های فرهنگی - اجتماعی رسیده است. پایین ترین میزان نیز متعلق به انجمن های علمی - آموزشی و پژوهش می باشد و پس از آن، انجمنهای حمایت و خدمات اجتماعی و سپس انجمن های مذهبی هستند که در سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ میزانشان ۰ (صفر) می باشد.

^۱. ماتریس نتایج و ارزیابی دو گفتار مشارکت سیاسی و مشارکت مدنی به دلیل نزدیکی محتوایی در هم ادغام شده و در پایان فصل حاضر نمایش داده شده است.

۱۰-۱-۳- سمن های صنفی - تخصصی زنان به تفکیک نوع فعالیت

این مجموعه شامل ۵ زیرمجموعه است: کارآفرینی، حرفه آموزی و اشتغالزایی، بهداشت و سلامت، حقوقی و ترویجی، زیست محیطی و شبکه های تخصصی. در سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶، کل سمن های صنفی - تخصصی زنان استان ایلام، روند صعودی داشته است. تعداد کل سمن های این دسته، از ۶ سمن در سال ۹۳ به ۲۵ سمن در سال ۹۶ افزایش یافته است. از این میان در سالهای ۹۳ و ۹۴ سمن های زیست محیطی، بیشترین سهم سمن های صنفی-تخصصی زنان را با ۶۶/۷ درصد دارا بوده اند و در سالهای ۹۵ و ۹۶ نیز، بالاترین سهم متعلق به سمن های بهداشت و سلامت با سهم ۸۰ درصد و ۸۲/۶ درصد بوده است.

۱۰-۱-۴- سمن های خیریه ای زنان به تفکیک نوع فعالیت

این مجموعه شامل ۲ زیرمجموعه می باشد: خدمات خیریه ای و صندوق های قرض الحسنه. در سالهای ۱۳۹۳-۱۳۹۶ کل سمن های خیریه ای استان، روند افزایشی داشته اند. تعداد کل سمن های خیریه ای استان از ۱۰ سمن به ۱۷ سمن افزایش یافته است. در تمام سال های مورد بررسی، سمن هایی که خدمات خیریه ای ارائه میدهند بیشترین تعداد سمن های خیریه ای زنان استان ایلام را به خود اختصاص داده اند.

۱۰-۲- گفتار دوم: ارزیابی وضع موجود مشارکت مدنی زنان در استان بر اساس مقایسه با داده های کشوری

۱۰-۲-۱- سمن های زنان به تفکیک فعالیت

در سالهای ۹۶-۱۳۹۳ کل سمن های زنان کشور روند صعودی داشته است. میزان سمن های زنان در استان ایلام، در تمام سالها از میزان سمن های زنان در کل کشور، بالاتر بوده است. همچون کشور، بیشترین سهم متعلق به سمن های فرهنگی-اجتماعی بوده است.

۱۰-۲-۲- سمن های فرهنگی - اجتماعی زنان به تفکیک نوع فعالیت

در سالهای ۹۶-۱۳۹۳ کل سمن های کشور روند نوسانی داشته است. تعداد سمن های فرهنگی-اجتماعی استان ایلام، پایین تر از تعداد این سمن ها در کشور بوده است. بیشترین سمن تشکیل شده در این دسته، در استان مربوط به سمن های فرهنگی-هنری می باشد که در این زمینه با کشور یکسان است. چنانچه بخواهیم زیرمجموعه های این بخش را به تفکیک با میانگین کشوری مقایسه کنیم به این نتایج می رسیم:

سمن های فرهنگی-هنری:

میانگین استانی در سال ۱۳۹۳ در حوزه سمن های فرهنگی-هنری، ۶۰/۵ و در کشور ۵۶/۳ بوده است یعنی استان بالاتر از کشور می باشد. این میزان در سال ۱۳۹۴ برای استان به ۵۵/۳ و کشور به ۶۴/۸ می رسد یعنی میانگین استانی پایینتر از کشور قرار می گیرد. در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ میزان این سمن در استان به ۱۰۰ درصد و در کشور به ۶۹/۸ و ۶۸/۴ می رسد و در این دو سال میانگین استانی بالاتر از کشور قرار می گیرد.

سمن های علمی-آموزشی و پژوهش:

میانگین استانی در این سمن ها، در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ بالاتر از میانگین کشوری می باشد. (۱۱/۶ و ۱۳/۲ نسبت به ۹/۹ و ۷/۷). در سالهای ۹۶-۱۳۹۵ این سمن ها رشدی نداشته اند و استان از این حیث پایینتر از میانگین کشوری می باشد.

سمن های حمایتها و خدمات اجتماعی:

میزان این سمن ها در استان در تمام سال ها پایینتر از میانگین کشوری بوده است. (۱۴ و ۱۵/۸ در سالهای ۹۳ و ۹۴ در استان نسبت به ۲۲/۱ و ۱۸/۵ کشور و سالهای ۹۵ و ۹۶ در استان صفر نسبت به ۹/۲ و ۹/۷ در کشور)

۱۰-۲-۳- سمن های صنفی - تخصصی زنان به تفکیک نوع فعالیت

میزان این سمن ها در استان و کشور از سال ۹۳ تا ۱۳۹۶ روند صعودی داشته است.

چنانچه بخواهیم زیرمجموعه های این بخش را به تفکیک با میانگین کشوری مقایسه کنیم به این نتایج می رسیم:

سمن های کارآفرینی، حرفه آموزی و اشتغالزایی:

روند رشد این سمن ها در کشور کاهشی و استان دارای نوسان بوده است. میانگین استانی در تمام سالها از میانگین کشور کمتر بوده است جز در سال ۱۳۹۴ که مساوی بوده اند.

سمن های بهداشت و سلامت:

روند رشد این سمن ها در کشور و استان افزایشی بوده است؛ میانگین استانی در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ کمتر و در دو سال بعدی بالاتر از میانگین کشوری بوده است.

سمن های حقوقی و ترویجی:

این نوع سمن ها در استان و کشور رشد کاهشی داشته اند. در سالهای ۹۳ و ۹۴ اینگونه سمنهایی در استان وجود نداشته است بنابراین میانگین استانی پایینتر از میانگین کشوری بوده است اما در سالهای بعد میزان رشد این سمنها در استان بیشتر از میانگین کشوری شده است.

سمن های زیست محیطی:

میزان این سمن ها در استان بالاتر از میانگین کشوری در سالهای ۹۳ و ۹۴ بوده است اما در سالهای ۹۵ و ۹۶ این سمن ها رشدی نداشته اند. میزان رشد این سمنها در کشور کاهشی بوده است.

شبکه های تخصصی:

استان ایلام از سال ۹۳ تا ۹۶ اینگونه سمن هایی نداشته است و میزان آن نیز صفر و پایینتر از میانگین کشوری می باشد.

۱۰-۲-۴- سمن های خیریه ای زنان به تفکیک نوع فعالیت

در سالهای ۹۶-۱۳۹۳ کل سمن های خیریه ای زنان استان ایلام و کشور روند صعودی داشته است. این دسته مشتمل بر دو زیرمجموعه: سمن های خدمات خیریه ای و صندوق های قرض الحسنه می باشند که از این دو استان ایلام دارای سمن های خدمات خیریه ای بیشتری در تمام سالها بوده است. در سالهای ۹۳ و ۹۴ استان ایلام دارای میزانی کمتر از کشور در خدمات خیریه ای بوده است اما در سالهای ۹۵ و ۹۶ میزان استانی در این حوزه بالاتر از میانگین کشوری بوده است. درباره صندوق های قرض الحسنه استان در سالهای ۹۳ و ۹۴ دارای میزانی بالاتر از کشور و در سالهای ۹۵ و ۹۶ صفر و پایینتر از میانگین کشوری بوده است.

۱۰-۳- گفتار سوم: فهرست بندی مشکلات

با توجه به تجزیه و تحلیل داده های موجود، مهمترین مسائل پیش روی مشارکت مدنی زنان در استان ایلام عبارتند از:

کاهش فعالیت سمن های علمی، آموزشی و پژوهشی، پایین بودن فعالیت سمن های حمایتی و خدمات اجتماعی، پایین بودن فعالیت سمن های کارآفرینی، حرفه /آموزی و اشتغالزایی، کاهش فعالیت سمن های زیست محیطی در استان در سالهای اخیر و نبودن سمن های شبکه های تخصصی.

جدول ۱۰-۱- مشکلات و تهدیدات حوزه مشارکت مدنی زنان در استان ایلام

ردیف	موضوع	مقایسه با کشوری	توضیحات
۱	کاهش فعالیت سمن های علمی، آموزشی و پژوهشی	پایین تر	در سالهای ۹۳ و ۹۴ بالاتر از میانگین کشوری بوده است و در دو سال اخیر به صفر رسیده است.
۲	پایین بودن فعالیت سمن های حمایتی و خدمات اجتماعی	پایین تر	روند کاهشی تا زمان صفر شدن در سال های اخیر
۳	پایین بودن فعالیت سمن های کارآفرینی، حرفه آموزی و اشتغالزایی	پایین تر	در سال ۹۴ این میزان در کشور و استان برابر می شوند اما سال بعد استان به شدت افت می کند و سپس افزایش می یابد اما باز پایتتر از میانگین کشوری می باشد.
۴	کاهش فعالیت سمن های زیست محیطی	ابتدا بالاتر و سپس پایین تر	در کشور و استان روند کاهشی داشته اند.
۵	نبودن سمن های شبکه های تخصصی	پایین تر	نبودن این سمن ها در استان

از مهمترین نکات موجود در داده ها این است که اقتصاد نقش بسیار مهمی در استقلال زنان و حل بسیاری از مسائل آنان دارد. مشارکت مدنی از طریق عضویت در سمن هایی که در ارتباط با حرفه و اشتغال هستند می تواند زمینه رشد اقتصادی زنان را از این طریق فراهم کند که در استان ایلام متأسفانه کمتر از میانگین کشوری و با افت وخیز فراوان مواجه بوده است. کاهش فعالیت در حوزه محیط زیست نیز نگران کننده است و این روند در کشور نیز همچون استان رو به کاهش بوده است. همچنین سمن هایی که در حوزه زنان با کاهش و گاهی صفر شدن میزان فعالیتشان همراه هستند، زمینه هایی برای نگرانی ایجاد می کنند من جمله در حوزه شبکه های تخصصی، خدمات اجتماعی و حوزه های علمی و پژوهشی که نشان از فاصله گرفتن زنان عضو سمن ها از فعالیتهای علمی و پژوهشی دارد.

۱۰-۳-۱- فرصت ها

جدول ۱۰-۲- فرصت های حوزه مشارکت مدنی زنان در استان ایلام

ردیف	موضوع	مقایسه با کشوری	توضیحات
۱	سمن های فرهنگی هنری	بالاتر	از سال ۹۵، نرخشان ۱۰۰ درصد می باشد
۲	سمن های بهداشت و سلامت	بالاتر	از سال ۹۵ شروع به افزایش می کنند
۳	سمن های حقوقی و ترویجی	بالاتر	از سال ۹۵ شروع به فعالیت می کنند و در این سال و سال بعد، بالاتر از نرخ کشوری هستند.
۴	خدمات خیریه ای	بالاتر	این شاخص از سال ۱۳۹۵، ۱۰۰ درصد و بالاتر از میانگین کشوری می شود

مشارکت مدنی، یکی از ابعاد دموکراسی در جوامع انسانی محسوب می‌شود. جامعه‌ای که می‌خواهد پا در این راه بگذارد، معمولاً شعار افزایش مشارکت مدنی و افزایش سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان یکی از ابزارها و نمودهای مشارکت مدنی، می‌دهد. از طرفی زنان به عنوان یکی از مهمترین اقشار در جامعه، قدرت کمتری در دستشان قرار داده‌اند و چنانچه بخواهیم جامعه‌ی پویاتری داشته باشیم باید زنان توانمند شوند؛ از نمودهای توانمندی زنان، بحث قدرت است. حضور در اجتماع به عنوان گرداننده یک سازمان مردم‌نهاد یا فعالیت در این حوزه، روزه‌های امید را به روی زنان می‌گشاید. بازتاب این حضور در استان ایلام در افزایش فعالیتهای زنان در سمن‌ها خودش را نشان می‌دهد من جمله از این سمنها میتوان به سمن بسیار مفید حقوقی ترویجی اشاره کرد که می‌تواند آگاهی بخشی به زنان در حوزه حقوق فردی و حقوق شهروندی را بیاموزد و برای آنها فعالیت کند. این حوزه یکی از فرصت‌های مهم را در اختیار زنان در استان ایلام می‌گذارد.

۱۰-۴- گفتار چهارم: بررسی علل مسائل مشارکت سیاسی - مدنی زنان در استان

در گفتارهای پیشین به شناسایی مهمترین مسأله پیش رو در حوزه مشارکت مدنی و سیاسی زنان پرداختیم، به طور کلی باید گفت با مقایسه و تجزیه و تحلیل مسائل نامبرده و نیز بر حسب تلاش برای یافتن مقوله‌های مرکزی در میان این مسائل می‌توان

گفت زنان در این حوزه چند مساله اساسی دارند؛ من جمله پایین بودن مشارکت در سازمان های مردم نهاد و همچنین پایین بودن مشارکت سیاسی زنان در انتخابات مجلس شورای اسلامی به عنوان نماینده و انتخاب به عنوان دهیار در روستاها.

جدول ۱۰-۳- علل و عوامل موثر بر مشارکت مدنی زنان در استان ایلام

ردیف	ابعاد	متغیرهای تأثیرگذار	نوع تأثیرگذاری متغیر بر مشارکت سیاسی مدنی
۱	عوامل اجتماعی	پایگاه اقتصادی	افزایشی
		رضایت از زندگی	افزایشی
		نبود بستر مناسب اجتماعی جهت پذیرش ایده های زیست محیطی	کاهشی
		طبقه اجتماعی	افزایشی
		میزان منابع در دسترس زنان	افزایشی
		گستره ی روابط اجتماعی	افزایشی
		انسجام خانوادگی	
		سرمایه اجتماعی	افزایشی
۳	عوامل روانشناختی	میزان دست یابی به سود و منفعت فردی	افزایشی
		متغیرهای منزلی	افزایشی
۴	متغیرهای فردی	سن	کاهشی
		تاهل	کاهشی
		تحصیلات	افزایشی
		اشتغال	افزایشی
		تعامل با دوستان و همسالان	افزایشی

۱۰-۵- گفتار پنجم: جایگاه موضوع مشارکت مدنی زنان در اسناد بالادستی

۱۰-۵-۱. نقد و بررسی جایگاه موضوع در اسناد بالادستی

در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران قانون اساسی خط دهنده و تعیین کننده دیگر قوانین می باشد. در قانون اساسی در قسمت اصول کلی صراحتاً به مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت خود در تمامی حیطه ها تاکید می شود. در دیگر قسمت های قانون که مرتبط با مشارکت می باشد نیز به حقوق برابر و یکسان همه اقشار جامعه تاکید شده است. پس توجه قانون اساسی به مشارکت تمام اقشار در حیطه های مختلف کافی می باشد و دست قانونگذار را در تدوین دیگر قوانین باز گذاشته است.

۱۰-۵-۲. زنان در برنامه های توسعه

جایگاه زنان در توسعه، فرابخشی است و برنامه ای موفق است که فرابخش ها را به درستی در بخش ها ببیند. مهم این است که نگاه، توسعه ای باشد و جایگاه زنان در آن به درستی دیده شود. برنامه چهارم که زنان را فرابخش دیده بود، موفق تر بود. برنامه پنجم نگاه ارزش محورتر و خانوادگی تر بود. متأسفانه این نگاه خانوادگی تر در برنامه ششم از اساس تقویت شده بود؛ کما اینکه در اصول کلی هم نگاه بیاندازیم قید "در عرصه های اجتماعی" برای زنان در سیاست های کلی، در برنامه ششم توسعه حذف شده است. به طور کلی نقد اساسی به برنامه های توسعه، نداشتن نگاه فرابخشی به زنان و مسائل زنان است.

۱۰-۶- گفتار ششم: ارائه چشم انداز و اهداف

با استفاده از تحلیل محتوای کیفی تمام داده ها و یافته های پیشین، یعنی نتایج مطالعات تجربی نگارنده و سایرین در زمینه علل مسائل و مسائل، پیمایش های انجام گرفته در سطح استان، اهداف اسناد بالادستی، استفاده از تجارب مشابه داخلی و نیز با در نظر گرفتن مختصات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی استان ایلام تلاش خواهیم کرد راهبردها و اقداماتی را به منظور افزایش مشارکت سیاسی در استان ایلام ارائه کنیم که در ادامه خواهند آمد:

۱-۶-۱۰ مسأله پایین بودن مشارکت سیاسی - مدنی زنان استان ایلام

۱-۱-۶. اثر: میزان مشارکت سیاسی - مدنی زنان استان ایلام افزایش یافته است .	
فرض /خطر	
دستاورد ۱-۱-۶. توانمندسازی زنان در حوزه سیاسی اجتماعی اتفاق افتاده است.	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ اختصاص ندادن بودجه ➤ عدم اصلاح نظام آموزشی و کتب آموزشی ➤ عدم توجه به زنان فعال سیاسی استان 	<p>خروجی ۱-۱-۶. عاملیت زنان در استان ایلام افزایش یافته است و در فرهنگ نهادینه شده است.</p>
<p>فعالیت ۱-۱-۶. اصلاح کتب درسی در جهت افزایش برابری جنسیتی و از بین بردن کلیشه های جنسیتی در آن</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری کارگاه توانمندسازی اجتماعی زنان برای زنان در رده های سنی مختلف</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری دوره های مشاوره برای افزایش اعتماد به نفس در بین دختران</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری دوره های آموزشی در مراکز خدمات بهداشتی جهت آموزش لزوم برابری جنسیتی به مادران و پدران</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. معرفی زنان فعال سیاسی در رسانه های جمعی</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری کارگاه در حوزه آموزش مدیریت سمن ها به زنان</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری کارگاه مهارت های فردی برای زنان فعال</p>	
دستاورد ۱-۱-۶. فضایی امن برای فعالیت زنان در استان ایجا د شده است.	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ افزایش هزینه های فعالیت سیاسی (برای عموم و برای زنان) ➤ عدم کمک رسانی و حمایت مالی از زنان نامزد انتخابات ➤ عدم اختصاص بودجه برای برگزاری همایشها 	<p>خروجی ۱-۱-۶. زنان توانایی و امکان رقابت در عرصه سیاسی مدنی دارند.</p>
<p>فعالیت ۱-۱-۶. حمایت مالی از کاندیداهای زن</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. قائل شدن تبعیض مثبت برای استخدام زنان</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. برگزاری همایش درباره چالشهای ژیش روی زنان در عرصه سیاسی مدنی</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. انتصاب زنان به سمت های مدیریتی در استان</p>	
دستاورد ۱-۱-۶. مطالعات تبیینی در زمینه مشارکت سیاسی مدنی زنان انجام شده است.	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ عدم تخصیص بودجه ➤ انجام مطالعات کمی و سطحی 	<p>خروجی ۱-۱-۶. تحقیقات کیفی و عمیق با هدف پی بردن به عمق مسأله مشارکت سیاسی مدنی در بستر فرهنگی استان صورت گرفته است.</p>
<p>فعالیت ۱-۱-۶. انجام مطالعات در حوزه سیاسی مدنی و زنان با توجه به فرهنگ استان</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. تشکیل کارگروه حوزه مشارکت زنان در استان.</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. حمایت از پایان نامه های دارای موضوع مرتبط با مشارکت سیاسی - مدنی زنان</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. حمایت از طرح های پژوهشی مرتبط با موضوع</p> <p>فعالیت ۱-۱-۶. مطالعه تجربه زیسته زنان فعال در حوزه سیاسی مدنی (دهیاران/اعضای شوارهای اسلامی/ مدیران سمن های موفق)</p>	

ماتریس پایش و ارزیابی

در این بخش ماتریس پایش و ارزیابی برای هر کدام از برنامه ها تهیه شده است. این برنامه شامل شاخص ارزیابی-شاخص ارزیابی در وضعیت پایه -مقدار مطلوب شاخص ارزیابی در پایان برنامه- منابع اطلاعات-روش گردآوری - دوره گردآوری و مسئول اجرای پایش مشخص شده است که در ادامه خواهد آمد:

مسئول	دوره اندازه-گیری	روش جمع-آوری	منابع اطلاعات	مقدار هدف	مقدار پایه	شاخص های ارزیابی	دستاورد
کارشناس آمار ادارات بهزیستی / ورزش و جوانان/آموزش و پرورش/پژوهشگران دانشگاه	پنج ساله سالانه	داده خام پرسشنامه تحلیل محتوا	کارشناس آمار اداره کل ورزش و جوانان کارشناس آمار بهزیستی دانشگاه ها آموزش و پرورش			تعداد کارگاهها تعداد دوره های آموزشی تعداد زنان برتر در حوزه مرتبط میزان تغییرات کتب درسی	دستاورد ۶-۱-۱. توانمندسازی زنان در حوزه سیاسی اجتماعی اتفاق افتاده است. خروجی ۶-۱-۱. عاملیت زنان در استان ایلام افزایش یافته است و در فرهنگ نهادینه شده است.
بخش آمار استانداری و سازمان های دولتی	پنج ساله	داده خام گزارش بازدید و مشاهده	بخش آمار استانداری بخش آمار سازمان ها			میزان حمایت مالی تعداد مدیران ارشد زن تعداد همایشهای برگزار شده	دستاورد ۶-۱-۱-۲. فضایی امن برای فعالیت زنان در استان ایجاد شده است. خروجی ۶-۱-۱-۲. زنان توانایی و امکان رقابت در عرصه سیاسی مدنی دارند.
کارشناسان آمار در بهزیستی /استانداری/ شهرداری / دانشگاه ها	سالانه	گزارش و داده خام	مراکز آماری دانشگاه ها مراکز آماری بهزیستی مراکز آماری بهزیستی مراکز آماری شهرداریها			تعداد پژوهشهای انجام شده تعداد پایان نامه های انجام شده تعداد کارگروه های تشکیل شده	دستاورد ۶-۱-۱-۳. مطالعات تبیینی در زمینه مشارکت سیاسی مدنی زنان انجام شده است. خروجی ۶-۱-۱-۳. تحقیقات کیفی و عمیق با هدف پی بردن به عمق مساله مشارکت سیاسی مدنی در بستر فرهنگی استان صورت گرفته است.

منابع

- اخوان کاظمی، مسعود (۱۳۸۹). «سرمایه اجتماعی و خودکشی (با تاکید بر استان ایلام)»، همایش ملی خودکشی: علل، پیامدها و راهکارها (مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی)، تهران: جامعه شناسان
- ایار، علی (۱۳۸۹). «بررسی عوامل موثر بر خودکشی در شهرستان دره شهر»، همایش ملی خودکشی: علل، پیامدها و راهکارها (مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی)، تهران: جامعه شناسان
- الوانی، سید مهدی و ضرغامی فرد، مژگان. (۱۳۸۰). نقش زنان در توسعه. تدبیر، ۶۳، ۱۱۳-۶۶
- ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۸۰). آشنایی با روش دلفی و کاربرد آن در تصمیم گیری، فصلنامه مدیریت شهری، ۱(۱)، ۹-۳۵
- آستارکی، پیمان و همکاران (۱۳۹۳). «بررسی مقایسه ای علل و شیوه های خودکشی منجر به مرگ ارجاعی به پزشکی قانونی طی سالهای ۱۳۸۸-۱۳۸۳ در استان ایلام»، مجله پزشکی قانونی ایران، ۲۰(۱)
- بخارایی، احمد؛ میرزایی، ابراهیم (۱۳۹۴). «فرا تحلیل مطالعات انجام شده خودکشی در استان ایلام» فصلنامه فرهنگ ایلام، ۱۶(۴۶ و ۴۷)
- پیری، صدیقه (۱۳۹۶). دلایل طلاق های زود هنگام در شهر ایلام - یک مطالعه کیفی، معاونت سیاسی - امنیتی و اجتماعی استانداری ایلام - دفتر امور اجتماعی و فرهنگی
- پیمایش ملی سرمایه اجتماعی (۱۳۹۴). تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
- پیمایش ملی موج سوم ارزش ها و نگرش های ایرانیان، استان ایلام (۱۳۹۴). تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
- پیمایش ملی وضعیت مسائل و آسیب های اجتماعی استان ایلام (۱۳۹۴). شورای اجتماعی کشور، دفتر طرح های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز رصد اجتماعی وزارت کشور.
- جمشیدزاده، فرخ لقا (۱۳۸۳)؛ «روند خودکشی و اقدام به خودکشی در استان ایلام: ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۰»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ۳(۱۲)، ۳۲۵-۳۴۸
- حیدری، مرتضی و تشخوریان، راضیه (۱۳۹۴). «کتاب سال ۱۳۹۴» دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، نقد و برنامه ریزی و فن آوری اطلاعات، چاپ اول
- خورشیدی، علی؛ سایه میری، کوروش و بابانژاد، مهران (۱۳۹۲). «تحلیل روند فصلی خودکشی در استان ایلام طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۰»، فصلنامه تخصصی اپیدمیولوژی ایران، ۹(۳)
- دانش، پروانه و همکاران (۱۳۹۳). وضعیت مصرف و توزیع مصرف کنندگان مواد مخدر در شهرستان ایلام، فصلنامه فرهنگ ایلام، ۱۵(۴۲ و ۴۳)، ۱۶۶-۱۸۱
- رضایی نسب، زهرا (۱۳۹۶)، مطالعه ای کیفی از پدیده خودکشی زنان شهر ایلام (با تاکید بر خودسوزی)، رساله دکترارشته جامعه شناسی گرایش مسائل اجتماعی، دانشگاه الزهرا

- رضاییان، محسن؛ دانش کهن، عباس؛ شریفی راد، غلامرضا، جهانی، بهزاد (۱۳۹۰). «الگوی اپیدمیولوژیک خودکشی در استان ایلام در سال ۱۳۸۴»، مجله تحقیقات نظام سلامت، ۷(۶)، ۸۱۹-۸۲۸
- زارع، بیژن و شفیعی، فرزانه (۱۳۹۰). بررسی نقش سرمایه های فرهنگی و اقتصادی خانواده و نوع مدرسه در عملکرد تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی منطقه ۱۴ تهران، جامعه شناسی آموزش و پرورش، (۱)، ۳۷-۷۰
- سالنامه ای آماری تامین اجتماعی سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵
- سایه میری، کوروش و کیخاوندی، ستار (۱۳۸۹). «بررسی روند خودکشی و علل آن در استان ایلام طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۶۹، مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی، علل، پیامدها و راهکارها. تهران: جامعه شناسان
- سپیدنامه، بهروز؛ مومنی، حسن و سلیمان نژاد، محمد. (۱۳۹۵). شناسایی دلایل ترک تحصیل دانش آموزان مقطع ابتدایی منطقه آموزش و پرورش موسیان (نواحی روستایی)، توسعه محلی، ۸(۱)، ۱۶۷-۱۹۸
- سفیری، خدیجه و رضایی نسب، زهرا (۱۳۹۵). «مطالعه ای کیفی از پدیده خودسوزی زنان شهر ایلام»، فصلنامه زن و جامعه مردودشت، ۷(۲۵)، ۱۲۳-۱۴۲
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
- سند چشم انداز توسعه بیست ساله کشور.
- سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور (۱۳۸۲)، شرکت راد سامانه.
- شاکری خوئی، احسان و کامران آذر، عذرا (۱۳۹۶). حقوق سیاسی زنان در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. زن و مطالعات خانواده. ۸(۳۶)، ۷۱-۸۸
- شعاری نژاد، علی اکبر. (۱۳۸۱). فلسفه آموزش و پرورش. تهران. امیرکبیر
- شمس فلاورجانی، مریم (۱۳۸۹). ارزیابی اجمالی اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان، دفتر مطالعات فرهنگی
- طرح اجمالی سند توسعه راهبرد توسعه نظام جامع تربیت بدنی و ورزش (۱۳۸۰)، سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، شرکت راد سامانه، آذر ۱۳۸۰.
- طرح اجمالی سند توسعه راهبرد توسعه نظام جامع تربیت بدنی و ورزش، جلد اول، شرکت راد سامانه، آذر ۱۳۸۱.
- عابدینی، صمد؛ طالبی، شیدا (۱۳۹۶). «عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، ۲۸(۱)
- علی بیگی، امیر حسین و حیدری، حسین. (۱۳۹۴). بررسی نگرش والدین به ادامه تحصیل دختران روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان سنقر و کلیایی، پژوهش های روستایی، ۶(۳)، ۵۹۳-۶۱۲
- غلامی، امید. امانی، طاهره و عمادی، ابراهیم (۱۳۹۳). جایگاه مشارکت زنان در مدیریت روستایی در قوانین بالادستی جمهوری اسلامی ایران و تاثیر آن بر توسعه پایدار روستایی. همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی
- فاضلی، نعمت الله و قلیچ، مرتضی (۱۳۹۲). نگرشی نو به سیاست فرهنگی. تهران: تپا

- فلاحي، سارا (۱۳۸۹). «گفتمان ایدئولوژیک و پدرسالاری و خودکشی زنان»، مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی: علل، پیامدها و راهکارها، تهران، جامعه شناسان. ۱۹۲-۱۶۹
- فیض اللهی (۱۳۸۷). عوامل اجتماعی مرتبط با اعتیاد در بین جوانان استان ایلام، فصلنامه رفاه اجتماعی، ۷(۲۹)
- فیض اللهی، علی (۱۳۸۹). «فراتحلیل مطالعات خودکشی در استان ایلام»، مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی: علل، پیامدها و راهکارها، تهران، جامعه شناسان. ۲۱۴-۱۹۳
- قاسمی اوماسلان سلفی، سمیرا و دادرس خالدی، فاطمه (۱۳۹۴). تاثیر روابط و تعامل عاطفی معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، دومین کنفرانس بین المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، استانبول، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.
- قاسمی، سید فاطمه، حسونند، شیرین و ولی زاده، فاطمه (۱۳۹۳). بررسی فراوانی افت تحصیلی و عوامل موثر بر آن از دیدگاه دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی خرم آباد، مجله آموزش پرستاری، ۳(۱)، ۷۱-۷۹
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- قانون برنامه چهارم توسعه ۱۳۸۳
- قانون برنامه سوم توسعه، مصوب ۱۳۷۹
- قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶)
- قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۶).
- قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۶۴/۶/۶
- قانون تسهیل ازدواج جوانان.
- قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱
- قانون مقررات استخدامی نیروی انتظامی مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۰
- قانونی خدمت نیروی انسانی مصوب ۱۳۵۹/۷/۱۶
- کریمی، علی رضا (۱۳۹۴). وضعیت مسائل و آسیب های اجتماعی. تهران: وزارت کشور. مرکز ملی رصد اجتماعی: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، دفتر طرح های ملی
- کیخاوندی و همکاران (۱۳۹۱). «مقایسه ریسک فاکتورهای خودکشی در استان ایلام در سال ۹۱-۹۰ و مقایسه آن با این روند در ۵ ساله گذشته»، فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ۲۳(۳)
- مجموعه مصوبات شورای عالی جوانان (۱۳۹۱) جلسه یک تا سی و چهارم، وزارت ورزش و جوانان، دبیرخانه شورای عالی جوانان.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۲)، بررسی علل و عوامل موثر بر افزایش نرخ خودکشی در ایلام، استانداری ایلام. دانشگاه تهران.
- محسنی، رضاعلی؛ خوش فر، غلامرضا، بابایی، قربانعلی و ابراهیمی، میترا (۱۳۹۲). بررسی عامل های موثر بر انگیزه مشارکت زنان در سازمان های مردم نهاد. فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه، ۴(۲)

- محمدیان، فتح اله (۱۳۷۸)، «بررسی ویژگیهای شخصیتی، استرس و شیوه های مقابله با خودکشی در استان ایلام»، تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، انستیتو روانپزشکی تهران
- مددی، بهمن و همکاران (۱۳۹۰). «بررسی نقش عوامل ارتقادهنده در مشارکت در ورزش های همگانی». همایش ملی تفریحات ورزشی شهرداری تهران
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۶۵) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۵۵) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۷۵) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۸۵) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۹۰) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مرکز آمار ایران ، (۱۳۹۵) ، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان ایلام و کل کشور .
- مظفری، امیراحمد؛ قره، محمدعلی (۱۳۸۸). «نظام جامعه توسعه ورزش قهرمانی، طرح پژوهشی، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی تهران.
- موسی نژاد، علی (۱۳۸۹). «زنان و خودکشی: به سوی مدلی جهت تبیین خودکشی زنان»، همایش ملی خودکشی: علل، پیامدها و راهکارها (مجموعه مقالات همایش ملی خودکشی)، تهران: جامعه شناسان.
- میرزایی، محمد. (۱۳۸۴). جمعیت و توسعه با تأکید بر ایران (ده مقاله)، تهران: مرکز مطالعات و پژوهش های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.
- یاسمی محمد رسول و همکاران (۱۳۹۲). «بررسی درصد سوختگی در افراد اقدام کننده به خودسوزی در استان ایلام در بین سال های ۱۳۸۵-۱۳۷۲»، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام. ۲۱ (۳)

پیوست ها

فصل ششم

وضعیت تامین اجتماعی

۱-۶. گفتار اول : شناسایی وضع بیمه تامین اجتماعی در استان

۱-۱-۶. بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان

داده های سالنامه های آماری سازمان تامین اجتماعی سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ نشان می دهد که تعداد زنان بیمه شده اصلی از ۱۵۱۷۳ نفر در سال ۱۳۹۱ به ۱۷۲۱۵ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. البته این روند یک روند تماما افزایشی نبوده بلکه شاهد روندی سینوسی هستیم که داده های آن در جدول زیر آمده است.

جدول ۱-۶. تعداد و نسبت مرد به زن بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان ایلام

سال	کل	زن	مرد	نسبت مرد به زن
۱۳۹۱	۸۴۶۸۴	۱۵۱۷۳	۶۹۵۱۱	۴,۵
۱۳۹۲	۸۶۰۹۰	۱۷۷۹۷	۶۸۲۹۳	۳,۸
۱۳۹۳	۹۳۱۰۷	۱۶۸۲۲	۷۶۲۸۵	۴,۵
۱۳۹۴	۹۸۲۹۷	۱۶۸۶۶	۸۱۴۳۱	۴,۸
۱۳۹۵	۱۰۰۹۸۴	۱۷۲۱۵	۸۳۷۶۹	۴,۹

ماخذ: سالنامه های آماری سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵

همچنین نسبت مرد به زن بیمه شده اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان ایلام از ۴,۵ در سال ۱۳۹۱ به رقم ۴,۹ در سال ۱۳۹۵ رسیده است، در مقایسه با سال ۱۳۹۱ شاهد افزایش ۰/۴ درصدی هستیم که این رقم نشان می دهد به ازای هر زن بیمه شده در استان ۴,۹ مرد بیمه شده وجود دارد به این معنی که فاصله تعداد مردان بیمه شده و تعداد زنان بیمه شده بیشتر می شود که برای زنان وضعیت مطلوبی قلمداد نمی شود. بهترین وضعیت زنان بیمه شده نسبت به مردان در سال ۱۳۹۲ اتفاق افتاده که شاهد نسبت جنسی ۳,۸ هستیم به این معنی که به ازای هر زن بیمه شده ۳,۸ مرد بیمه شده اند.

۱-۲-۶. مقرری بگیران بیمه بیکاری سازمان تامین اجتماعی در استان

بر اساس داده های سالنامه های آماری سازمان تامین اجتماعی سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ مشاهده می شود که تعداد زنان مقرری بگیر بیمه بیکاری استان ایلام از ۹۲ نفر در سال ۱۳۹۱ به ۱۳۲ نفر در سال ۱۳۹۴ رسیده است، لازم به ذکر است که این تعداد در سال ۱۳۹۵ تغییری نکرده و معادل ۱۳۲ نفر است. این آمار از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ به صورت افزایشی بوده که داده های آن در جدول زیر آمده است. همانطور که مشاهده می شود درصد مقرری بگیر زن استان در پنج سال اخیر یک درصد افزایش یافته و از ۰/۶ در سال ۱۳۹۱ به ۰/۷ در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

**جدول ۶-۲. تعداد و درصد مقرری بگير بیمه بیکاری سازمان تامین اجتماعی استان ایلام
در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۵**

سال	کل	زن	مرد	درصد مقرری بگير زن	درصد مقرری بگير مرد
۱۳۹۱	۵۲۷	۹۲	۴۳۵	۰/۶	۰/۶
۱۳۹۲	۵۵۹	۱۰۲	۴۵۷	۰/۵	۰/۶
۱۳۹۳	۵۵۵	۱۱۶	۴۳۹	۰/۶	۰/۵
۱۳۹۴	۶۴۶	۱۳۲	۵۱۴	۰/۷	۰/۶
۱۳۹۵	۶۹۴	۱۳۲	۵۶۲	۰/۷	۰/۶

ماخذ: سالنامه های آماری سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵

* درصد مقرری بگير بیمه بیکاری عبارت است از تعداد مقرری بگير به تعداد بیمه شده اصلی سازمان تامین اجتماعی

۶-۲. گفتار دوم: ارزیابی وضعیت بیمه تامین اجتماعی بر اساس مقایسه با داده های کشوری

۶-۲-۱. مقایسه بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان و کشور

در سال ۱۳۹۵، تعداد زنان بیمه شده اصلی در استان ایلام ۱۷۲۱۵ نفر می باشد. که این رقم در کل کشور برابر با ۲۵۹۵۷۸۵ نفر است. همچنین نسبت مرد به زن بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان ایلام برابر ۴,۹ است که این رقم برای میانگین کشوری برابر با ۴,۳ است با توجه به داده های مربوط به بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی کل کشور در سالنامه های آماری سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ مشخص می شود که نسبت مرد به زن بیمه شده اصلی از ۴,۸ در سال ۱۳۹۱ به ۴,۳ در سال ۱۳۹۵ رسیده. این نسبت با یک سیر سینوسی کاهش یافته بدین معنی که در سال ۱۳۹۵ به ازای هر زن بیمه شده ۴,۳ مرد بیمه شده در کشور وجود دارد. با مقایسه داده های استان و کشور به این نتیجه می رسیم که سیر تغییرات در استان ایلام کاملاً مخالف با سیر تغییرات میانگین کشوری است. در تغییرات میانگین کشوری شاهد کمتر شدن نسبت جنسی هستیم ولی در ایلام این نسبت جنسی به نفع مردان و به ضرر زنان در حال افزایش است.

۶-۲-۲. مقایسه مقرری بگيران بیمه بیکاری سازمان تامین اجتماعی استان و کشور

در سال ۱۳۹۵ تعداد ۱۳۲ زن در استان ایلام مقرری بگير بیمه بیکاری بوده اند که برابر با ۰/۷ درصد است. همین آمار برای کل کشور برابر با ۴۹۲۰۳ زن معادل ۱,۹ است. در پنج سال گذشته درصد مقرری بگيران زن در کشور از ۱,۸ در سال ۱۳۹۱ به ۱,۹ در سال ۱۳۹۵ رسیده در این جا شاهد یک درصد افزایش هستیم. با مقایسه آمار های استان ایلام و کل کشور به این نتیجه می رسیم که درصد مقرری بگيران زن استان ایلام همانند میانگین کشوری در پنج سال گذشته تا کنون سیر افزایشی داشته و این افزایش به میزان ۰/۱ بوده است.

۳-۶. گفتار سوم: فهرست بندی تهدیدها و مسائل حوزه بیمه تامین اجتماعی در استان

برای بررسی وضعیت بیمه تامین اجتماعی زنان در استان ایلام دو مقوله مورد بررسی قرار گرفت. موضوع اول بیمه شدگان اصلی زن استان ایلام بود که با بررسی نسبت جنسی به این نتیجه رسیدیم که نسبت مرد به زن بیمه شده اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان ایلام از ۴,۵ در سال ۱۳۹۱ به رقم ۴,۹ در سال ۱۳۹۵ رسیده است، در مقایسه با سال ۱۳۹۱ شاهد افزایش ۰/۴ درصدی هستیم. که با مقایسه داده های استان ایلام با میانگین کشوری، معلوم شد که سیر تغییرات بیمه شدگان اصلی زن در استان ایلام کاملاً مخالف با سیر تغییرات میانگین کشوری است. در تغییرات میانگین کشوری شاهد کمتر شدن نسبت جنسی هستیم به این صورت که نسبت مرد به زن بیمه شده اصلی از ۴,۸ در سال ۱۳۹۱ به ۴,۳ در سال ۱۳۹۵ رسیده. این نسبت با یک سیر سینوسی کاهش یافته و عدد ۴,۳ بدین معنی است که در سال ۱۳۹۵ به ازای هر زن بیمه شده ۴,۳ مرد بیمه شده در کشور وجود دارد ولی در ایلام این نسبت جنسی به نفع مردان و به ضرر زنان در حال افزایش است. که این وضعیت مطلوبی نیست. مسئله بعدی که مورد بررسی قرار گرفت وضعیت مقرری بگيران زن استان ایلام بود، تعداد زنان مقرری بگير بیمه بیکاری استان ایلام از ۹۲ نفر در سال ۱۳۹۱ به ۱۳۲ نفر در سال ۱۳۹۴ رسیده است. این آمار از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ به صورت افزایشی بوده است.

بعد از انجام این بررسی ها مسئله بیمه تامین اجتماعی زنان مشخص شد؛ از بین دو مسئله بررسی شده، مسئله اساسی در بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی استان وجود دارد. همانطور که گفته شد ملاک تعیین مسئله، انحراف میانگین پدیده در استان نسبت به میانگین مشابه آن در سطح کشوری است که سیر تغییرات بیمه شدگان اصلی زن در استان ایلام کاملاً مخالف با سیر تغییرات میانگین کشوری است. به همین خاطر به عنوان مسئله شناسایی شد

۴-۶. گفتار چهارم: بررسی علل مسائل بیمه تامین اجتماعی در استان

در ادامه این گفتار با استفاده از مطالعات انجام شده در استان و کشور، علل بروز این مسئله در چند بعد بررسی شده که به طور خلاصه در جدول زیر مشاهده می شود.

جدول ۶-۳. علل مسائل بیمه تامین اجتماعی در استان

ساز و کار	ابعاد	علت بروز مسائل
حاکم بودن فرهنگ مرد سالاری ، استفاده مردان از اختیارات قانونی در چارچوب خانواده ، ترس از دسترسی زنان به منابع و فرصت های اقتصادی ،مقدم دانستن مردان برای اشتغال ،تمایل نداشتن مردان به پذیرش بخشی از مسئولیت کارهای منزل	فرهنگی	سطح پایین اشتغال زنان
اعتقاد به ناتوانی روحی و جسمی زنان ، اعتقاد به نقش جدلی زنان ، اعتقاد به احساساتی و محافظه کار بودن زنان		
بی سوادی و پایین بودن سطح سواد ،برخوردار نبودن زنان از مهارت های فنی و حرفه ایی ، تبعیض در نمود زن در بسیاری از کتب آموزشی ، تبعیض و تفاوت در فرآیند اجتماعی شدن زن و مرد در جامعه ، ازدواج زنان در سنین پایین ، سنگینی وظایف خانه داری	اجتماعی	
عدم سرمایه گذاری برای ارتقای مهارت های زنان، رکود اقتصادی سال های انقلاب و جنگ ، تاکید بر ویژگی ها و نقش های غیر اقتصادی زنان ، اجتناب بخش خصوصی از سرمایه گذاری در کارهای اشتغال زا ؛ عدم تنوع یا کم تنوعی فرصت های شغلی برای زنان ؛ بالا بودن هزینه های نیروی کار زنان برای کارفرمایان ؛ صاحب سرمایه نبودن زنان	اقتصادی	
وجود قوانین و مقرراتی که هزینه استفاده از نیروی کار زنان را افزایش داده. تقویم روزانه و هفتگی کار و ساعات غیرقابل انعطاف	حقوقی	

۶-۵. گفتار پنجم: راهبرد ها و اقدامات

همانطور که در گفتار های پیشین مشاهده شد عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی مانع اشتغال زنان شده و در نتیجه شاهد افزایش نسبت جنسی بیمه شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در استان هستیم. از آنجایی که در کشور این نسبت جنسی در حال کاهش است و در استان در حال افزایش بنابراین به عنوان مسئله شناسایی شد. که برای حل این مسئله در سه حوزه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی استراتژی هایی پیشنهاد می شود که در زیر به آنها اشاره می شود:

استراتژی اول: وارد کردن آگاهی و حساسیت جنسیتی در تحصیلات، آموزش منظم و برنامه های دولت. برنامه های دولت باید حساسیت جنسیتی را در میان دست اندرکاران سیاست و مجریان توسعه و گروه های ذیربط بگستراند. به طوری که متضمن نکات زیر باشد:

آگاهی از این واقعیت که تفاوت نقش های زن و مرد و انتظارات جامعه از این دو، از هنجار های اجتماعی نشات گرفته و همین امر به اقدامات تبعیض آمیزی علیه زنان منجر گردیده است.

آگاهی به این که روابط انسانی باید بر اصول برابری، عدالت و کنش های متقابل و بر کنار از تبعض استوار باشد. دست زدن به تلاش بی وقفه به منظور ریشه کن کردن هر نوع تبعیض در محیط خانه و محل کار.

استراتژی دوم: بهبود دستیابی برابر به منابع، فرصت ها و منافع.

که این برابری شامل برابری مشارکت (مشارکت زنان در کلیه امور و برنامه های دولت) برابری دسترسی به فرصت ها (رفع موانع قانونی و رویه ای)، برطرف کردن موانع اجتماعی و فرهنگی (الگوها و کلیشه های سنتی) در برابر مشارکت کامل زنان، تقویت برنامه های آموزشی برای کارفرمایان، کارگران و مخصوصا زنان و ... این راهبرد شامل سه مقوله برنامه ریزی قانون گذاری و برنامه های آموزشی در دولت و تمام سازمان ها است.

استراتژی سوم: تولید مواد آموزشی مناسب برای مسئله جنسیت و ریشه کن کردن تعصبات منفی نسبت به ترقی زنان و اعتقاد به برابری اجتماعی، اقتصادی و سیاسی.

استراتژی چهارم: به رسمیت شناختن نقش های چند گانه زنان در تدوین قانون، سیاست ها و برنامه های دولت. به منظور پیشبرد برنامه های پاسخ به جنسیت، هر سازمانی باید با آگاهی کافی مقدمات اجرایی که منجر به پیگیری منافع زنان می گردد را تنظیم کند.

استراتژی پنجم: طرح، تطبیق و آزمون و فنون و ابزارهایی که تولید و درآمد زنان را افزایش داده و از سختی کار آنها می کاهد. تکنولوژی هایی که زنان را در تلاش های تولیدی یاری می کند و از سختی کار آنها می کاهد، باید توسط دولت تعبیه گردد.

استراتژی ششم: نوآوری و نقش های غیر سنتی برای زنان و مردان (الوانی، ۱۳۸۰)

استراتژی هایی که توضیح داده شد را می توان در سه کلید واژه بیان کرد و ذیل هر کلید واژه محور ها را مشخص کرد

۱ - تولید مواد آموزشی مناسب

۲ - ایجاد برابری دسترسی به منابع

۳ - تدوین قوانین، سیاست ها و برنامه های دولتی

در جدول زیر اقدامات متناسب با هر محور و همچنین گروه هدف آن اقدام را مشخص می کنیم و قبل از آن لازم است که تعریفی از دو واژه جنسیت و برابری جنسیتی تعریف شود.

جنسیت: به تفاوت های اجتماعی بین جنس مونث و مذکر در طول دوره زندگی اطلاق می گردد که آموخته شده اند، و بنابراین عمیقا در هر فرهنگ ریشه دارند، در طول زمان قابل تغییر می باشند، و دارای انواع بسیار متفاوتی هم در داخل یک فرهنگ و هم در بین فرهنگ ها می باشند. "جنسیت"، بهمراه طبقه و نژاد، در هر فرهنگی نقش، قدرت و منابع را برای زنان و مردان تعیین می نماید. از نظر تاریخی، توجه به روابط جنسیتی از احتیاج به پاسخگویی به نیازها و شرایط زنان سرچشمه گرفته است زیرا آنان نوعا از مردان امتیازات کمتری دارند. هرچند، جامعه انساندوستانه بطور روزافزونی این نیاز را تشخیص می دهد تا هرچه بیشتر آنچه که زنان در هنگام بحران با آن مواجه می شوند را بشناسد.

برابری جنسیتی یا برابری بین زنان و مردان: به برخورداری برابر زنان، دختران، پسران و مردان از حقوق، فرصتها،

منابع و پاداشها اشاره دارد. برابری به این معنا نیست که زنان و مردان مانند هم هستند بلکه بدین معناست که برخورداری

آنها از حقوق، فرصتها و شانس های زندگی بواسطه اینکه آنها زن آفریده شده اند یا مرد محدود و یا تعیین نشود.

جدو ۶-۴. راهبردها، محور، اقدام و گروه های هدف

گروه هدف	اقدام	محور	راهبرد
کارفرمایان، مدیران، برنامه ریزان	در جائیکه یک گروه بیشتر از سایرین در معرض خطر پذیری قرار دارد(در اینجا زنان)، اقدامات ویژه برای حمایت از آن گروه باید بعمل آید. در اینجا به کمک مواد آموزشی حساسیت هایی را در خصوص حمایت ویژه از زنان در مدیران و برنامه ریزان ایجاد می شود. که منجر به ایجاد فضاهای امن برای زنان، الزام به عمل به قوانین حمایتی موجود برای راحتی زنان به طور مثال قانون وجود مهد کودک برای فرزندان کارکنان شود.	ایجاد حساسیت های جنسیتی	
زنان و مردان	این آگاهی به کمک آموزش ایجاد می شود. محتوای این آموزش باید آگاهی بخشی نسبت به این واقعیت باشد که تفاوت نقش های زن و مرد و انتظارات جامعه از این دو، از هنجارهای اجتماعی نشأت گرفته و همین امر به اقدامات تبعیض آمیزی علیه زنان منجر گردیده است. این آموزش ها می تواند در کلاس های پیش از ازدواج، در کارگاه های برگزار شده توسط سمن ها و .. اجرایی شود.	ایجاد آگاهی در خصوص منشا تبعیضات	
دانش آموزان و دانشجویان دختر	اقدامات برای این راهبرد می تواند رفع نیاز عملی یک دختر برای آموزش باشد، به طریقی که برنامه درسی در مدرسه و دانشگاه بر محور حقوق اجتماعی و قانونی باشد تا دیدگاه زن را گسترش داده و به او امکان بدهد که زندگی متفاوتی را از آنچه که بواسطه جنسیت وی از پیش تعیین شده در پیش گیرد، و بتواند مطالبه گر حقوق قانونی خود باشد.		تولید مواد آموزشی مناسب
در اینجا گروه هدف تمام شهروندان معرفی شده به این صورت که تمام افراد در هر سن، جایگاه و شغلی که قرار دارند باید مورد آموزش قرار گیرند.	ایجاد تعلیم تنوع جنسیتی برای همه شهروندان فراهم شود. این تعلیم باید حاوی نکات(روانشناسی، حقوقی و شرعی) باشد که به شهروندان یادآوری کنند دو جنس زن و مرد دارای خصوصیات و نیازهای متفاوت، اما با حقوق مساوی هستند. ناگفته پیداست که این تعلیم می تواند دیداری شنیداری، نوشتاری و یا ترکیبی از این سه باشد. بنابراین به تناسب گروه مورد نظر، نوع و چگونگی تعلیم متفاوت می باشد. به این صورت که برای تعلیم مدیران و کارفرمایان میتوان از کارگاه ها و اساتید بهره گرفت و برای تعلیم زنان خانه دار از رسانه و .... بنابراین تمام ارگان ها در حد امکانات و توانایی ها و ظرفیت، باید به نوعی وارد این آموزش شوند.	آموزش اصول برابری و رفع نابرابری های جنسیتی	

گروه هدف	اقدام	محور	راهبرد
معلمان و مربیان زن و مرد	برابری جنسیتی و موارد تعلیمی حساس به جنسیت را در دوره های تربیت معلم گنجانده شود تا اطمینان حاصل نمائید که آموزگاران قادرند محیط های آموزشی حساس به جنسیت را بیافرینند.		
زنانی که در سن فعالیت اقتصادی قرار دارند و مدیران منابع انسانی	آموزش و تعلیم مهمترین اقدامی است که برای این محور در نظر گرفته می شود. همانطور که در بالا اشاره شد این تعلیم بنا به گروه مورد نظر که باید تحت تعلیم قرار گیرد شرایط مختلفی می تواند داشته باشد. این تعلیم می تواند در کارگاه ها، کتب درسی و یا برنامه های رسانه ای و ... گنجانده شوند. اما در همه موارد این تعلیم باید شامل نکاتی باشد که قادر به تغییر دادن نگاه سنتی به مشاغل در ذهن مخاطب باشد. در این نگاه سنتی که در جامعه دیده می شود مشاغل به زنانه و مردانه تقسیم می شوند و به صورت تاسف باری در این دسته بندی مشاهده می شود که مشاغل کم درآمد تر و با منزلت اجتماعی پایین تر عموماً زنانه تلقی می شوند.	رفع نگاه سنتی به مشاغل	
زنان و مردان در شرف ازدواج	کلاس های توجیهی برای زوج های جوان که حاوی آموزش و توجیه اهمیت تقسیم کار داخل منزل	آموزش تقسیم کار درون خانواده	
تمام زنان در سن فعالیت اقتصادی	ایجاد آموزش ها و کلاس های لازم جهت تقویت خلاقیت، توانایی حل مسئله، توانایی گفت و گو موثر، افزایش خود باوری در زنان.	بالا بردن توانایی های فکری	
تمام زنان در سن فعالیت اقتصادی	ایجاد آموزش ها و کلاس هایی برای آشنایی نسبی و حتی پیشرفته با تکنولوژی هایی که بتواند در پیشرفت شغلی و افزایش ارتباطات موثر و راه اندازی کسب و کار به زنان کمک کند.	افزایش اطلاعات تکنولوژیک	
دولت	منابع تولید برای کسب و کار به نحوی طراحی شوند تا به نیازهای زنان و مردان به صورت مساوی پاسخ دهد. هر بخش باید روشی را که کار می کند بازبینی نماید تا مطمئن شود که زنان و مردان می توانند به صورتی مساوی از منابع تولید برخوردار شوند. بخش ها باید بصورت مدام نظارت نمایند که چه کسی و در چه حد از منابع تولید برای چه کاری استفاده می نماید و با جامعه مشورت نمایند تا اطمینان حاصل شود که تمام کسانی که به منابع تولید احتیاج دارند به صورت مساوی دسترسی دارند.	دسترسی برابر با مردان به منابع تولید	ایجاد برابری دسترسی به منابع
دولت	عواملی را که ممکن است مانع شرکت منظم زنان در کمیته ها، آموزش ها و سایر فعالیت های آموزشی شود تعیین نموده و به آنها پاسخ داده شود. این عوامل ممکن است ممانعت خانواده از مدرسه رفتن دختر به خاطر فقر مالی یا فرهنگی، ازدواج زودرس، رسیدگی به کودک، رسیدگی به سالمند و ... باشد.	دسترسی برابر با مردان به فرصت های آموزشی	

گروه هدف	اقدام	محور	راهبرد
سازمان ها و ادارات خصوصی و دولتی	ایجاد موسسات که ارائه دهنده خدمات مورد نیاز زنان شاغل باشد. برخی از این موسسات در ازای خدمات ارائه شده هزینه دریافت می کنند، اما برخی موسسات که از طرف کارفرما یا مدیران تاسیس شده به صورت رایگان خدمات مورد نیاز را ارائه می دهند. اهم این خدمات به این شرح است: نگهداری از کودکان، نگهداری از سالمندان، تهیه غذای گرم، سرویس ایاب و ذهاب و	ایجاد موسسات انتفاعی و غیر انتفاعی حمایتی	
قانون گذاران	اقدامات قانونی و هرگونه اقدام دیگر را برای منع تبعیض بر علیه زنان اعمال نموده؛ از زنان در مقابل هرگونه عمل تبعیض آمیز بصورت موثر حمایت نموده و برای آنان فرصت احقاق حق فراهم نمایند؛ اقداماتی را برای تغییر زمینه های اجتماعی و فرهنگی که به تبعیض بر علیه زنان کمک می کند بعمل آورند یکی از اقداماتی که مربوط به حل نابرابریهای جنسیتی باید توسط دولت صورت گیرد این است که از موانع برخورداری از حقوق قانونی بکاهد. این رویکرد صاحبان حق و حقوق آنها را که مرتبط با موظفین و وظایف آنها می شود تعیین نموده، و در پی آن است که ظرفیتهای صاحبان حق و موظفین را تقویت نماید به نحوی که دسته اول بتوانند احقاق حق نمایند و دسته دوم توانایی برآوردن این خواست ها را داشته باشند.		تدوین قوانین، سیاست ها و برنامه های دولتی
مدیران و کارفرمایان	ایجاد الزام های قانونی در خصوص ایجاد تعادل جنسیتی در استخدام ها: تعادل جنسیتی مسئله ای مربوط به منابع انسانی است که به تعداد زنان در مقابل مردان که توسط سازمان و شرکت های خصوصی و دولتی استخدام شده اند اطلاق می شود. علاوه بر ایجاد الزام قانونی اقدامات دیگر که برای این راهبر باید در نظر گرفت: اعلامیه پست های خالی را به صورت گسترده ای توزیع نمایند تا تعداد وسیعی از متقاضیان را جلب نماید. کنترل شود که تجربه و آموزش مورد نیاز به صورت بسیار محدود تعریف نشده باشند. هم زنان و هم مردان در هیات های مصاحبه قرار داده شوند. همه داوطلبین با یک معیار ارزیابی شوند. فرض نشود که برخی از کارها برای زنان بسیار مشکل است. ترتیبات کاری جایگزینی در نظر گرفته شود که بر محدودیتهای فرهنگی برای استخدام زنان فائق آید. آمار تفکیک شده بر حسب جنس از کارمندان بخش خصوصی و دولتی به صورت مرتب گردآوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. ترکیب تفکیک شده بر حسب جنس کسانی که در سطوح تصمیم گیری/ ارشد قرار دارند مورد نظارت قرار گیرد تیم های ارزیابی نیازها دارای تعداد مساوی اعضای زن و مرد می باشند	بسته های حمایتی (قانونی، خدماتی، اقتصادی) دولت	